

CESTOPIS

TZV.

MANDEVILLA

STÁTNÍ NAKLADATELSTVÍ

KRÁSNÉ LITERATURY

A UMĚNÍ

PRAHA 1963

PŘEDMLUVA

Cestopis rytíře Johna Mandevilla byl napsán přibližně sto let před vynalezením knihtisku a jeho rozšiřování bylo záležitostí pracného opisování. Činnost písaře by snad bylo možno přirovnat k činnosti nakladatele, tiskaře i korektora dnešní doby, pochopitelně v jedné osobě, a je celkem samozřejmé, že se v ní projevovaly výrazné individuální rysy. Povrchnímu pozorovateli by se mohlo zdát, že si každý písař dával na své práci jinak záležet nebo že vedle schopných opisovačů knih s nesporným uměleckým nadáním se pokoušeli o štěstí v tomto oboru diletantí a beznadějní nedoukové. Někteří z písařů se mazlili s každým tahem gotické minuskuly a barevnými iniciálami chtěli povýšit opisování knih na malířský kumšt, jiní pospíchali s každou písmenkou a na úpravu knihy mnoho nemysleli, přičemž natropili při opisování i velkou spoustu textových chyb. Až potud by tedy byl první povrchní pohled na řadu rukopisů jediného literárního díla 14. nebo 15. století správný, je však třeba jej poněkud prohloubit a upřesnit. Různá podoba rukopisů nebyla totiž způsobena jen schopnostmi písaře, nýbrž také výší odměny, kterou za své dílo dostal. Ve 14. a 15. století byla práce písařů knih ještě poměrně dobře placena a kaligrafický přepis rukopisu Mandevillových osudů nebo jiného literárního díla představoval sám o sobě malé jmění. Kdo zaplatil více, získal rukopis úpravnější, kdo zaplatil méně, měl rukopis horší. Zde pak je třeba ještě dodat, že z honoráře za opisování a rozmnožování díla neměl autor zholat nic a že všechna autorská práva prakticky náležela pouze písaři a nakladateli v jedné osobě.

Není pochyb o tom, že ediční podmínky literárního díla

ve 14. století byly podstatně odlišné od edičních podmínek knih tištěných a že velké rozšiřování knihy nedovolovaly. Jestliže se však i za těchto okolností, kdy opsání jednoho exempláře knihy trvalo týdny a měsíce a mohli si je dopřát jen skutečně zámožní lidé, objevilo v průběhu několika desítek let na sta rukopisů jednoho literárního díla, a to v několika jazycích, je zřejmé, že máme před sebou literární dílo, které ve své době patřilo k nejčtenějším a nejhledanějším. Takovým dílem byl cestopis rytíře Johna Mandevilla na konci 14. a na začátku 15. století. Byl to skutečný středověký bestseller, kniha, která šla v rámci daných možností z ruky do ruky. Rámcem daných možností pak míníme nejen zmíněné svízelné ediční podmínky, nýbrž i všeobecné omezení vzdělání a gramotnosti vůbec na příslušníky feudální třídy a části měšťanstva. S přihlédnutím k těmto dvěma činitelům, určujícím zásadně rozdíl v cestě knihy ke čtenáři ve 14. století a dnes, je možno říci, že několik set rukopisných exemplářů díla o Johnu Mandevillovi (mnoho jich nebylo zajisté dosud v knihovnách a archivech objeveno a ještě více jich bylo průběhem věků zničeno) představovalo ohromný náklad, který by snad bylo možno srovnat se statistickými náklady některých knih moderní doby.

Velký ohlas knihy o rytíři Mandevillovi nebyl samozřejmě nikterak náhodný a je pochopitelné, že dozníval po staletí. I po objevení knihtisku byl Mandevillov cestopis stále ještě žádanou knihou. Byl mnohokrát znovu vydáván, tehdy však již byla jeho úloha podstatně jiná a ve velké oblibě knihy se projevovaly zcela jiné momenty než na konci 14. století, kdy byla evropským bestsellerem. A k této době se musíme několika letnými poznámkami vrátit, chceme-li si blíže osvětlit příčiny literárního úspěchu této knihy.

Cestopis rytíře Johna Mandevilla byl napsán ve třetí čtvrtině 14. století a období jeho největší slávy trvalo přibližně půl století. Z dnešního hlediska je vlastně velmi problematičké nazývat toto literární dílo cestopisem. Badatelé zabývající se pátráním po osobě autora se shodují pouze

v názoru, že jde o volně zpracovanou kompilaci z celé řady jiných pramenů (viz str. 196) a že autor sám jistě cestoval pramálo, aby mohl popisovat země a lidi podle vlastní zkušenosti. Jestliže se pak přiklání k názoru, že tímto autorem byl lékař z Lutychu Jean de Bourgoigne, připouští — a to ještě s velkou dávkou pochybností —, že navštívil nejvýše Egypt. Ještě méně cestovatelských zážitků však lze zřejmě přičítat jiné osobě, které přisuzují autorství opět jiní badatelé, totiž lutyšskému klerikovi Jeanovi d'Outremeuse. Tím by vlastně již bylo vyloučeno označení díla za cestopis, oprávněně jsou však i pochybnosti o jeho naučné povaze. Závažným argumentem v tomto směru je vlastní obsah knihy a míra, s jakou autor rozlišoval pravdu a smyšlenky, obecné poznatky a pověsti. Z moderního hlediska lze tudíž mluvit o Mandevillových osudech jako o cestopise jen se značnými výhradami, a jestliže je třeba hovořit vzhledem k problematičnosti hrdiny o „tak zvaném Mandevillovi“, mohlo by se také požadovat, aby se dílo označovalo za „tak zvaný cestopis“. Tak přísný však historik k tomuto významnému dílu středověké literatury přece jen není, protože nezapomíná, že v době největší popularity byl čten a přijímán jako cestopis, a protože jeho slávu vlastně založil velký cestopisný námět — dobrodružství smyšleného cestovatele v dosud málo probádaných částech světa.

Teoreticky lze předpokládat, že ve třetí čtvrtině 14. století nebyli Evropané tak zcela bez vědomostí o Africe a Asii, aby museli přijímat za bernou minci bez výhrad všechna nehorázná tvrzení o Mandevillovi a jeho cestách. Shrňme-li všechny poznatky o těchto kontinentech, jak se zachovaly v různých cestopisných zprávách i literárních dílech až do poloviny 14. století, dostaneme pestrý obraz nejrozličnějších vědomostí, které se sice často navzájem potírají a vyvracejí, které však také dovolují vyslovit pozitivní geografické závěry. Užitečnost tohoto bohatství poznatků byla velmi omezená. Jen velmi málo lidí si mohlo opatřit větší část zmíněných cestopisných knih a zpráv a vůbec žádná instituce neměla zájem na tom, aby tyto vědomosti

byly utříděny v celistvější obraz. Geografie, pokud je vůbec o ní možno mluvit jako o vědeckém odvětví, byla podřízena dvěma pánům: theologii a obchodu. Sloužila především k tomu, aby vylíčila podobu světa shodně se slovy bible a spisy svatých Otců, v menší míře k tomu, aby ujasnila cesty zboží z jiných kontinentů, což bylo sice daleko reálnější, avšak rozsahem působnosti stejně omezené. Pohled na soudobé mapy shrnující zeměpisné vědomosti uvádí geografů příliš často do podezření, že se báli použít konkrétních argumentů k objasnění obrazu světa, protože by se dostali do konfliktu s církevními autoritami. O tísnivém vlivu církevní ideologie na rozvoj zeměpisných vědomostí nelze tedy jistě pochybovat, přece je však třeba hledat i jiné vysvětlení jejich nedostačující úrovně, a to v poměru mezi třemi známými světadíly, Evropou, Asií a Afrikou.

Tyto tři světadíly se setkávaly ve Středozezemním moři a oblast Středozezemí byla pro ně jediným velkým tržištěm, kterým procházela největší část světového obchodu. Nebylo to tržiště poklidné a mírumilovné. Každý přístav byl pevností, každá bárka mohla být podezírána z pirátství nebo piráty přepadena a vyloupena. Obchodníci však znovu nasedali na galéry a saety, nakládali zboží a peníze a pouštěli se do boje s mořem a loupežníky, protože středozemský obchod byl v polovině 14. století nesmírným koloběhem, který nebylo možno zastavit. Čím větší bylo riziko, tím vyšší byl zisk, čím více bylo ztrát, tím rychleji bohatli kupci, kteří si zachovali sílu a odvahu pokračovat v dobrodružném podnikání.

Na středozemském tržišti byla Evropa slabším partnerem. Žádala stále více a více zboží z Afriky a především z Asie a sama nemohla mnoho nabídnout. Za slonovinu, koření, vzácné orientální tkaniny, za koberce a umělecké předměty ze zlata musela platit zlatem a stříbrem. A co více, musela platit daleko vyšší ceny, než by bylo nutné při přímém obchodním styku s producenty, protože musela respektovat prostřednictví arabského meziobchodu. Hráz arabského světa, oddělující evropské obchodníky od hlav-

ních tržišť Asie a Afriky, měla pro rozhodující úlohu Středozezemního moře ve světovém obchodu zásadní význam. Od 11. století, kdy se začala arabská převaha ve Středozezemním moři stabilisovat jako ohromný obchodní monopol, nebylo pro evropské kupce jiného východiska než tento monopol respektovat. Nemohli se odříkat přísunu asijského a afrického zboží, protože stoupající poptávka po tomto zboží byla v plném slova smyslu průvodním znakem hospodářského růstu Evropy, a nemohli ani arabskou blokádu násilně prorazit. Ještě v prvých křižáckých výpravách do Palestiny byli italská kupci ochotni přiložit vlastní železko do ohně a pokusit se o uplatnění vlastních zájmů, avšak tyto plány se záhy ukázaly jako nereálné. Jednak proto, že síly arabského světa byly příliš veliké, jednak proto, že nebylo dost dobře možno spojit loupeživé zájmy feudálního rytířstva s obchodními projekty italského měšťanstva. Arabská převaha byla zachována a s ní i podřízené postavení Evropanů v obchodu ve Středozezemním moři.

Již mimořádně obtížné podmínky námořní dopravy a složitost obchodních styků předpokládaly, že se z evropské strany mohla na velkém obchodním ruchu ve Středozezemním moři podílet jen hospodářsky nejvyspělejší města. Takové postavení náleželo od 11. století takřka výhradně městům italským, Benátkám, Janovu a Pise. V nich se soustřeďovala daleko největší část zámořského obchodu evropských zemí a v nich se postupem doby vytvářelo podobné monopolní postavení v tomto obchodu, jaké na jižní straně Středozezemního moře zaujímalí Arabové. Italové se stali monopolisty a z monopolu bohatli. Díky tomu se rychle smířovali s monopolem arabským a ztráceli postupně zájem na jeho násilném vyvrácení. V polovině 14. století vedly obchodní cesty z Evropy do Asie a Afriky jen přes italské přístavy nebo přes italské kolonie v oblasti Černého moře, všechny ostatní obchodní cesty měly podřadný význam. Nikdo ze státníků italských kupeckých republik nepomýšlel a ani nemohl pomýšlet na to, aby se vzdal pevného a výnosného postavení a pokusil se o další

rozšiřování obchodního vlivu dále do nitra sousedních kontinentů. Bylo by to hazardérství, ohrožující vydatné prameny blahobytu v samých základech. A jestliže ani v Benátkách, ani v Janově se od 11. do konce 14. století neobjevily takřka žádné podněty k úvahám o obchodní expansi do Asie nebo do Afriky (výjimkou snad byl jen nepodařený pokus janovských Vivaldiů o obeplutí Afriky na konci 13. století), pak zde nebylo možno hledat ani snahy o nějaké soustavnější poznání těchto kontinentů.

A přece odtud lidé čas od času odcházeli do nitra Asie i Afriky, a to dlouho předtím, než vznikla kniha o osudech Mandevillových, a o jejich cestách se zachovaly ústní i písemné zprávy. Byli to lidé dvojího druhu. K prvnímu patřili dobrodruzi typu Marka Pola. Odvážní jednotlivci, ochotní vyměnit poklidnou a málo výnosnou existenci za dobrodružství spojené s nadějí na rychlé zbohatnutí. Nikdo už nikdy nezjistí, kolik takových mužů odešlo z černomořských kolonií hlouběji do nitra Asie, kolik se jich zatoulalo na vlastní pěst z přístavů středozezemských do nitra Afriky. Vydávali se vstříc nebezpečí, že budou označeni za špehy a bez milosti zabiti, že zahynou útrapami cestování, že podlehnou nejrůznějším nástrahám dříve, než dojdou vytouženého, většinou málo reálného cíle. Většina z nich zmizela beze stopy a jen o několika z nich máme více či méně hodnověrné zprávy. K druhému druhu cestovatelů patřili diplomatictí poslové, které ve 13. století poslali papež a francouzský král k velkému chánovi Mongolů, a sem je vlastně možno zařadit i misionáře vyslané ve 14. století do Číny papežskou stolicí. Tito cestovatelé byli na rozdíl od dobrodružných poutníků — jako byl Marco Polo a jiní — povinni zachovávat své instrukce, a proto také jejich zájmy měly určitou hranici. Je pak třeba dodat, že diplomatické pokusy o navázání spojení s mongolskou říší byly málo úspěšné a že v nich bylo více fantastického velkášství než reálného smyslu pro možnosti politického vývoje.

Z charakteru těchto cest vyplývá, že byly nesoustavné a že vlastně neměly nic společného se systematickým země-

pisným průzkumem. Italská obchodní města byla spokojena s danou situací ve Středozeří a žádný jiný činitel prozatím nemohl do průzkumu Afriky a Asie výrazněji zasáhnout. Je pak pochopitelné, že získané vědomosti a poznatky byly neutříděné a že jejich šíření bylo krajně problematické. Jen málo vzdělaných lidí se pokoušelo najít jakous takous hranici mezi pravdou a smyšlenkami, většina ostatních, k nimž se vědomosti o druhých kontinentech dostaly buď ústním podáním, nebo dokonce četbou, byla neustále na pochybách. Nebylo náhodné, že Marka Pola považovala většina čtenářů za lháře a přisoudila jeho cestopisu posměšný název Milion. Prostě mu nevěřili a prohlášovali jeho líčení za zábavné báchorky, protože neměli žádné kritérium ověřující pravdu. Každé slovo jeho knihy mohlo být právě tak pravdou jako lží, a dokud se lidé nezačali soustavně zajímat o to, aby si ověřili jeho tvrzení, nebylo z tohoto bludného kruhu východiska.

Jestliže pak byl Marco Polo veřejným míněním označován za lháře a podvodníka, mohl autor Mandevillova cestopisu lhát zcela směle, bez obav, že se mu stane nějaké příkoří. Mohl dokonce psát cestopis, aniž vytáhl paty ze svého teplého domova v Lutychu (ačkoliv mu tak málo smyslu pro cestování přece jen nechceme přičítat), a smísit hodnověrné cestopisné zprávy, jako byla na příklad seriosní zpráva Odorika z Pordenone o cestě k velkému chánovi, s nejpochybnějšími pověstmi. Nehrozilo mu nebezpečí, že by si u čtenářů získal horší pověst než zcestovalý Marco Polo nebo Odorik. Jeho umělá kompilace zůstala cestopisem a bylo lhostejno, která jeho tvrzení budou označena za lži a která budou přijímána za pravdivá. Tím máme v podstatě vysvětleno, proč bylo dílo o osudech Mandevillových napsáno, zbývá však dodat to nejpodstatnější, proč si získalo tak ohromnou oblibu a stalo se středověkým bestsellerem.

Jako u každého moderního bestselleru, tak také u této knihy je třeba najít vztah k době, v níž vznikla. Podezření, že ta či ona kniha se objevila v pravý čas, že zaujala čte-

náře právě proto, že se dotýkala aktuálních problémů, zní snad u Mandevillova cestopisu poněkud paradoxně. Tento dojem je však jen povrchní a pohled na Evropu v druhé polovině 14. století svědčí o tom, že je zcela klamný. Již samo prostředí, kde kniha o osudech Johna Mandevilla byla napsána, podněcuje naši zvědavost a vybízí, abychom se nad touto otázkou pozastavili. Autor, ať již jím byl Jean de Bourgoigne nebo Jean d'Outremeuse, působil a také psal svou knihu v Lutychu. Bohaté město neslo sice velmi nepřijemně tuhou feudální nadvládu lutyšských biskupů, přece však nebylo hospodářsky izolováno od sousedních oblastí flanderské a brabantské, patřících k hospodářsky nejvýznamnějším oblastem soudobé Evropy. Přístavem v Bruggách byla celá tato oblast spojena s Itálií, Anglií i severním Německem a hlavní evropské suchozemské obchodní cesty ústily v jejích městech. Základnou ekonomického rozkvětu zde bylo soukenictví. Nejdříve ve flanderských, později i v brabantských městech dosáhlo takové úrovně, že se mu mohlo vyrovnat na celém světě jen soukenictví italské. Sukno z Nizozemí proudivo do celé Evropy. Bylo to drahé a vzácné sukno a jeho vysoká hodnota byla uznávána kupci i spotřebiteli. Jeho zásluhou se stalo soukenictví kmotrem velkorysého rozvoje obchodu i jiných výrobních odvětví a nizozemská oblast od 12. století neustále hospodářsky mohutněla.

V tomto prostředí byly pochopitelně i reálné předpoklady k napsání cestopisu, protože se zde lidé dnes a denně setkávali s problémy asijského a afrického obchodu a zde také již ve 14. století dosti nelibě snášeli monopolistickou obchodní nadvládu Benátčanů a Janovanů. Pro rozšíření cestopisu v celé Evropě (nezapomínejme, že byl rozmnožen v několika jazycích!) však ani tato skutečnost nebyla rozhodující. Jestliže se totiž čtenáři začali zajímat o fantastický cestopis Johna Mandevilla s takovým zaujetím, že se z něho stal bestseller, znamenalo to, že se daleko více než jindy zajímají o látku knihy, o Asii i Afriku. Stěží lze připustit, že by to byla jen náhodná či přechodná móda, protože

tuto domněnku vyvrací již poměrně velmi dlouhá doba rozmnožování knihy. Stejně tak nelze věřit ani tomu, že by touha po poznání zámořských zemí vznikla v Evropě po polovině 14. století náhle jen tak sama o sobě jako samorostlá touha po vědění.

Je proto třeba se znovu vrátit k pohledu na světový obchod a na jeho osu ve Středozeví. O převaze italských měst Benátek a Janova (Pisa již dříve v konkurenčním boji odpadla), jak jsme již viděli, nemohlo být v polovině 14. století na evropské straně pochyb. Avšak nejen v Nizozemí, nýbrž i v jiných vyspělých oblastech Evropy začala být tato převaha považována za tíživou. Čím více rostla evropská města a čím rychleji se rozvíjel jejich hospodářský potenciál, tím výrazněji se začaly projevovat konkurenční tendence. V Nizozemí, ve Francii i v Německu. A přece nešlo jen o tíživost italského monopolu, ale o tíživost celého systému obchodu ve Středozeví, o arabskou blokádu právě tak jako o blokádu v italských přístavech, odkud se nikdy žádný cizí kupec nesměl vypravit na moře. Činitelem, který přiléval oleje do ohně konkurenčních snah a zápasů od 14. století, byla pasivita evropského obchodu, vyvažovaná po celý středověk vývozem drahých kovů. Ložiska drahých kovů v Evropě nebyla veliká a ve 14. století již rostoucím nárokům evropského hospodářství nepostačovala. Tento nedostatek se projevoval v první řadě ve velkoobchodu. Zatím co v pokladech církevních a světských velmožů ležely nečinně zásoby drahých kovů, obchodníci a bankéři neustále zápolili s nedostatkem hodnotného oběživa, které by dovolovalo velkorysé obchodní transakce. A velká část tohoto oběživa musela plynout do pokladnic arabských obchodníků, aby byl zachován v činnosti koloběh velkého středozevíského obchodu.

To, co bylo ještě na začátku 14. století přijímáno za samozřejmost, byť i nepřijemnou, stalo se v průběhu dalších desetiletí těžkým, až nesnesitelným břemenem, jehož váhu pociťovali všude tam, kde se začal probouzet k iniciativnímu rozmachu život měst. (S podstatou tohoto procesu se

ostatně setkáváme při řešení problematiky velké krize feudalismu v Evropě ve 14. století, zde se vlastně dotýkáme jen jednoho dílčího problému.) Nedostatek drahých kovů a jejich neustálý odliv do Asie a Afriky se ponenáhlu stával jednou z existenčních podmínek evropského hospodářství a v této souvislosti se jistě po prvé začalo uvažovat o expanzi do sousedních kontinentů ve zcela jiné souvislosti, než tomu bylo za křížáckých válek. Afrika a Asie připoutávaly větší pozornost svými trhy na koření a slonovinu či ložisky zlata a úvahy o ohromném bohatství neprozkoumaných kontinentů si získávaly stále větší podmanivost. Bylo krajně žádoucí, aby se dosavadní poměr v obchodu tří kontinentů ve Středozezemním moři změnil a aby Evropa v něm získala čestnější místo, odpovídající jejímu ekonomickému vzestupu.

Až do poloviny 15. století neměly tyto úvahy prozatím reálnou podobu a pohybovaly se stále na hranici volné, ničím nevázané fantasmie, avšak jejich kořeny jsou zcela jasné a snadno postižitelné. Když se ukázalo, že monopol Benátčanů a Janovanů je neudržitelný (od konce 14. století se množily pokusy o proražení blokády těchto kupeckých republik a Janované se dali na ústup již na začátku 15. století) a že bude neustále vystaven konkurenčnímu náporu jiných evropských měst, ať již šlo o města německá či nizozemská, ztrácela smysl strnulá nevšímavost, kterou Italové navenek zachovávali vůči všemu, co se týkalo zemí za arabskou blokádu. Nezáleželo již jen na Benátčanech, ačkoliv měli nejlepší koráby, vynikající námořníky, tlumočnický, obchodníky a bankéře, ačkoliv ovládali celou síť pevných bodů ve svých koloniích a kupeckých osadách v celé oblasti Středozezemí, protože hospodářský vývoj Evropy postupoval vpřed a nemohl být zabrzděn jedinou, byť i silnou a vyspělou mocností. Pozvolna, ale důrazně dozrávaly podmínky velké evropské expanse, která měla změnit hlavní cesty světového obchodu a přinést s konečnou platností jasno o skutečné podobě Země.

Za této situace se stal cestopis Johna Mandevilla best-

sellerem. Zdání naučného spisu, které mu z dnešního hlediska musíme v každém ohledu upírat, mu na konci 14. století neupíral nikdo, stejně tak však většina čtenářů nepochybovala o tom, že tento John Mandeville, který vypráví v cestopise své údajné zážitky, je prohnaný lhář, který by zasloužil za své bohapusté žvanění pardus u pranýře. A přece ho četli, a četli ho více než mnoho jiných, stejně zajímavých knih a neváhali platit velké sumy písařům za opsání jednoho exempláře knihy. Bylo by však chybou, kdybychom čtenáře Mandevillovy knihy chtěli hledat jen mezi kupci a bankéři, prostě mezi lidmi, které otázky cest do Asie a Afriky a otázky bohatství těchto zemí bezprostředně zajímaly. Do takových důsledků nelze náš výklad domýšlet. Obliba Mandevillovy knihy byla obecná, a náleží jí proto daleko více významu. Ukazuje, jak pozvolna dozrával zájem o poznání světa v sám předvečer velkých objevných plaveb, jak do nejšířšího okruhu vzdělanců pozvolna pronikala potřeba seznámit se více se zeměpisem. A jestliže byly tyto zeměpisné znalosti ještě v plenkách a nevymanily se z poplatnosti jak tradičním církevním názorům, tak fantastickým pověstem, je to opět důkazem opačným, jak nekonkrétní byly ještě v první polovině 15. století představy o možnostech evropské expanse do ostatních kontinentů.

Cestopis Johna Mandevilla nebyl zeměpisným kompendiem, příručkou poskytující základní poučení, i když nelze vyloučit, že mu někteří čtenáři přičítali i tuto úlohu. Stal se přitažlivým proto, že se objevil v době, kdy se začal rozšiřovat zájem o ostatní kontinenty, a že jeho autor neváhal dodat přitažlivému námětu co nejvíce senačního příděchu. (V tom si ostatně nijak nezadáva s mnoha bestsellery moderní literatury.) Ve své době sehrál patrně podobnou úlohu, jaká ještě nedávno náležela utopistické literatuře čerpající látku z vesmíru. Je zajímavým čtením i pro dnešního čtenáře a současně stále cenným historickým svědectvím o době, v níž se rodily podněty k velkým objevným plavbám.

Josef Janáček

Tyto knihy pravie o jednom rytieři, jenž jest byl veliký lantfarěř nebo jezdec, o němžto mnoho slýcháno jest, že téměř vešken svět zputoval a zjezdil jest. A praví o mnoho divných ostroviech a zemiech, kteréžto ležie u moři, a o mnohých rozličných lidech a o jich bydlení a přebytku a o jich vierách, o jich bohatství, a také o mnohých dvorných věcech, kteréžto mnohému člověku, jenž nebýval daleko, těžky jsú k věření. Avšak jest to celá pravda, jakož jest on svýma očima spatřil a od jistých lidí také slýchal etc.

Já Otta z Dimerinku, kanovník u Meci v Luturingí, přeložil sem tyto knihy z vlaské a latinské řeči v němečskou, aby také Němci mohli v nich čísti a zvědět o rozličných dvorných zemiech a věcech a zvířatech, kteréžto v nich popsány jsú, a o rozličných lidech a o jich viere a bydlení a rúše a o mnohých diviech, jakož potom stojí psáno. Také já, mistr Vavřinec, najjasnějšího kniežete a pána, pana Václava, římského a českého krále, služebník, též knihy přeložil sem z němečské řeči v českú, aby i Čechóm to známo bylo, což jest v nich popsáno.

A tyto knihy rozprávějí o cestách z těchto Nižších zemí k Jeruzalemu a k svaté Kateřině hrobu, o těch zemiech a diviech, kteřížto na té cestě mohou býti shledáni, a o žoldánově moci a jeho panství a jeho přebytku. A pravie, ač by tento svět kto objeti chtěl, co by divného mohl naleznúti na mnohých miestech a ostroviech, v něžto by přišel. A praví o těch cestách a zemiech až do velikého kanisa země z Kathaje, kterýžto největší pán jest v světě, jemuž ižádný nemož se vrovhati na zlatě a drahém kamení a zboží kromě jediného kněze Johanesa z Indie; a pravie o velikého kanisa viere a obyčejích a jiných věcech, a kterak jest najprvé vznikl, a o mnohých jiných věcech, ješto jsú tudiež; a praví o Indí a o knězi Johanovi a o jeho panství a o jeho

svatosti a pečeti a viere i obyčejích a jiných diviech mnohých, kteřížto tudiež jsou; o pohanských vierách a obyčejích; a tak o rozličné viere křesťanské, jenž jsou na pomezí a nemají plné viery naše; a také o rozličné viere židovské, a kterak rozliční lidé křesťanští jsou.

A ktož kromě svého narození země nebyval jest, ten mní svú zemi najlepši; však ktožkolivěk jeden takové vzchován bude, že nikdy dále nebyval, slyší však rád o cizích zemiech, a co tu slyší divného, jenž jest neznámé, to by rád opatřil. A protož, kdož vysoké myslí jest, ten nemá dosti na jediné samé zemi známosti; pro něžto některý putuje v rytieřství ve mnohé země, druhý pro náboženství, třetí pro kupečství, čtvrtý aby divy opatřil, pátý pro milost nebo jinú příčinu.

A mezi těmi všemi, kteřížto jsou kdy země zjezdili, jedva čítanie o kom, jenž by tak mnoho spatřil jako ten rytieř, ješto tyto knihy skládal o mnohých zemiech. A jáť to pravi, že u Paříži a v Bruku, v Englantě a jinde od ctnostných rytieřův tyto knihy za pravdu drženy jsou, a od Bruxě města, do něhož ze dvúdcát království kupci přicházejí, kteřížto tyto knihy rádi slyšie čtúce. A pak já sem je z vlaske a latinské řeči v němečskú řeč proměnil. A ten čestný rytieř, ješto tyto knihy po své smrti k věčnému záduší učinil jest a ostavil, ten počíná takové a die:

POČÍNÁ SE ROZDIEL PRVÝ KNIH TĚCHTO O ČASU VÝJEZDY TOHO CTNÉHO RYTIEŘE Z NIŽŠÍCH ZEMÍ A JMENUJE VLASTI, KTERÉŽ JEST ZPUTOVAL A ZJEZDIL

Já Jan z Mantivilla, rytieř urozený z jednoho města v Englantě, jenž slove Alban, vsedl sem v lodí toho léta, jakož počítáchu od Božého narození třinácte set let a dvamezciatma let, den svatého Michala a plůl sem po moři a dlúho sem v ní byl a projel sem mnoho zemí a ostrovův a jel sem skrze Turky a skrze Armení velikú i malú a skrze Taterskú zemi a skrze Syrskú a skrze Persickú a skrze Arabskú a skrze Ejipskú bližší i další, skrze Libyskú a skrze Múřenínskú zemi, skrze Kaldejskú, skrze Amazonskú, skrze Malú Indí, skrze Středmú a skrze Větčí Indí a skrze rozličné ostrovy okolo Věcie Indie, jenž u moři ležie, v nichžto mož mnohý divných věcí spatřiti, kteréžto v uobyčejí i v způsobě neznámy sú k vidění.

DRUHÝ ROZDIEL PRAVÍ CESTU Z TĚCHTO NIŽŠÍCH ZEMÍ DO KONSTANTINOPOLE PO DUNAJI, O MĚSTU A O MOSAZNÉM OBRAZU JUSTINIA

Ktož z Nižších zemí vzhóru chce jeti, jako z Englantu, z Skotské země, z Norvegie, ten muož jeti skrze německé země a skrze Uherské království, jenž příleží ku Panoní

a k té zemi Flexie. A jakž přijede v zemi Uherského krá-
10 lovství, jenž příleží jeduce k Božému hrobu, tehda přijede
k jednomu městu, jenž slove Cypion, a to jest hlavnie město
v tom království; a potom přijede k jednomu zámku, jenž
slove Eisenburg. A pak bude plúti po Dunaji; ta s sebou
vede dobře čtyřiceti vod a vyprýštie se z lampartských
15 hor a plyne skrze Uhry a Řeky a skrze Tráčskou zemi a padá
u moře líc na vzchod slunce s takú velikú mocí, že ta voda
dunajská drží svůj běh a chut více nežli dvadcti mil
vzdáli, nežli se s chutí morskú smiesí. Potom přijede do
Pílgarie a pak do Bulgarské země a potom na jednu vodu,
20 jenž slove Majrone, na most kamenný, potom skrze Biterví
zemi a potom do Řekóv, do Athene, do Zinope a do Nápule
a potom do Konstantinopole; a to město dřeve slúlo
Bysancium.

V tom městě bydlí césař řečský obecně. A jest v něm
25 překrásný a převeliký kostel, jakož ve všem světě jest,
a jest udělán ke cti svaté Žofie, točíšto svaté Múdrosti, jenž
jest Syn boží. A před tím kostelem jest muž slitý z mosazi,
a jest pozlacený; a jest korunován jako césař a měl jest
jablko pozlacené v ruce, jenž znamenalo vešken svět. A ten
30 muž znamenává Justiniana césaře; ale jablko vypadlo mu
jest z ruky. A mají za to lidé, že mu jest v ta doby z ruky
vypadlo, když jest Justinian země mnohé ztratil. Neb ten
řečský césař panoval jest nad Římem, nad Así větčí, nad
Syrí, totíš nad tú zemí, v nížto Jeruzalem leží, nad Ejiptem,
35 nad Arabí a Perskú zemí. A ty země všecy jest Justinian
ztratil kromě dielu Řekóv. Protož dějí, když tomu obrazu
bylo to jablko z ruky vypadlo, tehda chtěli jsú mu je zase
včinití, ale nechťelo se nikdy obdržeti. Ten mosazný muž
obrátil se jest tváří na vschod slunce a hrozil všem, kteříž
40 by zlému chtěli. Také ten jistý obraz jest postaven na
velikém mosazném slúpě.

TŘETÍ ROZDIEL
PRAVÍ O SVÁTOSTI, KTERÁŽ JEST
V KONSTANTINOPOLI,
A Z KOLIKO DŘEVA Z KTERÝCH
BYL UDĚLÁN KŘÍŽ BOŽÍ,
A PROČ A KUDY JEST TO PŘÍŠLO

V Konstantinopoli jest kříž Pána našeho Jezu Krista
a jeho sukně nezšitá a také hůba i ta trest, jížto Pánu
Kristovi ocet a žluč byla poskytna na kříži. Někteří mnie,
by polovice toho kříže byla v Cypře v jednom klášteře 10
mnichovém, jenž slove Svatého kříže Hora; ale toho nenie,
neb ten kříž v tom klášteře jest toho dobrého lotra Dizmas,
nad nímž se Pán Buoh smiloval; ale když tam lidé přijdú
k uofěře, tehdy mnišie pravie, by to bylo puol kříže
božieho. 15

Také vězte, že ten kříž Pána našeho Jezu Krista byl jest
udělán ze čtverého dřevie. Neb to stojaté dřevo bylo jest
cypresové, a přéčné bylo palmové; ale peň, v němžto stál
kříž, to bylo cedrové dřevuo, a nad křížem přibitá dska,
puoldruhé nohy vzdéli, ta jest byla z olivy, na nížto bylo 20
psáno: Ježíš nazaretský, král židovský. Také slušie věděti,
jakož se někteří domnievají, že ti nešlechetni židé udělali
jsú ten kříž pravú zlostí z toho čtvera dřevie. Neb sú oni
mněli, by Pán Buoh měl tak dlúho pnieti na kříži, dokudž
by tělo mělo trvati. A protož učinili jsú peň z cedrového 25
dřeva, neb to dřevo nehnije. A také proto, že sú mněli,
by tělo božie se mělo zsmrděti, proto stojecie dřevo jsú
učinili z cypresu, jenž jest dobré vóně, aby tělo od smradu
zachovalo, aby tu tím déle viselo. Pak přiečné dřevo bylo
jest palmové, neb v starém věku byl obyčej, ktož svého 30
nepřetele přemohl, ten byl korunován palmú; a že židé
mněli, by svého nepřetele přemohli, jeho ruce sú na palmo-
vé dřevo přikovali. Ale svrchnie dska, na nížto jeho ozna-
mek byl popsán, byla jest z olivy, jenž znamená mír, aneb
holubice, jížto Noe z korába vyslal, přinesla jest ratolest 35

olivovou, nebo Hospodin již byl k mieru přistúpil lidského pokolenie; protož židé mniec, by již pokoj měli, že jsú svého protivníka umrtvili, olivovou dsku na kříži jsú přibíli. Také domnievají se druzí múdří Řekové i také křesťané, 40 ješto jsú za mořem, že cypresový strom, jenž byl vztopořen, byl jest z toho dřeva, s něhož Adam a Eva v ráji jablko zapověděné jsú snědli. Neb tak nalezuji psáno: Když Adam na smrteľné posteli ležieše, poslal syna svého k anjelu, jenž ráje střeže, aby jemu poslal oleje milosrdenstvie, jímž 45 by pomaže svých údov zdrav byl. Jemuž vece anjel, že nemóž toho dáti oleje; ale da jemu tři zrnce, aby svému otci vložil v usta, když by jeho měl pochovati, a vece: „Když ten strom z těch zrnec vzroste a ovoce ponese, tehdy otec tvój z toho velikého neduhu vzmóže, v němž jest.“ 50 A když se vrátí, naleze otce mrtvého; i vloži jemu v usta ty tři zrnce i pochova jeho. Pak z těch zrnec vyrostechu třie stromové, z nichžto potom byl kříž udělán, jehožto drahým ovocem netoliko Adam, ale i všecko jeho pokolenie jest uzdraveno od těžkého neduhu věčného zatracenie. 55 Potom po Božiem umučení ten kříž byl skryt pod zemí pod tiem pahorkem, jenž slove Kalvarie; a tu ležal vice nežli dvě stě let až do svatě Heleny, jenž bieše dci krále engličského nebo Veliké Britanie, jižto pojal césař Konstantin za ženu. Ten césař tak mnoho křesťanstvie dobyl, že i dnes 60 tiem mocnější jest. Také vězte, že ten kříž boží byl jest osmi paží vzděli a puolpáty všíři etc.

ČTVRTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O KORUNÁCH,
JIMIŽ TO BYL KORUNOVÁN
DEN SVÉHO UMUČENIE,
A O HROTU BOŽÉHO KOPIE 5
A O SVATÝCH TĚLÉCH,
JEŠTO LEŽIE V KONSTANTINOPOLI,
A O RUDÍ MRAMOROVÉM,
Z NĚHOŽTO ÚSTAVNĚ VUODA TEČE,
A DO NICH ODNIKUDŽ 10
VUODA NEJDE

V krále franského kaple v Paříži tu jest koruny hlohové polovice, jižto Hospodin korunován byl, a jeden hřeb a sic mnoho svátostí; a leží ta koruna v krásném křišťále. A ten klénot kúpil jest jeden král franský od jednoho césaře 15 konstantinopolitánského. A kakž koli pravie, by ta koruna byla z hlohu nebo z trnie, však toho nenie, ale jestiť z morského sítie nebo rokosie bodlavého; a jestiť v hromadu spletena a bodeť jako trn. A já sem ji velmi pilně opatřil, tu v Konstantinopoli i onu v Paříži, neb jsta byle dvě v hro- 20 madu spleteně z morského sítie nebo rokosie; ale jestiť již na dvě rozpletena, jéžto jedna strana jest u Paříži, a druhá v Konstantinopoli. A mněť se jest dostal bodláček jeden podobný k trnu bielému; ale tajně mi dán k veliké přezni. Neb jest těch bodláčkov mnoho, jenž ležie v tom křišťále, 25 v němž ta koruna leží. A ukazujít ji cizím pánóm, točíš hostem, ač žádají.

Také slušie věděti, že jsú byly rozličné koruny, jimižto jest Hospodin korunován. Neb tu, kdež Pán Ježíš byl jat, tu jest byl korunován hlohovou korunú, na němžto hlohyně 30 rostú, a tu jsú jemu v hlavu vtiskli, že krev po jeho tváři i šíji tečeše. A protož hloh má veliké moci a mnohé, že ktož jej nad sebú nese, tomu nemóž hrom ani blýskanie ani která búře uškoditi, ani který zlý duch móž ostati v tom

35 domu, v němžto hloh jest. Potom byl jest veden Pán náš Ježíš k Annášovi biskupu a tu byl posmieván, zášijkován, uplván, poličkován a také korunován bílým stromem z toho domu zahrady vzatým. Protož má ten strom veliké 40 moci; a dělajíť dobrý agrest z něho. Pak třetíe byl jest korunován Pán náš Ježíš Kristus v súdném domu Pilátově korunú z sítie nebo z rokosie bodlavého morského.

Také slušie věděti, že císař němečských zemí má ratiště kopie božého, ale hrot jest u Paříži, jakož mnějí druzí; a také praví císař konstantinopolitánský, že má ten hrot; 45 a tak byla by dva; a já sem oba viděl; ale ten v Konstantinopoli jest širší nežli v Paříži. Také v Konstantinopoli jest mnoho svatých miest. Neb tu leží svatá Anna, matka Panny Marie, matky božie; a tu jest svatá Helena z Jeruzalema přinesla. Také leží tu svatý Jan Zlatoustý, jenž jest tu byl 50 arcibiskupem. A leží svatý Lukáš euangelista, neb jeho kosti byly jsú přivezeny z Bethanie. Také jsú tu mnozí čbánové i súdkové jako mramoroví, kteréžto areš nazývají, z nichžto ústavně teče vuoda; avšak jsú vždycky plni sami od sebe, ani třeba jest co v ně činiti.

PÁTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O POLOŽENÍ MĚSTA
KONSTANTINOPOLE, O TROJI,
O KRAJINÁCH ŘEČSKÉMU CÉSAŘI
PODDANÝCH,
5 O TĚLU ARISTOTILEŠOVU,
O PŘEVYSOKÉ HOŘE

Konstantinopole jest velmi ušlechtilé a krásné město, 10 zemdi dobře ohrazené a věžmi; a jestiť obklíčeno se dvě stranú jednu zátoku morskú, jenž slove svatého Jiříe Paže; a s druhé strany toho moře ležela jest Troje, veliké město, na jednom utěšeném a rozkošném miestě v rovni, ale jest

málo ustavené. Takéť leží okolo řečské země mnoho ostro-
vův v moři. A země řečská má mnoho zvlášťich krajin
i řečí, kteréžto všecky tomu císaři řečskému jsú poddány, 15
točíš vlast Turepole, Comnanis, Trache, Macedonie,
z niežto byl Veliký Alexander, a mnoho jiných zemí. V té
zemi narozen jest veliký mistr Aristotileš v městě, ješto
slove Dracheus, a tu jest i pochován. A stojí oltář na jeho
hrobě, a na každý rok slavie den jeho jako svatého. A putují 20
lidé často v té zemi k tomu oltáři na potaz a mnějí, že jim
odtud múdrá rada pocházie.

Tu leží jedna hora převysoká, jejížto stien sahá do Aloime, 25
jenž jest od nie šestmezcietma mil vzdáli; na té hoře
nevěje ižádný vietr, ani móž na ní který pták nebo zvěř
živa býti, neb tu povětríe nemóže ižádné vlhkosti mieti.
A pravie tu v zemi, že někdy mistři vzházeli jsú na ni,
aby hvězdy spatřili, majíce s sebou húby morské plny vuody
pro rozvlaženie povětríe, aby se nezadchli, a psali jsú slova
na vrchu v múce; a když jsú po roce opět na tu horu vzešli, 30
tehda jsú nalezli to písmo bez pohnutic, jako v tůž hodinu
psáno by bylo; a po tom jsú snábděli, že přes celý rok
ižádný vietr na vrch té hory nepováł, ani děšť, ani která
z oblakův zároda.

ŠESTÝ ROZDIEL
PRAVÍ OPALÁCI NEBO DOMU CÉSAŘE
KONSTANTINOPOLITÁNSKÉHO,
A TAKÉ PRAVÍ O MRTVÉM TĚLE
DIVNÉHO PROROKA 5

Palác nebo duom císaře konstantinopolitánského jest 10
ušlechtilého a krásného velmi stavenie, a před ním jest
dvůr velmi ustavený a velmi široký k klání a jiným díelóm
rytieřským. A okolo toho dvoru vydělání jsú stupňové
mramoroví, aby na nich lidé stáli k dívání, a pod těmi 10
stupni jsú konice mramorem sklenuté. I stalo se, že císař

konstantinopolitánský kázal svého přítele mrtvého pochovati v kostele svaté Žofie tu v Konstantinopoli. A když hrob kopali, našli jsú mrtvé tělo muže některého neporušené a vedlé něho dešťku nebo skřidlu zlatú, na nížto bylo ryto toto písmo: „Jezus Kristus narozen bude z Marie Panny a věřím v něho; a když budú kralovati Konstantin a Hirene césarové, ó slunce, opět mě uzříš.“ A to písmo bylo jest řečské, židovské a latinské. A bylo vstáři to písmo dobře dva tisíce let před Božím narozením, jakž jest ten prorok umřel. A tu dešťku mají ještě v tom kostele při jiných pokladiech a klejnotech kostelních. Řekové pravie, že Hermes jest ten přemúdrý mistr umění přirozeného, jenž jest mnoho divóv činil, kteřížto sú popsáni.

SEDMÝ ROZDIEL
PRAVÍ O VIEŘE ŘEČSKÉ,
A PROČ POD PAPEŽE ŘÍMSKÉHO
NESLUŠEJÍ,
A TAKÉ O JICH ABECEDĚ

Jakžkoli Řekové křestané jsú, však držé některé kusy, jichž my ndržíme; neb oni pravie, že Duch svatý pocházie od Syna Boha, ale od Otce samého. Také papeže římského nejsú poslušni; neb dějí, že jich patriarcha, jehož sami usazují, má tolik moci jako papež. Protož Jan papež Dvamezciatny psal bieše jim, kterak cierkev křestánská jest jako jeden duom, jehožto hospodář papež náměstek jest Jezukristov, jemužto všecka moc dána jest svázati i rozvázati; protož napomenul je, aby jemu poslušni byli. Ale oni odpovéděli sú jemu v této mierě: „Moc tvú najvyšší vedlé tvých poddaných pevně věřime, pýchy tvé najvyššie trpěti nemůžeme, lakomstvie tvého najvyššieho nasytiti nemůžeme a nemieníme; Pán s tebú.“ Jiné odpovédi jest nemohl od nich mieti.

Tak Řekové držé svú mši s kvašeným chlebem a pravie, že my činíme křívě, že v té svaté oběti chleba nekvašeného požíváme; neb když jest Hospodin to ustavil u Veliký čtvrtok, dal jest jim dobrý chléb, to jest vzkynulý. Protož oni na každé léto u Veliký čtvrtok dělají ten chléb a sušé jej na slunci a chovají jeho přes celé léto a dávají jej nemocným jako zde božie tělo. Také nemaží nemocných posvátným olejem řkúc, že to mazanie, ješto na křstu přijímáme, jest dosti k spasení, neb moc toho oleje jest věčná. Také pravie, že nenie ižádného očisce, a že nenie duše z těl vyvedenie smrtí, ani muk, ani radostí mají až do dne súdného, neb tu bude každému odplaceno vedlé jeho zaslúžení. Také smilstva za hřiech smrteľný nemají řkúc, že jest přirozený. Také pravie, že nemá ižádný vstúpiti v manželstvie než jednú, a nic vice; aneb kdož se druhé žení aneb ona pojímá, těch děti jsú lože nepravého a v hřiešiech porozeni. Také jich knězie mají ženy oddávané jako i jiní lidé obecní. Také nezpievají mši u postě. Také nedadie kněze na svých oltářích mše slúžiti; pakli by se přihodilo, tehda zmyjí své oltáře svacenu vuodú. A také pravie, že Pán náš Jezus Kristus nikdy jest nejedl ani pil, ale tak učinil, jako by jedl a pil. Také počítají za veliký hřiech, kto by vlasy s brady sholil, nebo to jest znamenie mužstvie Pána našeho Jezu Krista; a ti, jenž se holé, činie proto, aby se světu a ženám slúbili. Také mají za hřiech cožkoli zadáveného jiesti, neb jest Bohem zapovédieno, jako i maso sviňské. Také počítají za hřiech v ponděľi a v úterý maso jiesti a v středu a v pátek mléčné a všecky klnú, kteříž v sobotu masa nejedie.

Ten césar z Konstantinopole dělá i usazuje patriarchy i biskupy i ssazuje všecky v své zemi, tak duchovnie, jako světské, když on ráčí. A že oni mají řeč zvláštni i slova, jimižto píší, protož jich abecedu sem tuto popsal.

OSMÝ ROZDIEL
OZNAMUJE CESTU
Z KONSTANTINOPOLE
DO JERUZALEMA PO ZEMI I PO VODĚ
A JMENUJE OSTROVY,
KTERAK JIM JMÉNA DĚJÍ,
A PROTO VIZ TAKTO:

Protože muoj úmysl jest cizích zemí obyčeje a přebytek a viery rozprávěti, tiem sem delší řeč měl o tom; ale již přijdu zase k té cestě k Jeruzalemu putujíc přes zemi i po moři.

Po zemi můž jíti skrze Turky k jednomu městu, jenž slove Sciker, a skrze bránu, jenž slove Tenecham a táhne se k jedné hoře, jižto z daleka můž opatřiti a jenž také slove Tenetam a ležíť dobře puol druhé míle od Sciker na přetěšených pastvinách. Pakli kto chce radějí plúti po vodě, ten plove po svatého Jiří Paži, točíš po zátoce mořské, jenž jest v Konstantinopoli, vzhóru, a plyne skrze to moře Barské, kdežto svatý Mikuláš leží, a skrze mnohá jiná místa. A prvý ostrov, k němuž příplyne, slove Zilo, kdežto roste mastix, drahá pryskyřice, lékařóm dobře známá. Potom plove k jednomu ostrovu, jenž slove Pathmos, kdežto svatý Jan popsal knihy Zjevenie; a bieše dvúatřídácát let, kdyžto Pán Buoh na nebe vstúpil, a potom byl živ dobře sedmašestdesát let. Potom přijde k Ěfeson; to jest velmi pevné město. Potom do Pukaras; potom do Myrre, kdežto svatý Mikuláš byl divně zvolen za biskupa. Potom příplyne k jednomu ostrovu, jenž slove Krete, a odtud do ostrova, ješto slove Elade nebo Lange, v němžto panoval jest Ipokras, přeslovutný lékař. A tu se jest mnoho dívóv stalo i dnes se děje.

DEVÁTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O IPOKRASOVĚ DCEŘI
V DRAKOVÚ TVÁRNOST
KÚZLEM PROMĚNĚNÉ
A ODDVÚ RYTIEŘÍ,
JENŽ SÚ PRO NI ZAHYNULI
V TOM OSTROVĚ

Rozprávějí, že v tom ostrově, jenž slove Lange nebo Elade, jest i podnes dci Ipokrasova v tváři drakové kúzlem proměněná. A ta slúla jest Diana. Neb když byla po svém otci jakožto dědična toho ostrova ostala a pro to i svú přílišnú krásu mnoho kniežat i králóv snúbci měla, okolnie pak kněžny jí toho závidiece, chytrých mistróv osnováním proměnili jsú ji v tvárnost draka přeškaredého sto látróv vzdéli, jehožto hrózú měštěnné z města úhlavnioho, v němž i ona bydlěše, utekli jsú, a město opustalo. A ta dievka v té tvárnosti drakové zuostala. Ale jáť sem jie neviděl. Ale lidé toho ostrova to jistie a nazývají ji paní té země a pravieť, že z toho města obořeného vycházie na každé léto třikrát a nižádnému neškodí, leč ji rozhněvají; a oniť mnie, že se ještě má vrátiti v svú panenskú tvárnost. A když by který rytieř tak udatný byl, že by toho draka v usta políbil, tehda by se v svú tvář navrátila, ale dlúho by živa nebyla.

I byl jest jeden šlechetný rytieř z špitála svatého Jana v Rodě, jenž vedlé toho ostrova blíž leží; ten byl umienil toho draka políbiti a tu pannu té ohavy zprostiti. I jel k tomu miestu, kdež ten drak ležěše. Tehda drak proti němu vyjide a své hlavy proti němu přehrozně pozdvíže. A on se i kóň jeho tak náramně užase, že se inhed s ním pravým úprkem vzdvíže na vysokú skálu a skoči do moře, i utonu kóň i s svým pánem.

Také byl jeden mládenec, jenž s jinými kupečskými lidmi plul po moři. A když k tomu ostrovu plavci přistachu, chtiece odpočinúti, udá se tomu mládeneci procházeti v tom ostrově. A nevěda o tom draku nic, i přijide k tomu městu

obořenému i uzře krásnú pannu, ana sobě vlasy rozpravuje
vzhlédající se v zrcadlo, a on mniše, by byla ženka prázná.
A když se k ní přiblíží, ona jeho opatří v zrcadle, a opatřivší
se za se, otázka jeho, co by chtěl; a on vece: „Chtěl bych
40 tvým milíkem býti.“ Ona odpovědě: „Jsi-li rytieřem?“
On vece: „Nejsem.“ Tehda ona povědě: „Nemóžes mým
milíkem býti, leč by byl rytieřem. Protož kup od svého
tovaryše rytieřstvie a přid sám zajtra sem; a jáť proti tobě
vyjdu v drakové tváři, a tu mě polib v usta, a buduť tvá,
45 a buduť inhed zbavena všie strasti, a poklad muoj veliký
i tato země všiecka bude tvá; a kakžkoli mě uzříš v té hrozně
osobě, však se nelekej, neboť tobě nic zlého neučiním,
a semť tak zakúzlena a jinakť toho nemohu zbýti, abych
té ohavnosti byla zproštěna.“ Tehda ten mládenec vráti se
50 do lodie a povědě svým tovaryšóm svú příhodu, a kúpiv
rytieřstvie a způsobiv, aby jeho tu čekali, i jide tam druhý
den. Tehda ten drak vyjide proti němu. A když mládenec
jeho velikost a škaredost opatří, leče se velmi i poče utiekati,
a drak plazi se po něm. A když uteče do lodie, tehdy lodí
55 od břehu odstrčichu, a drak ten hrozným hlasem vzúpě
i vráti se na své miesto; a ten mládenec tiem uděšením
třetí den umře. Potom pak i před tiem mnoho jsú jej vídali,
ale pro hrózu nesmějí se o to pokusiti.

DESÁTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O RODU
A O PROPADLÉM OSTROVU,
A PROČ SE JEST PROPADL;
O CYPRU, O KŘÍŽI LOTRA DOBRÉHO, 5
O TĚLU SVATÉHO GENOMANA,
O CYPRESKÉM LOVU,
O JICH STOLENÍ,
KTERAK JEDIE ONI

Od toho ostrovu Elade nebo Lange plovú k Rodu. A ten 10
ostrov držie špitálníci svatého Jana křižovníci. A na tom
ostrově psal jest svatý Pavel některé své epíštoly nebo listy.
A jest ten ostrov od Konstantinopole vzdáli osm mil po
moři plovúce k Jeruzalemu odtad plovúce do Cypru po
morské zátoce, jenž slove Gufel. A v tom miestě byl jest 15
dobrý ostrov dřeve, městy a hrady osazený, a úhlavnie
město v něm slúlo Satalle, ale propadlo se v zemi a moře
na ně vzplynulo, i jest tu propast bezedná. Protož tady
plúti jest nebezpečné. A pravie mnozí, že se to propadenie
stalo pro jednoho mládence neslýchané prohřešenie. Neb 20
ten bieše velmi laskav na jednu pannu u městě dřeve
řečeném, a ta svatě jest umřela. Ale on pro přelíšnú milost,
jíž byl k ní za živa zapálen, hrob v noci otevřev i smilnil
s mrtvým tělem. A potom po devieti měsieciích uslyšal ten
mládenec hlas k němu rkúce: „Běž k hrobu té panny 25
a otevři jej, a opatřiž plod, jenž jest od tebe porozen;
a nezmeškávaj toho nikoli, jinak tě veliké zlé potká.“
Tehda on šed i otevře ten hrob, a inhed vyskočí z něho
veliká člověčie hlava a běže po všem dřeve psaném městě
i po všem ostrově, a potom se inhed propadl ten ostrov. 30

Pak od Rodu do Cypru po moři jest dobře pět set mil.
Ale Cypr jest dobrá země, v nížto jest velmi dobré a velmi
silné víno červené; a čím jest staršie, tiem silnějšíe a bělejšíe
bývá. A má v sobě ta země neb ten ostrov čtyři města

35 úhľavnie. Jedno slove Nikosie a tu jest arcibiskupstvie.
Druhé slove Famegast; to jest nad mořem a jest najvyššie
přistavadlo korábové ke všemu kupečství; a odtud byla
rodem svatá Barbora. Třetí slove Lunesen; a tu jest tak
veliké kupečství; a tu leží klášter, Svatého kříže Hora,
40 kdežto kříž dobrého lotra mají, jakož sem dřeve pověděl;
a tu také odpočívá tělo svatého Cenomana, o němžto ta
země mnoho ctností i mocí rozprávie. Také leží v Cyprské
zemi kaštel nebo městečko, jenž slove Damones.

V Cyprě mají obyčej honiti zvěř zvířaty, ješto slovu
45 papiones, jako my zde se psy; a mají způsobu levhartovu
a jsou málo větčí nežli vlci, ale velmi rúčí a zuřiví. Také
jest obyčej v Cypru, že páni i panoše stolé na zemi prostrúc
ubrus; a to činie pro veliké horko, jenž jest v té zemi.

JEDENÁCTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O CESTĚ
Z CYPRU DO JERUZALEMA
A O PŘEVELIKÉM ŽEBRU,
5 KTERÉŽTO TUDIEŽ JEST

Pak z Cypru k Jeruzalemu skrze města, jenžto nynie
pohané držie, plovúce, tehda z Cypru do Tyru, když jest
dobrý vítr, příplúti móż jednoho dne a jedné noci. Týrus
jest město, ješto nynie slove Sner, a tu se počíná Syrská
10 země; a bylo jest dřeve křesťanské, ale již je pohané velmě
zahladili, avšak jeho pilně ostřiehají před křesťany a berú
clo ode všech, ktož do té země chtie. Také mohli by kratčí
cestú plúti k Jeruzalemu než na Cypr; alevšak na Cypr
radějše plynú pro odpočinutie a zásobenie lodí. Pak šest-
15 mezciatma mil od Sner leží to město Berut, a čtyři dni púti
od Berut leží Sardanaj; a pět mil od Sardanaj leží Da-
maškus. Ktož z Cypru plove k Jeruzalemu, nenie jemu
třeba plúti na Tyr, leč chce pro svatých miest navštívenie,

ale plyne inhed k Jafe, neb tu jest najbližšie přistavidlo
k Jeruzalemu, neb jest odtud do Jeruzalema šestnácte mil 20
pohanských, kteréžto dobře přeplyne u puol dni; a slove
to město Jafe po synu Noe, jenž jméno měl Jafet. A to město
ustavil jest najstaršie město ve všem světě, neb jest bylo
uděľáno před potopú. A tu jest žebro obrové, jenž jest
25 čtyřidceti noh zděli.

DVANÁCTÝ ROZDIEL
PRAVÍ CESTU
Z TYRU DO JERUZALEMA,
A O HOŘE KARMELUS, A O MĚSTĚ,
Z NĚHOŽ BYLI RODEM SVATÝ JAN 5
A SVATÝ JAKUB

Ale ktož chce z Tyru do Jeruzalema, ten připlove do
Ankona jednoho dne; a to město drželi jsou prvé křesťané,
neb jsou té země často dobývali; ale jest velmi sešlo. A jest
z Benátek do Ankona dva tisíce a šestaosmdesáte mil 10
lampartských. A napoly té cesty jest ostrov, jenž slove
Kreta, řečený od prvního svého krále, jenž jměl jmě
Kretus; ten slove také Centapolis, neb má sto měst v sobě.
Pak z Ankona sto a dvadeti honov vzdáli na pravo ku
poledni leží hora, jenž slove Karmelus, kdežto přebýval 15
Heliáš prorok na púšti, a boží způsobú havran jemu maso
ku pokrmu nosil. A odtad karmelitští mnišie slovu. A nenieť
ta hora velmi vysoká. Pod tú horú ležalo jest město, dokudž
tu křesťané byli, a slúlo Kaifas, neb je byl Kaifas, biskup
jeruzalemský, uděľal. Pak na levuo od té hory leží pahrbek, 20
na němžto leží a stojí město jménem Saffra, z něhožto byli
jsú rodem svatý Jan a svatý Jakub; a na tom miestě, kdež
jsta se rodila, stojí krásný kostel.

TŘINÁCTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O HOŘE,
JENŽ SLOVE SCALA CAELI;
O DIVNÉM DOLE,
5 Z JEHOŽTO PIESKU STKLA DĚLAJÍ;
A O CESTĚ Z ANGONA
DO JERUZALEMA,
A TAKÉ O MĚSTU SAMPSONOVĚ

Od města Saffra dobře sto honův zdáli leží hora velmi
10 vysoká, Scala caeli, točíšto Řebří nebeský slove; a pod ní
teče malý potóček, jemuž diechu Bilion. A nad tím městem
jest jáma sto loket dobře všří, a jest ústavně plna čistého
a lesknatého piesku, z něhožto dělají stkla ušlechtilá,
kterážto berú z dalekých vlastí; a kakžkoli ten piesek na
15 všaký den berú, však na každú noc opět se zase naplní to
miesto vybrané. A vždy v té jámě vietr věje, a cožkoli v ni
uvrhú, to se v piesek obrátí.

Z Ankona čtyři dni púti jdú do Palestinské země, jenž
byla Filistejských, do města, jenž slove Gáza, jenž nedaleko
20 leží od moře; z toho města u brány byl Sampson vrata
pobral, když byl u své miličky Dalidy zastížen i byli o něm
město zavřeli chtiec jeho jieti.

Z Gázy pak jdú do Cesarie a potom do Pilgrunspurka,
točíš do Pútničého hradu, potom do Aškolona, a potom do
25 Jafe, a z Jafe do Jeruzalema.

ČTRNÁCTÝ ROZDIEL
PRAVÍ CESTU
Z GAZY K SVATÉ KATEŘINĚ,
O BABYLONĚ, O ZEMI EJIPSKÉ,
O ŽOLDÁNOVĚ PALÁCI
NEBO DOMU A LIDU A PANSTVÍ,
O MĚSTECH EJIPSKÝCH
I O KRÁLOVSTVÍCH ŽOLDÁNA,
TOHO CÉSAŘE VELIKÉHO

Mnozí poctiví rytieři i panoše a čestní lidé prvé navštěvují 10
svaté Kateřiny hrob, a tent jest mnoho dále nežli Jeruza-
lem; a potom se vracující berú se do Jeruzalema. A ti,
když přijdú do Gázy, palestinského města, tehda opustie
tu cestu do Jeruzalema, jenž vede na Cezarí, a táhnú se
k jednomu tvrdému hrádku, jenž slove Dariesburg; a ne- 15
chájte země Syrské, i přijdú na púšť, netěženú zemi
piesčitú. A tu jdú dobře sedm dní, avšak naleznú na každém
nocleze hospodu na silnici a v ní potrebu k jedení a k pití;
a slove ta púšť Všech svatých.

A potom přijdú do Ejipta, jenž slove jich hlaholem 20
Canapat. A prvé město, kteréž tu nadejdú, slove Balbas,
a jest město dobré a leží najzáve v tom království Canapot;
a potom přijdú do Babyloně a do Kara; to jsta dvě měste,
v nichžto žoldán bydlí. A tu pútníci berú od krále listy
25 próvodné jistoty, kteříž chtie na horu Sinaj.

V tom městě Babyloní jest krásný kostel ke cti matky
božie, udělaný na tom miestě, kdež jest s svým milým
synem přebývala, když byla před Erodesem utekla, když
hubieše dietky v krajině bethlémské. V tom městě leží svatě
Barbory tělo. V tom také městě bydlil jest Jakuba patriar- 30
chy syn, když byl prodán od svých bratrův. V tom městě
bydlil jest Nabochodonor král, jenž pro své prohřešení
byl u vola proměněn. V tom také městě bydlí žoldán obecně
a jeho palác nebo duom jest pevný a veliký hrad na jedné

35 skále; a na tom hradě na vsáký den při najmenšiem sedm tisícov mužov strážnych a žoldánovi posluhujúcich bydlé, a majú vsickni potrebu z žoldánovy komory; a to vše nic nenie proti tomu lidu, kterýž má, kdyžto vále anebo co velikého má způsobiti. A to já viem dobře, neb sem dlúho 40 u jeho dvora byl na žoldě, když jest válel s Badonským. A on by byl mě rád bohatě a velice daroval a dal některého kniežete dceru a zemi k tomu, bych byl chtěl svého Stvořitele přieti; tohoť jsem nechtěl učiniti pro izádné zbožie, kteréž by on mně mohl dáti. A žoldán jest pán mocný nad 45 mnohým královstvím, jehožto dobyl jest mečem. A již jsú ta královstvie v jednotu dědičnú obrácena. Jedno slove Canapot nebo ejipské, druhé jeruzalemské, třetie Bezas, čtvrté Halape, Emach, Syrie a Jericho, v němž jest hlavnie město Maška; páté královstvie arabské, z něhožto byl jest 50 jeden král těch tří králův, jenž sú Bohu u Betlémě ofěru dali.

PATNÁCTÝ ROZDIEL
PRAVÍ, ODKUD POŠEL ŽOLDÁN,
A KTERAK DIVNĚ V NĚ VCHÁZEJÍ,
V TO KRÁLOVSTVIE, A DVORNĚ HYNÚ;
5 O KRÁLI ENGLIČSKÉM
A O KRÁLI FRANSKÉM,
JENŽ SÚ S ŽOLDÁNY VÁLELI ETC.

Také žoldán dobyl jiných zemí k té zemi Kalifre; a to jest veliké a mohutné panstvie. A žoldán v jich jazyku slove 10 král zde k zemi; neb jsú tu v Ejipte pět žoldánův bývalo, a nynie jest jediný. Kalifre bylo jest tu jedno veliké panstvie jako papežstvie. A pak jeden rytieř z medské země, jemuž jmě bylo Sarochon, ten zabiv kalifra i byl žoldánem v Ejipte i kalífrem pravú mocí. Po toho Sarochon smrti byl jeho 15 syn Salhadin žoldánem v ty časy, když král engličský Richard táhl přes moře s velikým vojskem i pobojoval lid

i zemi pohanskú. Pak po Salhadinovi by syn jeho Moeadin žoldánem. A po něm by jeho sestřenec Sasalach žoldánem, za jehožto časův Komanští biechu svoji a svobodní lidé; a uzřevše, že té země pokoj bieše změněn, a že moc velikú 20 mají, zvolichu sobě žoldána mezi sebú, jemuž jmě bylo Melethsala, a ten zabi Sasalacha. A za časův toho Meleth-sala táhl jest král franský Ludvík do žoldánovy země s mocnú rukú a mě pobitie s pohany; a tu jal Melethsala, jehož zabi jeden jeho sluha. I volichu sobě jiného žoldána, jemuž 25 jmě bieše Torqueam; a toho také jal král Ludvík a šacova jej na šedesáte tisícův firákův. Potom jeden Komanský, jménem Takas, zabi toho žoldána Torqueam a by sám žoldánem a káza se menovati Melecharmiger. Toho zabi jeden rytieř Bendecken a by sám žoldánem a by nazván 30 Melechtar. Za toho času král engličský jménem Andurat táhl s mocnú rukú do jeho zemí i učinil velikú škodu u pohanstvu. A pak ten žoldán byl jat v Damašku, a syn jeho Melesat by žoldánem byl mnieše. Ale jeden mocný 35 pán, jménem Elphi, ten jej zahna a by sám žoldánem. Ten s velikým vojskem učini jězdu na křestanstvo a doby města, jenž slove Tripolis, a vyhna z něho křestany a mnoho jich pohubil toho léta, jakož psáchu od Božého narozenie dvanácte set let a devět let a osmdesáte let. Potom ten 40 žoldán Elphi by jat. A ktož bieše jej jal, by zabit, a pak syn Elphi byl žoldánem; ten slovieše Vitega, a ten by také zabit. A bratr jeho Melotaseraf by žoldánem a doby Ankonà města a vyhna odtud vsěcky křestany, jenž tu velmi mocni 45 biechu. Ale vskóre tu by zamordován a by po něm mocný pán žoldánem, jenž slovieše Melchnasar; ten káza se jmenovati Melechgadel; a bieše z Tater urozením. Ale ti Komanští vyhna chu jej z země i učinichu jednoho mezi sebú žoldánem, jemuž jmě bieše Ladut; a ten se káza jmenovati Melchnar; jehož zabi rytieř jeho ve jhře šachové. Potom by Langemisehel žoldánem. Pak zvolichu syna 50 Melchnarova za žoldána; a ten byl mnoho let u vězení na jedné tvrzi, jenž slove Montrogal, točíš Králova hora. Po jeho pak smrti zvolichu jeho syna žoldánem, jménem

Melchynader. Ale bratr jeho zahubi jej tajně i by sám
55 žoldánem a nazva se Melechmadabero; a ten byl jest
žoldánem, když já tam biech; a byl jsem na jeho žoldu.

ŠESTNÁCTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O ŽOLDÁNOVĚ MOCI,
CO MUOŽ LIDU BRANNÉHO MIETI;
A TAKÉ, ŽE ČTYŘI MÁ ŽENY KRÁLOVNY
6 A JINÝCH COŽ RÁČÍ

Žoldán móż dobře z své země vésti sto tisícov mužov
dobře oděných; a z jiných zemí, kteréž má, a z Turkov
móż mieti dobře padesát tisícov rytieřov i panoší kromě
Komanských a svých vlastních manov a lidí v své zemi,
10 jichžto bez počta jest více nežli sto a padesáte tisícov
kromě velikých amirálov, točišto vladařov, kteřížto jsou
v jeho zemi ustaveni na moři i na zemi. A tak každý rytieř
má sto a dvadecet zlatých do roka žoldu, a na to má chovati
tři koně a jednoho velblúda. Ti amirálové jsou po městech
15 a po zemi, jakož komu poručeno jest; a má ten každý pod
sebou tři sta rytieřov anebo více. A protož žoldán, když
pozná statečného rytieře, tohož učiní amirálem.

Také žoldán má ústavně čtyři ženy; jedna má býti
křesťanka, a jiné pohanky. A jedna z nich bydlí v Jeruza-
20 lemě, druhá v Damašku, třetí v Babyloně, čtvrtá v Aška-
loně; ale mohou jeti také do jiných měst, když jim libo.
A když jest žoldánovi libo, tehda jede, k kteréž chce. A máť
jich jiných mnoho, kolikož ráčí. A když chce s kteréž z těch
čtyř léci, tehda káže jim všem přijeti, a kteráž mu se naj-
25 lépe slíbí, té pošle svůj prsten, a ihned se musí jemu velmi
čistě uhladiti a okrásliť; a na noc vedú ji jemu s velikým
veselím do jeho komory.

Také ižádny neznámý, buď to posel neb jiný, nebude
puštěn před něho, leč bude oděn drahým zlatým postavcem

taterským vedlé obyčeje pohanského. A když žoldána kto 80
kde opatří, ihned padne na kolenu a zemi políbí; a to jest
pocta, kteréžto jemu činie. A dokudž ti hosté před ním
jsú, ješto s ním rozmlúvají, dotud stojie jeho strážní oděni
s meči, s oštěpy, s sekyrami i s jinú braní, zda by co mluvili
nelibého žoldánovi, aby je ihned zabili. Také ktož předeň 85
muož přijíti, všecko, což požádá prosebného a ješto se
nedotýče viery jeho, to vše obdrží; neb jest ten úmysl jeho,
aby ižádny host od něho smuten neodšel a bez obdrzenie
darov, a to činí proto, aby o jeho panství po všech zemiech
více nežli o kom jiném pravili. 40

SEDMNÁCTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O VELIKÉM
BABYLONĚ MĚSTĚ,
A KADY JEST OPUŠTĚN,
A O ZEMI ARABSKÉ 5

Také Babylonie, o níž jsem pravil, neníť Babylon veliký,
neb onen leží v Ejiptě, ale tento v Arabské zemi na veliké
púšti na té cestě jedúce z Arabie do Kaldejské země. A nelze
jest k té věži přijíti pro draky a hady a jiná jedovatá
zvieřata. 10

A ta Babylonie i s věží osahá dobře pětmezciatma mil;
a kakžkoli samu věži menují, však jest bylo v té věži a ohra-
dě i okolo mnoho bydl i domov. A tu věži udělal jest byl
Nemrot, obr třídcat loket zvýši, jenž byl prvý král a prvý,
jenž modly zamysliť. Neb jest byl učinil obraz otci svému 15
Ninovi, jemuž se klaněl i oběti činil, a k témuž lid svůj
připravil.

A ležít ta věže i to město v rovni. A okolo města byla
zed dvě stě loket zvýši a padesáti všíři. A sto mosazných
bran mělo. A věže má čtyři tisíce krocejí zvýši. A tekla jest 20
skrže to město řeka z ráje, jenž slove Eufrates. Ale Cyrus,

král perský, ten jest odjal a odvedl řeku, rozved ji ve čtyři
sta a šestdesát přiekopův. Neb když s vojskem velikým
k Babylonu táhnieše Cyrus, utonul jemu v té řece naj-
statečnější rytieř, a on se rozhněvav přísáhl, že ji chce tak
25 mělku učiniti, aby ji mohla žena přebřísti.

Slušie věděti, že ta veliká Babylonie od Ejijské země,
v nížto žoldán leží i bydlí, jest vzdáli více nežli padesáte
dní púti, a leží mnoho pustotin i púští mezi tiem. A ta
30 púště jest jedúce od žoldánovy Babylonie líc mezi puolnocí
a ke východu slunce na levo. A ty púště nejsú všechny v žol-
dánově moci, ale také jsú pod mocí césaře perského větčím
dielem, kterýžto drží ty země od velikého kána z Kathaje,
o jehožto převelikém panství potom budu praviti. Avšak
35 s uobú stranú té púště jsú země těžené. A od Babylonie ve
dvú a třidcetí noclezích jest jedno město na púšti Methade,
jenž slove pohansky Jatride.

A slušie věděti, že to královstvie Arabské jest velmi pro-
stranná země. Ale jest v ní mnoho púští pro nedostatek
40 vuody, neb jest země piesčitá, suchá, neužitečná; ale kde
jsú vuody, tu jest plno měst dobře udělaných. Arabská
země trvá od Kaldejské země až do Afriky s jedné strany
a příleží k té zemi Cobage, ku Potaris, a slove město hlavnie
Baldach, na němžto leží všecka země toho královstvie.
45 A to město byl udělal Nabochodonor a nazval je Suchus
nebo Suzis.

OSMNÁCTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O MEZOPOTANSKÉ VLASTI
A KALIFROVI, O ŘECE RAJSKÉ,
JENŽ SLOVE NILUS,
5 A O ZEMI EJIJSKÉ

S jedné strany dřevěčené púšti leží veliké královstvie
Mezopotanské, v němž leží město Aram, v němžto bydlel
Thare, otec Abrahamův, a Effraim, umělec veliký v bož-

ském písmě, a Theofilus, jenž jest zprostil matku boží od
jejích nepřátel. A to královstvie Mezopotanské leží mezi 10
dvěma řekoma rajskýmá, jenž slovú Tigris a Eufrates. Ta
vuoda Tigris teče odtud do Kaldy toho města. A to jest
velmi veliké město a krásné; a lidé tu věrie Machometovi.

A kalifre bylo jest tu veliké panstvie jako zde papežstvie.
A ten jeden kalifre bydlil v Kaldí, jenž jest hlavnie město, 15
ješto slove Baldach, a byl jest pán duchovní i světský v Ara-
bí, jako by kto zde byl césařem i papežem. Druhý kalifre
bydlil v Babyloně, kdežto žoldán jest, a ten slul kalifre
z Ejipta. Třetí kalifre byl jest nad barbarskú zemí a afričskú
zemí, a ten bydlel u Marach v tom městě, jenž leží u moři 20
Hispanském. A potom jsú v jedno ejijské kalifre sjednání,
a to jest osobil sobě sám žoldán jako troje královstvie v jedno
sjednav, i bydlí u Babyloní. Mimo nižto plove řeka, jenž
slove Gion aneb Nilus; a ta bývá na však léto tak veliká,
že všicku zemi Ejijskú zatopí. A plyneť ta voda z ráje 25
a plove skrze púšť velikú od Indie, a tu pak padá v zemi
a pod zemí dlúho plove skrze púšť velikú, a potom vyřine
se z země skrze horu, jenž slove Amloch; a ta hora jest mezi
Indí a múřenínskú zemí; a plyne okolo múřenínské země
a skrze ni, a plyne skrze Ejijskú zemi do Alexandrie, a pak 30
se na sedmero dělí, a tak padá u moře. A na té řece nalézají
ptáky, ješto slovú bis.

A země Ejijská jest země dlúhá a úzká, neb leží dli vedlé
Nila, a jakož Nil, když se rozvodnie, daleko vyplyne, tak
jest země všíři. Neb v Ejijské zemi ředko anebo nikda dešť 35
nejde, ani snieh, ani rosa, ani tam hrom ani blýskanie
bývá, ale ústavně tu povětré jasné jest, a mohú vždy hvězdy
vidány býti. Protož tu jsú dospělí hvězdáři. Protož nemohú
studnic mieti, jedno samého Nile požívají. Také slušie
věděti, že to město, jenž vedlé Babylonie leží a slove Kar, 40
jest věčé nežli Babylonie; a ležít málo dále od Nile líc
k púšti veliké.

DEVÁTÝNÁDSTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O DVŮ ZEMÍ EJIPSKÝCH,
O LIDECH KREVNÉ
A ČERVENÉ BARVY

⁵ Ejipská země jest na dvě rozdělena, u vyšší a v dolejší. Vysoká Ejipská země slove Rama, ale nižšie Gessen. A jest země Ejipská velmi dobře ohrazena vysokými horami a skalím, jichžto nespudně kto muož dobyti; leč ke vzhodu slunce, tu jest Ejipt osazen Červeným mořem, jenž přileží k Ejiptu a táhne se k Tuškaní; a líc k západu slunce přileží Ejipt k Libí, jenž jest země suchá a horká a máť málo ovoce. A tak Ejipt jest obklíčen se všech strán horami, mořem a velikú púšť a netěženú zemí, ježto, kde věž zdelána, jest púšť dvanácte dní púti.

¹⁵ A v té zemi Nubie sú křesťané; jsú červené a černé barvy jako múřeníné, a to jest pro veliké horko, jenž jest tu v Ejiptě. A jest pět vlastí jako pět biskupství. Jedna slove Sahit a druhá Mezer. Třetie Ire, a to jest jeden ostrov. Čtvrtá slove alexandrská. Pátá Damiate; a to bylo jest ²⁰ velmi veliké a mocné město a křesťané jsú jeho často dobývali. A protož obořili jsú pohané věže i zdi a učinili jsú město menšie dále od moře, a to nazývají Damiate; a tak ižádny nebydlí v starém Damiatě. A tu jest vzhod s moře do Ejipta. A druhý vzhod nebo veštie jest v Alexandrí; ²⁵ a to jest velmi pevné a dobré město, ale nemají sladké vuody kromě té, ješto berú z té řeky Nilus. V Ejipské zemi jest málo hradov a tvrzí, neb sic sama jest země tvrda v sobě.

DVADCÁTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O JEDNÉ POTVOŘE,
JENŽ MÁ ZPÓSOBU ČLOVĚČÍ
AŽ DO PASA, A ZPODEK JEST KOZÍ

V ejipské púšti jest mnoho svatých pústenníkov a bratří, jenž mnoho věcí divných často vídají. Nebo bieše před jednoho přišla divná potvora jako člověk s velikýma ostrýma rohoma, kteréžto na své hlavě mějieše; a bieše podobna k člověku od vrchu až do pupka, a zdolu mějieše kozí zpósobu. A když ji zaklína pústenník boží mocí, aby jemu ¹⁰ pověděla, co jest, tehda ona odpovědě a vece, že by bylo smrtedlné stvořenie jako i on, a prosieše toho pústenníka, aby za ni Buoha prosil, toho, jenž je s nebe sstúpil a v tělo panny se vsadil a tiem vykúpil vešken lidský národ; a inhed zmisela před ním. A potom té potvory tělo bylo ¹⁵ nalezeno, a ješte mají v Alexandří tu hlavu i s rohy, a jáť sem ji viděl, a byla mi ukázána. A to rozprávěno od ctných kniežat, že se jest tak stalo.

JEDENMEZCĚTMÝ ROZDIEL
PRAVÍ O PTÁKU,
JEŠTO SLOVE FENIX,
ČESKY SAMOLET

V Ejiptě leží jedno město, jenž slove Kleopolis, točíšto ⁵ Chvály město, v němžto jest chrám po chrámu jeruzalemském udělán a ustaven, kakžkoli jemu málo podoben jest. A kněžie mají v tom chrámě psán ten čas i hodinu toho jediného ptáka v světě, jenž slove fenix, točíšto samolet, když má umřieti a kterak se má naroditi. Neb když ten ¹⁰ pták bude pět set let vstáři, tehda ti kněžie pripravie oltář v tom chrámě a položie naň síru a trnie suché. Tehda přiletí ten pták na ten oltář a sede na tom trní a síře a od

horkého povětríe zapálí tu síru i trnie a spálí se i s ptákem
15 u popel; a knězie v ta doba kadie a zpievajú svým obyčejem
vókol u toho oltáre stojiece. Pak druhý den naleznú v tom
popele ležiece črv. A den třetí ten črv obrátí se v dospělého
ptáka a uletí pryč.

To jsú mi pravili za jisté ti knězie pohanští a okázali sú
20 mi to v písmě, že se to tak dalo a má se státi. Také vídajú
často toho ptáka v té zemi največie, v Arabí. A jestiť málo
větčí nežli orel, a máť jako zlatú korunu na hlavě, hrdlo
žluté lesknaté, ocas pruhatý a biely naprieč s červenými
prúžky, a brky a křídle jsú ohnivé barvy, chřbet modrý;
25 a jest velmi milého opatřeníe, a zvláště když naň slunce
svietí, neb se vešken leskne a všecky své barvy okáže. A jáť
sem jej viděl dvakrát.

DVAMEZCIETMÝ ROZDIEL
PRAVÍ O STROMIECH,
JENŽ SEDMKRÁT PŘES LÉTO NESÚ;
O SMARAGDIECH LACINÝCH;
5 O LIDECH PRODAJNÝCH;
O PÉCKÁCH, JEŠTO KURY PLODIE;
TAKÉ O DVORNÝCH JABLKÁCH
I STROMIECH

V Ejiptě jsú štěpové v některých zahradách, jenž sedm-
10 krát ovoce přes léto přinášejí a tolikrát ktvú i list obnovují;
a to jsú jablka i hrušky rozličné. V Ejiptě smaragdy nale-
zují a obecně prodávají, a jsú velmi laciní v té zemi, více
nežli jinde.

V tom úhlavném městě ejipském, ješto slove Kar, tu
15 prodávají vše lidi, ženy i muže, kteřížto s nimi neleží, neb
oni vieru mají jako zde skót. Také v témž městě jest duom
pln malých pécek, a ty jsú málo teplé od sebe samy. I při-
nášejí ženy vajce, z nichžto chtěie kuřence zploditi, i kladú

v ty pécky a zacpají je hnojem; a ve třech nedělách vylehú
se z vajec kuřenci; a ty ženy přijdú, každá své kuřence 20
pobéře. A to činie přese všecko léto ústavně. Protož v tom
městě i v tom kraji jest mnoho kuřenec.

Také v tom městě nalézají velmi dlúhá jablka, a slovú
jablka z ráje. A nelze jich z té země vyvézti, neb zhnijí
v šesti dnech, neb jsú měkka a sladka. A roste jich dobře sto 25
na jednom pni nebo na jedné větvi. A toho stromu listie
jest dobře na nohu všíři a na loket vzdéli. Také jsú tu jablka,
jenž slovú Adamova jablka, neb tak rostú od přirozenie,
jako by byly nakušeny s jedné strany. Také sú tu fíkoví
stromové, na nichž rostú fíci bez listu. 30

TŘIMEZCIETMÝ ROZDIEL
PRAVÍ O POLI,
NA NĚMŽ ROSTE DRAHÝ BALSÁM,
A KTERAK MÁ BÝTI POZNÁN
PRAVÝ A NESMIEŠENÝ;
5 A TAKÉ O ABECEDĚ EJIPSKÉ

Mezi tiem městem, ješto slove Kar, a mezi Babyloní
ejipskú jest pole velmi veliké, na němžto drahý balsám
roste, a nikdiež jinde na všem světě kromě stromóv slunce 10
a měsiece a v ráji, o nichžto potom bude pověděno. A rostet
na malých stromciech ledva do pasa zvýších, a ti jsú
způsobeni jako divoké jahodiny. A kakžkoli ty stromky ji-
nam přenášejí a vsazují a přijmú se i rostú, však pro to
nikdy ovoce svého nenesú a nikdy neshnijí. A když je
obdělávají, nesmějí k tomu ižádného nože ani železa při- 15
činiti, ani dřeva, ale trstím nebo kostmi. A ktož ty stromy
obdělává kromě křestanóv, tehda zjalovějí, nebo zplanějí,
nebo uschnú. Tak pravie sami pohané, neb jsú toho často
pokúšeli.

A když tam přijedú kupci, chtěie balsám kúpiti, bývají 20

často zklamáni. Neb jiný olej zaň prodávají. A nakázejí jej olejem terebintinovým. Neb v ten olej upustie málo balsámu, aby vuoni měl; neb ten olej rovná se balsámu na barvě, a tak mnějí kupci, kteříž toho kunštu nevědie, by to pravý balsám byl. Také v té zemi nalézán bývá rozličný olej, v němžto dřevo balsámové vařie, aby vóni přijal, a pak ten za pravý prodávají. Balsám, kterýž nenie smiešený ani nakažený, tenť jest velmi čistý a jasný, a barva jeho leskne se v čisté sklenici, a vonieť velmi silně, a nenieť v něm nic kalného ani červeného ani černého. A ktož chce zvěděti nebo zkusiti balsámu, jest-li pravý a nesmiešený, ten vezmi u vaječnú škořepinu mléka a upušť v to maličko balsámu; jest-liť pravý, tehdať se to mléko inhed ssedne. Anebo ukrop sobě na dlan málo balsámu a potom drž dlan na slunci; tehda bude tak horek, že jeho nebudeš moci strpěti. Také pravý balsám nesmiešený se s nižádnú vodú nesmieš, ale projde jí jako rtut.

Také v Ejiptě mají rozličné řeči a mají daleko jiné písmo, nežli v jiných zemích. A protož já sem jich abecedu tuto popsal, jenž takto vzní: anthonius, binith, conoch, dynen, emu, fini, gemer, helfre, jamny, komich, lyomyn, myche, namy, obdach, pilan, omi, quiny, ron, sychon, tola, ut, xion, yph, zam, cob, bruch, noch, ech, echos.

ČTRMEZCIETMÝ ROZDIEL
PRAVÍ CESTU BLIŽŠÍ
K SVATÉ KATEŘINĚ
Z TĚCHTO ZEMÍ NIŽŠÍCH
PO MOŘI ETC.

Neb mnozí páni a čestní lidé po moři plovú, jeden pro zóřivost, druhý pro kupečstvie, třetí pro náboženstvie. A já biech svrchu počal počítati tu cestu na Sinaj k svaté Kateřině hrobu, a že, když se otdad vracují, tehdy se berú

do Jeruzalema. Protož chci opět zase počéti cestú bližší věsti, kterážto z Nižších zemí vede na horu Sinaj. A protož také muož jeti skrze Frankrích, skrze Burgundí, skrze Lamparty, skrze Marsilí do Janova anebo do Benátek anebo do Nápule, do Brandis, anebo jinady po moři jeti; a móž jeti skrze Tuškaní, skrze Kalabří, skrze Pullen a skrze ty ostrovy vlaské, točš skrze Kursí, skrze Sardinu, v němž ani had ani vlk se rodí, ani muož ostati, skrze Sicilí. A ktož u Benátkách na moře vsede, ten plúti musí vzhóru po moři Adriatském. Ten nechá vlaské země na pravo. A sloveť to moře Guffel. Ale ktož u Marsilí, v Janově, v Římě anebo v Nápuli na moře vsede, ten nechá vlaské země na levo, až přijde k Sicilí.

PĚTMEZCIETMÝ ROZDIEL
PRAVÍ O SILICKÉ ZEMI,
O VŽDY KTVÚCÍ ZAHRADEĚ,
O HADIECH, JIMIŽTO ZKÚŠEJÍ,
JSŮ-LI DĚTI PRAVÉHO LOŽE
ČILI NIC,
A O HORÁCH OHNIVÝCH,
O CESTĚ DO JERUZALEMA Z SICILIE

Sicilie jest veliká země a drží dobře vuokol puolčtvrta sta mil. A ležíť mezi mořem Benátským a Janovským. A ta moře ochycují všicku vlaskú zemi. A jde jedna zátoka z nich, jenž jest jedno osm mil lampartských všíři a osahuje Kalabří a Sicilí.

V Sicilí jest mnoho neznámých věcí, jichžto jinde nenie. Neb tu jest zahrada, kterážto rozličné ovoce přinášie, a ta ústavně ktve, zimě i létě, takže s jedněch štěpov ovoce berú, a druzí tepruv zkvítají; a dřeve, nežli ti odektvú, až druzí kvísti počnú. A tak na každú chvíli vždy někteří štěpové ktvú v té zahradě.

29 Také jsú tu hadové, jimiž zkúšejú děti, pravého jsú-li
lože čili nic. Protož kterýž muž své ženě nedověří, ten
vezma dietě jejie a pojma susedy s sebu, i posadí dietě mezi
ty hady; jest-li pak dietě lože pravého, hadové jemu nic
neuškodie; pakli jest v cizoložství se počalo, tehdy je inhed
25 do smrti uštípí. Protož jsú tam ženy šlechetné, ač ne pro
Bóh, ale pro pomstu.

Také jest v Sicilii hora, ježto slove Etna; ta ustavičně
v sobě hoří, a plameni z nie sopcí a nemohú býti uhašeni.
Také jsú v té zemi hory, jenž slovú Eolie, a jsú sedmi mil
30 vzdáli, kteréžto ústavným plamenem hoříe. A ten plamen
se v rozličné barvy proměňuje, po nichž se ti lidé umějí
zpravovati u proměnách povětríe, takže znají, kdy zima,
kdy horko, sucho nebo mokro, jasno nebo mračno má býti.
A jest těch hor devět. A slovú také Vlkanie a ležé jedne
35 šest mil od Vlaské země. A lidéť tu mnie, žeť jest to šíje
pekelná, neb tak veliké a škaredé plameny z sebe vypúštějí.

ŠESTMEZCIETMÝ ROZDIEL PRAVÍ CESTU Z SICILIE DO BABYLONĚ JEDŮC K SVATÉ KATEŘINĚ

5 S Sicilie plovú do jiného ostrova, jenž slove Greffe; a ten
jest Janovských; potom do Řekóv; potom do jedné klausy
nebo brány, ješto slove Myroicoder; odtud pak do Baby-
loně, do Andera, do Duras, jenž jest vévodství. A tak plovú
vše po moři vzhóru až do Konstantinopole osm set a osm-
10 desáte lampartských mil, a z Konstantinopole do Rodu po
moři osm set mil, a z Rodu do Cypru pět set mil. Pak
z Cypru plovú po moři do Ejiptu nechajíc Jeruzalema na
levo, a tak připlovú do Alexandrie, kdežto svatá Kateřina
stata. A tu byl také svatý Marek euvangelista umučen,
15 a bylo tělo jeho do Benátek přivezeno. V Alexandrii jest

krásný kostel ke cti svatého Martina ustavený; a sú v něm
obrazové ovšem bieli, neb ti pohané chtěli jsú obrazy vodú
smýti i tu i jinde na mnohých miestech, a že jsú byli na
vápne ještě vlhkém malování, i nemohli jsú býti ovšem
shlazení. To město Alexandria jest dobře třidceti honóv 20
vzdéli a dvadceť všří, a jest mocné a ušlechtilé město;
a tu padá Nilus, řeka rajska, do moře, jakožto svrchu psáno
jest. A nalezuji tu v Nilu dřevo, jenž slove aloes; a to jest
velmi drahé dřevuo, a rosteť v ráji, a jest k mnohému lékař-
ství dobro. 25

Pak z Alexandrie berú se do Babyloně, kdežto žoldán
bydlí; a ležíť také vedlé té řeky Nilus.

SEDMMEZCIETMÝ ROZDIEL PRAVÍ CESTU Z BABYLONIE EJIPSKÉ K HROBU SVATÉ KATEŘINY

Z Babylonie putujíc k svaté Kateřině na horu Sinaj, musí
jíti skrze púšť arabskú po té cestě, jížto Mojžěš vedl jest 5
syny israhelské z země Ejijské. A na té cestě jest studnice,
kterúžto byl Mojžieš svú vlastní rukú udělal, ne tu, kteréž
byl z skály prutem udělal. A inhed jest potom studnice,
kterážto jest byla velmi hořká, ale když Mojžěš pohřízil
jest v ni jedno dřevo, inhed se jest v sladkú vodu obrátila. 10
Skrze tu púšť putují po údolí, v němžto jest dvanáct stud-
nic. A od toho údolí neníť daleko do hory Sinaj.

OSMEZCIETMÝ ROZDIEL
PRAVÍ CESTU Z BABYLONIE DO SINAJ
PO MOŘI RUDNÉM A PO PŮŠTI

Pakli by kto chtěl jinú cestú jíti z Babylonie na horu Si-
5 naj; ten by mohl vsiesti na Rudné moře. A to jest zátoka
moře velikého, jenž slove Okceanus. Skrze to moře převedl
byl Mojžěš lid israhelský suchýma nohama, a bylo v tom
miestě to moře šesti mil všířii. A to moře jest málo črveno.
A máť v sobě červený piesek i kamenie i výmol. A to moře
10 běží vedlé Arabské země a vedlé Palestinské. A plúti musí
dobře čtyři dni po něm. A potom vnikna na zemi i puojde
po púšti dřéveřčené k tomu údolí, ješto slove Helim,
a tady na horu Sinaj. A nelze přes tu púšť izádnému na
koni jeti, nebo potreby tu nenie; a protož jedú na velblú-
15 diech, neb ti tu mají svůj obrok, točš malé větvičky a listie
stromové a šípkové a mech a křovie, a mohú trváti dobře
tři dni bez pitie. Protož když se napijí, potom za tři dni
nedbají. A ktož tady jede, musí s sebú nésti ztravu na vel-
blúdiech. A z Babylonie do hory Sinaj jest dobře dvadeti
20 dní púti.

DEVÁTÝMEZCIETMÝ ROZDIEL
PRAVÍ O HOŘE SINAJ,
O KLÁŠTEŘE MNICHOVÉM,
O HROBĚ SVATÉ KATEŘINY,
5 O LAMPÁCH,
JIMŽ TO PTÁCI OLEJ PŘINÁŠEJÍ

Sinaj ta hora slove pustina Sinaj. A na té hoře stojí ná-
božný klášter mnichový, u něhožto sú vrata železná pro
zvěř, jenž tady běží, aby jim neškodila. A mniše jsú tu
10 z Arabské země. A jest tu veliký konvent, točšto zbor, a jsú
ti mnišie jako pústenníci, neb nepijí vína, leč na veliké

hody. A jsú velmi nábožní bydlíce velmi tvrdě a skrovní
u pití a v jedení; a živie se najviece ovocem, klím a olejem
a datyli.

A tu jest svaté Kateřiny kostel, v němž velmi mnoho 15
lamp ústavně hoří, neb mají oleje k tomu dosti od zvláště
božie milosti; neb na každý rok v určený čas přilecují tam
holubové a mnoho jiných ptákův, a každý z nich přinese
ratolestku olivovou s dospělým ovocem a s těmi pupénky
v svých ustech, a letie tam jako na pút, a každý položí 20
v tom kostele svú ratolest jako za obět. A pak mušejí z toho
olej dělati; a bývá jeho dosti k těm lampám. A poněvadž tu
dostojnú pannu navštěvují ptáci a ctie, ovšem jest hodné,
aby ji lidé navštěvovali a ctili ji.

TŘIDCÁTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O TOM MIESTĚ, KDEŽ PÁN
BUOH ZJEVIL SE JEST MOJŽĚŠOVI
VE KŘI OHNIVÉM,
A KTERAK Z KOSTÍ SVATÉ KATEŘINY 5
OLEJ POCHÁZIE ETC.

Za tím kostelem jest to miesto, kdežto Mojžieš viděl jest
keř hořiece a slyšel z něho Boha mluvice. A když mniše
svrchupsaní k tomu miestu jdú, tehda jdú bosí s nábožen-
stvim, protože byl Pán Buoh z toho kře řekl k Mojžěšovi: 10
„Zuj obuvi tvé s noh tvých, neb miesto, na němžto stojíš,
svatá země jest.“ A nazývají ti mniše to miesto Bezeel, jenž
vzní Stien boží, neb Buoh, jenž jest oheň věčný, v uohnivé
se tvárnosti ukázal, jako stienem svým se oznámil.

A vedlé oltáře věčého tří stupňův výše, tu jest hrob 15
z alabastru vytesaný, kdežto svaté Kateřiny kosti ležie.
A když ti kněže pútníkom svátost pokazují, tehda stříbrnú
rafijí kosti svaté Kateřiny potru, že se ihned z nich olej
ukáže anebo vypotí; a ten olej jest málo kalnější nežli bal-

20 sámový anebo jiný olej. A pak toho oleje dávají poctivým
pútníkom za veľiký dar i poctu. A potom ukazujú sväté
Kateřiny hlavu a to plátno, v němž bylo obvinuto tělo
jejie a v něm neseno ot andělův z Alexandrie na horu Sinaj
i pochováno; a jestiř to plátno i dnešný den krvavé. A po-
25 tom ukazují ten keř, jenž jest hořel, a Buoh z něho k Moj-
žěšovi mluvil; a ještěř trvá ani zahyne. A potom ukazují
mnoho jiné svátosti, kterúžto já sem často vídal.

TŘIDCÁTÝ PRVNÍ ROZDIEL
PRAVÍ, KTERAK UHAŠENIE LAMPY
OZNAMUJE SMRT KNĚZE I HODNOST
I NEHODNOST JEHO,
5 A KTERAK SE ZJEVÍ,
KTOMÁNA UMRLÉHO KNĚZE MIESTO
VSTÚPITI, A ŽE IŽÁDNÁ MÚCHA
ANI KTERÁ NEČISTÁ ŽÍŽALA
MÓŽ V TOM KLÁŠTEŘE OSTATI

10 Slušie věděti, že v tom klášteře nebo v kostele, v němžto
leží tělo sväté Kateřiny, visí mnoho lamp neb svietednic,
neb každý kněz má svú vlastní lampu. A když který z nich
nemocen bude a má v té nemoci umřieti, tehda jeho lampa
mdlé ústavně v svém světle, a když on umře, tehda ona
15 uhasne. A jakž jiného zvolé na miesto jeho, inhed ta lampa
sama se zasvietí. Pakli ten zvolený jest nehodný, tehdy
ostane tak zhašena. Druhdy také, když mají preláta sobě
zvoliti, tehda božím zjednáním naleznú jméno napsáno na
oltáři toho, kohož mají voliti. A to se děje ve mše; a ten,
20 ktož mši slúží, ten to jméno přečta jiným bratróm povie.
A toř sem dávno byl slýchal praviec, a já sem tázal o to
mnichův, bylo-li by to tak. Ale nechťeli jsú mi toho dlúho
pověděti, až sem jim řekl, že divové boží nemají zatajeni
býti, neb jeho divové jsú svědečstie jeho moci, jakož psáno

stojí v žaltáři: „Divná svědečstvie tvá, Hospodine.“ Tehda 25
oni odpověděchu, že se jest to často stalo. A nic jiného
nemohl sem od nich mieti.

A tu jest také mnoho jiných divův v tom kostele, že do
něho nemuož ižádná múcha ani která nečistá žížala ani
zvěř vjiti ani v stavenie, jenž k tomu příslušie, kakžkoli jest 30
těch věcí přeliš mnoho v té púšti. A oni pravie, že se to
stalo zvláštním obyčejem a božím způsobem, neb z dávna
v tom klášteře bylo jest tak mnoho much a jiných žížel
nečistých, že mnišie nemohli tu ostati, že jsú se musili
odtud vybrati. A když se otdad bráchu, zjevi se jim matka 35
božie a káže se jim zase vrátiti. A potom až do dnešnieho
dne ižádná takáž žížala viec jim neškodila.

TŘIDCÁTÝ A DRUHÝ ROZDIEL
PRAVÍ O STUDNICI MOJŽĚŠOVĚ,
A O ELIÁŠOVĚ
A O MOJŽĚŠOVĚ KAPLE,
A O TOM MIESTĚ, KDEŽ BUOH DAL 5
PŘIKÁZANIE MOJŽĚŠOVI,
A ŽE NELEŽÍ NA TĚMŽ VRCHU TĚLO
SV. KATEŘINY ETC.

Před toho kláštiera vraty jest jedna studnice, kterúžto
učinil jest Mojžies, když byl božím zjednáním a rozkaza- 10
ním udeřil v skálu, a inhed se vyřinuly vody valné. A vedlé
té studnice sú stupňové udělání, po nichž jdú na horu
Sinaj. A když vzhóru jdú, tu naleznú kostel, kdežto matka
božie byla se mnichóm ukázala a prikázala se jim zase
vrátiti. A málo výše jdúce, tu jest kapla Eliášova proroka; 15
a to miesto slove Oreb. A málo nad tiem výše stojí kapla
Mojžěšova. A to jest miesto, kdežto Mojžěš Boha očima
svýma viděl a tak se jeho lekl, že za se stúpiv o skálu sebú
udeřil; a jest jeho způsobu ještě viděti, jako by u vosk

20 vtištěna byla. A vedlé toho nedaleko jest místo, na němžto Buoh dal Mojžěšovi desatero své přikázanie; a také ta jeskyně, v nížto Mojžieš postil se čtyřiceti dní a nocí.

A kakžkolivěk svatá Kateřina v tom klášteře leží, jakož svrchu psáno stojí, však tu není od svatých anjelův pochována. Neb na jedné straně té hory leží jiná hora, kdežto byla pochována. A jest velmi studená ta hora. A tu ještě jest starý kostel, do něhožto mnišie zpievajíce druhdy chodie. A na tom místě, kdež byla pochována svatá Kateřina, leží veliká hromada kamenie, nebo tu byla jest kapla se mnoho oltári, a ta jest zbořena; a tak leží kamenie v hromadě. A kakžkoli sta dvě hoře, jedna, na niežto dal Buoh Mojžěšovi desatero své přikázanie, a druhá, na niež tělo svaté Kateřiny leží, však pro to není křiva modlitba, kterúžto den svaté Kateřiny na mši i na hodinách kněžé říekají a říkúce takto: „Hospodine, jenž jsi dal zákon Mojžěšovi na vrchu hory Sinaj a na témž místě tělo svaté panny a mučedlnice Kateřiny skrze svaté anjely tvé položil jsi, pójč, prosíme tebe, abychom jejími prosbami a zaslúžením k hoře, jenž slove Kristus, zaslúžili přijíti. Amen.“ Neb 40 obě hoře slovetá Sinaj, kakžkoli veliké údolé mezi nima jest. A jáť sem na obú byl.

TRIDCÁTÝ A TŘETÍ ROZDIEL
PRAVÍ O CESTĚ,
JENŽ VEDE OD SVATÉ KATEŘINY
DO JERUZALEMA,
O PŮŠTI ARABSKÉ,
5 V NÍŽTO LIDÉ JSÚ DIVOCÍ
A VÁLEČNÍ

A potom, když ta svrchupsaná miesta a svatá pútníci navštívie a chtěie se k Jeruzalemu navrátiti, tehda berú 10 odpuštění od těch mnichův a porúčejí se v jich modlitby a nakúpie od nich ztravy, aby měli přes púšť syrskou potre-

by, kterážto dobře třidceti dní púti vzdéli jest. A toť není ta cesta, jížto z Babylonie k svaté Kateřině putují, neb po této púti nevracují se do Babylonie. A v té púšti jest mnoho lidí, jenž Arabští slovú, neb to Arabská země jest. A slovú 15 ti lidé pohanští Antropofornité. A jsú lidé tak divocí a hovadného přirozenie, a nemají izádných domův nežli budy a stany z velblúdových koží a jiných zvíerat, kteréžto oni sami uhonie, a jedie je syrové; a nosie své stany s sebú, kdež umienie bydleti. A bydlet rádi nad vodami, a protož 20 jest jich mnoho vedlé Rudného moře a jinde, kdež vody jsú. A že na té púšti jest málo vuody, to se jest přihodilo, že jsú také na té hoře byli; ale již jich tu není, neb nemají ustavičného bydlenie, a vždy z jedné země se do druhé stěhují. Ten lid ani dělá vinic, ani oře polí; a nejedíeť 25 chleba, leč kteří z nich blíž při městě bydlé, ale jedie ryby i maso syrové neb na kameni od slunce horkem upečené. A jest ten lid divoký a veliký a málo váží život svojo. A často válejí s žoldánem, když jim málo co překážejí, neb jich jest mnoho bez čísla. A nemajíť izádného oděnie, jedno 30 kopíce a široký štít a rúcha nebo plátna okolo hlavy obinuta a okolo hrdla. A když já biech na žoldánově žuoldu, tehda on jest s nimi válel.

TRIDCÁTÝ A ČTVRTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O OJIEŘOVI Z DENMARKU
A O CESTĚ OD PŮŠTĚ ARABSKÉ
K JERUZALEMU
A O MĚSTĚ MATEŘE ŠALOMÚNOVY 5
TAKTO:

Pravie v Ejiptě, že byl jeden rytieř ctný z Denmarku a vévoda z Frankrejchu urozený, jménem Ojěf. Ten s velikým vojskem přeplynul moře byl a dobyl mocí najprvé 10 patnácti, a potom dvadceť království. Ten také válel s těmi lidmi divokými, o nichž jsem dřéve pravil, a oni jsú

jemu uškodili více byli nežli všickni jiní jeho protivníci; avšak je byl přemohl i zbil všechny. Ale črt přinesl je opět zase, a jest jich již více, nežli kdy dříve bylo.

15 A jakž vynde z té veliké pústi jda k Jeruzalemu, tehda přijde do města Sába; a to město ustavila jest Bersabé, máté Šalomúnova a žena Uriášova, rytieře Davidova. V tom městě bydlel jest Šalomún čtyrydceti let, král mocný nad lidem israhelským. A slove to město Sába po královně, jež
20 byla přijela s velikými dary do Jeruzalema, aby viděla múdrost Šalomúnovu. Na tom místě bydlel jest Abraham mnoho časův. A to město bylo jest velmi krásné dřevo a utěšené a bylo také křesťanské, a protož jsú v něm ještě kostelové.

TRIDCÁTÝ A PÁTÝ ROZDIEL PRAVÍ O ÚDOLU EBRON, O MĚSTĚ TĚHOŽ JMÉNA, O POHŘEBI SVATÝCH PATRIARCH

5 Dvě míli od Sáby jest město úhlavné, jenž slove Ebron, v tom údolí Ebron, kteréžto trvá až do Jeruzalema; a sloveť také údolí Mambre od jedné hory, jenž také Mambre jí dějí; a druzí také nazývají Vallis luctus, točíš Údolé pláče, nebť jest tu Adam sto let plakal smrti Abele, syna svého.
10 Ebron bylo jest město Filistských úhlavnie, v němž bydlil Goliáš obr, jehož zabil David kamenem z praku. A bylo potom to město kněží židovských tak svobodné, že ktož jinde prohřešil a do toho města utekl, ten byl svoboden a jist svým životem. A v tom městě byli jsú se stavili ti drie
15 zpytačové, točíš Kalef, Jozue a jiný s svými tovařiši, jenž byli poslání od Mojžése, aby spytali dobrotu a plodnost země slíbené. A v tom městě Ebron bydlel jest David sedm let, a potom v Jeruzalemě čtyřiačtyřidceti let na jedné hoře.

20 Vedlé toho údola Ebron ležie těla Adamovo a tří patriarch a jich žen, a nad jich hroby stojí krásný kostel a

pevný jako tvrz. Protož jeho střežú pilně pohané a mají ty hroby i ten kostel u veliké počestnosti a řkúc, že jest to miesto svaté; a nepúštějí tam do něho ani židův ani křesťanův, a řkúc, že nejsú hodni svatých miest opatřiti. A nazývají to miesto těch svatých otcův pohřebi Tanegarba, točíš 25 patriarchův miesto; ale Židé jemu řekají Arboch. Také dějí, že kdys na tom místě stál jest duom Abrahamův.

ŠESTÝ A TRIDCÁTÝ ROZDIEL PRAVÍ O JESKYNI PŘÉBYTKA ADAMOVA A EVY A O JICH STVOŘENÍ

Nedaleko od města Ebron jest jeskyně v skále, v níž Adam s Evú přebývala jsta, když jsta byla z ráje vyhnána, 5 a tu jsú rodili své děti. Neb tomu chtie Židé, že Adamovo tělo bylo z té země a tu uděláno a potom do ráje vzato a obživeno. Neb pravie, že jest Adam stvořen v Davidově zahradě, a to miesto slove Davidova zahrada. Na tom místě ukázal se jest anjel Adamovi a kázal jemu s Evú 10 léhati, a on to učinil. A tak syn jeho Seth byl anjelem zvěstován, z jehožto kmenu Pán Ježíš se narodil.

TRIDCÁTÝ A SEDMÝ ROZDIEL PRAVÍ O DVORNÉM POKRMU, O DUBU JAKO SVĚT STARÉM

V tom údole, jenžto slove Ebron, vykopávají kakús věc velmi dobrou k jedení. A jedie jí lidé jako zelé nebo kořenie, 5 a jestiť jakožto hrúda sválená; a což jeho jako dnes vykopají, to miesto ihned zítra bude naplněno; a sloveť gamel. Vedlé toho údolé Ebron leží hora, jenž slove Mambre.

Na té stojí jeden dub, jenž nazývajú jej pohané dryp, a my
10 jej nazývame šest stromov. A pravie, že jest jako svět starý,
neb jest s jiným dřevím na počátce světa stvořený. A ten
dub byl jest zelen až do božého umučenie, a potom jest
usechl. A pohané pravie, žeť má přijeti jedno knieže s veli-
kým množstvím křesťanov a dobytí té země, a že pod tím
15 dubem bude mše křesťanom slúžena a zpievána, a že tehda
ten dub zase opět obzelená; a to uzříce pohané, mnozí se
na vieru křesťanskú obrátie. Protož toho dubu pohané
mnozí velmi střehú a činie jemu mnoho počestného. Také
20 má ten strom mnoho moci, neb ktož jeho třiesku u sebe
nosí, ten se padúcie nemoci nebojí a koň pod ním se ne-
ochvátí.

TŘIDCÁTÝ A OSMÝ ROZDIEL

PRAVÍ O BETHLÉMĚ,

O JEHO KRÁSNÉM KOSTELE A POLI
KVĚTNÉM, NA NĚMŽTO PANNA

5 PORUŠENÍM KŘIVĚ NARČENÁ BYLA
DIVNĚ OD SMRTI ZPROŠTĚNA,
O MIESTĚ BOŽÉHO NAROZENIE,
KDE JEST HVĚZDA STÁLA

Z Ebron přijde u puol dni do Bethléma, neb jest jedno
10 pět mil utěšené cesty a rovné. Bethlém jest město malé,
úzké a dlúhé; a jest dobře ohrazeno dobrými zdmi a přie-
kopy. A bylo nazváno Eufrates, jakož die Písmo: „Tot jsme
jeho slyšeli v Eufratě, našli sme jeho na polích lesných.“
Na kraji toho města zevnitř na vzhod slunce jest udělán
15 krásný kostel s stieny a s věžemi a s pilěři; a jest v tom
kostele dobře čtyřiačtyřidceti slúpov mramorových.

A mezi tím městem a tím kostelem leží rovné pole
Ktvúcie. A jest tak nazváno pro jeden div, jenž se jest tu
stal. Neb stalo se, že jednu pannu nařekli křivě, by ona své
20 panenství porušila, pro něžto měla býti upálena. A když

ten oheň plápolal, mezi trnie vjde a poče hořeti. Tehda
ona prosí Pána Boha, jakož vie jejie nevinu, aby jí lidu
okázal; a s tím jde do ohně, a ihned zhase, a to spálené
trnie obrátí se v róži, a ratolesti biechu róžené. A tak ctná ta
panna by zproštěna. A nazvachu to pole Ktvúcé pole. 25

A vedlé věže toho kostela, šestnácte stupňov vzhóru, tu
jest to miesto svaté, v němžto Pán Jezus Kristus narodil se
jest. A to miesto velmi bohatě jest obděláno dobrým mra-
morovým kamenem a lazúrem, a zlatem velmi krásně zma-
lováno. A pak třmi stupněmi níže tu jsou ty jesličky, v nichž- 30
to Pán Ježíš byl položen, a vól s oslem naň dýcháchu.
A vedlé toho stojí stavenie, na němžto hvězda stála, kteráž
byla ty Tři krále přivedla. A kakžkoli my jmenujem ty Tři
krále Kašpar, Melchior, Baltazar, však Židé je jinak jme-
nují, točíš Appelius, Amerius, Damosius; Řekové je jme- 35
nují Agelach, Serasis, Ejot.

TŘIDCÁTÝ A DEVÁTÝ ROZDIEL

PRAVÍ O KOSTECH SVATÝCH MLAĐÁTEK

A O HROBU SVATÉHO JERONYMA,
O KOSTELU SVATÉHO MIKULÁŠE, 5
O POHANSKÝCH VÁŠNIECH
A O ŽENÁCH DAVIDOVÝCH

Pod siení kostela svrchupsaného jest jako pivnice skle-
nutie osmnácte stupňov dolov na pravé ruce, v němžto
ležíe kosti svatých Mladátek. A proti tomu miestu, kdežto 10
Pán Buoh byl urozen, tu jest hrob svatého Jeronyma,
ctného učedníka božého, jenž jest mnoho knih z židovské
řeči v latinskú proměnil a přeložil jest; a zevnitř toho
kostela stojí sedadlo, na němž psal jest. Od toho kostela
dobře čtyřidcát látrov vzdáli jest kostel ke cti svatého Mi- 15
kuláše udělaný na tom místě, kdežto matka božie odpočít-

vala po porození svého milého syna; a že jest měla mnoho mléka v svých svatých prsích, protož na ten mramorový kámen, na němž seděla, vyteklo jest mnoho mléka; a protož i dnešní den na tom kameni to mléko jest znáti; neb jest peřestý a mléčné barvy; a jáť sem ta místa často celoval.

V Bethléme bydlí více křesťanův nežli jiných lidí. A jsú vinnice v uokolí, kteréžto křesťané dělají a to víno pijí. Neb ti pohané vína nepijí, protože Machomet, jich prorok, jim víno zapověděl; neb sám se vínem opiv i byl zabil jednoho pústenníka, jehož velmi milováše, a potom nechtěl ižádného vína píti až do své smrti. Takéť nejedie ani svinieho masa a ty mají za zúfalé, kteří to maso jedie. Také jedie říedko maso telecé, a též u Palestinské zemi, neb mají málo volův k orání; protož býkóm hovějí. Také král David byl urozením z Bethléma. A měl padesáte vlastních žen, a prvá slúla Nicol, kromě tři sta přežic.

ČTYRYDCÁTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O MIESTĚ, KDEŽTO ANJEL
ZVĚSTOVAL PASTÝŘŮM BOŽIE
NAROZENIE, O HROBU RÁCHELE,
O MĚSTĚ JERUZALEMĚ

Z Bethléma do Jeruzalema jsú jedno dvě míli. A puol míle od Bethléma jest miesto, kdež anjel zvěstoval pastýřóm božie narozenie a zpieval s jinými anjely: „Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vuole.“ A na tom miestě jest ustaven kostel. A na té cestě jest viděti hrob Ráchel, ženy Jakubovy patriarchovy, jenž byla Jozefova a Benjaminova máť a v porodu umřela jest. Protož Jakub, muž její, na tom miestě ji pochoval a vložil na hrob dvanácte velikých kamenův na znamenie, že ona jemu dvanácte synův urodila, od nichžto dvanácte pokolení židovských pošlo jest.

A pak puol míle od Jeruzalema jest to miesto, kdežto hvězda Třem králóm se ukázala a je jinady vedla, aby se k Erodesovi nevrátili. I jsú také po té cestě jiní kostelé, jenžto s náboženstvím křesťané navštěvují. Jeruzalem jest dobře mezi horami usazené město a máť vody dosti, kakžkoli ižádné vuody nemá nežli tu, kteráž jest z Ebron tam vedena. To město ustavil jest Sem, syn Noe, a je Salem nazval; ale Jebuzeus, syn Chanaan, v něm bydlil; a potom král David tě dvě jméně složiv, to město Jeruzalem nazval, kteréžto Šalomún chrámem i bohatstvím okrásliv Jeruzalimam jmenovati kázal.

ČTYRYDCÁTÝ A PRVÝ ROZDIEL
PRAVÍ O VLASTECH OKOLO
JERUZALEMA,
O KLÁŠTEŘE SVATÉ KATEŘINY,
O ČASTÉM DOBYTÍ JERUZALEMSKÉM

Okolo Jeruzalema leží královstvie Syrské a potom Palestinské a potom Aškalonitské; a Jeruzalem jest hlavnie město v Judově zemi. A to královstvie Judovo jest zvláštie. A na vzhod slunce dotýče se Arabské země, a na polodne Ejipské země, a na puolnoci jest Syrská země a moře Cypruské; a na západ slunce jest veliké moře, jenž slove Okceanus. V Jeruzalemě bydlil dřeve patriarcha, dokudž ještě je křesťané drželi; a bylo v té zemi mnoho arcibiskupův. Také okolo Jeruzalema jest mnoho měst. Ebron jest odtad sedm mil vzdáli, Aškalon dvanácte mil odtad, Jaffe jest šestnácte mil odtad, Ramoth tři míle, Bethlém dvě odtud. Od Bethléma na pravú ruku ku poledni jest kostel ustaven ke cti svaté Kateřině. Tu byl jest jeden opat, jenž když umřieti měl, mnišie byli jsú velmi smutni, neb jsú jeho za svatého člověka měli; a pak při jeho skončení mnoho potvor dábel- ských okolo něho jsú viděli, any jeho tělem hrozně obľujf; a to jest namalováno, a jest žalostno velmě hleděti.

Jeruzalemská země často jest v cizí ruce vcházela, a to panství často proměněno a zkaženo; neb druhdy jsou Židé dobyli, druhdy Kumáni, druhdy (Asyřané), druhdy Médští, druhdy Indiští, druhdy Řekové, druhdy Římené, druhdy křesťané a ti páni z Nižších zemí, potom Turci, potom Tataři; a již jsou držali pohané dobře sto a čtyřicetilet, jenž jest křesťanské dědičství. A poněvadž ižádný nemůž v cizím panství děditi leč s vůlí toho, čejž jest vlastnie, protož čáka jest, že ještě tu zemi křesťané obdrže svú šlechtností, jižto jsou potratili svými těžkými hříechy.

ČTYŘIDCÁTÝ A DRUHÝ ROZDIEL
PRAVÍ O BOŽÉM HROBU,
O KOSTELE NAD NÍM,
O LAMPÁCH DIVNÝCH,
O MIESTU KALVARIE,
O PÍSMU ŘEČSKÉM, O SLÚPU BOŽÍEM

Tuto chci vám pověděti o svatých miestech. Vedlé Jeruzalema jest jeden kostel, ale jest obklíčen zdí, jenž k městu příslušie. Ale jest okružlý, maje v sklepe u prostředce dieru velikú okružlú, a nad tiem opět sklenuto jest; a prikryt jest ten kostel olovem; a má velikú zvonnici, jenž k němu příslušie. A v tom kostele jako uprostřed jest vzdělán krásný stánek jako napoly okružlý, velmi okrášlený zlatem a lazúrem a jinými drahými barvami; a v tom stánku na pravé ruce jest hrob Boží. A ten jest osmi noh vzdéli a pěti všíři; a ten stánek jest devieti noh zvýši. A neniet dávno, žet jest hrob Boží zadělán, neb dřeve mohli jsou se jeho dotýkati a jej líbati. Ale že každý pútník byl toho pilen, aby kus toho kamene měl, a tak byli jeho díel nakazili, protož žoldán kázal jej zazditi, že již nelze k němu přistúpiti; ale vzat jest od hrobu kámen jako člověčé hlava zvieci; ten visí v té zdi pro pútníky, neb jej líbají a jeho se dotýkají. A ten stá-

nek, v němžto jest hrob Buoží, jest temný v sobě, ale od lamp, jenž tu ústavně hoře ve dne i v noci, má dosti světla; ale slušie věděti, že ty lampy na každý rok u Veliký pátek o poledni všecky zhasnú samy od sebe, a o jitřnie hodině na Veliku noc samy se zasvietie na znamenie smrti a vzkřése-
nie Pána našeho Jezukrista, jenž jest dobrovolně za naše hříechy umřel a pro naše uspravedlenie ráčil svú svatú mocí z mrtvých vstáti.

A v tom kostele na pravé ruce jest velebné miesto, pahr-
bek, jenž slove Kalvarie, kdež Pán Ježíš vzbít na kříž. A jest ta skála červená a biela, neb jest ty barvy přijala od krve a ot vuody, jenž jest z boka Ježíše Pána vytekla, když jest visel na svatém kříži. A ta skála jest rozsedlá. A na té skále jsou stupňové, po nichž muož vstúpiti a celovati ta miesta. A v té rozsedlině byla nalezena hlava Adamova po veliké potopě na svědečství, že Adamovi hřeši tu jsou měli býti obmyti. A na té skále stojí oltář, v němž leží Gotfrid z Palan a jiní křesťanští rytieři a páni, králi i kniežata, jenž jsou byli u Božého hrobu a té země dobyli a byli jsou mocnými králi. A nedaleko od toho miesta stojí takto řečsky psáno: „O theos basilion ismon prostonas ergasse sacrasse emosotiga“, jenž takto česky znie: „Buoh, náš král, před věky učinil spasenie prostřed země.“ Také na té skále, v nížto kříž stál, tato slova řečská jsou vytesána: „Ethios nist is bassis ton pistatis thoytes moi“, jenž česky takto znie: „A co ty zde vidíš, to jest plnost celé viery této země.“

Také vedlé skály Kalvarie na pravé ruce tu jest oltář, kdežto leží slúp, u něhožto jest Pán náš Jezus Kristus bičován. A od toho slúpu až do čtvrtého slúpu nebo pilěře kamenie potí se vodú ústavně; a mají mnozí za to, že kamenie pláče smrti Pána našeho Jezukrista, a že ten kus, jenž se jest božého potu chytil, ještě dnešní den to svaté přirozenie jest znamenie.

ČTYŘIDCÁTÝ A TŘETÍ ROZDIEL
PRAVÍ,
KDE BYL KŘÍŽ BOŽÍ NALEZEN,
A JINÉ VĚCI;
A KTERAK INDITŠTÍ KNĚŽIE
SLUŽIE ETC.

Vedle oltáře svrchupsaného dvuačtyřicát stupňov
v zemi tu byl nalezen kříž boží, jenž byl skryt od Židov;
a jest ještě v té jámě zvláštie dúpě, v němžto řebfci schováni
byli. Prostřed kóru v kostele stojí okolek, v němž Jozef
z Aromathie odpočíval s tělem božím, když byl jej s kříže
sněl; a na tom místě byl jest zmyl rány jeho. A chtie tomu
mnozí, že jest na tom místě pravý prostredek vsie země.

A nedaleko od toho kostela stojí kostel, v němžto ižádny
kněz nesmie mše slúžiti, leč by byl kněz z Indie. A inditští
kněže slúžiet své mše dále jinak nežli zdejší knězie, avšak
posvěcují božého těla z chleba a řekají jedno otčenáš a
zpievajú veľmi nábožně a jsú dobří křestané. Tato svrchu-
psaná miesta a jiných mnoho svatých miest vedle Jeruza-
lema jest. A protože tu jest veliké prostranstvie mezi zedmi
oseženo mezi svrchu řečeným kostelem a pravým miestem,
a protož město Jeruzalem s té strany nenie tak pevno jako
jinde nebo s jiných strán.

ČTYŘIDCÁTÝ A ČTVRTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O ÚDOLÍ JOZAFAT, O MIESTU,
KDEŽ UKAMENOVÁN SVATÝ ŠTĚPÁN,
O VELIKÉM ŠPITÁLU

Před městem jeruzalemským jest údolé, jenž slove údolé
Jozefovo; a kakžkoli veliké v sobě jest, však táhne se až do
zdi městské. Tu pravie, že mají v súdny den všickni vstáti
z mrtvých, a tu je bude Pán Buoh s svými svatými súditi;

a to bude divným božím zjednaním zjednáno, že také malé
miesto mnoho lidí ochytí; avšak slušie věděti, že hřešní 10
v svých hrubých tělech stanú na zemi, ale dobří i s svými
těly budú ku Pánu Kristovi pozdviženi.

A nedaleko ode zdi města tu jest kostel svatého Štěpána
na tom místě, kdež byl ukamenován. A nedaleko odtad
jest zlatá brána, skrze nižto Pán náš Kristus na Květnú 15
neděli byl vjel na oslíku do Jeruzalema; a ještě znáti jest
stupěje oslové na třech miestech na jednom kameni, kte-
rýžto velmi tvrdý jest. Také zevnitř města dobře sto látróv
od kostela, v němž jest hrob Boží, tu jest ten veliký špitál,
od něhožto jméno špitálnfci mají; a v sieni nebo v ložnici 20
toho špitála jest dobře sto a čtrmezciatma slúpov kamen-
ných, a okolo zdí čtyřiapadesáte piléřov, kteřížto ten duom
vzdržují. Vedle toho špitála líc k východu slunce stojí kostel
matky božie; a jest na tom místě, kdežto svatá Maří
Magdalena příjemši milost boží své vlasy sobě vyrvala, aby 25
i příčinu hřiechu od sebe odlúčila.

ČTYŘIDCÁTÝ A PÁTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O CHRÁMU BOŽIEM,
O LISTU ŽOLDÁNOVĚ A O KÓŽCE
OBŘEZOVÁNIE BOŽIEHO

Od kostela Božieho hrobu sto a dvadeti kročejí vzdáli 5
stojí kostel, jemužto dějí chrám boží. A jest velmi krásný a
okružlý a olovem přikrytý. A stojí se všech strán vzdálen
od domov i ode zdí, že nic necloní ani překážie, a móż jej
se všech strán opatřiti; a jest roveň okolo něho bielym mra-
morem podlažena. Do toho kostela nepúštějí pohané ani 10
Židov ani křestanov řkúc, že jsú nečistí lidé a nehodní v ten
chrám vníti, ani se jeho dotknúti. A bych byl neměl listu
od žoldána, byl bych nemohl do toho chrámu. Neb v tom
listu byl přikázal žoldán všem svým poddaným, aby mne

15 poslušni byli a mě dopustili vjíti, kamž bych kázal a žádal na svatá místa, a aby mi všechny zázraky v jich zemiích věrně rozprávěli i okázali a dali mi jistý provod z města do města, kamž bych koli chtěl, a což bych od nich požádal, jenž by nebylo proti viere a panství jeho, aby mi dali.
20 Taký mi list byl dal žoldán pro mé věrné zaslúženie; neb listov svých nebrzo vydá kterému křesťanu. Ale komuž provod jistý chce dáti, tomu na pargamen přitisknutí káže svú pečet malú. Neb pohané všickni žoldánovi poddáni jsú; a když jeho pečet menší uzřie, ihned se tak klanějí, jako my tělu božému. A nadto pak když jeho list s velikú pečetí uzří pohan, buďto pán najvětší neb vladař, prvé, nežli jej přijme, ihned se pokloní k zemi a potom přijma jej i políbí; a potom čte jej; a ústavně se klanějí čtúc to písmo; a potom přijme posla s velikým počestností a řka: „Chci rád učiniti, cožkoli mi jest přikázáno od pána mého.“
30 A protož pro list žoldánov, což jsem požádal, to jsú učinili, jako bych žoldánem byl. A tak spatřil jsem mnoho divných věcí, více nežli jiní lidé, ješto skrze ty země putují etc.

ČTYŘIDCÁTÝ A ŠESTÝ ROZDIEL PRAVÍ

O KANOVNÍCIECH CHRÁMOVÝCH,
O KÓŽCE BOŽÉHO OBŘEZOVÁNIE,
5 O SKÁLE BETHEL,
O SKŘÍNI BOŽÍ,
O VIDĚNÍ JAKUBA PATRIARCHY
A O JINÝCH VĚCECH DIVNÝCH

V svrchupsaném chrámě božiem byli sú kanovníci zákony majíce a opata nad sebú za najstaršého, dokudž jsú drželi Jeruzalem křesťané. V tom také chrámě přinesl byl anjel svatému Karlu kóžku obřezování, jakož byl obřezán

den osmý po narození vedlé ustavenie Starého zákona; a to bylo v ta doby, kdyžto byl svatý Karel putoval k Božímu hrobu s vévodami bavorskými a s Ojěrem z Denmarku a s Rulantem z Alibier a s mnoho jinými kniežaty z Frankríchu. A tu kóžku nesl s sebú svatý Karel do Cách do kostela matky buožie. Pak Ludvík, syn jeho, vzav tu kóžku odtad i dal ji do Putires, a potom byla nesena do Terteres.
20

A pravieť pohané, by ten chrám byl Šalomúnov. Ale tohoť nenie. Neb Vespesian, cesař římský, s Titem, svým synem, byl zrušil Jeruzalem i s chrámem; a tak stál až do času Juliana Poběhlce, jenž ustúpiv viery křesťanské miloval jest Židy a dal jim povolenie, aby chrám zase udělali; tehda se země zatřásla a to všecko obořila; a tak stálo až do Adriana cesaře; a ten kázal vzdělati město i chrám křesťánom a přihradil zdí hrob k městu a nazval to město Elame; ale to jméno málo jest trválo.
25

ČTYŘIDCÁTÝ A SEDMÝ ROZDIEL PRAVÍ O POCTĚ CHRÁMU BOŽÉHO A O ZPÓSOBĚ JEHO ETC.

V tom svrchupsaném chrámě činie boží službu s velikým náboženstvím vedlé jich viery a činie tomu poctu. Neb když do něho vjíti chtěie, každý se szuje a na kolenú tam ústavně klečí; a já sem i s svými tovaryši též učinil, a měli jsme veliké náboženstvie jsúce v tom chrámě. A jestiť rovně okružlý. A jestiť čtyřačtyřidceti loket vzdéli a tolikéž všíří a osmaosmdesáti zvyší. A zevnitř jest se všech strán velikými slúpy mramorovými osazen. A uprostřed toho chrámu stojí kuor, jako by byl malý chrám, a ten slove od Židov Sancta sanctorum, svatnice svatých; a do toho nižádný nevcházé leč biskup jich, kterýžto tu slúží podlé jich obyčeje. A vókol toho kóru jest mnoho stolic, v nichžto každý stojí vedlé řádu svého patřiec, co biskup vede z svého
5
10
15

úradu; a toho sem já vzal plné podobenstvie. Dveře u toho chrámu jsú čtvery, a vsecky jsú cyprešové, velmi draze a misterně vytesané a vyřezané. A před dveřmi na poledne jest studnice, neb Písmo die: „Viděl jsem vodu vycházející z chrámu.“

ČTYRYDCÁTÝ A OSMÝ ROZDIEL PRAVÍ O SKÁLE BETHEL A O SKŘÍNI BOŽÍ

Za tím chrámem jest skála, kdežto někdy stávala skříně božie; a slúla Bethel, a předtím měla jmě Manoch. Ale Titus a Vespasianus byli jsú tu skříní do Říma vzali po zboření Jeruzalema. V té skříní byly dvě kamenné desce, na nichž bylo popsáno prstem božím desatero božie přikázanie, a Mojžěšův prut, jímžto moře rozdělil, a měřice plná manny a rúcho biskupské a stánek Aronův a dska čtverohranatá s sedmnácti drahými kameny a jedna puška z jaspisového kamene, kdežto byla jsú slova ryta jména božie znamenajíce, sedm sviecnův a dvanácte bání zlatých a dvanácte kadidlnic zlatých, zlatý oltář, a nad tím čtyřé anjely, jenž jsú slúli cherubínové zlatí, každý z nich osmi piedí zvýši, a okrslek slunečného běhu.

Na tom kameni Bethel někdy ležal Jakob a viděl ve snách řebří od země až do nebe postavený a anjely božie vcházejíce a scházejíce po něm; a vece: „Zajisté toto miesto jest svaté, a já nevědiech.“ A tu Jakob lomozil se s anjelem a nechtěl propustiti jeho, leč by mu požehnal. A tu jemu anjel jméno jeho proměnil, nazvav jej Israhelem. Tu jsú také Židé chtěli Boha ukamenovati. Na tom také miestě chtěl jest David Bohu chrám postaviti, když jeho Buoh uslyšal a mor přestal; a anjel se jemu ukázal stoje na té skále, an vstrkuje meč v nožnice; ale Buoh nechtěl pro hříech, kterýž učinil s Bersabé, aby jej postavil. Protož David ostavil svému synu Šalomúnovi všicku přípravu

k dielu chrámovému. A na té skále modlil se Šalomún den posvěcenie za vsecky, kteříž by se na tom miestě modlili, aby je Buoh uslyšal.

ČTYRYDCÁTÝ A DEVÁTÝ ROZDIEL PRAVÍ O OLTÁŘI, NA NĚMŽ POLODNE PRAVÉ POZNATI MŮŽ A KDEŽTO ZACHARIÁŠ ZABIT; O KOSTELU MATKY BOŽIE, O STARÉM STROMU, O CISTERNĚ ZDRAVÉ

Zevnitř chrámu božého na západ slunce přede dveřmi leží oltář, na němž měli Židé obyčej holuby obětovati; a již jsú pohané na tom oltáři čáru učinili a v ní hřebík potkli, po němž pravé polodne poznají. A mezi tím oltářem a chrámem tu byl Zachariáš, syn Barachiášův, zabit. A na levú ruku sedmi noh od chrámu stojí kostel ke cti matce boží a svaté Anně ustavený, neb tu byla matka božie divně počata od svaté Anny. A stojí před kostelem strom, jenž v ta doby rósti počal, kdyžto matka božie počata. A nedaleko od toho kostela stojí kostel, jenž leží v něm svatý Joachim. A tu jest také ležala svatá Anna, jeho žena; ale svatá Elena ji do Konstantinopole přivezla. V tom jistém kostele stojí ta cisterna, kdežto Pán Bóh kázal nemocnému své ložce zdvihnutí a se zkúpati. Nedaleko odtad jest miesto, kdež jsú tři Herodesové bydlili, kteřížto jsú králové židovští byli. Jeden byl zmordoval dětátka, a ten slúl Askolonita; druhý kázal stieti svatého Jana, křtitele božého, a ten slúl Antipas; třetí kázal stieti svatého Jakuba a vězal svatého Petra, a ten slúl Agrippa.

PADESÁTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O HOŘE SION,
NA NÍŽTO PÁN KRISTUS
MNOHO DIVÓV UKÁZAL,
5 O KUPADLE SILOJSKÉM
A OBRAZU ABSOLONOVĚ
A O BZU JUDÁŠOVU
A O ŠKOLE ŽIDOVSKÉ

V městě Jeruzalemě líc k nám, točíšto ku pólnoci, leží
10 hora, ješto slove Sion, na nížto Pán Kristus často býval
a mnoho divóv učinil. A jdúce na tu horu, tu stojí kapla,
v nížto leží ten veliký kámen, jenž byl k hrobu božému
přivalen. A na druhém konci té hory jest kostel ke cti sva-
tého Jakuba ustavený, neb tudiež byl stát. A tu bliz byl
15 kostel učiněný ve jmě matky božie na miestě domu svatého
Jana, v němžto bydlila matka božie až do své smrti. A ne-
daleko odtud na té hoře jest místo, v němžto byl Pán
Buoh svú poslední večeri měl a své tělo i svú krev apošto-
lóm pod způsobú chleba a vína dal. A po svém vzkřěšení
20 tu se svým jedenácti apoštolóm zjevil a řka jim: „Pokoj
vám; jáť sem, neroďte se strachovati.“ A potom tudiež
seslal jim Ducha svatého v ohnivých jazyciech na sto a na
dvadeti lidu zvoleného.

Na té hoře David a mnoho jiných králóv židovských jest
25 pochováno. A na té hoře líc k údolí Jozefatovu tu stojí
studnice, jenž slove Natatoria Siloe, točíš Kupadla silojská,
v nichžto kázal Pán Kristus oči umyti tomu od přirozenie
slepému, jemuž byl zrak navrátil. Tu také leží Izaiáš
prorok. A tu stojí starý obraz, kterýžto učinil Absolon,
30 a ještěť slove Absolonova Ruka. A nedaleko odtad stojí
bez, na němž se byl Jidáš oběsil, ale neníť ten, ale z toho
kořene pošlý. A odtud nedaleko byla škola židovská, kdež
kněžím židovským Judáš třidceti peněz navrátil a řka:
„Shřešil sem zradiv krev spravdivú.“

PADESÁTÝ A PRVÝ ROZDIEL
PRAVÍ O ACHELDEMACH,
O LVOVÉ JESKYNI, O KOSTECH
DESIETI TISÍC RYTIEŘÓV,
O HROBU DANIELOVĚ,
5 O KOSTELU, V NĚMŽ MATKA BOŽIE
BYLA POCHOVÁNA, O MIESTĚ,
NA NĚMŽ SE PÁN KRISTUS MODLIL,
O HROBU TAKÉ JOZEFOVĚ

A na straně té hory Sion dobře jako by mohl kamenem luči- 10
ti ot hory vzdáli, tu jest to pole, ješto slove židovsky Achelde-
mach, točíš Pole krve, nebo bylo kúpeno za těch třidceti pe-
něz, za něž Pán Kristus byl prodán. Na tom poli stojí mnoho
hrobóv křesťanských a kapel, a jsú tu přízедníci a nábožní 15
lidé. Také dobře sto látróv od Jeruzalema stojí kostel, jemuž
dějí Lvová jáma. Neb Cozdras měl mnoho lvóv v jámě, nad
nížto stojí kostel. A pod tiem kostelem dobře třidceti stup-
ňóv vzhlíbi, tu ležie kosti svatých desieti tisícóv rytieřóv.

Pak dvě míli od Jeruzalema leží hora, jenž slove Veselé,
a jestiť utěšené polozenie; a tuť leží Daniel prorok v kamen- 20
ném korytě. A sloveť ta hora Veselé, neb když na tu horu
pútníci vzendú, tehda uzře město Jeruzalem a tak bývají
veselí. Zevnitř pak města jest údolí Jozafat, skrze něžto
teče malý potóček, v němžto jest jáma, přes nižto bylo
25 položeno dřevo, z něhožto byl kříž boží. V tom údolí jest
kostel matky božie, do něhožto tělo mrtvé matky božie
apoštolé nesli jsú. A již ten kostel jest vešken pod zemí;
a chtie tomu druží, že tu země roste vzhóru k uokázaní
matky božie vysokosti života svatého. A nedaleko od toho
30 kostela stojí kapla vedlé té skály, na níž Pán Kristus modlil
se Otcí nebeskému, aby ot něho odnesl kalich umučenie;
neb na miestě té kaply jat jest Pán Kristus. A nedaleko
odtud jest hrob Jozefóv, jenž jest byl mocný a veliký v té
zemi, jehožto obrátil jeden pústenník na vieru křesťanskú.

PADESÁTÝ A DRUHÝ ROZDIEL
 PRAVÍ O HOŘE OLIVETSKÉ,
 O BETFAGE, O BETANÍ,
 O GALILEJSKÉ HOŘE,
 5 O KOSTELE MATKY BOŽIE,
 O JERICHO MĚSTĚ,
 O HOŘE POSTU BOŽÉHO,
 O ABRAHAMOVĚ ZAHRADĚ,
 O POTOKU, JENŽ ELIZEUS OSLADIL,
 10 O JORDÁNĚ ŘECE

Olivetská hora jest vedlé Jeruzalema, a jediné údolí mezi nima; a s té hory opatří z jedné ulice do druhé. S té hory vstúpil Pán Kristus do nebe. A znáti tu jest v kameni šlépěje nohy jeho levé, jako by kto pečet vtiskl u měkký vosk.
 15 A stojí na té hoře vókol mnoho kapel. A dále tam jest Bethfage, kdežto stoje Pán Kristus kázal dvěma apoštoloma, aby jemu přivedli oslíka, na němžto by jel do Jeruzalema na Květnú neděli. Pak nedaleko tu leží kostel neb tvrz, jenž slúla Bethanie, z niežto byl Šimon rodem, jenž byl
 20 malomocným, ale potom byl od Pána Krista očištěn, nebo byl u něho druhdy hospodú; a tudiez svaté Maří Magdaleně byly hřechy odpuštěny od Pána Ježíše. A ten Šimon potom byl pokřtěn, jemuž se porúčejí, ktož dobré hospody žádají.

25 Pak vedlé Bethanie leží Galilea. A to jest ta hora, o nížto jest řekl Pán Jezus Kristus svým apoštolóm po své poslední večeri a řka: „Vy všickni budete pohoršenie nade mnú trpěti této noci, neb psáno jest: Budu bítí pastýře, a rozprchnú se ovce z stáda; ale když vstanu, předejdu vás v Galilei.“ Neb jsú tu jeho apoštolé jej živa viděli a jemu se klaněli. Mezi tú horú a Olivetskú stojí kostel, kdežto anjel zvěstoval matce buoží její smrt. Od Bethanie, z niežto byl Lazar a jeho sestra Marta, až do Jericho jest pět mil. A bylo jest někdy Jericho veliké město, ale Josue dobyl

jeho mocí boží. V němž bydlela prázná ženka Raab, 35 a ta byla špehěře židovské skryla, pro něžto ona sama s svým národem byla zachována a od Šalomúna, syna Názonova, pojata za ženu.

A podál odtad jest hora, na niežto postil se Pán Kristus čtyřidceti dní, a diábel jeho pokúšel. A vedlé té hory jest 40 Abrahamova zahrada, neb Abraham bydlel pod tú horú. A pod tú horú teče malý potóček, v nějž pustil sól Elizeus, a učiněn jest sladký, jenž bieše dřeve hořký. Také pod tú horú jde dobrá studnice, jenž plove do Jordána a od té hory až do Jericho. A do Jordána jest jedno jedna míle, 45 a dvě míli do Jeruzalema. A Jordán jest řeka veliká, v nížto Buoh pokřtěn jest. A tu stojí kostel ve jmě svatého Jana na cestě mezi Jericho a Rudným mořem.

PADESÁTÝ A TŘETÍ ROZDIEL
 PRAVÍ O MRTVÉM MOŘI
 A PROPADLÝCH MĚSTECH,
 O ŽENĚ V SOLNÝ SLÚP OBRÁCENÉ,
 O DCERÁCH LOTOVÝCH. 5
 A TAK TO JEST

Na Červeném moři a v uokolí jeho sú rozličné věci divné, jichžto jinde nenie. Neb ta voda jest nečistá a nelibá, a pole, kteréž jí bude zmočeno, inhed bude jalovo. To moře také 10 slove Mrtvé, neb neplyne ani se hýbá jako jiná voda a nic živého v sobě netrpí, ani lucerny osviečené na sobě nésti móže. A jestíť pěti set a osmídesátí honów zděli a sto a padesáte všří. A stojí jako lúže nebo jezero, a nemóžf jeho ani člověk ani které hovado píti. Neb na tom miestě byla 15 jest dřeve suchá země, a bylo tu pět měst, točš Sodoma, Gomora, Saboim, Aldama, Ségor, kteréžto Pán Bóh pro šeradnost hřiechów převrátil jest. Ale to páté město Ségor, to jest bylo poostalo a stálo jest propadlé, ale ne tak hlu-

boko, a stálo jedniem krajem u vodě, nebo byl Lot za ně
20 zvláště Boha prosil; ale potom se jest také propadlo, ale
ne tak hluboko, neb když ještě jest jasno, mohú býti viděny
zdi něco vynikající nad vodu. Nad tím městem na hoře
přebýval jest Lot se dvěma dcerama svýma, a ony opojivše
jej vínem i spale jsta obě s ním, a on nezvěděl, a kdy která
25 k němu z nich přilehla a kdy vstala, avšak obě od něho
počely, a každá z nich porodila syna; jeden slúl Moab,
a druhý Samon; a to jsú učinily ty dcery mnějíce, že by
vešken svět měl zahynúti jako za Noe. Také to město bylo
30 jest vedlé hory, jenž slúla tehdy Edom, a po ní lidé slúli
Edumei.

Vedlé té hory na pravé ruce, tu Lotova žena proměnila
se jest v slúp solný, kterýžto i podnes stojí, a máť chut
krušcovú, neb se jest ohlédla proti božiemu zapovědění.
Lot byl jest Aronov syn, jenž jest bratr Abrahamov.
35 A Sára byla jest Abrahamova žena, jenž bieše stará a ja-
lová. Protož on jejím ponučením přilehl byl k Agar, k své
děvce, a ona jemu počala i porodila syna, jemužto bylo jmě
Ismahel. Potom Bóh navštívil Sáru, i porodila Izáka; a ta
oba kázal Abraham obřezati. Od toho pak Ismahele pošlo
40 jest veliké lidské pokolenie, a slovú Ismahelitští; a již sú
všickni pohané, ale obřezují se proto, že jsú od Ismaele
obřezaného pošli.

PADESÁTÝ A ČTVRTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O ZLÝCH JABLKÁCH,
O POČÁTKU I O KONCI JORDÁNA,
O ÚDOLÍ MELLE, O ÚDOLÍ MAMBRE
5 A O HOŘE LIBÁNSKÉ

Vókol moře Mrtvého jsú stromové, na nichž jsú jablka
velmi krásná, a když je rozřeže, tehda jsú plna popela na
znamenie tu lidí propadlých, jenž jsú se zdáli zevnitř
dobří, ale v svém svědomí plni byli šeradné zlosti. A Jordán

teče do toho moře a v něm se tratí, že potom nikdiež 10
neteče a izádný nevie, kam se děje. Ale počíná se na dvú
horú: jedna slove Jor, a druhá Dan; a tak z tú dvú jmenú
složeno jest jméno Jordán. A tečeť mimo Libánskú horu a
plyne skrze mnoho dobrých zemí, jenžto plodny činí svým
rozvlažením. A plove také skrze jedno jezero, jenž slove 15
Maron, a potom skrze druhé, jenž slove Cirides. A plyne
pod ty hory, ješto slovú Gelboe, a dělí tři země: Galilejskú,
Judovu a Besarón. A pak plyne daleko pod zemí, a potom
se opět vyřine v údolí, jenž slove pohansky Mel, a český
Roční trh, neb se do něho ze mnohých zemí kupci sjězdějí. 20
A v tom údolí jest hrob svatého Joba, jenž jest byl králem
idumejským. A tuť jest Jordán velik i širok. A nedaleko jest
to údolí Mambre, v němž Abraham přebýval, a tři anjely
vida, avšak se jednomu modlil. A ta hora Libanus jestiť
25 dlhá hora, a táhneť se až do púšťě, jenž slove Faran, a na
pustinu Syrského královstvie až do země Feničské, a tu
dělí. A na té hoře rostú vysokí stromové, jenž slovú cedrové;
nesú veliká a dlhá jablka jako melúny.

PADESÁTÝ A PÁTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O ZEMI SLÍBENÉ

Od moře Mrtvého, kdežto Jordán v ně upadá proti
vzchodu slunce, tu leží země zaslíbená, neb jest ji byl za-
slíbil Buoh Abrahamovi i semeni jeho. A tu leží krásný a 5
tvrdý hrad žoldánov a slove Králóv hrad; a ten jest udělal
ten slovutný Ojěř z Denmarku, když byl té země dobyl;
a že jest on krále franského man byl, protož k jeho cti ten
hrad Králóv nazval. A pod tím hradem jest městečko,
6 jenž slove Sabach; a tu bydlé křestané. Odtad jdú do Na-
zaret, a jest od Jeruzalema jedva tři dni púti. A ta vlast
Galilejská leží mezi těma dvěma městoma Aromathia a
Saphin, a ta vysoká hora Efram. A pak leží to město Sechim
u vlasti Samaritánské. A tu jest tak krásné a plodné údolí, 10

15 jenž slove Neopolis; a odtud do Jeruzalema jest jedno jed-
noho dne púti, ale z Sechim deset mil do Jeruzalema.
A z toho města Sechim jdú do města, ješto slove Samaria;
a jestiť hlavné město v té vlasti Samaritánské; a již slove
Sebastia; a ležíť mezi horami jako Jeruzalem. A tu jest
20 stát svatý Jan, křstiteľ boží, a kosti jeho u popel sú spáleny
a u vietr uvržen; ale ten prst, jímžto na Pána Boha ukázal,
ten nemohl býti spálen. A toť jest učinil Julian césař, viery
křesťanské poběhlec, jehož potom svatý Quirin rytieř
z mrtvých vstav kopím prohnal. A v tom městě byla jest
25 hlava svatého Jana ve zdi skryta, jižto Theodosius, král
římský a césař římský, kázal vynieti a v té rúše krvavé do
Nápule jest poslal; a tu jest i dnes. Ale té hlavy ještě zadnie
strana jest v Římě v kostele svatého Silvestra. Ale mísa, na
nížto ta hlava od Herodesovy dcery byla nesena, ta jest
30 v Janově draze a bohatě okrášlena u veliké počestnosti.
Toho svatého Jana i pohané mají u veliké cti a držíe
mnoho o jeho svatosti. Někteří mnějí, by jeho hlava byla
v tom městě Amiris u Britaní; a druzí pravie, že tu v Ami-
ris jest hlava jednoho biskupa svatého, jemuž sú také Jan
35 řékali.

PADESÁTÝ A ŠESTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O OJĚŘOVI Z DENMARKU
A TAKÉ O VIEŘE SAMARITÁNSKÉ
A TAKÉ O JICH ABECEDĚ

5 Ta země Samaritánská byla jest skrze svaté apoštoly na
viery křesťanskú obrácena, ale žoldánové přinuzili je zase
k viere pohanské. A pak, když byl Ojěř z Denmarku v po-
hanství dobře sedmmezciatna království dobyl, tu i ty
Samaritány zase na viery křesťanskú obrátil. A jižť jsú
10 zpohaněli. A jakožto oni mají v svých knihách psáno, ten
Ojěř byl jest jeden ze dvanácti rekóv a kniežat z Frank-
richu. Ten sebrav mocně lidi i táhl do pohan, a kteréž země

dobyl, každú k viere křesťanské přinutil; a nazýval se boží
bojovník. A se všemi válel, kteří jsú viery neměli, jakož
o jeho divných skutciech stojí psáno potom, kdyžto o Indí
bude praveno; neb v Indí málo méně o něm držíe, nežli
o všech kniežatech, kteréž jsú se urodila.

Ti jistí Samaritánové držíet zvláštní viery a jsúť lidé
zmatení, jenž ani uplně jsú pohané, ani židé, ani křesťané.
A majíť viery o těch třech jménech: Otec, Syn, Duch svatý, 20
a věrie v jednoho Boha, stvořitele všech a v súdci všech
marností, a držíe patery knihy židovské Mojžěšovy a žaltář
a pravie, že země slíbená jest jich vlastnie, a že nenie ižád-
nému slíbena nežli jim, a že jsú oni vlastní děti boží, jenž
božie dědičství mají držeti, a že jsú najmilejší boží mezi 25
všemi lidmi, kteréžto na světě jsú. Také ti lidé mají rozlič-
nost na oděvu mezi jinými lidmi, neb své hlavy zavíjejí
červeným plátnem; a nejedie masa svinieho, ani zajiece, ani
ryb bez lupin. A křesťané, kteréž jsú mezi nimi, ti obvíjejí
své hlavy modrým plátnem. A poněvadž sem se o jich viere 30
zvláště zmienil, také jsem tuto jich vlastní abecedu popsál,
aby člověk, kterýž by tam přišel, měl některaký diel na-
před.

PADESÁTÝ A SEDMÝ ROZDIEL
PRAVÍ O GALILEJSKÉ ZEMI
A O ANTIKRISTOVI, O MĚSTU SARAM
A O HORÁCH GELBOE, O NAZARETĚ,
O HOŘE, JEŠTO SLOVE BOŽÍ SKOK, 5
O HOŘE TÁBOR

Ta země Galilejská jest o mezi s Samaritánskou zemí.
A jest mnoho měst v Galilejské zemi, točíš Naim, Kafar-
naum, Betfage, Korrozaim, Cedar, Chana Galilejská,
kdežto Pán Kristus učinil červené víno z vody na svadbě. 10
A pravie jedni lidé, že Antikrist má z Galilé přijíti a z toho
města Korrozaim naroditi a u Betfage vzchován býti; ale

druzí domnievajú se, že se má u Babyloní narodiť, neb jeden prorok die: „Z tebe, Babylone, vystúpi had, jenž 15 vešken svet umrtví.“ Také pět mil od Naim leží město, jenž slove Israhel; a slove také Saram. A od toho města u mlí ležie hory, ješto slovú Gelboe, na nichž Saul a Jonatas, syn jeho, byli zbiti v boji.

A s výsosti těch hor viděti jest Nazaret město, z něhož 20 byla rodem matka božie. A bylo jest někdy to město veliké a dobré, ale již jest malá véska. A bylo dřeve mnoho tu kostelov, ale již jsú zbořeny od pohanov. A na tom miestě, kdežto anjel matce boží zvěstoval, stojí malá církvice na slúpiech. Tu jest také studnice, v nížto matka božie prala 25 své plénky; a sloveť Gabel. A stojí právě na tom miestě, kdežto veliký oltář stál dřeve, nežli ten kostel byl obořen. A střehú té studnice pohané velmi pilně, nebo mnoho peněz berú od toho od pútníkov, a kteříž to miesto s náboženstvím navštěvují.

Pak míle puol od Nazareta, tu jsta dvě hoře vedlé sebe a 30 sloveta Boží Skok; neb když jsú Židé Pána Krista na jednu z těch uvedli chtiece jej s nie sstrčiti, tu Pán Buoh vstúpil na druhú horu z jich rukú; a ještě jsú šlápeje na obú horú u vršiech v skále boží mocí jako u vuosk vtíštěné. Neb nedaleko od Nazareta jest hora, ješto slove Tábor. A tu jest 35 bylo město potom uděláno s mnoho kostely, ale již jest obořeno; a jest tu ještě kostel, ješto slove Božie Skála, neb na tom miestě učil jest Pán Kristus své učedlníky. Tu jest byl Melchisedech, král Sálem, potkal Abrahama, jenž se vracováše pobiv krále pohanského, a tu jemu obětoval chléb 40 a víno. Tu se také Pán Kristus ukázal v své slavnosti svým třem apoštolóm, a tu byli vidieni Mojžieš a Eliáš mluviece s ním. Na té hoře má býti súd poslední, a mrtví mají státi v údole Jozafat.

PADESÁTÝ A OSMÝ ROZDIEL
PRAVÍ O MĚSTĚ SAFRA,
O HOŘE KAINOVĚ,
O JEZERU TIBERIADSKÉM,
O MĚSTU TĚHOŽ JMÉNA, 5
V NĚMŽ JEST STÓL BOŽÍ,
O STROMĚ Z HLAVNĚ VZROSTLÉM,
O HOŘE, NA NÍŽ PÁN KRISTUS KRMIL,
O MĚSTU SAPHAR
A TAKÉ O HOLUBIECH, 10
JEŠTO POSELSTVIE DĚJÍ

Tři míle od Nazareta leží město za jednu tvrzí a slove Saфра. Odtad sedm mil jest hora, ješto slove Kain, kdežto Kain bratra svého Abele zabil, a tu také od Lamecha byl 15 zastřelen. A nedaleko od Safar leží jezero Tiberiadské, do něhožto teče Jordán. A to jezero má mnoho jmen od měst, ješto okolo něho ležie. To jezero jest dobře sto honov vzděli a čtyřidceti vsíři, a jest mnoho ryb dobrých v něm; a skrze to jezero plyne Jordán. A tu, kdež Jordán v to jezero vcházé, tu jest veliký most, přeseňž jezdie z té země Jeruzalemské, 20 jenž slove země slíbenie, do té země, jenž jest královstvie Bazaanské, a do toho královstvie Jerasin. A ty země ležie okolo Jordána a jezera Tiberiadského.

A odtud přijedeš ve třech dnech do Damaška a do té krajiny, jenž slove Draconides. Vedlé toho jezera leží 25 město Tiberias, kteréžto byl Tiberius césař ustavil. A v tom městě jest ta dska, na niežto Pán Kristus s svýma dvěma učedlníkoma večerál u městečku Emaus, kdež jsú jeho poznali v rozlomení chleba. A v tom městě byl vrhl jeden muž hlavni po Pánu Kristovi, a ta hlavně uvázla v zemi a 30 inhed ratolesti a listie z sebe pustila a vzrostla u veliký strom; a jest i dnes črné to dřevo jako uhašený uhel. Ten strom já sem viděl i celoval, neb Kristov div ukazuje. S oné strany toho města jest ta hora, kdežto Pán Kristus nakrmil

35 pět tisícův lidu pěti pecenci ječnými a dvěma rybama. Na jednom kraji toho jezera Galilejského leží jedno město podlé Kafarnaum líc ku pólnoci, a to slove Safor, z něhožto byla rodem svatá Anna, matky božie mátě. Tyto všecky krajiny jsou v té zemi slíbené a slušejí k království Syrskému.
40 V té zemi umějí holuby navěsti, že nosie listy z jedné země do druhé; a již vie každý ten holub, když jej vypustie, kam má letěti; neb jsou v každém městě jatí holubie, jenž jsou z jiných měst rodem a v nich zchováni.

PADESÁTÝ A DEVÁTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O DAMAŠKU,
O JEHO KRÁSE A TVRDOSTI A SLÁVĚ,
V NĚMŽ SVATÝ PAVEL BYDLIL,
5 O JEHO OBRÁCENÍ,
O HRADU KASTIOLOER A
OBRAZU MATKY BOŽIE MASITĚM

Mnozí z Jeruzalema putující berú se do Damašku pro dobré bydlo. A jest Damaskus město se mnohým kupečstvím, kakžkoli za tři dni púti od moře leží a od Jeruzalema
10 pět dní púti; neb od moře nosie ta kupečstvie na velblúdiech a na koních a na dromedářích. A jdeť tam kupečstvie po moři k němu z Perské země, z Kaldejské a z Veliké Armenie. To město udělal byl Damaskus, Abrahamóv vládař, a nazval je svým jménem. Vedlé města leží jezero, jenž slove Sehor. A v tom městě i okolo jest mnoho dobrých studnic i zahrad a mnoho krásných štěpnic a plodných. A mým domněním nenie města v světě tak utěšeného očima ku pasení. A jest město tvrdé, dvúnásobní zdí ohrazené a
20 lidné velmi, a plná v něm potřeba, čehož požádáš. A bydlí v něm mnoho lékařův dobrých; a svatý Pavel také držal tu školu lékařskou dříve svého obrácenie a měl jest mnoho učedlníkův, z nichžto byl jeden svatý Lukáš. A nedaleko od

toho města ukázal se byl Pán Kristus svatému Pavlu a řka: „Saul, Saul, co se mně protivíš? Tvrdoť jest tobě proti
25 ostnu stúpati!“ A tím hlasem spadl jest Saulus s koně, a musili jsou jej slúhy vnésti do města. A tu byl jest slep a nejedl tři dni ani pil. A v těch dnech byl vtažen v duchu do nebe, kdežto viděl tajnost boží, jiezto smrtedlné člověčie oko nevidalo, ani ucho slýchalo, ani srdce poznalo.
30

Vedlé Damaška leží tvrdý hrad, jenž slove Kastioleer, točíšto Zlatý hrad, neb jest na tom místě veliký poklad od zlata nalezen. Pak od Damašku líc k nám pět mil leží Sardanoch, klášter v utěšeném kraji, v němž jsou mnišie i jeptišky křestanské; a tu roste víno dobré. A v tom klášteře
35 jest jedna dska vežděna, na níž matky božie obraz byl malován, a potom se v tělo a v krev proměnil. Ale již ten obraz velmi jest pošel, že jeho málo viděti, neb se ústavně potí olejem. A protož pod ním jest truhla kamenná udělána, do níž ten olej kape. A odtud berúce mnišie olej dávají
40 hostem a pútníkům poctivým, kteříž toho žádají. A jest ten olej dobr k mnohým neduhóm; a svědčieť mnišie, jenž toho oleje střežú, že ktož by ten olej poctivě za sedm let choval, že by se v maso a v krev obrátil.

ŠEDESÁTÝ ROZDIEL
 PRAVÍ O PODOLÍ BOKOR,
 O VUODĚ, JENŽ BÝVÁ JEDNO
 VIDIENA V SOBOTU,
 5 O VUODĚ DIVNÉ, O MĚSTĚ TRIPOLE,
 O MĚSTĚ, U NĚHOŽ SVATÝ JIŘÍ
 SAN ZABIL,
 O CESTĚ OD BERUTHU
 AŽ DO KONSTANTINOPOLE
 10 A DOLEJŠÍCH TAKÉ ZEMÍ

Pak z dřevěčeného města Sardanoch vendú do jednoho podolé jménem Bokor; a jest velmi plodné, a jsú v něm dědiny i lúky a pastvy dosti dobytku. A potom přijdú na druhý kraj té hory Libanus, o němž dřevě praveno. A trvá 15 ta hora od Veliké Armenie až do toho města, jenž slove Cesaria; a odtad byl svatý Filip, a ležíť na pravé ruce mezi zemí slíbenú. V těch horách libanských leží drahné měst a lidí. A na jednom kraji těch hor mezi městy Drakodie a Baphanie teče jedna voda ústavně, ale jie nemóž ižádný 20 viděti leč v sobotu; protož slove Sabbatina, točíš Sobotka. Také v těch horách jest jedna vuoda, kterážto na každú noc z země se vyřine a zstydne a bude ledem, a netáhne slunce vznítí, až jie nelze viděti, neb v zemi vsechne.

Také jest věděti, že na vrchu těch hor leží město, jenž 25 slove Tripolis, v němžto jest mnoho křesťanów. Pak z Tripole přijdú do Beruth města, u něhožto svatý Jiří san zabil a netoliko dceru toho krále, ale i všicku zemi smrti jest zbavil. Pak šestnácte mil od Beruth přijde do města, ješto slove Sidone; a chce-liť kto, netřeba jemu do Sidone jeti, 30 ale vseda na moře u Beruth, i jedú do Cypru. Pakli kto nechce ještě na moře, ten z Sidona jde do Suradre anebo k Tyru a tu tepruv vsede na moře a plyne do Cypru v krátkém času. A ktož by pak rád chtěl brzo s moře ssiesti, ten nepotřebuje plúti do Cypru, ale do Greth, jenž jest ostrov

Janovských, aneb do leckterého města, k němuž by byl 35 lepší vietr, má-liť úmysl k Řekóm, k Italí nebo do Lampart po těch cestách, kteréžto sem dřevě jmenoval.

ŠEDESÁTÝ A PRVÝ ROZDIEL
 PRAVÍ O BLÍZKÉ CESTĚ
 DO JERUZALEMA
 Z TĚCH NIŽŠÍCH ZEMÍ
 5 PO MOŘI I PO ZEMI

Tú cestú svrchupsanú jdú pútníci anebo kupci, kteřížto do Babylonie nebo do jiných pohanských vlastí mienie. Ale tať nenie upřemná k Jeřuzalemu. A protož chci bližší cestu do Jeruzalema ukázati.

Najupříemnějšíe cesta jest vsiesti na moře u Benátkách 10 nebo v Janově anebo jinde v té zemi Italitské. A ktož tady chce, ten vezme sobě cestu v lampartských horách. A když v ty hory vende, tehda muož po jedné cestě skrze Burgundí nebo v němečských zemiech zvoliti do Benátek anebo do 15 Janova. A vsede-li pak v Benátkách anebo v Janově na moře, tehda připlyne ku Greth; a to jest ostrov Janovských; potom odtad ku přistavadlu do Myroth nebo k Babyloní anebo k Duras. A potom jede nebo jde daleko po zemi cesty ukracuje, až opět na moře vsede. A pak plove do 20 Cypru, a netřeba jemu nic do Rodu; a přistane k Cypru u toho města Famegast anebo u toho města Lunesen. A pak plove od ostrova, až připlyne do Jafet; a to jest najbližší port nebo přistavadlo s moře k Jeruzalemu, neb Jafet to město jest jedno šestnáct mil pohanských od Jeruzalema, 25 kteréžto přejde u puoldruhém dni. Od Jafet jeda po zemi přide do utěšeného města, jenž slove Rama; a jest dobře ustavené a lidné. Odtad do města, jenž slove Diaspole, a dřevě slúlo Lipp, v němž stojí kostel ke cti svatého Jiříe, neb tu jemu byla hlava státa. Potom do jednoho kaštela

80 nebo městečka, jenž slove Enyazo. Potom k hoře Jora; odtad muož viděti Jeruzalem. Potom do Ramata. Potom k hoře Mandine nazvané, a pak do Jeruzalema.

Ale že někteří lidé nemohú na dli trpěti moře a radějše po zemi putují, ti vsedú na moře u Brandise, neb tady 85 pójdu po zemi skrze Řím a Nápuli a Kalabří, až tam do Gret a odtad až do Konstantinopole. A od Konstantinopole přeplynú zátoku mořskú, jenž slove svatého Jiříe Paže, a toť nenie široké. A s toho ssedúc na zemi přijdú k jednomu 40 městu, jenž má jmě Rusmel; a jestiť tvrdé a jest jeden kostel vedlé něho. Potom přijdú k jednomu městu, jenž slove Pubrial. A potom k jednomu zámku nebo hradu, jenž má jmě Senopule. A pak do Kapadocie; a to jest dobrá země a máť mnoho velikých hor. Potom přijdú do Turkóv k jedné bráně nebo čerpadlu, ješto slove Concon. A přijde 45 do jednoho města jménem Nich. A to město bylo jest někdy césaře římského, ale Turkové jsú je sobě osobili. A jestiť město tvrdé ote zdí a ot věží s jedné strany, a s druhé strany leží nad jedním velikým jezerem. A tu také teče vuoda neb 50 a skrze ty Malenbary a skrze úzké hory a skály a jiná místa, ješto na té vodě ležie. A pak dále přijdú na jinú vodu, jenž slove Schanitonie, a potom do Antiochie Menšie, kterážto na té vodě Rotolaj leží; a tu jest mnoho vysokých hor a mnoho púští a divné zvěři. Tady jedú vzhóru k Jeruzalemu.

ŠEDESÁTÝ A DRUHÝ ROZDIEL
PRAVÍ O CESTĚ DO JERUZALEMA
TÉMĚŘ VŠE PO ZEMI
A NA VELIKÚ ANTIOCHÍ
A JINÁ MĚSTA,
KTERÁŽTO JMENUJE,
I TAKÉ ŘEKU,
PŘES NIŽTO MÁ PLŮTI

Jestiť ještě jiná cesta do Jeruzalema. Neb může člověk jíti skrze tu zemi, ješto slove Romania, ústavně vedlé moře. 10 A tu nalezne na cestě velmi krásnú věži, a ta slove Florancia. A z sie strany líc k horám jest jedno město jménem Loyach a potom Maysters a Moranso. A jakž z hor vynde, tu nalezne město, ješto slove Mark, a druhé, jenž slove Archise. A tu jest velmi veliký most přes jednu řeku, jenž 15 slove Ferne; a slove také Fursar; a jestiť veliká vuoda a neset lodie z Damašku dolóv. A jest tu také voda, jenž slove Ave, a ta z Libánské hory teče; přes nižto svatý Eustachius šel a své děti tu ztratil. A ta voda teče skrze tu roveň, jenž slove Derdades, a pak padá v Červené moře. 20

A potom přijde do města, ješto má jmě Vemire; a tu jest teplé jezero a pocházie z horkých studnic z země. Odtad přijde do jednoho města, ješto slove Feren; a jestiť krásná a rovná cesta mezi těma dvěma městoma. Pak přijde potom do Antiochie Veliké, a jestiť desieti mil vzdáli od Feren 25 města. Antiochia jest krásné město, dobře ohrazené zdmi a věžemi, a někdy bylo ještě viece, neb jest bylo dvú míli vzdáli a puol druhé všíři. A ta řeka Ferna teče skrze ně. A mělo jest dřéve puolčtvrta sta věží, a bieše tu most kamenný, na jehožto každém piléři stála jedna věže. A jestiť 30 najušlechtilejšie město v Syrském království. A v tom městě byl jest svatý Petr biskupem. A pak odtad desieti mil vzdáli jest port neb přistavadlo svatého Petra, a tu padá Ferna do moře.

35 A pak z Antiochie dále jedúce přijde do Laenfe, a potom do Gibel, a pak do Cerntose, a potom do Temple; a musí jíti skrze úzkú cestu mezi skalami a horami, a nalezne tu město, ješto slove Geboleth; a pak nalezne Beruth na moři. A potom přijde do Atre. A od Atre jsta dvě cestě do Jeruzalema: jedna na pravé ruce, již jdú k Damašku, a po Jordáně na levé ruce. A jdeť na Vysokú Múřenínskou zemi — tu jest ta země, na nížto moře leží — a skrze tu vlast, jenž slove Flogane, a vedlé hor tam až do Kaifášova města, kteréžto nazývají Kaštel Pútničí. A odtad jest dobře tři 45 dni púti do Jeruzalema, neb musí jíti skrze Cesarí Filipovu, skrze Jaffe, skrze Rama, skrze Emayre až do Jeruzalema.

ŠEDESÁTÝ A TŘETÍ ROZDIEL
PRAVÍ CESTU DO JERUZALEMA,
KDEŽTO NIKDA NETŘEBA
NA MOŘE VSIESTI,
5 ALE VELMI DALEKÁ,
TO ČÍŠ SKRZE PRUSY, TATERY;
A TU PRAVÍ O TATERSKÉ ZEMI,
O JICH OBYČEJÍCH,
O JICH ŘEČI A TAKÉ O JICH ABECEDĚ
10 I O JICH DVORNÝCH OBYČEJÍCH

Ještě jest jedna cesta do Jeruzalema z těchto zemí, vše po suchu, že netřeba na moře vsésti; ale jestiž daleká a ne- snadná projeti a skrze zlé země. Avšak já sem tady jel, kakžkoli ižádny z těchto zemí tú cestú nejedí: skrze ně- 15 mečské země, skrze Libí, skrze Prusy, skrze Tatery, a vše dalekú na zad okolo cestú, až opět zase tvář k Jeruzalemu obrátí.

K taterské zemi příležití mnoho zemí i království, točíš pruská, ruská, litevská, lejflantská, krakovská, kozlenská

a druhé země králi uherskému poddané. A nelze jest do 20 té země vjeti leč u velikú zimu a u veliké mrazy, neb mezi dřeve řečenými zeměmi a Tatery jest dobře tři dni púti plno bahen a jezer a týmencóv, že ani člověk, ani dobytče, ani zvíře tu muož bydliti. Protož tu nenalezneš ani obilé ani pastvy; ale když tvrdě zamrzne, tehda vezú po ledu 25 potřebu a jedú po něm a přes ně křestané na pohany a pohané na křestany. A když pohané zvedie křestanskú příjezdu, tehda se v hromadu zberú a křičie: „Kara, kara, kara,“ jakož my zde voláme: „Nepřétele, nepřétele, nepřétele!“ a pripravie se v uoděnie; a jestiž lid lýtý a pře- 30 ukrutný a smělý.

Taterská země jest studená a piesčitá a neplodná, a řiedko kde roste obilé nebo víno nebo co jiného, jímž se lidé živie; a majiž málo dobytka. A protož, že málo masa maji, jedie vlky, kočky, lišky, psy, myši a kteréž zvíře mieti 35 mohú. Majiž také málo dřev; protož své krmě musie vařiti pálec usušená na slunci lajna kravie a koňská a málo chamrdice vytrhajce z země. A tam ižádny, pán ani chudý, více nejie, jedno jednú dne. A v té zemi nebo jest velmi horko, anebo velmi zima a mnoho hromobitie i hřímanie 40 i búří. A ta země proto jest tak neplodna, že leží na puolnoci, kdež slunce mnoho nemož mieti moci. A protož jest tak zlá země, že jsou také v ní velmi zlí lidé a plaši. Avšak jsou kánovi velikému poddání, a tudiež páni a správce drže 45 ji od něho.

Pak z Tater jedú do Persie, do Armenie, do Kaldie, a tady zase skrze púšti před starú Babyloní, kdežto ta věže veliká stojí, a skrze tu púšť v Ejiptě až do Jeruzalema. A že Rusové a Tateři ty země maji těžkú řeč a hrubú, pro něžto 50 mají více slov v své abecedě nežli jiní, jakož tuto mož dobře býti opatřeno.

ŠEDESÁTÝ A ČTVRTÝ ROZDIEL
PRAVÍ PO MOŘI SKRZE BURGUNDÍ
A FRANKRÍCH A HISPANÍ;
O SLÚPIECH HERKULEŠOVÝCH,
5 O HOŘE ATLAS,
O POTVORÁCH, JENŽ SLOVŮ SATYRI,
O MOŘI VYSOKÉM, O ZEMI LIBÍ,
O RAJSKÝCH ŘEKÁCH,
O AMAZONÍ, O ALBANÍ;
10 A TAKÉ O VELIKÝCH PSIECH

Ještěť jsou jiné cesty do Jeruzalema skrze burgundskou krajinu, skrze Frankřích do Hispanie. A chtěje tady projeti, musí v Narboni nebo v Marsili nebo proti Valenci na moře vsiesti. A tak připlove až do Hispanské země. A tu připlove na to moře, kdežto Herkuleš ty věčné mramorové slupy postavil jest na západ slunce, za nímž dále není žádná země. A tu musí plúti vedlé jedné hory, ješto slove Atlas. A ta hora jest divně vysoká a široká. A jest mnoho divných věcí v té hoře. O nějakých zvířatech, o něžto mýlé se mnozí, jsou-li lidé čili nic; a slovúť satyri; neb jsou menší nežli lidé a mají rohy na hlavě, ale život i tvář člověčí a nohy husie, a velmi je řídko vídati, ale slychati často; a dvorný zvuk mají. A nemůž k té hoře blíž přijíti.

Od té krajiny táhnú do Kartaginy a do Libye a skrze tu zemi, kdežto lidé slovúť Cyrianti; mají tu zemi na hispaniském moři, kdežto Herkuleš své slupy zstavěl. A trvát až do múrenínské země, jenž slove Maury. A to moře Libyské jest daleko výše nežli země, a zdá se ústavně, jako by chtělo padnúti; a vše a hlučí to moře ot horka; a neset malé lodie, neb ty lodie utickají vln toho moře. A ktož v té zemi Libí o poledni na východ slunce se obrátí, ten uzří svůj stien vedlé sebe na pravé ruce, jakož my zde vidíme svůj stien tak stojíce na levé ruce. A to jest znamenie, že běh sluneční jest napoly mezi nimi a námi. A ta země druhdy

slove Libya, a druhdy Afrika. A jest mnoho mocných království v té zemi s vládními jmény. A jestiť Libye na dvě rozdělena, točíšto veliká a vysoká Libye, a menšie a nižšie Libye. A tak mnoho osáhá země, že jest třetí část všeho světa. Neb vešken svět jest na tři rozdělen; neb jedna částka slove Europa, druhá Asia, třetí Afrika; a Libya a Afrika jest jedna věc.

Ty země u veliké Libí vyčítati bylo by velmi dlúho; v zadnější a v střednie, kterážto proti Hispanskému moři příleží, tu jest Zerpthe a Renicie, Pangie a Lurgarbe a Ruchibel, Moroch, Monteflor, Afrika a mnoho jiných zemí, kteréžto sem k zemi přílezie. Pak z Libye přitáhnú najblíž proti Ejiptu, a tady do Jeruzalema, jakož dřeve jmenováno. Kdež když vzende na veliké moře, ješto slove Okceanus, tehda táhnú do kteréžkoli země chtěie, ješto jsou najblížšie k těm čtyřem řekám, jenžto z ráje tekú. Neb ty řeky dělú země i moře, jakož může býti ohledáno. Nebo Tigris a Eufrates ochycují Mezopotaní, Kaldí, Arabí. Ty tři země ležie mezi těma dvěma řekama Nilus a Tigris. Pak to království Natuše a Syrské a Madianské a Perské ležie mezi těma dvěma řekama Nilus a Tigris. Potom leží Syria a Palestina a Feničská země mezi Eufrates a mezi velikým mořem, jenž Mediterraneum slove, točíšto Středzemné; to moře plove k Marochu na moře Hispanské a plyne až s oné strany Konstantinopole tři tisíce a třidceti lampartských mil. A nad velikým mořem, ješto slove Okceanus, leží duol obklíčen horami a mořem. A pak opět za tím dolem proti moři Kopiorském (!) až k té vodě, ješto slove Canais, tu leží amazonská země Albanie. A tu nalézají tak veliké psy a tak silné, že lvy přemáhají. A tak kdežkoli na velikém moři jest člověk, odtad muož plúti k Jeruzalemu, neb uprostřed světa jest Jeruzalem.

ŠEDESÁTÝ A PÁTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O DVŮ KRÁLÍ
NAJVĚČÍCH V SVĚTĚ,
A KTOŽ CHCE DIVNÉ VĚCI OPATŘITI,
5 KADY MÁ Z TĚCHTO ZEMÍ KNIM JETI;
O SVATÉM ANASTASÍ,
O MENŠÍ ARMENÍ,
O PŘEDIVNÉM KRAHUJCI ETC.

Ktož svět objeti chce buďto v pútničí, nebo v kupečské
10 tváři, neb jako širok jest svět, všady muož naleznúti i miesta
svatá a veliké svátosti i také kupečství. Ale ktož v rytierství
neb v panství chce divov hledati, ten přijed do země césaře
perského a potom v zemi kána velikého a v kněze Johana
zemi; neb ta dva jsta převeliká pány a máta větčí čest
15 světa; a mají daleko více zemí nežli všickni césaři, králi,
patriarchy, biskupi i papež. A komuž by to bylo k myslí,
ten muož u Benátkách nebo v Janově kupečské bárky ptáti,
kterážto čelo miení proti moři Tauriskému obrátiti, a na
tu vsada móž plúti do Konstantinopole. A pak musí ptáti
20 sobě tovarystva do Trapizoden města. A tu jest port nebo
přistavadlo, kdežto kupečství z Persie a z Medie a ze
mnohých jiných zemí bohatých přistavují; a slúl dřéve ten
port Zponit. A v tom městě Trapizoden leží svatý Anasta-
sius, jenž byl biskupem v Alexandrii a byl vyhnán z toho
25 biskupství a byl jest veliký uředník kněžský. To město
bylo jest někdy césaře konstantinopolitánského; ten usadil
v něm vladaře jednoho, a ten je sobě osobil. A tak to město
i ta země dnešní den vyšla jest z moci césařské svrchu-
psaného. A ktož nynie to město i s zemí drží, ten se nazývá
30 césařem z Trapizoden.

Odtad pak přijdú do Malé Armenie, ktož chce. A tu
naleznú jeden dobrý a starý kaštel nebo tvrz; a jsú jejie
zdi přikryty zeleným dřívím, jenž na nich rostú. A ta tvrz
stojí na jedné skále a sloveť Krahujčí hrad; a ležíť mezi

městy, jichžto jedno slove Lachtis a druhé Persidoch, a jsú
85 toho pána ctného a dobrého křestana z Torckie. A v té
tvrzi nalezneš jeden krásný krahujec a krásnú pannu,
kterážto toho krahujce střeže. A ktož tomu krahujci bdí
sedm dní a sedm nocí bez usnutie mezi tiem a bez tova-
40 rystva, ta panna dá jemu, což požádá zbožie neb panství
anebo což se štěstie dotýče. Nebo ta panna nenie jako jiná
púhého přirozenie, ale jestiť jako bohyně, kterúžto vlasky
paní z Fayorien jmenují; a toť jest dojištěno často od mno-
hých dobrých a od čestných lidí, jenž jsú zkusili toho.
A jeden sám král z Armenie bděl tomu krahujci. A když 45
minu těch sedm dní a nocí, tehda přijede k němu ta panna
i vece jemu, aby pomyslil, co by časného bylo, aby požádal,
že mu se to stane. Tehda on požádal jejieho těla k své vuoli
a řka: „Já jsem velikým pánem a mám sám zbožie dosti;
50 protož ničehož nežádám, nežli tvého těla po mé vuoli.“
Tehda vece panna: „Žádaj zemských věcí, nebť já nejsem
zemská, ale božská, a božské věci nedostávají se vedlé
požádanie takového.“ Tehda on vece, že nechce nic jiného.
A ona odpovédě: „Poněvadž já tebe z tvého smysla blázni-
vého vyvésti nemohu, tehdať já tobě požádám, aby ty 55
i všichni tvoji budúci až do devátého pokolenie ústavně
u válkách a v škodách bydlili a svým nepřítelóm porobení
byli, a abyšte nikdy stálého pokoje neměli.“ A od té chvíle
ti králi arménští vždy sú hynuli a zemi ztratili a sú žoldá-
novi podrobeni a musie pohanóm slúžiti. Potom jednoho 60
chudého muže syn bděl tomu krahujci a prosil, aby šťastný
v kupečství kupec byl. V tom uslyšala jeho, i byl jest
přebohatý kupec, kterýžto v tom času bieše. Ten jest
múdrějie požádal panny, ale ne onen král, kterýž jest také
65 bděl. Také bděl tomu krahujci jeden kněz templářského
anebo chrámového zákona a žádal, aby pytel peněz vždy
měl pln, a v tom byl uslyšán. Ale ta panna vece jemu, že
by to byla toho zákona zátratná škoda, neb se u plný pytel
vzpustiece všicku jinú pečlivost k Bohu i k statku opustie.
A ihned ten zákon poče hynúti a menšiti se na jich dědi- 70
nách. Z toho nebo odtad vezmi každý příklad, kterak by

tomu krahujci bděl; neb usne-li, tehdy inhed umře; pakli přebdí, aby věděl, co má prositi. A ta tvrz neniet na pravé cestě do Persie jedúce, ale jedút k té tvrzi pro ten div.

ŠEDESÁTÝ A ŠESTÝ ROZDIEL

PRAVÍ O VELIKÉ ARMENÍ

A O HOŘE A O MNICHU,

JEŠTO BYL NA TÉ HOŘE RACHEL,

NA NÍŽ KORÁB STOJÍ;

O MĚSTĚ TAURISE KUPEČSKÉM,

O HOŘE SOLNÉ, O MĚSTĚ SODOMĚ,

O MĚSTĚ CASACH,

V NĚMŽ SE TŘIE KRÁLI SHLEDALI,

O VLASTI, V NÍŽ KŘESŤANĚ

NEMOHÚ DLÚHO ŽIVI BÝTI,

O MĚSTĚ VELIKÉM KARNA;

A TAKÉ PRAVÍ O PERSKÉ ABECEDĚ

Z Tripsody muož jeti do Veliké Armenie k jednomu městu, ješto slove Acien. To bylo jest někdy velmi mocné město, ale Torkenští velmi jsú je zkazili. Protož v té krajíně neroste ižádne víno a řiedko ovoce, neb také ta země jest drahně vysoká a studená; a jest tu mnoho dobrých studnic. Od toho města Acien přijdú k jedné hoře, ješto slove Sabisokole, a potom k jiné hoře, jenž slove Carachel, a Židé nazývají ji Thano; a to bylo jest prvé miesto, kdežto Noe zemi nalezl, kdyžto v korábě bieše. A stojít ještě ten koráb tu, a mnozí jej dobře mohou viděti, když jasné povětříe jest. A ta hora jest dobře sedm mil zvýši, a pravie druží, že sú na ní bývali a ten koráb zvláště opatřili. Ale já tomu nevěřím dobře. Neb když v té zemi biech, byl bych rád na tu horu šel. Neb sem já v ty doby byl tam, když bylo velmi horko, avšak v ta doby bylo velmi mnoho sněhu; a tak jest

ústavně v létě veliký snieh na ní, a ovšem pak v zimě, že ani zvieře, ani pták, ani člověk muož živ na ní býti. Pakli by kto tam všel, to by bylo a stalo by se to božím divem. Jako se stalo jednomu mnichu z jednoho kláštera, jenž leží v dole pod tú horú. Ten žádal na tu horu jíti. A když byl již třetí diel vzhóru všel, tehda ustav i sede i usnu. A když procíti, nalezse se v údole. I bál se, že by byl Boha rozhněval. I prosí, mohlo-li by to býti z jeho milosti, aby jemu dopustil s náboženstvím tam vníti. Tehda se zjeví jemu anjel i káza jemu na horu jíti a pomohl jemu, že mohl ten koráb ohlédati. A chtě odtad jíti, i ulomi diel jednoho velikého prkna na svědečstvie, že je tam byl, a ten přinesl do kláštera. A jest ten diel prkna ještě v tom klášteře, a já sem jej viděl. A když byl Noe vyšel z korábu s svú čeledí, udělal jest jedno město na boce té hory, jenž slove Landama; a na druhém boce nedaleko tu jest druhé město, jenž slove Hanien, a v tom je bylo někdy mnoho kostelów křesťanských.

A od té hory přijdú k jednomu městu, ješto slove Thaurise, a někdy slúlo Fotois. A jestiť nejlepší město od kupečstvie ve všem světě; a jestiť císaře perského; a pravie, že má od toho města více peněz, nežli jiný který král v křesťanství od své země. A tu jest jedna hora solná, kdežto každý bere suol, což jie chce, a žádnému jie nebránie; neb ta hora nenie jinak nežli všecka tvrdá suol neb krušec, a kdy jí vylomie a ztlukú, tehda se zdrobí na kusy.

Pak odtad devieti dní púti vzdáli leží jedno město, jenž slove Sodoma. A to jest cele dobré město. A země okolo jest chladná a máť mnoho studnic a tak mocných, že z nich vycházejíce pramenové lodie nosie. A v tom městě bydlí obecně král perský s svú čeledí. Pak od toho města jdúc do Indie skrze mnoho krásných zemí, přijedú k jednomu městu jménem Casach, kdež ti světí Třie králi byli sú se shledali, když jsú do Betléma s dary jeti chtěli. Odtad přijedú do města, ješto slove Geth; a to město leží méně nežli jednoho dne púti od moře piesčitého; a jestiť nejlepší mezi městy, kteráž má císař perský. A pravieť pohané, že

v té krajině nemohú křesťané dlúho živi býti od přirozenie; ale nevědie, proč se to děje.

Od Geth jedú skrze mnohé země i krajiny a přijedú do jednoho města, ješto slove Carnaa. To město dřeve bylo jest tak veliké, že zdi jeho osáhly vókol pětmezciatma mil; a ještě ty zdi stojie; ale město v sobě nenie uplně zdělané ani osazené lidmi uplně, ale teď i onde jest jedna ulice, a sem i tam staré vzdělánie aneb stavenie pusté a obořené. A od Carnaa přijedú do té země Jobovy, a dotýče se 75 césařstva Perského. A žeť jest zvláštnie země Perská a těch úhlavních zemí jedna na světě a lidé v ní mají zvláštnie obyčeje i vieru i řeč, protož sem jich abecedu tuto napsal.

Š E D E S Á T Ý A S E D M Ý R O Z D I E L
P R A V Í O Z E M I J O B O V Ě,
O J E H O Ž I V O T Ě,
O H O Ř E, N A N Í Ž M A N N A R O S T E,
5 O K A L D E J S K É Z E M I,
O J I C H P A N S T V Í, O R Ů Š E,
O A B R A H A M O V I, O K A L D E J S K É Ř E Č I
A T A K É O J I C H A B E C E D Ě; H L E Ď T Ě Ď!

Ta země, ješto slove země Jobova, dotýče se césařstvie 10 Perského s jedné strany, a s druhé strany Kaldejského královstvie. A jestiť krásná a utěšená země a plodná na všem ovoci a obilí. A sloveť ta země jiným jménem Svec. A v té zemi jestiť jedno město, jenž slove Theman, a jestiť město úhlavnie v té zemi. A byl jest Job velmi dobrý pohan, 15 a slúl otec jeho Thar z Jezera, a byl pán té země. A ten jistý Job božím přepuštěním byl ochudl; avšak měl jest v tom velikú trpělivost, že jeho Bóh opět uslyšal, a by potom králem idumejským po králi Eson. A byl živ sto a sedmdesáte let po své chudobě. A když byl ochudl, měl jest osm

a sedmdesáte let v té zemi Job všeho dosti, což člověk potre- 20 buje.

A nad to jest také tu hora, na nížť roste manna; a slove manna nebeský pokrm; a rosteť od studené rosy, kterážto slazšie jest nežli která stred nebo cukr; a stydneť málo, žeť tvrda bude, a pak ji zbierají, a lékaři činie z nie mnoho 25 dobrého lékařstvie.

Vedlé té země leží Kaldejská vlast. A ktož pak jede z Kaldejské země, ten jede vedlé staré Babylonic, kdežto vysoká věže stojí; a to jest čtyř dní púti od Kaldie. Kaldejská země jest dobrá a veliká. A mužie v ní chodie velmi v drahém 30 rúše postavcovém a zlatohlavovém, perlami a drahým kamením ozdobeném. Ale ženy jsú velmi nesličné a nerušné a mají chudé sukně na sobě, až do kolenú dlúhé a široké a nepřikrájené po životu, a chodie vždycky bosy. A u těch sukní jsú dlúzí a širocí kusové až do země jako rukávy bosá- 35 kové, a visie jim dlúhé a černé vlasy přes pleci dolóv a nečesány, jako by byly divoké ženy; a jiné nečistoty dosti, jiež praviti nechci. V tom někdy království bydlil jest Abrahamóv otec v jednom městě, jenž slove Ur. A tu byl Abraham narozen. A potom odtad s ženú a s dětmi a s své- 40 ho bratra synem Lotem vyšel a přišel do země Kaldejské do jednoho města Sichem; a potom dobyl jest jiné země, jakož jemu Buoh milost dal. Kaldejští mají dobrou a rozumnú řeč jako u Vlašiech, a trváť dále nežli jiná řeč. A majíť jiné písmo i slova; protož jsem já jich abecedu tuto posadil 45 etc.: Baba stará.

ŠEDESÁTÝ A OSMÝ ROZDIEL
PRAVÍ O AMAZONSKÉ ZEMI,
V NÍŽ ŽENY SAMY PŘEBÝVAJÍ,
A O JICH OBYČEJÍCH,

O ZEMI GECH,

O VELIKÉM ALEXANDROVI,
O MĚSTU OD NĚHO UDĚLANÉM,

O DVOJÍ ZEMI MŮŘENÍNSKÉ,
O STUDNICI VE DNE STUDENÉ

A V NOCI HORKÉ,

O LIDECH ZA MLADY ŠEDIVÝCH

A NA STAROST ČERNÝCH,

O LIDECH VELMI RYCHLÝCH

O JEDNÉ NOZE

15 S oné strany země Kaldejské leží Amazonie. A to jest ta země, v nížto ižádný muž nebydlí, nežli vše ženy, aniž ony chtějí mezi sebou mužův míti, aniž chtějí od koho býti zpravovány, aniž komu poddány, ale samy chtějí panovati. A ta země jestiž jako ostrov se všech strán vuokol mořem
20 a vodami obklíčena kromě jedné šíje, jížto sem i tam jedú. A tu bydlé mužie s druhé strany vuody. K nimžto ony plavie se, kdyžto chtějí s nimi tovaryšiti; ale ižádný muž neplaví se k nim, neb toho ony nedopustie. Tu se pak zabývají s nimi dobře osm dní nebo méně. A když pak děti
25 rodie, což bude pacholíkův, ty pošlí k mužóm anebo zahubie; pakli budú děvečky, ty samy chovají. A jest-liž urozena, tehdy jí připálé levú bradavičku, aby jí ten prs nerostl, aby jí štítu nepřekážel; pakliž nenie urozena, tehdy jí připálé pravú bradavičku, aby jí ten prs nerostl a potom
30 jí na vytahování lučiště aby nepřekážel. Někdy zdávna bydlely jsou ženy s mužmi tudiež jako i v jiných zemích, a bylo jest tu královstvie. Pak měli boj s králem, jemuž bylo jmě Calophines z Sechim. I ztratili jsou pobitie Ama-

zonští a byli všickni mužie zbití. A proto rozhněvala se králevá i všecky ženy i panny, i zbichu muže, kteříž biechu
35 v zemi ostali, a sebravše se všecky v jedno vojsko, i táhly do Sichem a zmordovaly všecko, což jsou nalezly, a dobyly jsou některých zemí a království, kteréžto potom od nich v manstvo přijímati musie. A tak ženy to královstvie držé Amazonské bez mužův.
40

Ale jsou ty ženy zmužilé a múdré. A jezdiež často do jiných království na žold, jenž slove země Gech. A jestiž utěšená země. A skrze tu zemi vedl jest Alexander svůj lid, když jest byl césáře perského přemohl. A tu jest ustavil
45 první město své jménem Alexandria; neb do kteréžkoli země on jest přijel, v nížto dřeve nebýval, tu jest ustavil město a je Alexandří nazval; a tak těch jest měst dobře dvanácte ustavil ve všech zemích.

Vedlé Kaldejské země leží múřenínská země a ta trvá až do Ejipta, jakož svrchupsáno jest; a jestiž na dvě rozděl-
50 lena: vyššie jest na vschod slunce, nižšie jest ku polodni, že, ktož se obrátí na vzhod slunce očima, tehda ta země nižšie bude mu na pravo. A v uobú zemí jsou lidé črni jako uhel, a v nižší daleko črnější. A protože ta nižšie múřenínská země slove Mauritonia od múřenínův. V té jisté krajině
55 jest jedna studnice ve dne tak studená, že ižádný jí píti nemuož, a v noci tak horká, že ižádný ruky své nemož v ní obdržeti. A na tom moři jest mnoho zemí, kdežto ižádný nemož pro horko bydliti. A v té zemi jsou potoci všickni slaní a kalní, a lidé jsou obecně nemocni a nejsú dlúho živi; a jejich děti, dokudž jsou mlády, jsou šedivy, a když se sstarají, tehda zčernějí.
60

A jest mnoho divův v té zemi; a v té zemi na některých horách jsou lidé, ješto mají po jedné noze, avšak jsou rúčejší nežli jiní lidé; a ta noha jest tak široka, že jsouci nazdvižena
65 dá stien všemu životu, když ten člověk vznak leží. Múřenínská země slove také Tharsis a Saba, z nížto jeden jest byl z uoněch Tří králův a pán byl té země.

ŠEDESÁTÝ A DEVÁTÝ ROZDIEL

PRAVÍ O TROJÍ INDÍ,

A KDE SE KŘIŠTÁL RODÍ,

O MODRÝCH LIDECH

A O OHNI PŘÉLIŠ HORKÉM,

O OSTROVĚ, O SKÁLE MAGNETOVĚ,

O LVOVÉM OSTROVĚ,

O PŘEVELIKÝCH MYŠECH

Z múřenínské země přijedú do Indie skrze rozličné veliké
10 země a hory. A Indie země jest na tré rozdělenu: prvá slove
Veliká, a ta má přéliš veliké horko v sobě; druhá slove
Středná, a ta nenie velmi horká; třetí slove Menšie, a ta
jest velmi studená, že v ní voda v křišťál se zstydá v kámen.
A to jsú ti křišťálové, kteréžto sem přinášejí; a chtěie tomu
15 mnozí, že v těch křišťálech rostú diamantové, kteřížto čísti
jsú a jsú olejné barvy a jsú tak tvrdí, že se s prací připravují
a pulerují. V Indí jest mnoho rozličných království a zemí
a zvláštnie obyčejové a vášně a lidé a zvieraťata a ptáci dvor-
ní. A sloveť Indie od jedné vuody, ješto slove Indus a skrze
20 ni teče; a lidé vedlé té vuody bydlíce sú modří a škaredí,
jako by měli žlútenici. Také nalézají v té vuodě mnohý
úhoř, jenž jest delí nežli třidceti noh člověčích.

V Indí a okolo nie jest na pět tisícov ostrovov v moři,
v nichžto v každém jest jiné právo a jiný obyčej a v každém
25 jest jedna celá země lidmi osazena a městmi a tvrzmi.
Protož v Indí jest bez čísla mnoho tvrdých hradov a měst
a tak mnoho lidí. Ale ti jistí lidé jsú nám neznámi pro dvoji
příčinu: Najprvé, že nikda nevyjéždějí z své země; neb,
kamž by koli přijeli, tu by jim hore bylo; protož ostávají
30 rádi v své zemi. Druhá příčina, neb, kto z těchto zemí chce
jich dojíti, ten musí skrze mnoho nebezpečných zemí jíti,
že ředko kto móž tak šťastně projíti; neb na cestě netoliko
nalezneš nevěřící lid, ale i mordéře i zhúbce lidské a žízaly
jedovaté a zvieraťata hrozná a úzké próchody skrze veliké
35 hory v moři i na zemi, v nichžto mnoho lodí zahyne i lidí.

V Indí jest jeden ostrov, jenž slove Armos, do něhožto
někteří kupci z Benátek nebo z Janova anebo z Marsilie
přicházejí. Ten jest tak horký, že ve dne lidé se až do smrti
slunečným horkem upalují. Protož musie se u vodě pohří-
žeti, jinak by horka nemohli strpěti. Také tu lidé jsú ne-
mocni, a mužie všickni zdolu jsú porušení, takže jim hor-
kem třeva vycházejí. A v té zemi nesmějí železa trpěti
přibitého ani kotvy, neb v té zemi jest mnoho skalé magne-
tového kamenie; a protož, když by které železo takové bylo
na lodí, to skalé svú mocí přitáhlo by je bezděky k sobě,
45 a tak by lidé i lodie byli ztraceni.

Od toho ostrova připlynú k jednomu ostrovu, ješto slove
Cana; a to jest dobrá země od vína a od jiného ovoce.
A byl jest dřeve veliký ostrov a veliké v něm kupečstvie,
ale již moře jeho uplavilo a podrylo veliký diel a umenšilo
50 té země. A někdy ten ostrov byl jest královstvie také veliké
a mocné, že smělo s Velikým Alexandrem bojovati. A tu
jest mnoho lvov. A myši tu také veliké jsú, jako zde někteří
psi; a lapajíť je s věžníky. A nyniet držíe ten ostrov pohané,
neb jsú jeho dobyli na křestanech.
55

SEDMDESÁTÝ ROZDIEL

PRAVÍ O VELIKÉ INDÍ,

O ZEMI, V NÍŽTO PEPŘ ROSTE,

O MĚSTECH OJIEŘOVÝCH,

O STUDNICI LÉKAŘSKÉ,

O DIVNÉM POCHOVÁVANÍ MRTVÝCH,

O ŽENÁCH BRADATÝCH JAKO MUŽIE

Od toho ostrova Cana jedú do Veliké Indie k jednomu
městu, ješto slove Sarcine. A jestiť uslechtilé a dobré město,
a jestiť v něm mnoho křestanov a mnoho krásných kostelov,
50 kteréžto Ojieř z Denmarku ustavil, když bieše té země do-
byl; a ještěť slovú Ojéřovi kostelé.

Odtad přes moře plovúce přijdú do Lunk, země tak řečené, v nížto pepř roste na jedné pustině a na chrastině, 15 ještě jmenují cobar; a jakž širok jest svět, nikdiež lepší pepř neroste i více, nežli tu. A jest ta pustina dobře osmmezciatma dní púti zdéli. A na té pustině, kdežto roste pepř, ustavil jest Ojiej z Denmarku dvě velice městě, když bieše té země dobyl. A jedno z nich podnes slove Flandrine po 20 jeho bábě, jeho otce Gotfrída matere, kterážto slúla Flandrina a byla jest Dorolis z Meynic dcera. Druhé město slove Floranse po druhé jeho bábě, jenž jest jeho matere Vitresie mátě byla a slúla Florancia, králova Vilepranta Jana žena z Uher, a byla jest cesaře Sampsona dci, jenž slúl 25 Lev, a byla Perchtina sestra, kterážto krále Karla porodila. Ale to město Floranse již jest své jméno proměnilo, neb slove Singlas, a bydlí v něm mnoho křestanów a židów; neb jest dobrá země, ale velmi horká. A protož lidé, kteřížto v té zemi nepřivykli jsú, nemohli by tu bydliiti.

30 Ti pak stromkové, na nichž pepř roste, jsú jako divoké jahodiny, kteréžto v chrastinách rostú a pnú se na chrast. A rosteť pepř trojím obyčejem a po třikrát. Najprvé visíť to ovoce na stromciech jako léskového ořecha řása, právě jako čépkové; a ten pepř tu v zemi slove sarbatin, a zde 35 dlúhý pepř. Potom, když zberú, přijde jiné ovoce jako vinní hroznové na tom jahodí; a slove ten pepř fulgult, a zde obecný pepř. A když ten sberú, tehda přijde jiný; ten slove biely pepř, a jestiť menší nežli který dřevních, a ten slove bonus, a zde slove biely pepř; ale ředko sem ten biely 40 přinášejí, neb oni jej sami sobě chovají. A jestiť prvý a druhý pepř zelený jako jahódky vína nedospělého; ale oniť jej sušie na slunci, že tak malý a černý a tvrdý bude. Neb když jej zbierají, tehda zrna jsú drahna; ale toho pepře bieloého, jenž nejlepší jest, bývát méně nežli černého. A v té chrasti, 45 kdežto pepř roste, jest mnoho hadów a žížal, kteréžto jej jedie a těch hroznów pepřových střehú jakožto svého pokrmu. A protož sem někdy slýchal, dřeve nežli sem do té země přišel, že by lidé tu chrast a to pole zapalovali a je spálili, a tak že by ty žížaly zapudili, a že by proto byl pepř

černý a svraskalý od ohně. Ale tohoť nenie; neb jakž by 50 spálili pole, tak by spálili i jahodiny pepřové, a to jest jich drahý poklad, proněž jich vešken svět ptá. Ale oniť berú svatého Jana koření, jenž slove černobýl, a jiné koření, a tiem zakadie a tak ty žížaly zapuzují, a že jim jed neškodí, když jej obřezují, aneb okopávají nebo obdělávají nebo 55 zbierají. A také tak jich mnoho jde spolu na to pole a na to dielo, že se zvierať jedovatých nebojie.

V té zemi Lunk nedaleko odtud, kdež pepř roste, jest vysoká hora, jenž slove Palube. A z té prýští studnice, kterážto mnoho a rozličného koření chut má; a v každú 60 hodinu ta studnice mění svú chut i barvu. A sloveť Mugel neb Mládencova studnice; neb ktož se z nie třikrát napije na čítitrobu, ten bude uzdraven od neduhu, kterýž má. A jáť sem se z nie napil něco drahně, a mněť se zdá, žeť 65 mi spomocno ještě jest ke zdraví života mého. A tu se domnievají lidé, že ta studnice teče z ráje pod zemí a tu se vyprýštie, proněžto má tak velikú moc.

Také v té zemi jest tento obyčej: Umře-li muž dřeve nežli žena jeho, tehda pochovají jeho a ji živu s mrtvým 70 tělem mužovým. Pakli jest ten muž urozený, tehda spálé jeho tělo i ženu s ním. Neb oni chtie tomu, že žena a muž nemá býti nikdy rozlúčena, ani živá, ani mrtvá. Pakli které nechtie té smrti trpěti s svými mužmi, ty nedosiehnú nikdy cti, a každý je má za nešlechtné ženy, jako by od živého poběhla. Leč by měla dietky, ta móž živa ostati; a přesto 75 nikdy jie nevěrie a mají ji za zlú a za falešnú. Pakli sobě vuolí, že chce radějši s svým mužem umřěti, nežli živa s dětmi ostati, tu mají za dobrou a za svatú ženu. Pakli žena umře prvé nežli muž, ten móž sobě voliti, což chce, anebo s ní umřieti, anebo živu ostati a jinú pojeti. 80

Také v té zemi jsú ženy neslušné, a mají věcie brady nežli mužie a pijí velmi víno, ješto tu roste; ale mužie ředko víno pijí.

SEDMDESÁTÝ A PRVÝ ROZDIEL
PRAVÍ O KRÁLOVSTVÍ MABATON
A O MĚSTĚ, KDEŽ SVATÝ TOMÁŠ
UMUČEN

5 Dobře deset dní púti od Lunku země leží jedna země, ta
slove Mabaton. A jestiť veliké královstvie, dobře osazené
mnohými městmi a vesmi. A úhlavnie město v něm slowe
Colanen, v němžto umučen a zahuben i pohřeben jest
svatý Tomáš, apoštol buoží. A leželo tu tělo jeho dobře
10 osm set let v zemi do toho času, až Ojér z Denmarku té
země dobyl. A ten jest v městě Calamine ustavil krásný
kostel ke cti svatého Tómy a kázal tělo jeho vyzdvihnúti
a položití v krásnú skříní, ze zlata a z stříbra a z drahého
kamenie draze udělanú, kdežto ležalo jest až do té chvíle,
15 až Syrští přitáhli jsú do Indie s hroznú mocí a vzali jsú
to svaté tělo a vezli s sebú do Mezopotanie. A tu jest odpočí-
valo dobře šedesáte let. A potom ti lidé z Indie, sebravše
se mocně, vzali jsú je mocí a přinesli jsú do Calamine na to
miesto, kdež jest dřeve ležalo. A aby bylo známo lépe, že
20 to svaté tělo oni zase mají, tak jsú je položili, že paže i ruka
pravá, jížto na božie jézvy sáhl, leží ven vyčiněna z té
skříně a činí mnohé veliké divy. Neb ta ruka činí odsudky
všecky, kteříž tu mají vydání býti. Neb když má kto co
s druhým činiti, anebo když jest která pře o dědiny nebo
25 o dluhy anebo o jinú věc, tehda napíše každá strana svú
při na lístku, a oba položie v ruku těla toho svatého; a brzo
potom ta ruka vyvrže list té strany, kteráž křiva jest, a za-
chová lístek strany pravé; potom vydává právo a odsudky,
a tak musí ostatí. A protož přicházie lid tam z velmi dale-
30 kých zemí, právo a odsudek tu berúc.

SEDMDESÁTÝ A DRUHÝ ROZDIEL
PRAVÍ O ZEMI LAMOIM,
KDEŽTO VŠICKNI NAZI CHODIE
A I ŽÁDNÉHO MANŽELSTVA NEDRŽĚ
A LIDI JEDIE, A OHVĚZDÁCH,
JEŠTO SLOVÚ VUOZ ETC.

5 Od té země jedú skrze mnohé země a púšti a po moři i po
zemi, až přijedú do jedné země, ješto slowe Lamoim; a jest
ta země dvaapadesáte dní púti od té země, kdežto svatý
Tomáš leží. V té zemi také jest obyčej, že mužie i ženy 10
chodie vždycy nazi a mají za zlé i za hřiech život připra-
vovati, nežli jest od přirozenie způsoben, a protož Adam
a Eva byli jsú nazi v ráji.

A mezi těmi lidmi nemá ižádný své vlastnie ženy, ale
každý požívá, kteréž chce, když jest jedno v ta doby jiného 15
prázdna. A oni za to mají, že by žena zhřešila a velmi zle
učinila, kteráž by sebe komu odpovíděla, jenž by jie požá-
dal vedlé toho přikázanie, kteréž Buoh sám vyřekl takto:
„Rostte a vzplodte se a naplňte zemi.“ A protož nemuož 20
žádný v té zemi povědětí za jisté, kto by jeho otec byl anebo
strýc nebo syn nebo vnuk. A jestiť to dobrý, pokorný lid,
by jedné věci nebylo, že by radějšie jedli cizé lidi nežli kterou
jinú krmi, kakžkoli mají vína, chleba i masa i jiného po-
krmú došti. Protož kupci vozie jim dietky vysušené, a tyť 25
rádi kupují jako my zde suché ryby.

Také těch hvězd, ješto slovú Kuřátka, nemohú nikda
vídati, po nichžto v jiných zemiech morští plavci zpravují
se; ale my je zimě i létě vídáme, neb ústavně na jednom
miestě stojie. A těch sedm hvězd, ješto Vuoz slovú, ústavně 30
se okolo nich točie, a po těch se zpravují jich plavci na
moři více nežli po jiných, ješto s druhé strany jdú. A protož
jest pravda, že Jeruzalem jest prostředek všie země, neb tak
daleko jest z dolejších zemí, jenž jsú na západ slunce, do
Jeruzalema, jakož jest od Jeruzalema do Indie. A to nám
ukazuje slunce ve dvú časú v roce, kdyžto den a noc se 35

srovnávají. A jest v ta doby slunce prostřed moře a nebe. Proto, když jest o poledni, tehdy jest slunce právě nad Jeruzalemem, jako by kopím vzhůru vstrčil, ani stiena svého kto muož opatřiti. A protož řekl jest svatý David
40 v žaltári: „Buoh, král náš, učinil jest spasenie před věky v prostředku země.“

SEDMDESÁTÝ A TŘETÍ ROZDIEL
PRAVÍ O KRÁLOVSTVÍ SIMBAR,
KDE ŽTO LIDÉ NA CHLÚBU
ZNAMENAJÍ SE NA TVÁŘI
5 OHNIVÝM ŽELEZEM,
O OSTROVĚ, JENŽ SLOVE JANA,
V NĚMŽTO ROSTE
VŠELIKÉ KOŘENIE,
O DOMU KRÁSNÉM TOHO KRÁLE JANA,
10 O OJÉŘOVI Z DENMARKU

Když jedú z té země Lamoim na pravú ruku, tehdy přijedú do jiné země, ješto slove Simbar; a to jest velmi mocné královstvie. A lidé v té zemi činie sobě znamenie na tváři ohnivým železem; neb oni za to mají, že jsou mnoho
15 urozenější lidé nežli jiní; protož sobě činie znamenie, aby je mezi jinými znali.

A vedlé té země jesti mnoho ostrovův, kteréžto dlúho by bylo uplně vyčítati. Ale vedlé té země Simbar leží jeden veliký ostrov a země, jenž slove Jana, a sahá v moře dobře
20 dva tisíce mil vuokol. A jest tu velmi mocný král, kterýžto má pod svú mocí sedm jiných králův. V té zemi rosteť drahého kořenie vice kromě pepře nežli kde jinde, točíšto zázvor, řebíčky, muškáty; a ti rostú tu v šešelinách jako léskoví ořechové, a ty šešeliny slovú muškátový květ. Ten
25 král z Jana bydlí v drahém paláci nebo domu. Neb všickni stupňové, po nichž na sien jdú, jsou stříbrní a zlatem na

čtvero hranati učinění, a všechny zdi obvěšeny jsou drahými děnicemi anebo koberci, na nichžto mnoho znamenitých činův popsáno a tkáno jest. A na najvyšší sieni stojí roz-
30 prava o Ojéřovi z Denmarku a jeho bojování velmi mister- ně a bohatě vytkáno, kterak jest z Frankřichu do té země přijel a kterak jest těch zemí od Říma až do Indie všech dobyl, kterak jest ta jeho žena bohyně okúznila, aby nemohl umřieti, a kterak jest on po dvou stú letech do Frankřichu se navrátil z Indie a mně, by jedno jeden rok byl; a divil
35 se tomu, že tak v malém čase svět se tak velmi proměnil, neb ižádny nebieše, kohož by on znal. Také stojí tu malováno, co se kdy dalo velikého a slovútného o Hektorovi a Herkulešovi, o Alexandrovi Velikém, o císařovi Karlovi i o všech, kteříž jsou kdy zemí bojem dobývali. Ale to všecko
40 nenie proti těm velikým činům, kteréžto Ojéř z Denmarku přemohl bieše za svých časův. Neb což nebylo křesťanského od východu slunce až do západu, to jest vše přemohl a v křesťanstvie obrátil. A ještěť má svého rodu plémě v Indické zemi. A jest tu mnoho křesťanských lidí od toho
45 Ojice učiněných, jakož to vše čte se na té sieni. Ten Ojéř byl jest někdy vězněm dlúho u krále Karla až do toho času, když král Isoré přitáhl bieše do Frankřichu; tehdy by zproštěn Ojéř. A jsa prost, táhl jest do pohanu, neb jest slíbil Bohu jsa u vězení, že, byl-li by kdy prost, chce všemu
50 světu žalost učiniti, kteříž křesťané nejsou. A kdy Isorius, otec jeho, jenž král bremerský slúl, to uslyšal, že Ojéř do jeho země přijel, nosil na sobě zákon s kněžími templárskými, aby oni jeho zradili a jemu u vězenie dali. Neb jeho vojsko dobylo bieše města toho Mech a všie země spolkem;
55 a potom dobyl jest všech jiných zemí pohanských. A protož slúl Kristův bojovník, neb jest on nebojoval pro zemí a panstva dobytí, ale aby tento vešken svět k viere křesťanské připravil. A mnozí v těch zemiech mnie, by ještěť byl živ a že jest na některých miestech, kdežto jedne božští
60 lidé bydlé, a že se má zase vrátiti a některé země k viere křesťanské přivěsti.

Ten král z Jana jest tak mocný král, že válé často s veli-

kým chánem, kterýžto mní, že jest nejvyšší a najmocnější
65 césař, jehož svět má; a jest tak mocný, že mní, by ižádný
věči pán nebyl na zemi nežli on. Avšak ten král z Jana se-
hnal jest jeho bojem s pole a pole jest obdržal.

SEDMDESÁTÝ A ČTVRTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O ZEMI CALONOH,
V NÍŽTO ROSTE V STROMIECH
MÚKA CHLEBNÁ A STRED
5 A OVOCE, Z NĚHOŽ VÍNO DĚLAJÍ;
O STROMIECH, NA NICHŽ JED ROSTE;
O OJÉŘOVI, O DIVNÉM JEZEŘE
A TŘSTÍM PŘEVYSOKÉM
A DIVNÉM KAMENI

10 Za tú zemí Jana leží jiná země, jenž slove Calonoch
a jiným jménem Pachem. A jestiž to veliké královstvie,
dobře osazené mnohými dobrými městy. V té zemi jsou
stromové, v nichžto dobrá múka roste; neb vše, což z nich
teče, jako zde klí nebo pryskyřice nebo smola, to jest dobrá
15 a sladká múka, z něžto dobrý a sladký chléb dělají. Také
jsú v té zemi stromové, ješto dobrý stred rodie. A jsou stro-
mové, jenž nesú ovoce, z něhožto dobré víno dělají. Také
jsú tu stromové, ješto jed nesú, jehož nic horšého nenie.
A toho jedu byli sobě židé zjednali, aby jim přinesli, aby
20 jím křesťany ztrávil. Ale jeden žid, chtě umřieti, pronesl to,
a křesťané, zjímavše jinudy židy, zmučili je, a oni se vyzna-
li, pro něžto mnoho jiných spálili.

Chtie tomu v té zemi, že jest to divné a zvláštie božská
milost, kterúžto Bóh Ojéřovi z Denmarku byl ukázal. Neb
25 když té země dobýval, nedostalo se bylo jemu a jeho lidu
v jedny časy chleba. A když sobě o to stýskáše, tehda anjel
buoží ukázal jemu ty stromy. A když chtie tu múku mieti

nebo stred z těch stromův, tehda prořeží kóru na nich,
a inhed poběhne hojně ta věc ven a uschne a bude múka,
a což neuschne, to bude stred. A též o jiných stromiech, 30
ješto víno anebo jed nesú. A dnešní den slovú ti stromové
Ojéřovi.

Také jest tu jedno veliké jezero, v něžto cožkoli upadne,
nemóž býti nalezeno. A vedlé toho jezera roste třstie třid-
ceti látrův vzdéli, z něhožto stavějí domy; a jmenují oni 35
to třstie gaby. A kořenie, jenž od toho třstie pocházie,
dobře čtyř záhonův vycházie u pole vuokol. A v tom kořeni
nalézají drahé kamenie, kteréžto má takúto moc, ktož je
má u sebe, ten nemóž železem žádným raněn býti. Mnozí
to za nepodobné velmi mnějí, a jáť sem též mněl; ale až 40
sem opatřil, tak jsem věřiti musil. Móž se dobře raniti
maje kámen ten anebo dřevem anebo kostí, ale železem
nelze, jakož také stojí svrchu psáno o balsámovém poli,
jehož nesmějí dělati ižádným železem. A jestiž mnoho
jiných divův v té zemi, kteréžto rozprávěti bylo by dlúho; 45
protož chci té věci ukrátiti a jiným ostaviti ku pravení.

SEDMDESÁTÝ A PÁTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O KRÁLOVSTVÍ CAFFO,
JEHOŽ KRÁL MÁ ŽEN VLASTNÍCH,
KOLIK RÁČÍ;
A O CHYTROSTI ALEXANDROVĚ 5

Vedlé té země Calonoch jest jedno veliké a mohutné
královstvie a země, jenžto slove Caffo. Jeho král má vlast-
ních žen, kolikžkoli ráčí. A kážeť sobě ze všech měst
najkraššie dievky přivěsti; a slíbí-li se jemu která, s tú se
jedinú pokochá; pakli viece, tu již musí veliká milost býti. 10
Protož ten král má dobře tisíc žen; a máť také viece dětí
nežli který král ve všem světě; a to mají tam za veliké
šťestie. A když ten král sám vytrhne na pole anebo jinému

králi přitiehne ku pomoci, tehdať má na čtrnácte set slonov, 15
kteréžto jeho lidé krmie a chovají k jeho potřebě. Slonové
sú zvierata preveliká a velmi silná, že na sobě nesú věže
dřevěné nebo sruby veliké s oděnými lidmi, a že na každém
dvaatřidceti mužov, a protiskneť vojsko pravú mocí. Protož
Alexander Veliký, té země dobývá, měl jest velikú práci,
20 nežli jest toho krále přemohl. A byla by jemu ižádná moc
neprosněla proti slonóm, ale chytrost sama pomohla. Neb
on věda přirozenie slonové, že se sviňského křiku velmi
bojie, i kázal přihnati do boje mnoho sviní, kteréžto pro
bitie ústavné tak jsú velmi křičely a chrochtaly, že všickni
25 slonové utiekali; a tady jich způsobu nebo šik k boji zru-
šily; a tak ten boj král ztratil. A Alexandrovi se slonové
dostali. A když pak Alexander s těmi slony táhl jest proti
jinému králi, ten chtěl sviněmi slony jeho zahnati. Ale
Alexander nalezl opět jinú lest proti sviním. Neb svině
30 mají také přirozenie, neb, ktož by slepice v oheň vstrčil,
a když se dobře opálé, tehda jednu nebo dvě vezma i plazil
je před sviněmi, by je plazil skrze oheň, všecy k tomu
běžie jako zmámené nebo vzteklé, a kamžkoli ty kury
opálené povleče, tam svině po něm běžie mlčecce, dokudž
35 tu vuoni čují. A takú lstí zadržal jest Alexander své slony
a doby těch všech zemí.

SEDMDESÁTÝ A ŠESTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O OSTROVĚ,
NAŇŽ SE RYBY DOBROVOLNĚ MECÍ,
ŽE JE MÓŽ BRÁTI KAŽDÝ;
5 O VELIKÝCH HLEMÝŽDINÁCH,
O VĚRNÝCH MANŽELÉCH

V tom království Caffo jest jeden div, jehož viece po
všem světě nenie. Neb jest jeden ostrov v moři drahný,
k němužto na každý rok určeným časem všeliké ryby při-
10 plovú a mecí se naň jedna po druhé, že každý muož jich

vzieti, co chce. A to trvá tři dni a tři noci ústavně. Potom,
kteréž živé ostanú, ty pryč plovú. Zajisté nechtělť jsem já
tomu dlúho věřiti, ale když sem to viděl, musil sem věřiti.
A chtie tomu v té zemi, že Buoh to byl zjednal Ojéfovi
z Denmarku. Když v té zemi mocně ležal a ztravy se jemu 15
nedostávalo s jeho vojskem, a on prosil Buoha, a Buoh jemu
tu milost učinil, že těmi rybami se i svojo lid krmil, jakož
oni to mají psáno v svých knihách a v kronikách. A k do-
jištění toho děje se to i dnešní den, aby moc buožie byla
ohlášena všudy i chválena. 20

Také v té zemi z škořípek hlemýžďových jsú domy; a tak
jsú v sobě ty škořepiny veliké jako lodie, a mnoho se muož
v jedné skrýti. Zajisté jáť jsem těch škořepinných domov
viděl mnoho, a jsú velmi bieli.

Také v té zemi jsú manželé sobě velmi věrní, že, když 25
jeden umře, druhý se dá s tiem mrtvým ihned upáliti, jako
by s ním měl na onom světě týmž obyčejem jako zde
přebývati.

SEDMDESÁTÝ A SEDMÝ ROZDIEL
PRAVÍ O NEČISTÝCH LIDECH,
JEŠTO SVÉ NEMOCNÉ VĚSIE,
A KTOŽ JEST NAJVĚČÍ VRAŽEDLNÍK,
TEN JEST NAJLEPŠÍ; 5
A ŽE JEDEN PIE KREV DRUHÉHO,
A PRO PŘIEZEN;
O DIVOKÝCH LIDECH,
JEŠTO HADY JEDIE ETC.

Také z té země Caffo přijedú do Millo, do Trakorde 10
a do mnohých jiných zemí, v nichžto nečistí lidé bydlé.
Nebo druzí své přátely nemocné věšejí na stromiech, aby
tu zemřeli, řkúc, že jest mnohem lépe, že jich přátely ptáci
snědie, jenž jsú boží anjelé, nežli črvové. Druzí mají ten

15 obyčej, že jeden druhého bez viny zamorduje, a ktorýž
lidí najviace zahubí, to má byť najlepši. A když se dva máta
smířiti, kteráž jsta dřeve nepřetele byla, tehda púštieta
krev, a jeden druhého krev vypije; jinak by nebyla přezen
pravá.

20 V Drakordě jsú lidé divuocí. A nebydlét v domiech,
i které mají, ale v jeskyniech. A nemluviét, ale blekcí, když
se hněvají nebo dobré myslí jsú. Také ti lidé neumějí ani
orati, ani sieti, ani vinic dělati, ale jedie, co se samo rodí,
a hady; těch mají tu dosti. A nežádajít ižádného jiného
25 zbožie kromě jednoho drahého kamene; však jej mají tak
vzácna, jako my zde veliký poklad. A ten kámen dobře
má čtyřidcateru barvu a tolik má mocí, koliko barev.

SEDMDESÁTÝ A OSMÝ ROZDIEL
PRAVÍ O OSTROVIECH,
JEŠTO SLOVŮ DODEN,
KDEŽTO LIDI JEDIE,
5 ALE KNĚZEM UDÁVENÉ

Tuť také naleznú ostrovy, ješto slovú. Doden, v nichžto
lidé jedie mrtvá těla člověcie. Neb chtie tomu, když by
to tělo črvie jedli, by tiem déle jeho duše múky trpěla.
Protož, když kto mezi nimi bude nemocen, tehda jdú
10 s obětí k knězi, a ten otieže modly, má-li živ býti čili
umřieti. A když pak die kněz, že jest slyšel od modly, že má
umřieti, tehda přijde s jeho přátely k tomu nemocnému,
a drže jemu chléb před usty, i udáví jej a potom sřeže
jemu hlavu; a to jest v té zemi svaté skončenie. Potom jej
15 rozsekajít v kusy, ale tak, že kosti celé ostanú. A ty pocho-
vají se zpíevaním po jich obyčejí. A to maso vařie a pozovú
na to svých lepších přátel. Pakli by který přítel nebyl
k tomu pozván, ten by jako zavržen byl. A bude-li maso
churavé, tehda děj: „Veliký jste hřiech učinili, že jste jeho

fol 155

dřeve neudávili, neb jste tady jeho duši zmučili.“ Pakli 20
bude maso tučné, tehda chválé, že jsú jej u pravý čas
zahubili a duši tiem spieše k Bohu vypravili. A pak naj-
bližší přítel vezme leb jeho a obloží ji zlatem nebo střeb-
rem a piej z nie do svého života jakožto z najmilejšího
25 orudie.

SEDMDESÁTÝ A DEVÁTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O OBŘIECH JEDNOOKÝCH,
O LIDECH BEZHĽAVÝCH
A JINAK POTVOŘENÝCH

Pod tiem králem z té země Doden naleznú jeden ostrov, 5
v němžto jsú ti velicí obrové, a majít jediné hrozné oko na
prostředce čela. A ti jiným nejsú živi, jedno syrovým ma-
sem a syrovými rybami. Na jiném kraji té země jsú lidé
bezhlaví, a mají oči na ramenú a mají usta na prsiec,
a ta jsú způsobena jako podkova; a slove ten lid Blomanen. 10
Jsú také v té zemi jiní lidé, ješto také hlav nemají a mají
oči i usta szadu na plecí. A jsú opět lidé, kteřížto ani oči
ani nosa nemají, ale mají desknatú tvář jako talěř, a miesto
očí jsta dvě dieře malé, a mají usta jako rozsedlinu napříč. 15
Také v té zemi nalezneš lidi jiné ješto nesličnějšíe, jichžto
dolejší pysk tak dlúhý jest, že všicku tvář jím přikrývají,
když spie.

OSMDESÁTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O MALÝCH LIDECH,
O LIDECH S KOŇSKÝMI NOHAMI,
O LIDECH OBĚHO PŘÍRODU,
5 O LIDECH, JEŠTO NA KOLENŮ
CHODIE VŽDY

V těch ostroviech, ješto Doden slovú, jsú lidé malí jako
třpaslci. A miesto úst mají malú dierku okrúhlú, v ništo
vstrchie malú tréstkú, a tak ssú pokrm v se; a jinak nemohú
10 jiesti. A takéť nemohú mluvíti, jednoť kývají mezi sebú
a rozumějí sobě dobře. Také tu nalezneš lidi, ješto mají
koňské nohy a běžie rychlejie nežli kuoň a lapají zvěř a tu
jedie; jinéhoť pokrmu nemají. Také jsú tu lidé chlupatí
jako mořské kočky, a ti snadně lezú na zdi i na stromy
15 a chodie na rukú i na nohách jako opice. Jsú také tu lidé,
kteřížto mužie i ženy spolkem jsú; a mají obój nástroj mezi
nohama, a každý má jeden prs mužský a jeden ženský,
a nosie i rodie děti jeden jako druhý, a u pojímaní obého
nástroje požívají. Nalezneš také v tom království lidi, kte-
20 řížto jedno na kolenú chodie a kráčejí každému kroku tak
se nakloňují, jako by padnúti chtěli; avšak chodie dosti
spěšně; a na každé noze mají osm prstův. Takého i jinakého
mož tam naleznúti velmi mnoho, že ledva tomu mohl by
uvěřiti ten, ktož v tom nebýval. Neb tak bezčíslná rozlič-
25 nost tvárnosti doličuje nemylnost, nevýmlyvnú múdřost
a moc Pána Stvořitele.

OSMDESÁTÝ A PRVÝ ROZDIEL
PRAVÍ O KRÁLOVSTVÍ MATAMEREN,
V NĚMŽ SŮ LIDÉ SE PSÍMI HLAVAMI,
O JICH VIEŘE, O JICH OBYČEJI
A O JICH KRÁLI

Od svrchupsaných zemí táhnú vzhóru po velikém moři
a přijedú do jedné země, jenž slove Matameren. A to jest
dobré a veliké království, a v něm tovaryšní a čestní lidé
jsú. A jsú lidé podlé své viery bohobojní, ale všickni mají
psie hlavy; avšak jsú milí a ochotní a svému pánu poddaní 10
a poslušní a věrní, jakožto i tito psi svým pánóm. A protože
jsú ku psóm hlavami podobní, slovúť Cynocefali. A oniť
věrie, že Buoh velikú moc dal jest volu, aby člověka svým
úsilím krmil a jemu jeho potřeby dobýval, a že jest jako
člověčí tovaryš. Protož modlé se Bohu v tvárnosti volové 15
učiněnému. A tak každý člověk z té země má obraz vuola
stříbrný nebo zlatý na čele visiece na svědomie, že jsú na
svého Boha laskavi. A větčí díel toho lidu chodie náh,
jedno že své lóno přikrývají rúškú. Jsú také silní a zmužilí
a rádi bojují a mají veliké štíty a kopíce; a když jmú svého 20
nepřétele, tehdať jej snědie. A to jest něco málo psie
vášně.

Král z Matameren jestiť mocný, bohatý a nábožný král.
A máť ustavičně páteř na svém hrdle, na němžto dobře sto
velikých perel jest od vzchodu slunečného; na tomť on se 25
modlí na vsáký den Bohu svému dřieve, nežli jie. A u toho
páteře visí veliký rubín od východu slunečného; ten jest
dobře jako noha vzdéli a jako ruka všíři; a jáť sem ten
rubín viděl. A oniť chtie tomu, že v světě ižádný tak dobrý
nenie, neb jest tak skrže a skrže jasný a lesknatý, že jej 30
zdaleka muož opatřiti. A když ta země krále sobě vuolí,
tehda dadie jemu ten kámen miesto koruny, a tak jeho
tepruv všickni mají za krále. Ten veliký kán, kterýžto mní
se pánem nade vším světem, ten by rád byl ten kámen
kúpil, ale nemohl se jemu nikdiež dostatí. Také ten král 35

z Mathameron jest spravedlivý súdce v své zemi a nedopustí ižádnému bezprávie učiniti. A jedúť bezpečně skrze jeho zemi. A tať země osáhla jest vókol dobře tisíce mil.

OSMDESÁTÝ A DRUHÝ ROZDIEL
PRAVÍ O ZEMI, JEŠTO SLOVE PILIN,
V NÍŽTO MNOHO JEDOVATÝCH
ŽÍŽEL A ZVIEŘAT LÍTÝCH,
O RYBÁCH VELIKÝCH,
O KRMNÝCH HADIECH,
O PTÁCIECH O DVŮ HLAVŮ
A O PŘEVYSOKÉM MOŘI

Odtad přídú do jiné země, ješto slove Pilin. To jest země
10 velká a osáhla jest vuokol dobře osm set mil. A skrze tu
zemi nemohú projíti bez těch zeměninův pomoci, neb jest
ta země plna hadův, štírův a jiných žížel, že každý host
musí tu zahynúti; ale ti zeměné trpie dobře jich jed a jiným
lidem vyssú jed, ač budú štípáni. Ale ti kokodrilové nebo
15 sani činie jim mnoho žalosti. A to jsú jako velicí drakové,
silní, tlustí, a krátké mají nohy čtyři; a jsú také zpósoy,
jako zde ještěrové. Ale jeden ten kokodril jest dobře sedmi
nebo osmi látrův vzdéli a jestiť žlut a červen vešken a máť
škaredý zrak a pohlcujeť jiná zvířata, kteráž popadnúti
20 móž, i lidi k tomu. A když jde po piesku, tehdať táhne svůj
ocas po sobě a tak piesek zplazí, jako by strom táhl tady.
Také jest mnoho zvířat v té zemi jiných, točíšto drakov,
lýtých hadův, ješto slovú dipsas. Protož v té zemi nemohl
by ižádný bydliti, by Buoh byl svú zvlášťi milostí neza-
25 choval, že jim ten jed nemuož škoditi. A kdy ti lidé počijí
kde ty kokodriky, tehda zberúce se i pudie je na púšť s slony
a s jinými zvířaty; neb tu mají krotkých slonův dosti.
Také v té zemi jsú husi i jiní ptáci, ješto mají dvě hlavě,

a některé ryby veliké jako skót nebo volové. A jest v té
zemi moře na některých miestech tak vysoké, že se lidem 80
zdá, by z uoblakův viselo, a nic nevědie, kterak tak visí,
že všeho světa nepotopí.

OSMDESÁTÝ A TŘETÍ ROZDIEL
PRAVÍ O KRÁLOVSTVÍ MANCHI,
JEHOŽ V SVĚTĚ LEPSŠÉHO NENIE,
VNĚMŽ IŽÁDNÉHO CHUDÉHO
NEMAJÍ, O PŘEKRÁSNÝCH
PANNÁCH A ŽENÁCH
A DIVNÝCH HUSIECH,
O HADIECH KRMNÝCH,
O ŽENÁCH ROHATÝCH,
O KUŘIECH VLNATÝCH,
O VYDRÁCH, JIMIŽ LOVIE RYBY ETC.

Nedaleko odtad jest země tak dobrá, že v světě lepší
nenie, a to slove královstvie Manchi, a ležíť u Veliké Indí.
V té zemi nenie ižádného nedostatka, což se líbiti móž;
a to byla jest nejlepší mezi zeměmi, ješto byl Alexander 15
Veliký dobyl. Neb v té zemi jest lidí více nežli kde jinde,
a neniet tu ižádného chudého, neb jsú tovaryšní, věrní
a přezniví a dobří křesťané, ještě od Ojérových časův až
dosavad v dobré věře trvajíce. A jsúť v té zemi překrásné
a přepěkné panny i panie, jako by je mohl ve všem světě 20
naleznúti. Ale mužie nejsú tak krásní, neb mají řiedké
vlasy na bradách; neb ktož jest tu velmi bradatý, ten má
jedva šedesáte vlasův na bradě, jeden od druhého vzdáli
jako koččé brady.

A prvě město slove Laton. A leží dobře jednoho dne púti 25
od moře. To město jest mnohem větčie nežli Paříž. A ležíť
nad velikú vodú, ještoť veliké lodie nosí. A neniet města
v světě, ještoť by více a věčich lodí mělo, a plavcové mistři,

15 obecně, než za sedm let; pakli by který osm let byl, to by již byl velmi starý. A když jsou u polúletí, tehdy se pojímají, a ženky ve dvú letú jsúce dietky mají. Jsú také tak chytrí a múdří k své velikosti, že tkú to najušlechtilejšie tkánie od zlata a od perel a od postavcúv a od hedvábie, jako móž v světě býti. Vinnic ani které roboty polské nedbají nic, 20 kteréž lidé velicí jako my šetříme. Ale klamají jimi tým, kteříž jsou v jich zemi a tú robotú se obchodie. A kterýž i od velikých lidí tu se urodí, ten malým ostane.

Potom po niekoľiko dnech prijeti móžeš do jednoho města, ješto slove Grois; to jest plné všelikakého kupečstvie. A jestiť 25 tomu králi velmi úžitečné, neb má na každý rok od něho na padesátekrát deset milionúv zlatých. Ale ten král sluší pod velikého chána, neb má tu zemi od něho v manství. A ten veliký chán jest tak mocný, že má takých králúv bohatých deset pod sebú, a ten každý mnoho jiných králúv 30 má poddaných. Protož mní ten veliký kán, že tyto země i všechny jiné jsou pod králi, kteřížto jsou jemu poddáni.

Na též vodě Dalach dobře pět mil vzdáli Grois veliké město leží, jenž slove Metoda. A tu jest velmi mnoho lodí, a jsou všechny bílé; neb to dřievie, z něhož ty lodie dělají, 35 jest toho přirozenie, že, když sucho bude, jest bielo jako snieh. Pak osm dní púti od toho města leží město, jenž slove Lancherin. A to leží na vodě, jenž skrze Kataj plove; a sloveť ta voda Ameram. A od toho města jedú do Kataj, a to jest ta země, v nížto veliký chán přebývá.

OSMDESÁTÝ A ŠESTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O ZEMI KATAJSKÉ,
O MĚSTĚ PŘEKRÁSNÉM,
O DOMU KÁNOVĚ,
O JEHO ŽENÁCH

5

Kataj jest ušlechtilé a bohaté královstvie, a jest v něm viece kupečských lidí nežli kde jinde, a ze všech zemí přicházejí tam drahé kamenie a zlatohlavy a bohaté věci. Protož Babylonští a Benátští, z Flandr a jiní kupci rok aneb puoldruhého léta v nie na cestě bývají, aby tam mohli 10 dojeti. Neb tu naberú drahého kamenie a kořenie, postavcúv a hedvábie a jiného kupečstvie, a přinesúc domúv i rozdadie po jiných městech a zemiech.

V Kataj jest měst mnoho, v nichžto také zbožie plna jsou. Jedno slove Sumage, v němžto někdy margmanští králové 15 bydléchu, kteréžto nazývali jsou Magog. Pak jiné město slove Caydon; a to jest bohaté a město staré. A má dvánácte bran v sobě, a jest jedna od druhé dobře míli vzdáli; a to město osáhlo jest dobře dvadcti mil vókol. V tom městě bydlíť obecně veliký kán na divném paláci; a ten 20 palác osáhl jest dobře dvě míli a osáhl jest mnoho jiných palácúv. A vedlé toho paláce leží veliká štěpnice, a v té jest veliká hora, a na té hoře jest opět jiný palác od zlata a od stříbra udělaný a od jiné rozličné okrasy přebohatě, že ledva věřitelno jest. Pak ta hora a ten palác jest ohrazen 25 velikými věžemi a zdmi a hlubokými překopy vody naplněnými. A pak štěpnice jest všady vókol veliká, plná ušlechtilých a výborných štěpúv a plná ptačstva rozličného. A s uobú stranú toho paláce jsta dva rybníky, v nichžto ryb předobrych dosti, a mnoho na nich ptákúv rozličných, 30 kteřížto na vodách živie se. A kterýžkoli hon chce viděti od sokolúv, od rarohúv anebo od pitomých vydr, jenž ryby lovie, od divokých mužúv i lvúv hry i hony rozličné, ty s okna svého paláce opatří. Ten palác, na němž ten král bydlí, jest velmi drahého ustavenie; a máť jednu sien se 35

čtrmezciatma slúpy pozlacenými, a zdi vnitř jsou všechny obestřeny zvířecími kůže, jimžto dějí pachis. A ty kůže sú všechny červené a hladké a lsknú se červeností; a mají ty kůže takovú vůni, že ižádná zlá věc ani jedovatá tam
40 můž vníti. A některací tu lidé mnějí, že ty kůže mají božskou moc, a modlé se jim, jako by v nich božstvie bylo.

V té zemi stojí cesařská věže vysoko nahoře, a stupňové, po nichž vzhóru jdú, jsou zlatí, a na krajích vše drahým kamením obloženo velikým mistrovstvem; a jest ta věže
45 všecka neslýchaně draze udělána.

A máť kán ústavně tři vlastnie ženy, a ty sedie jemu na levici vždy jedne jedniem stupněm níže vedlé toho, jakož která s ním déle byla, ta sedí výše. A ty královny mají jiných králův a kněžen pod sebou tak mnoho, že se zdá
50 nepodobno k rozpravení. Pak na pravici dobře níže sedí jeho přirozený syn, a potom vždy mlazší až do najmlazšího etc.

OSMDESÁTÝ A SEDMÝ ROZDIEL
PRAVÍ O ŽENÁCH KATAJSKÝCH
A O JICH PŘÍPRAVĚ,
O MISTRÍECH KÁNOVÝCH,
5 O KÁZNI, JEŠTO JEST PŘED KÁNEM,
O KÁNOVÝCH OBYČEJÍCH
A O JEHO OSUDÍ DRAHÉM ETC.

V té zemi Kataj jest obyčej, že každá paní, ješto svého muže má, na rúše své hlavy nosí jako mužskou nohu, velmi
10 bohatě s velikými perlami, s pávovým peřím a s kačičích hrdel peřím udělanú, takže ta noha velmi znamenitá jest; a to na znamenie, že žena jest mužské noze podrobena.

Také před kánem, když jie, jsou ústavně čtyřé mistři písaři, kteřížto všecka jeho slova, kteráž on mluví, popisují,
15 buďto klamovná nebo přísňá; neb tak jeho slova mají velikú moc mieti, aby nikdy na prázdno nebyla propově-

diena, ale aby vždy k skutku byla přivedena. A před ním jsou ústavně učení, ve všem přirozeném umění dospělí, točísťo v hvězdárství, v čarování a v proročství i v jiných
20 věcech, ješto od jiných příčin pocházejí, a často přicházejí a činie před stolem jeho divné a rozličné věci, že nemuož to býti vypraveno. A kakžkoli oni ta skrytá umenie umějí, však ižádného tomu nenaučie, jedno každý jednoho syna svého na smrtedlné posteli. Protož oni dějí, že vidie oběma
25 očima, ale křesťané jedniem, a že židé, kteříž pohanské viery nemají, jsou úplně slepi. A ižádný nesmie před kánem jednoho slova promluvití kromě jezdilých lidí, kteřížto nová skládanie činie anebo nové pověsti rozprávějí; a onť rád slyší o Bohu praviec a o svatých lidech a o jich diviech a o dávných dálých rozprávkách a o Ojieřově rodu, o jeho
30 činech, o velikých bojiech; nebo on mní, že jest z pokolenie Ojěrova. A že mní, by všechny země od něho měly drženy býti jako od Velikého Alexandra, a že by se jeho měli všickni báti, protož často válé s jinými cesaři, a rka, že mocí, ale ne právem ani dědičsky držíe ta panstvie, a zvláště že se
35 jemu nemož ižádný opřieti kromě indického cesaře kněze Johana a cesaře z Manchi. A mievát častú válku s tím z Manchi, a v ta doby s jinými pokoj.

Jednú za mne jeden posel kánův, jenž bieše z jeho rady, byl přijel k žoldánovi o veliké věci s velikým panstvím do
40 Babylonie, kdež já u žoldána biech. Tu sem se k tomu poslu přivinul a oznámil, že mně i mým tovaryšóm pomohl, že sme přišli na žold velikého kána. Neb tehda váléše s tím cesařem z Manchi; protož přijímal k sobě všechny, kteříž sú chtěli žoldu zaslúžiti.
45

Tak všecko osudie u dvora kánova, z něhož jedie nebo pijí, to jest všecko z drahého kamenie a z zlata, ale málo z stříbra; nebo tam sobě nevázie mnoho stříbra, by takové osudie z něho dělali, ale dělají z něho dobré slúpy a stupně
50 a takové stavenie.

OSMDESÁTÝ A OSMÝ ROZDIEL
PRAVÍ O VELIKÉM HODOVÁNÍ
A PANSTVÍ KÁNOVĚ,
OMNOHO LÉKAŘÍCH A O SLONIECH
5 A O JEHO SLAVNÉ KOMOŘE,
O JEHO VOZU, O JÉZDNÝCH,
O POCTĚ, KTERŮŽ JEMU
ČINIE POHANÉ I KŘESŤANÉ,
10 O POCTĚ, KTERŮŽ ON ČINÍ
SVÁTOSTI ETC.

Ižádnýť tomu neuvěří snadně, jakéť jest tam panstvie, a zvláště když své hody má. A tyť mievá čtyřikrát do roka: jeden na den jeho narozenie, druhý hod, jakož v své panstvie vstúpil, třetie, jakož jich modla v chrám postavena, 15 čtvrté, jakož ta modla počela najprv mluvití a odpovědi dávatí. K těm hodóm k dvoru přijede na čtyři tisíce kniežat, králóv, cesařóv, vévuod, pánóv i panen i paní, královen, kněžen, rytieřóv i panoší bez čísla. Také k tomu přijedú mudráci, jichžto radú všecky své země zpravují. Přijedú 20 také všickni mistři tajných umění, a ti před stolem ukazují svá mistrovstvie, činiece předivné věci a tak rozličné a mnohé, jichžto člověk nemuož dobře vypraviti; a z těch mnozí jsú křesťané. Také jest u dvora jeho mnoho křesťanóv, rytieřóv i panoší, ale tajně svůj zákon držie; a naučili jsú 25 se viere křesťanské od lidí duchovných, jenž jsú tudiež. Jest také rozličných pánóv tu mnoho, ješto tam z křesťanstva přijeli hledajíce rytieřstvie; a jsúť na jeho dvoře a berúť žold. Také na dvoře jeho jest dobře na čtyři sta lékařóv; jichžto mnoho jest křesťanóv, neb tam vice věrie lékařóm 30 křesťanským nežli pohanským.

Také kán veliký má vice nežli deset tisícóv slonóv pitomých a služebníky k každému zvláštie, pak psóv a honicích ptákóv i rozličných zvierat bez čísla. A v komoře jeho stojí jeden zlatý slúp, v němžto jest karbunkul veliký, nohy všíři

i vzdéli; a ten osvěcuje komoru jako veliké světlo; a nenieť 85 tak červený jako rubín, ale jestiť bělejší a bledější.

A když kán jede, tehda sedí na svém voze. A ten jest velmi drahý. A táhnú jej čtyře slonové anebo čtyře ořové bieli. A na tom voze stojí komora, v níž sedí, a ta jest velmi bohatě připravena zlatem a drahým kamením; a dřevo, 40 z něhožto ta komora ustavena jest, slove aloes, a to přicházie z ráje po vodě a máť rozkošnú vůni. A na čtyřech úhlých té komory stojie čtyře pitomí nohové, jimiž honie. A máť pak čtyři veliká vojska okolo sebe jedúce, a každý má samostřiel při sobě kromě kniežat. A v každém vojště jest 45 dobře padesáte tisícóv jézdnych. Pak jeho starší syn a jeho ženy mají zvláštie vojsko. A v každém městě, kamž on má přijeti, tu dosti ztravy připraveno i všeho, což potřeba, velmi opatrně přichystáno. A jede-li kde skrze své město, 50 tehda postelí travú a učinie kaděnie ot rozkošného koření, jenž velmi utěšenú vůni dáva. A každý padá na zemi na svú kolenú proti němu jemu ke cti a k chvále, že on tento svět u pokoji zpravuje. A křesťané a boží kněže, kteréžto Ojěť ustanovil, vychodie proti němu s svátostí a zpievajíc: 55 „Přid, Stvořiteli, Duše...“, až do konce. A to proto zpievají, že on jim život a zdravie dáva. A těm on činí velikú čest a ostavuje je při jich svobodách. A kakžkoli jest pohan, avšak klanie se bohu všeho přirozenie; klanie se také i kříži, když jej proti němu s svátostí nesú; a die, kakžkoli Boha 60 ctie, budťo na kříži nebo na obrazech, že jest to vše dobře učiněno. A protož on přijímá také i svacenú vodu od nich a slyšíť jich modlitby nebo pěníe s náboženstvím; a též činie jeho ženy a jeho synové. A čehož také prosie, v tom jsú uslyšeni.

OSMDESÁTÝ A DEVÁTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O PANSTVÍ KÁNOVĚ,
A KTERAK SE PÍŠE, O PEČETI JEHO,
ODKUD POŠEL JEST, O POŘÁDU JEHO,
5 JÍMŽ ZPRAVUJE SVÉ KRÁLOVSTVIE

Ten veliký kán jest najvětší pán, ješto v světě jest, kromě jediného kněze Johana, císaře indiského, o němž mám také praviti. A protože jsta rovná u panství a blížká sousedy, nikdy spolu neváléta; a také jeden má dceru druhého za 10 ženu ku potvrzení příezni. A kakžkoli žoldán a císař perský a ten z Manchi i jiní králi mnoho zemí mají, avšak to vše jako nic není proti panství kánově a kněze Johana. Ten veliký kán má obyčej se psáti v listech: „Kán boha vyso- 15 kého, pán všech na zemi bydlejších a nejvyšší příkazatel všech panujících.“ A na jeho veliké pečeti stojí tato slova: „Boží mocí všech lidí příkazatel“; neb on mní, že to panství od Buoha má.

Neb ta země Taterská byla jest také někdy tomu králi z Pomoxore a císaři římskému i jiným králům poddána. 20 A v ní bylo jest sedm pokolení. První slúlo Tartar, od něhož ta země jméno vzala; druhé slúlo Tangot, třetí Emach, čtvrté slúlo Villanie, páté Semach, šesté Manchi, sedmé Calech. Z prvního pokolenie biele jeden čestný muž, ten sloviše Cangius. Ten jednoho času ležěše a spáše, 25 a tu se jemu zdáše, jako by jeden rytíř ve všem odění bílém k němu přišel a řekl: „Kán, spíš-li? Buoh věčný, ten mě k tobě poslal a chceť tomu, aby ty těm sedmi národům pověděl, že on chce, aby ty jich králem byl, a máš sobě všechny země podrobiti.“ A on zítra procítiv i pověděl 30 sen svůj dřeveřečeným národům. A oni to mnějěchu za klam. Pak té noci přijde ten čistý bílý rytíř k národu každému zvláště a řka, že Buoh nesmrtedlný to velí jim, aby oni Cangia svým císařem učinili, neb on má je ze všech vazeb a služeb vyprostiti. A ihned nazajtríe, sejdúce 35 se všickni spolu, i zvolé jej sobě za pána a přisežechu jemu

všickni býti poslušni a poddáni. A když on to panství na se přijme, protože, aby se mohl tím lépe na ně vzbuditi, i chtěl jich viery zkusiti i učini některé v té zemi ustavenie. Prvé biele, aby u Buoh plným srdcem věřili, jenž jest věčný 40 Buoh, a jeho prosili, aby ráčil je vysvoboditi z nátiskův jiných pánův, a aby jeho pomoci v svých potřebách žádali. Potom chtě všeho lidu počet zvědět, učinil vždy nade všechny zpravce: nad dvadeceti zpravci, a potom nad tisícem zpravci, a potom nad desíeti tisíci zpravci, a tak vždy výše 45 více zpravci; a tak zřiedi ten vešken lid, každého vedlé svého dostojeinstvie a múdrosti, aby úřad měl a ižádný aby prázden neostal. Potom učinil to ustavenie, aby každý svůj statek i svú dědinu i své zboží i svůj život poddal v jeho ruku a toho se ovšem otřečil; a to jsou oni učinili; pak on 50 to všecko rozdělil mezi ně vedlé hodnosti každého, a každý přijel od něho, onen více, a onen méně. Potom přikázal jest, aby každý svého staršieho syna před něho přivedl a každý sám svému synu hlavu stal svú rukú; a oni byli by to ihned učinili, by byl on dopustil.

DEVADESÁTÝ ROZDIEL
PRAVÍ, KTERAK JEST KÁN
ROZŠÍŘIL SVÉ PANSTVIE,
O JEHO ZLÉ PŘÍHODĚ
A DIVNÉM ZPROŠTĚNÍ,
A O SOVĚ, KAK JICTIE
A MAJÍ ZA SVATÚ

Když on spatří, že jsou jeho ve všem poslušni a že jim 5 móż dobře svěřiti, tehda přikáza jim, aby s ním vojensky vytiehli na najbližšie sousedy, jimžto musili jsou dřeve poddáni býti. A tak poče utiskati všechny okolnie země, jichžto 10 mohl dosieci, vždy jedné po druhé dobýváje, jakožto také učinil Alexander Veliký a Římené a Ojěř z Denmarku

a jiní císaři. A zřídil vždycky své vojsko s úředníky, a opět
15 jiné úředníky usadil nad těmi, takže některý úředník táhl
na pole maje pod sebou sto tisícův lidu branného.

A takovým pořádem dobyl jest kán těch všech zemí,
a vedlo se jemu v jeho bojích dobře. Ale když jednu s ma-
lým lidem jel biče chtě opatřití země, jichžto byl dobyl,
20 aby je zřídil vedlé obyčeje svrchupsaného, tehda některý,
učinivše zálohu v háji, mimo kterýžto měl jeti, i proskočichu
skrže jeho lid prvé, nežli se právě opatřili, až by sstrčen
s koně. A lid jeho mně, by byl zabit, i poběhnú všickni,
a nepřítelé také všickni po nich. A když kán se opatří, že
25 jest sám ostal, i uteče do kře toho háje i skry se tu. A na-
vrátivše se zase nepřítelé, nenalezše jeho na tom místě,
kdež jsou jeho odešli, nuž se do háje hledajíce jeho po křoví.
A když budú blíz u toho kře, v němž kán biče, uzřevše,
ano sova na tom kři sedí, i nehledáchu v tom kři a řkúce:
30 „Byť v tom kři kto byl, neseděl by ten pták na něm.“ A tak
odjedú. A když by noc, tehda kán vyjda odtad i přijde
k svému lidu. A oni uradovachu se velmi a pochválíchu
Boha. A i podnes ctíť Tateři sovu velmě; a ižádnýť jí
nesmie překážeti, ale móż-li kto vypadlé které pěrce jejíe
35 mieti, ten to chová za svátost. Potom kán sebrav se i doby
po druhé té země zase a taže vždy před se dobýváje jako
vzteklý až do té hory, ješto slove Belion. A kohož jest na
milost přijel, ten byl dobře šťastný.

DEVADESÁTÝ A PRVÝ ROZDIEL
PRAVÍ O NEDOBYTÉ ZEMI,
KTERAK JIE KÁN DIVNĚ DOBYL,
A PROČ JEMU KAŽDÝ
DEVATER DAR DÁVÁ,
5 A PROČ KAŽDÝ CIESAŘ KATAJSKÝ
KANIS SLOVE;
O PŘÉBYTKU TOHO LIDU
I O JICH VŠECH OBYČEJÍCH

Potom jedné noci kán spáše. Tehda opět přijde k němu 10
ten rytíř bílý i vece: „Bůh věčný chce, aby ty té země,
ješto s oné strany hory Belion leží, dobyl a sobě ji porobil
a k svému panství ji jměl“ — kakžkoli ižádný přes tu horu
přejíti nemohl. „Protož táhni na moře a klekni před Bohem
devětkrát a pros jeho, ať tobě tu cestu ukáže.“ A on to vše 15
učini. A když své prosby skona, tehda zpíeči se moře a pro-
trže cestu skrže tu horu, i doby on té země všie k zemi
Katajské a po dnešní den trvá jeho panství až do Rusov
a tam s uoné strany daleko. A protož ještě dnešní den, ktož
jemu který dar dáti chce, musí jemu dáti devater, jako 20
devět slonov, devět koňov nebo jiných klejnotov. A takť
jemu dávají kněžie devět svátostí, když jede skrže města svá,
jakož dřéve psáno jest. A vědieť to, že, což jemu devatero
dá, buďto pak devět koní, jest jemu vzácnější než jedna kra
25 zlatá, ješto by za dvadeceti koní stála.

A proto také, že ten bílý rytíř s Canginem mluvě byl
kánem jeho nazval, všickni jeho náměstci císaři katajští
káni slovú. Kakžkoli mnozí mnějí, by slúl kán po Kainovi,
po prvorozeném synu Adamově, jenž jest Abele, bratra
svého, zabil a na té se púšti živil, od něhož mnoho neslič- 30
ného lidu pošlo, ale jáť věřím, žeť od kmene svého panství
tak slovú; neb jest vždy mezi pohany ten obyčej byl držán,
že, jako císař nebo král ctný v které zemi slúl, jehož všickni
chválili a milovali, takéž pro paměť jeho každého potom

35 ten úrad držecieho týmžt jménem nazývali, aby každý,
pomně na jméno dobrého předka, pilen byl jména jeho
dobrymi činy na sobě zachovati. Avšak ti z Tater a z Socher
a mnozí jiní mnie, že jsou od Esau pošli, jehož Bóh pro zlost
40 jeho proklel. A protož ta země i v mnohých krajiech pusta
leží a netěžena, neb tu lidé bydliti nemohú. A na některých
miestech mají ti lidé obyčeje jako divoká zvěř. A mnozí
nemají domov, ale bydlé u búdách a v staniach z plsti;
a ti jsou nastrojeni na vysokú žerd; a v těch bydlé s svými
ženami, s dětmi i s dobytkem i se vším, což mají. A když
45 kam chtějí na vojnu se bráti, tehdy nesú své domy s sebou,
jako my zde stany vojenské.

A kakžkoli kán jest z té zlé země rodem a odtud pošel,
však tam řiedko bydlí, ale bydlíť v Kataj; neb ta jest
země dobrá jako která v světě. A neniet více nežli tři sta
50 let, jakž jest prvý kán v Tateriech vznikl, jako svrchu psáno
jest; a to jich kronika svědčí.

DEVADESÁTÝ A DRUHÝ ROZDIEL
PRAVÍ O MÚDRÉ ŘEČI KÁNOVĚ,
JÍŽ SVÝCH SYNŮV
K SVORNOSTI POBIEDIL,
5 O JEHO SYNECH PO JEHO SMRTI
A O JINÝCH CÉSAŘÍCH KATAJSKÝCH

Pak potom, když kánové v to panstvie vstúpili, byli jsou
druzí z nich dobří křesťané. A protož i dnes mezi nimi
křesťané jsou u větčí svobodě nežli jiní pohané anebo židé,
10 kteřížto jich viery nemají; a mají mnohé ctné křesťany mezi
sebou za svaté lidi. A v té zemi přepustie každému, aby věřil
u Bóh, k němužto jeho náboženstvie jest přichýleno; a pro-
tož ten veliký kán v své zemi má viery rozličné: pohanskú,
židovskou a křesťanskú. Neb jsou tu dřeve dobří křesťané byli
15 kánové i jich poddaní, jenž jsou i Hrobu božieho dobyli
a žoldána jali, jenž se žoldánem i kalifrem nazýváše; a by

byli živi ostali, byli by všechny pohany k křesťanské viere
přinutili s pomocí kněze Johana z Indie.

Ten první kán, když měl umřieti, měl jest dvanácte
synov a těm kázal před se ku poručenství přijíti. I káza 20
dvanácte šípov lučistných třmi svazky svázati v hromadu
pevně. I káza každému, aby je zlámali. A když toho ižádný
nemože učiniti, tehda přivolav najmlazšího, i káza je roz-
vázati a jeden po druhém zlámati. A když to učini, tehda
vece kán: „Vy milí moji synové, dokudž vy budete spojeni 25
trojím svazkem v hromadu, točíš láskú, věrú a pravdú,
ižádnýť vás nepřemóž; ale jakž ten svazek bude roztržen,
budete rozlúčeni a snadně přemoženi v svém panství a v své
cti.“ A s tím když umře, by jeho starší syn césarem, a ten
bieše Ottoka kán. A ten i s svými jedenácti bratří drželi jsou 30
otcovo přikázanie. A biechu všickni dobří a stateční. A kaž-
dý z nich dobýval jest jiných království. A což který dobyl,
to vše dal u moc bratra najstaršího, a přijímáchu zase od
něho jakožto manstva, jsúce jeho ve všem poslušni jako
pána svého. 35

DEVADESÁTÝ A TŘETÍ ROZDIEL
PRAVÍ O DOBRÉM KÁNOVI,
JEŠTO BYL KŘEŠŤAN,
A BRATRU JEHO, JENŽ JAL ŽOLDÁNA
A HLADEM JEJ UMOŘIL, 5
O JINÝCH CÉSAŘIECH KATAJSKÝCH
I O KATAJ

A kakžkoli těch dvanácte synov kánových slúli sú kánové,
však jediný z nich, najstarší, byl i slúl césarem až do své
smrti. Pak po jeho smrti byl jest Mangon kánem i césarem. 10
A ten byl jest dobrým césarem a křesťanem; a protož dal
jest všem křesťanom v zemiech svých věčnú svobodu, jiežto
i dnes požívají. Ten byl vyslal bratra svého, jenž slovieše
Halam, na žoldána, a ten doby pravú mocí všech zemí jeho

15 a jal jeho. A tu nalezl preveliký poklad u něho na jeho hra-
dě téměř bez čísla. I otázka žoldána, proč tak preveliký
poklad máje i nerozdal rytieřóm a panošiem žuoldu anebo
nájmu, a tady by se byl obránil. I vece žoldán: „Mněl sem,
že bych měl lidu dosti, a proto sem pokladu hověl.“ Tehda
20 vece k němu Halam: „Nenieť toho, ale poklad jsi viece
miloval než se; a poněvadž ty jsi, jako se píšeš, bóh pohan-
ský, a buoh nepotrebuje ižádného pokrmu tělesného, osta-
niž při tom, což jsi najviece miloval.“ I zavře jej při jeho
pokladiech a neda jemu jísti ani píti, až i umře. Pak Halam
25 rozda ty země křesťanóm.

A zatiem umře bratr jeho Mango kán, i musi Halam do
Kataje se vrátiti. A po niekoľiko letech pohané lstí a mocí
dobychu těch zemí na křesťanech. Pak umře Halam, i by
Cabillo, bratr jeho, kánem a cesařem. A ten bieše také
30 křesťanem. Ten uděla ulice katajské, kteréžto jonig nazý-
vají. A to město Kataj dobře jest věcie než vešken Řím.
A ten byl živ v tom panství dobře dvě a čtyřidceti let. Pak
po něm by jiný kánem. A jsa křesťanem, i přijje vieru po-
hanskú; a od té chvíle vždy pohané jsú kánové. Avšak jsú
35 laskavějšie na křesťany nežli na jiné pohany, ješto jich viery
nedržie; neb oni slovú pagani, ale pohané pod žoldánem
slovú Saraceni.

DEVADESÁTÝ A ČTVRTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O KÁNOVĚ ZBOŽÍ,
O JEHO RÁZU PENĚŽITÉM,
O JICH VĚRNOSTI,
5 O JICH MANŽELSTVÍ

Všickni málo dbají na stříbro, leč stavenie jím okrašľují
anebo do cizích zemí šlí za jiná kupečstvie anebo dávají
neznámým hostem a žoldněřóm. A proto tu nejde ižádný
peniez stříbrný ani zlatý, ale mají své znamenie s jich pís-
10 mem; ten tepú na kóži nebo na papier, jako zde na zlato

nebo na stříbro, a za to kupují vše, což třeba. A když jim
penieze zvetšejí, tehda je donesú k rázníku, a on jim tolikěž
nových dá a spálí ty staré. A to jest proto, aby ta země ne-
byla bez rázu peněžného, a těch peněz aby nebylo málo
ani přeliš mnoho, a v prodávání a v kupování aby nedo- 15
statku nebylo.

Také v Kataj jsú čestní a bohobojní lidé. Neb když kto
z nich die: „Buohť vie, žeť zaplatím,“ toť pevně držie.
A takéť dobře držie své manželstvie, kakžkoli jeden bohatý
muž má dobře třidceti nebo čtyřidceti nebo sto žen, neb 20
se k jiným pro nic nedopustí, ani kto jiný z těch. Avšak
kán má jedno tři ženy; jedna jest kněze Johana, cesaře
indiského, dci, a druhé dvě jiných králův dcery, jakož
svrchu psáno jest v uosmdesátém a šestém rozdiele.

A v té zemi pojímají se vespolek mužie s ženami, kakžkoli 25
blízko jsú sobě v rodu; kromě sestry nemož pojieti ani
mateře, ani dci otce; ale má-li který muž dvě ženě a s jednu
dceru a s druhú syna, ti se pojímají s uodpuštěním jich
kněze; a takéť mož pojieti jeden ženu svého bratra vlastnieho
30 mrtvého etc.

DEVADESÁTÝ A PÁTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O TATERSKÉM ODĚVU,
O JICH VIEŘE, O OBRAZIECH,
O OBĚTI, O JICH JÉZDĚ,
O JICH HŘIEŠIECH A OBYČEJÍCH, 5
O JICH ŽENÁCH BOJOVNÝCH,
O JICH DVORNÉ KRMI,
O JICH PROROČSTVÍ

Ten lid v Tateřiech jest tak odien, že mužie i ženy mají
jednostajný oděv, že nemož jednoho od druhého rozeznati, 10
kromě ženy na oděvě svých hlav nesú znamenie jako nohu
mužskú, jakož o tom pověděl sem v osmdesátém a sedmém

rozdiel. A jsúť odieny šarlatem, ale zle skrojeným, a ten oděv s obú stranú jest otevrien. A jsúť ženy tlusté a nosiet mnoho kožichóv na sobě, a nosiet ani kukel ani pláštóv na sobě v té zemi. Chovajít všelikého dobytká dosti kromě sviní.

A kakžkoli majít zlaté i stříbrné obrazy a z sukna i z plsti udělané, jimž se klanějí a modlé, a toť činie Bohu ke cti, avšak oni dobře věrie u Boha všemohúcieho, jenž nebe i zemi stvořil i přirozenie. Ale by Buoh byl člověkem, tomuť nevěrie. Ale v něhožto křestané věrie, tohoť nazývají najvyššieho Boha a tomuť dělají obrazy; a majít za to, že Bóh z těch obrazóv mluví, a obětujíť jemu prvnie mléko od svého dobytká. Také ti lidé jezdie na koních i na kravách, i na jiném dobytku bez ostroh; ale majít biče břídké a ostny železem nasazené na huol, jako zde jimí volóv pobádají. A majít za veliký hříech, ktož by nóż vstrčil v uoheň anebo v hrnec a jím masa dobýval, a že přepustie dietkám plakati, a to majít za veliký hříech. A majít také za hříech vyiliti mléko nebo jiné pitie na zemi, a ktož by jednu kostí bil v druhú, že by se zlámaly. A kto by pičkal v domu nebo ktož by to chtě učinil, toho by zabili, a jich kněz musil by duom světiti, a musil by pro ten hříech skrze oheň jíti. A když přijde cizí posel, ješto nese pánu některému poselstvie, ten musí skrze oheň projíti a tak se očistiti, aby na něm ničehož prázdneho nezuostalo. Také v té zemi majít ten obyčej, že ižádnému cizozemci nečinie ižádné pocty, buď to kakžkoli veliký pán; ale pána svého, tohoť ctie.

V té také zemi jest dobrý pořád a pokoj, neb, ktož co ukradne nebo koho zabie, ten musí umřieti, neb kto své manželstvie přestúpí tak, že s kterou leží a jie nepojme za ženu. A velmit říedko bydlí muž s ženú v jednom domu, ale kolik má domóv, tolik žen, takže v každém domu jednu posadí kromě toho, v němž sám bydlí; a když chce, tehda jde, k kteréž chce. Také ženy v Tateřiech jezdie na koniech a v uoděnie se oblačie a bojují, jedno žeť nestřelejí z lučišť, ale kopícemi jako muže; a takéť oří a nosie bielé rúšce a vuozie vozy. Ten lid válé často a mievá pobitie a velmi

snažen jest své nepřátely obklčiti, aby nemohli ujíti. A kteří jsú mezi nimi urozeni, ti nosie široké meče, a jich koni jsú přikryti vařenú tvrdú koží. A jest velmi nebezpečno je stíhati, když utiekají, neb oni umějí dobře utiekati a za se střeleti. Paklit své nepřátely přemohú, že se jim u vazbu dadie, tehdať je inhed ztepú a snědie jich uši v octě; a to má býti velmi dobrá krmě. Takéť oni za to majít, žeť vešken svět bude od nich přemožen, a potom majít zbiti býti; a to jest jim prorokováno. A to se má státi od lidí, ješto jinú vieru majít nežli oni. Ale oniť nevědie, kteří jsú to lidé. A protož oni v své zemi každú vieru věsti dopustie, aby od každé přiezen mohli mieti.

DEVADESÁTÝ A ŠESTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O TATERSKÉM ZPÓSOBU
A OBYČEJIA O DIVNÉM POHŘEBU,
O VOLENÍ JICH KRÁLE
A JMÉNĚ JEHO, O SYNECH JEHO,
O JICH OBĚTI,
O ŽENÁCH TOHO KRÁLE,
O ABECEDĚ KATAJSKÉ

V Taterské zemi lidé majít malé oči a říedké brady. A jsúť líti a tvrdí lidé. A když který z nich umře, tehda položie k němu v hrob veliký štít a kopie. A když který umierá, tehda všickni od něho utekú; a pak umrlému na poli hrob učinie. Ale jest-li pán, tehda roztepú stan a postavie jemu stolicu a posadie jeho na ni a položie vedlé něho lesknaté oděnie jeho, a tak sedí v stanu. A pak pripravie před něho stól s chlebem a s vínem a s krměmi a jednu řepici mléka sveřepičého a jednu sveřepici s jedniem hříebtem, ješto ještě sse, a pak kóň osedlaný v uzdu pojatý a dobře připravený a vložie naň zlata dosti u pytli. A potom učiniec veliký duol, vstavie to všecko do něho a zaspú prstí. A to má býti velmi poctivý pohřeb, neb oni mnie, že

ta sveřepice s tím hříbětem mají jiná hřebata roditi, takže ten muž bude mieti vždycky dosti mléka, a že v té jámě zase obžive a pojede na jiný svět a tam bude tak
25 velikým pánem jako zde, a že tam jie a pie jako i zde, a že o něm nemají mluvíti. Protož nenie žádný tak smělý, ješto by o něm co před jeho přátely směl mluvíti. A protož ten hrob bývá dělán v najtajnějšém miestě, kteréž v jeho polích může býti nalezeno; a to bude drnem tak prikryto jako
30 jiné pole neorané.

A když césar taterský umře, tehda sejdú se ti národové, o nichž dřéve praveno, a zvolé syna jeho staršého za césare řkúce: „My tě chceme mieti za cicsaře nad sebú.“ A on odpovie: „Poněvadž vy chcete, abych vašim césarem byl,
35 tehda dlužni jste mne poslúchati až do smrti, že, komuž já káži umřieti, ten umři, aby má řeč ostrá byla jako břitva.“ A to oni slúbie jemu: A tehda on jest mocným pánem nad nimi i nade všemi jinými králi, ješto k tomu království slúšejí. A ti králi i města jeho přinesú jemu dary a což jest
40 potřebie jemu. A kakžkoli dřéve jest slúl, to jemu jméno ostane, ale toto přijmie jemu dadie: Veliký kán katajský, nebo tak každý césar slove katajský. A když já tu biech, tehda césar ten slovieše Tiant kán z Kataje. A jeho starší syn slúl Tonsore kán; a ten mějieše jedenácte mlazších
45 bratrów, jichžto jména tato jsú: Curnit, Ordí, Cohadaj, Urnengí, Norab, Cadaj, Sibam, Crmen, Kalach, Lobilan, Goregen. A toho césare prvnie žena, jenž bieše kněze Johana z Indie césare dcera, ta slovieše Seroch kán, a druhá Neroch kán, a třetie Ozeb kán. A když již novým césarem
50 jest, tehda učiní slavné hody a velikú obět bohu přirozenie a slunci; i také měsieci, když se obnovuje, činí velikú čest. A ráno se modlí proti slunci, a když se měsieci obnovuje, tehdať on rád veliké věci počíná. Pak jiné jich obyčeje a vášně popsati bylo by přeliš dlúho, neb mají mnoho zemí
55 a v každé jsú jiní obyčejové. Ale že Katajští mají svú zvláštní abecedu, protož jsem ji tuto popsal etc.

DEVADESÁTÝ A SEDMÝ ROZDIEL
PRAVÍ O POLOŽENÍ ZEMĚ KATAJSKÉ
A O JINÝCH, JEŠTO K NÍ PŘÍLEŽIE,
A O JICH OBYČEJÍCH,
O VELIKÉ ŘECE ETHIL,
O PŘEVYSOKÉ HOŘE THOKAS,
O MĚSTĚ ALEXANDRA VELIKÉHO

Ta země Katajská leží v další Así, a líc k nám ležíť ta veliká Azie; a s jedné strany od poledne přileží k jednomu království, jenž slove Tarsia. Z něhožto byl jest jeden
10 z uoněch Tří králów. A po dnešní den v tom království jest více křestanów nežli pohanów. A v té zemi nejedieť ižádneho masa ani pijí vína. A ta země Katajská od západu slunce přileží k tomu království, ješto slove Curymesten, a líc k západu dotýče se země Perské, a líc ku pólnoci
15 dotýče se země, jenž slove Tursanie ot úhlavnioho města. A okolo toho města jest mnoho pastvin, a tu se obcházejí a živie s svým dobytkem a pijí pivo.

A pak líc k nám ku Perské zemi přileží království Torsanie řečené. A to jest dobrá země, ale víno tu neroste. A to
20 království líc na vzhod slunce má na jedné straně dobře sto dní púti vzdáli země velmi opustilé a nevzdělané. A v tom království město hlavnie slove také Torsanie. A jsúť tu lidé udatní a dobří k válkám a bojóm. Pak opět blíz sem leží království jménem Comane. V té zemi mají
25 lidé obyčej choditi sem i tam, brzo do Ejipta, brzo v Řeky, a kamž mohú dojíti. A jestiť ta země široka, ale málo jest v ní měst a vsí. A na některých miestech jest tak náramně studeno, že ižádny toho trpěti nemóže, a protož málo jest tu štěpów. A na některých miestech jest tak mnoho much,
30 že ižádny se jim obrániti nemóž. A les jest tu drah, ale lajna skotská pále miesto drev. A miesto domów mají stany, v nichžto bydlé. A tím přáslem chýlí se až ku Prusóm. A plyne jedna vuoda skrze tu zemi; ta slove Ethil. A ta jest tak velika, jako která v světě, a zamrzáť na všaké léto tak

velmi, že vojska na ně kladú a mievajú boje, kedyžto křesťané s nimi válejí. A ta voda plove skrze tu zemi až do Rudného moře na tom kraji, kdežto Rudné moře slove Okceanus.

Pak na jednom kraji toho královstvie leží hora ta najvyššie, ješto v svete jest, a slovet Tochas; a ležíť mezi Rudným mořem a mořem Kaspienským. A mimo tu horu velmi úzkú cestú jel Alexander Veliký do Indie. A na pamět toho, že té tvrdé klauzy mocen byl, udělal město, kteréžto nazval Alexandří. A jestiť v té zemi Comane hlavnie 45 město. Ale ižádný nemož tú cestú projeti, leč zimě. A slovet ta cesta Loderkint.

DEVADESÁTÝ A OSMÝ ROZDIEL
PRAVÍ O DVOJIEM KRÁLOVSTVÍ
PERSKÉM,
O JICH POLOŽENÍ,
5 O ČTVERU KRÁLOVSTVÍ
ARMENSKÉM,
O ZEMI TEMNÉ

Pak z druhé strany na pravú ruku, kdežto země Katajská příleží k království, ješto slove Turquenské, dotýče se 10 Perské země. A ta má dvoje královstvie; jedno dotýče se království Turquenského líc ke vzchodu slunce, a pak líc na západ slunce příleží k té řece, ješto slove Phison, a na levo dotýče se moře Kaspienského, a na pravo příleží k púšti indické. To královstvie Perské má dvě městě znamenité; jedno slove Docture, a druhé Feron. Druhé královstvie Perské leží nad vodú Phison, jenž z ráje teče, a tiehnet se líc k západu slunce až do královstvie Medského a k Veliké Armení. A z druhé strany tiehne se až do moře Kaspienského, a s jedné strany k zemi Indické. A ta země 20 Perská má tři slovútná města, točíš Nesapor, Sapohon a Sarmassa. Potom jest Armenie, a ta má čtvero královstvie. Armenie chýlí se k Perské zemi s jedné strany, a s jednoho

konce dotýče Turków; a trvát od Alexandrie toho města, jenž slove Brána Železná, až do královstvie Indického. V Armení jest mnoho měst dobrých, ale Thaurise, to jest 25 najlepšie i najušlechtilejšie. Potom jest královstvie Indické menšie, a neniet široké. A dotýčet na západ Kaldejského královstvie, a na puolnoci Menšie Armenie. Potom jest královstvie, ješto slove Gorgien. A to sahá do veliké hory, ješto slove Absoron. A tuť bydlé lidé z rozličných zemí. 30 A jmenujíť tu zemi Alamo. A s jedné strany dotýče Turków, a s druhé strany Veliké Armenie. A jest dvoje královstvie, Gorgen a Abkas. A ta oba krále jsta křesťany a jsta velikému kánovi poddána.

A v tom království Abkas tu jest jedna krajina, kterážto 35 dobře čtyř dní púti dlúhá i široká jest, a slovet Hamson; a jestiť uplně temná, avšak lidé bydlé v ní, a ižádný nesmie do nie vníť. A kakžkoli temná, avšak lidé bydlé v ní, neb často slýchají psy tam štěkající a kokoty pějíce. A tečet jedna voda skrze tu krajinu; ta slove Baspe; v nížto často 40 lidé nečisté věci perú. A domnievajíť se, že jsú lidé v té krajině, kteřížto jiného přirozenie jsú nežli my, že v temnostech vidie. Ale křesťané pravie, že ta krajina byla jest někdy ovšem světlá. Ale kedyž jeden césar perský, jenž sloviče Sarnas, honil křesťany, ješto byli odtad vyšli, 45 a chtě je zahubiti, tehda prosili jsú křesťané Boha, aby jim spomohl. A ihned ta všecka krajina, kdežto byl césar perský, by temná, i zahynu on tu i se vším svým lidem, že ižádný odtad nevyjíde; a kdež bydléchu křesťané, tu ostalo světlo, jakož i dnes jest. A od té chvíle, jakž ta krajina 50 zatemnila se, ta královstvie Gorgi a Abkas ostali jsú dobří křesťané, vidúc taký div; i podnes jsú dobří křesťané, neb se často zpoviedají a přijímají tělo božie daleko nábožnějie, nežli my činíme zde.

DEVADESÁTÝ A DEVÁTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O POLOŽENÍ ZEMĚ TURKOVÉ,
O POLOŽENÍ KRÁLOVSTVIE
MEZOPOTANSKÉHO,
O POLOŽENÍ DVOJÉHO
KRÁLOVSTVIE MŮŘENÍNSKÉHO,
O POLOŽENÍ DVOJÉ ZEMĚ,
JEŠTO SLOVE LIBYA

Líc k nám leží země Turkov. A ta dotýče se Veliké Arme-
nie. A má mnoho krajin, točíšto Kapadocí, Samen, Birkon,
Cresitoní, Pitoní, Gengechí, a každá z těch má mnoho
dobrých měst a bohatých. Ta země Turková na jednom
miestě slove Sathasa. A ta leží vedlé moře a dotýče se také
Syrské země; a s druhé strany přifleží k Kaldí a sahá do
Indie, neb mezi Indí a Kaldejskou zemí ležie veliké hory;
a s jiné strany trá země Kaldejská až do jednoho města,
ješto slove Neyne; a to leží nad tú vodú, jenž slove Tigris.
A pak s druhé strany trá Kaldejská země až do jednoho
města, ješto slove Maragor. Pak Kaldie s třetie strany do-
týče se moře, jenž slove Okceanus.

A jestiť Kaldie dobrá a rovná země, a málo majíc hor
a vod. A vedlé nie ležíť královstvie Mezopotanské. A toť
má s jedné strany tu řeku rajskou Tigris; a z druhé strany,
kdežto město Mezalech leží, a pak na západ slunce táhne
se k té řece rajské Eufrates, kdežto leží město jménem
Rachals. A máť hory vedlé sebe od Armenie až do Indie.
Pak s oné strany leží Múřenínská země. A ta leží od vzcho-
du slunce a dotýče se púšti indiské; a líc k západu dotýče se
země, jenž slove Nubien; a pak na pravo má druhú zemi
Múřenínskou, jenž slove Mauritanie, a tráť až do Červeného
moře. A v těch ve dvú zemí Múřenínských bylo jest někdy
mnoho království. Potom jestiť země Arabská, v nížto jsou
křesťané, a dotýče se púšti ejipské. Potom jsou dvě zemi,
menší a větčie, ješto sloveta Libye, a ty sahají sem dolův

až do Hispanského moře a k té zemi, jenž slove Allenticum.
V těch dvú Libí sú lidé rozličných a říedkých věr a obyče-
jov. A jest v tú dvú zemí mnoho království. Těch všech
zemí byl dobyl Ojěť, jakožto oni pravie; ale jsou nynie
téměř všickny velikému kánovi poddány, a některé slušie
na žoldána a krále perského.

STÝ ROZDIEL
OPAČUJE ZEMĚ,
SKRZE NĚŽTO UKÁZAL CESTU
DO ZEMĚ KATAJSKÉ
OD KONSTANTINOPOLE,
A PRAVÍ CESTU ODTAD
DO VYŠŠIE INDIE;
O ZEMI CADILLA,
V NÍŽTO DIVNÉ OVOCE ROSTE,
O STROMIECH, NANIČŽ
MUŠKÁTOVÉ A HŘEBÍČCI ROSTŮ,
O VELIKÝCH VINNÝCH HROZNIECH

Již jsem vyčetl země i ostrovy, kteřížto jsou na cestě z Kon-
stantinopole do Indie, točíšto skrze Řeky nižšie i vyššie
a skrze Trapizoiden, skrze Armení až do Kataje, kteréž
sem já opatřil. Pak ktož z Kataje chce do vysoké Indie,
ten pojede skrze zemi, jenž slove Cadilla. V té zemi roste
jedno ovoce na stromě, věčie nežli tykev; a když je roz-
krojí, tehda naleznú v něm zvíěrátko, jenž krev i maso má,
jako malé jehňátko rumné; a z tohoť dělají velmi dobrou
krmí. Zajisté jáť sem se divil, že takové ovoce v jablku roste,
a pravil sem lidem z té země, že v Iberní jsou stromové,
ješto nesú ovoce, kteréžto se v ptáky obracuje; a jest to
ovoce jako hrušky způsobené; a když uzrá, kteréžť padne
na zemi, ty shnijí, a kteréž padne na vodu, to bude ptákem

jako malé kačátko. A slovúť ti stromové husí stromové. V té také zemi Cadilla jsú štěpové, ješto nesú veliká jablka jako koňské hlavy; a jsúť velmi chutné jiesti; a rosteť jich mnoho spolu na jedné větvi; a majít ti štěpové veliké listie, delšie nežli na dvě noze a na nohu všři. V té také zemi jsú stromové, ješto muškáty a hřebíčky nesú. Také jsú tu stromové, ješto veliké ořechy nesú, že z puol skořepiny ořešie dobře se člověk napie. A v té zemi obecně na vinniciech jsú hroznové, že muž ledva jeden unese.

STÝ A PRVÝ ROZDIEL
PRAVÍ O HORÁCH,
JIMIŽ JSÚ ŽIDÉ ZATVOŘENI,
A O JICH ZEMI,
A POD KOHO SLUŠEJÍ, TAKTO:

V té krajině ležie hory, jenž slovúť Kaspie, od nichž moře Kaspiejské jest nazváno. A majít za to, že jsú to ty hory, jimižto Alexander Veliký deset národův židovských zatvořil, že k lidem nemohú, ani lidé k nim. Neb židovských národův bylo jest dvanácte, jenž bydléchu v těch horách, jsúce zahnáni od krále babylonského. A když Alexander byl té země Cadilla dobyl, deset národův židovských mnoho jsú jemu uškodili; ale dva národy, točš Judův a Benjaminův, ti jsú se jemu neprotivili. A když s mocí velikú na ně táhl Alexander, chtě je zahladiti, tehda oni se dvamez-cietma králi utekli jsú hory, že Alexander nemohl jich dobyti. I prosil Boha, aby mu pomoc dal, aby se nad nimi pomstil. A inhed sstúpichu se ty hory v hromadu, že i dnes z těch hor nemohú, ale mají prostranstvie veliké, nebo ta země mezi těmi horami jest jako jiný svět. Neb ty hory hledieć k nám jsú tak vysoké a přtkré jako zdi, že ižádný nemóže na ně vyníti kromě královny amazonské. A pak za těmi horami a tú zemí, v níž ti židé přebývají,

jest převeliké jezero jako pravé moře, a to jest obstúpeno horami skalnými a přtkrymi jako zdmi; a proto nemohú ani sem ani tam, ani na lodech ani sic. A také chtěe druží, že veliké moře vyřinulo se jest pod jednu horu těch hor a okolo údolu, jenž jest s oné strany té země, plyne mnoho dní páti všři i vzdéli, kdežto moře se točí jako v nálevce; a na to moře ižádný nesmie se pustiti. A tak jsú se všech strán horami a neplavnú vodú obklíčeni. A tuť jedínú zemi mají židé na světě. Avšak nejsú svuobodni, neb královně amazonské úrok musie platiti. Neb královna amazonská, jménem Pentesilia, když té země chtěla dobyti, brala se jest s svým vojskem cestami divnými, až přišla k jedné skále. A tu kázala prolomiti dobře za čtyři míle vzdéli. A prošedši i porobila je sobě. A tak i dnes jsú královně amazonské poddáni. A ta prolomená cesta slove Tyvus. A ktož té mocen jest, ten těm židóm panuje. Ale musí té cesty dobře stříeci; neb jakž by vyšli ven, vešken by svět i jich písma, žeť ještě mají ti židé vyjiti odtad a tyto židy z moci pohanské a křestanské vysvoboditi, a že mají ty všecky zahubiti, kteřížto jich viery nebudú mieti; a to se stane za časův Antikristových.

STÝ A DRUHÝ ROZDIEL
PRAVÍ O ZEMI BOCCARIE,
V NÍŽ JSÚ LIDÉ ZLÍ
A STROMOVÉ VELMI RODÍCÍ,
5 O POTVORÁCH PUOL ČLOVĚKA
A PUOL KONĚ, O NOZIECH,
O VYSOKÉ INDÍ,
O LIDECH DVORNÝCH ETC.

Od Cadilly přijedú do země Bocarrie, v nížto jsú lidé
10 ukrutní a nelidští, z těchto zemí lidí nenávidiecc a je hu-
biac, kdež mohú. Protož skrze ně nesnadně muož člověk
projeti, leč maje listy bezpečnosti od jich vyšších. V té
zemi roste bavlna na stromiech, jako zde bielé vlákence
na starých vrbách; a z té vlny v té zemi dělají velmi krásná
15 plátna, daleko lepší nežli z bavlny.

Také v té zemi jsú předivné potvory a zvieraťa, kterážto
nazývajú ippotamias, jichžto polovice přednie má člověčí
způsobu, a druhá jest jako kuoň. A ty potvory brzo sú na
moři, a brzo na zemi, neb se živie i morskými rybami
20 i polskými zvieraťa. A činieť velikú škodu lidem, kdež mo-
hú; neb kohož lapie, toho zžerú. Protož se jich lidé velmi
bojie a s braní choditi pro ně musie.

V té také zemi jsú nohové, jichžto předek jest ptačí
a zadek jako lvový, a paznohtové jsú jako voloví rohové;
25 a dělajíť z nich osudie ku pití. A ten pták jest tak silný,
že mezi své paznehty vuol pochyť i nese jej u povětríe
jako zde kuře luňák. A péro jedno z křídla jeho, když na
dvě rozštípeno bude na dél, tehda z každé polovice bude
dobré a veliké lučiště, jichž v té zemi obecně požívají
30 a velmi daleko z nich střelejí. V té zemi jestiť mnoho div-
ných věcí, kterážto počísti bylo by dlúho; protož ostavím
to jiným k rozpravení.

STÝ A TŘETÍ ROZDIEL
PRAVÍ O INDÍ OJĚŘEM POLOŽENÉ,
O MNOHÝCH OSTROVIECH,
O LIDECH DVORNÝCH TUDIEŽ

Pak z Bocarrie jedúce skrze mnohé země, i přijedú do 5
země kněze Johanovy, jenž slove veliká nebo vysoká Indie,
v nížto on císař jest. A ta země má mnoho velikých a dobře
osazených ostrovův jako zemí a království, kterážto všecky
jsú tomu císaři poddány. Neb ta převeliká země a nesmier-
ná Indie všeckať jest ostrovy rozdělěna; neb ty čtyři řeky, 10
točísto Eufrates, Gion, Phison, Tigris, jenž tekú z ráje, dělě
tu všecku zemi, a potom moře, a tak všecky země i králov-
stva jsú vodami a mořem osazena. A největší ostrov slove
Pentexore, po němž všickni jiní nazváni jsú. A ten ostrov
15 má jedno hlavnie město téhož jména, a to jest velmi
bohaté. Tu císař, kněz Johan, má mnoho králův a rozlič-
ných zemí i lidí pod sebou. A jestiť země jeho tvrdá a bohatá,
ale nenie tak dobra jako velikého kána, císaře katajského;
neb do Indie ani z nie kupečství nejde tak mnoho, jako
z katajského císařství. 20

Jsú také v té zemi dvě hoře převelice, takže jedna druhé
dnem dotýče se, a moře okolo nich plyne, a voda morská
mezi ty hory tiskne se tak náramně i dvorně, že ižádná loď
k těm horám nemuož připlúti, ani s jedné k druhé. A na
25 těch horách bydlé lidé jednoho jazyku. A když ticho jest,
jedni druhé volajíč slyšie a kokoty pějíce anebo koně řehcíce,
ale nelze jedněm k druhým přijiti pro moře klokočité
a prudké. A pravie lidé, že někdy byla jest to jedna hora
a jedna země a lid jednoho jazyku; pak veliké moře pravú
moci roztrhlo tu horu a plyne skrze ni, a tak přetelé od 30
přátel i také děti od otcův a druhé ženy od svých mužův
byli jsú věčně odlúčeni; a což bylo stavenie i lidí nad tiem
výmolem, to spolkem všecko jest potopeno.

STÝ A ČTVRTÝ ROZDIEL
PRAVÍ JASNĚJIE O ZEMI INDISKÉ,
O CESTĚ Z PERSIE DO INDIE,
O PAPŮŠCIECH KNĚZE JOHANA,
O INDISKÉ VIERE,
O VELIKOSTI VOJSKA JEHO,
O POKOŘE JEHO

Indie jest velmi veliká země, široká a dlhá, a jest nevymluvně mnoho zemí v ní. A králi babylonští a Xerses, král perský, a Alexander Veliký a Římené, ti jsou učinili lidem cestu do nie bezpečnu skrze Persí, a také králi franští i Ojéf z Denmarku, Janovští a Benátští a veliký kán. Skrze Persí jdúc přijdú do jednoho města, jesto slove Hermes od velikého mudrce, o němž dřeve praveno, neb jest on dřeve to město založil. A odtad po jedné zátoce mořské plynú do jednoho města, jež slove Gebach, v němžto nalezneš všeliké kupečství. A tu nalezneš ty utěšené ptáky, jenž slovú sitici, točís papúškové. A majíť řeč člověčí pro stranu, kteréž je naučie. A ten pták chráníť velmi peře svého. A jestiť veškeren zelen kromě nosu a noh; ty jsou červené. A majíť dlhý ocas. A majíť tenký průzek červený okolo hrdla. A jestiť dlhý a úzký, nemnoho větčí špačka.

Ta Perská země v uokolí neníť plodna ani bohata na obilí a ovoci, jako na bobu, hrachu, pšenici a jiných věcí, ale bohata na rýži, na strdi a mléce. A jedieť tam mnoho ovoce a mléčných věcí a oleje více nežli jiných věcí. A když přijdú před tu zemi, naleznu zemi rovnú a bezpečnú až do Indie, země kněze Johanovy. A tenť má pod sebou dobře dvě stě a sedmdesáte království a králův tak velikých, že z nich každý jiného krále pod sebou má. A sedm králův mocných ústavně dvořie králi Johanovi za jeden měsíc, každý s velikú čeledí, jako který král zdejší s svými vévodami, kniežaty, markrabiemi a pány. A když měsíc mine, tehda jiných sedm přijede, a tito odjedú; a tak ústavně třiedie se. Pak císař Johan má svůj dvůr ústavně

v té zemi Penthexore, jakožto veliký kán v Kataj. A majíť vždycky dvě ženě: toho velikého kána dceru jednu, a druhú perského císaře. A bydlíť obecně v jednom městě, jesto slove Suse. A majíť ústavně při sobě dvanácte biskupův, jichžto každý velikým a mocným pánem jest. A on i ti jeho biskupie a mnoho jeho zemí jsou dobří křesťané. A věřieť v svatú Trojici, kakžkoli některých článkův viery nedržie, kteréž my držíme. A majíť jednoho patriarchu, jako my zde papeže, jehož jsou poslušni. A když kněz Johan chce k boji jeti, jakož někdy válel s velikým kánem, tehda nenesú před ním ani korúhvě ani praporce, ale nesú třinácte křížův před ním, kteřížto velicí a dluzí jsou a draží a čistě drahým kamením ozdobeni a zlatem obloženi; a nesú každý kříž na voze, a tak jest každý vztopořen, že vojsko převeliké muož jeti a jej opatřiti. A příslušieť k každému kříži deset tisícův ryticův a sto tisícův pěších branných lidí a pak lidu obecného jézdného bez čísla. A když sice kromě vojny kam jede, tehda před ním nesú jeden kříž dřevěný. A to on činí z nábožné pokory. A ústavně nesú před ním zlatú mísu plnú popela a prstí na znamenie, že jest z prstí a z popelu pošel a že u prst a u popel se má obrátiti.

STÝ A PÁTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O KRÁSE A DRAHOS TI
PALÁCE CÍSAŘE INDISKÉHO,
O KORUNĚ JEHO,
O DRAHÉM KAMENÍ,
O POKOLENÍ CÍSAŘE INDISKÉHO,
A ODKUD PŘIŠLO,
ŽE TOMU CÍSAŘI JOHAN DĚJÍ ETC.

Palác nebo duom nebo sien císaře indického jest tak drahý, že jest nepodobno k viere o něm praviti. A nad tiem domem stojíta dvě makovici, a to jsta karbunkuly nebo dva

řeřátky, kteřížto tak veliký blesk vydávají a také světlo, že téměř v noci vešken ten kraj osvěcují. Jeho koruna, v nížto on svůj pořad vede, ta jest předraha. Já sem jeho nemohl právě opatřiti bohatstvie, jenž v jeho komoře leželo, jakož 15 sem opatřil v komoře kána velikého; avšak viem, že má viece drahého kamenie nežli kán. Neb v některých krajiach v jeho zemi jsou potoci, ješto z ráje tekú, v nichžto plno jest drahého kamenie; a jsou tak jasni také nepočistění, 20 jako v těchto zemiech počistění, neb je ta voda počisťuje a slunce přirozené samo od sebe. Takéť má v své zemi zlaté hory, nebo v těch horách myši a syslové zlato z prsti vyhrabují, že netřeba tolik práce naložiti na dobývanie zlata jako zde; leč na některých miestech zvieraťa a žížaly jedovate 25 strahujú takého zbožie, ale ty premáhajú rozličnú chytrosť. Protož kněz Johan tady jest bohatější nežli veliký kán. Ale z Kataje i do Kataje přicházie viece rozličného kupečstvie.

Mají také za to, že kněz Johan jest z pokolenie Ojérova 30 z Denmarku, jako králi z pokolenie Velikého Karla. Neb kdyžto počítáchu od narozenie Syna božieho osm set let a šestnácte let, tehda Ojier byl vtáhl do těch zemí a dobyl jich, točíšto Kataje a Indie a těch všech zemí. A cožkoli dobyl, to vše rozdal mezi své přirozené přátely, jenž biechu 35 s ním přitáhli, a ti i jich budúci drželi jsou ta královstvie až do dnešnieho dne. A mezi jinými jeho přátely bieše jeden Johan řečený, krále Gebolda z Frizenské země; ten ústavně válel. A byl velmi nábožný, řekaje hodiny a rúcho nose jako kněz. A protož jím jiní klamajíce nazvachu jeho knězem, že nábožný bieše. Ale ten klam obrátil se jemu potom u pravdu. Neb když tak statečně a múdre své věci činieše, 40 Ojier to vida i poručí jemu ty země indiské i Pentexore, a sám jede pryč; a Johanovi to panstvie osta. A že se měl pořádně v svém césarství, že všecka obec jeho milovala 45 jakožto otce, protož pro pamět jeho dobrodienie každému svému césari kněz Jan převzdievajú i po dnešní den žádajíce, aby každý tak dobrý byl, jakožto ten první, pamatuje, že má též jméno etc.

STÝ A ŠESTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O OBRÁCENÍ ZEMĚ INDISKÉ
NA VIERU KŘESŤANSKŮ,
O TŘECH SVATÝCH KRÁLÍCH,
O POŘADU SVATÉHO TOMÁŠE, 5
KTERÝŽ UČINIL V TĚ ZEMI,
O LIDECH S TVÁŘMI PSÍMI,
O JICH PATRIARŠE, O JICH ABECEDĚ

Když Bóh rozeslal své apoštoly po všem světě, dostala se země Indiská svatému Tomášovi. Jižto kázáním i divy 10 když obrátil na vieru křesťanskú, pokřstil svaté Tři krále a posvětil je na kněžstvie, neb jsou žen neměli a nikdy tělesně poznali až do své smrti; neb jsou ti první z pohani byli, ješto jsou Bohu čistotu zaslíbili a vieru pravú poznali. Pak svatý Tomáš v těch ve všech zemiech indiských zjednal jest kněží 15 a biskupy, uče je pořadu kněžskému, a da těm Třem králóm, biskupóm i kněžím dědiny i lidi a úroky k jich potřebě. A chrámy modlové posvětil jest Bohu ke ctí a k chvále a zruší modly a smeta je. A protož by tu svatý Tomáš od pohanských kněží zahuben. 20

V té zemi jsou lidé, ješto mají psie tváři, ale nesrstnaté. A jest také jiných potvor lidských mnoho tudiež i jiných divných věcí. Ale toho nechajme ležeti a děme dále.

A když všechny svrchu psané věci biechu skonány, tehda ti Tři králi, svolavše všechny biskupy, kteréž byl svatý 25 Tomáš zjednal, a k tomu všecka okolnie kniežata i pány, a tu se konečně uradichu, aby jednoho mezi sebou zvolili, ješto by jich všech otec a zprávce byl v duchovenství, a ten aby slúl Tomáš i každý jeho budúci po svatém Tomáši apoštolu, a toho aby v dobrém všickni poslúchali; a když 30 by ten umřel, aby jiný volen byl patriarchú a všecka kniežata aby jemu pravý desátek dávala. A v ty časy přijde jeden poctivý muž, jenž slovieše Jacobus Antiocenský, kterýžto bieše následovníkem svatého Tomáše; toho zvolí-

35 chu za patriarchu a nazýváchu jeho Tomášem. Po němž
všichni patriarchy Tomáši slovú. A tak ti lidé v Indí jsou
tomu Tomášovi poddáni, jako my v těchto zemích pape-
žovi. V Indí jest zvláště řeč i abeceda; protož jsem ji tuto
abecedu popsal tímto řádem.

STÝ A SEDMÝ ROZDIEL
PRAVÍ O MOŘI PIESKEM PŘIKRYTÉM,
O POTOCE, JENŽ JEST PLN
DRAHÉHO KAMENIE,
5 O STROMIECH PŘEDIVNÝCH,
O LIDECH ROHATÝCH,
O RÁJI DVORNÉM

V kněze Johana zemích jest mnoho divných věcí a oby-
čejův i lidí i zvířat. Jest v jednom kraji jeho země moře
10 plovícím ústavně pieskem přikryté. A toho piesku jest tak
mnoho, že ižádný nemůže zvědět, jest-li která voda pod
ním, anebo má-li dno, čili nic, neb ižádný přes to moře
nemůže přejít ani na loď ani kterou chytrostí; neb což na
ně přijde, to vše potone. A jesti velmi široké, že ižádný
15 nevie, pokud sahá, anebo kde jest druhý břeh.

Pak od toho moře dobře tři dni púti vzdáli na púšti jest
hora veliká, z něžto teče potok, v němžto drahé kamenie
roste mnoho rozličného. A s uoné strany toho potoka jest
veliká a široká roveň. Z něžto, když slunce vychází, vy-
20 chodí stromové, a vždy jich přibývá až do polodne, a po
polodni opět zase vstupují v zemi poznenáhla; a když slun-
ce zajde, tehda všickni vstúpí v zemi, že jich nevidět, ani
místa muož poznati, kde jsou stáli. A to se děje na všaký
den. A ti stromové nesú ovoce, ale nesmie jich ižádný
25 učesnutí, neb pravie, že jsou od kúzla, ale ne od přirození;
a ktož by chtěl učesnutí, inhd jej cos udává.

Také na púšti svrchuřčené jsou lidé divuoci, majíce rohy

na hlavách; a jsou chlupatí mezi očima a neumějí ižádné
řeči, ale vyjít anebo kvícti jako svině. Také v tom kraji jest
těch ptákův mnoho, ješto slovú papúškové. S této strany 30
Penthexore leží jeden ostrov, jenž slove Melchoante. Tu
bije jeden bohatý muž, a ten byl udělal sobě ráj, jímžto
mnoho lidí zklamával, že jsou proto musili zemřieti; a pro-
tož ten muž i s tím rájem by také upálen. A to se bylo
dávno stalo přede mnú, neb sem já ty studnice viděl, jež 35
jsou byly v tom ráji.

STÝ A OSMÝ ROZDIEL
PRAVÍ O TEMNÉM ÚDOLU,
O PŘEŠKAREDÉ TVÁŘI A O ZLATU
A O STRĚBRU TU NALEZENÉM,
5 O LIDECH ZMORDOVANÝCH

S oné strany toho ostrova Melchoante jest veliký div,
kterýžto mním, že jest od kúzla nežli od přirozených příčin.
Neb tu teče řeka rajská, jenž slove Phison. A nedaleko od-
tud jest jedno údolí, jenž leží mezi dvěma horama; a jest
dobře čtyř mil vzdéli. A jedni jmenují to údolí zakúzené 10
údolí a druzí údolí temnosti neb temné, třetí nazývají
dáblovo údolí, neb jest velmi nebezpečné; a slýchají
i vidají v něm hřímanie i blýskanie a rozličné búřenie
a ryky a kvílenie. A protož mnozí mnie, že by to byl vchod
pekelný, střed toho údolí. Nebo málo tam dále stojí pod 15
jednu temnú skalú člověčí hlava po plecí. A to jest tak
přehrozná hlava, jako kdy vidána. Neb není ižádný muž
tak udatný, by se nemusil leknúti; nebo buble, hvíždě,
pachtuje sebu a mění svůj zrak v rozličné obyčeje, že se
dobře dáblu přirovnává. A tu jest zlata a stříbra a drahého 20
kamenie tak mnoho, že jest nelze vypravit. A ta tvář vyři-
nuje ohnivý plamen a smrdutý dým a vrtí se jako vzteklá
a řeve a skřípí a ječí a tak má rozličné hrozné oblovanie,
že není k více podobné o tom praviti. Neb když já s svými

25 tovaryši k tomu údolí přijedech a byli sme o něm mnoho
slýchali, a naše cesta upřemo tady bieše, a dobře věděli
sme, že izádný tady nemož projíti leč božím přepuštěním,
tu sme se radili, co bychom měli učiniti. Jedni se veléchu
zase vrátiti. Druzí vecechu: „My nemáme na boží milosti
30 zúfati, a važme se toho s náboženstvím a s čistú myslí.“
A biechu se k nám přitovaryšila dva bratry svatého Fran-
tiška z Lampart, a ti nás utěšichu a ponutichu, abychom se
tam jíti povážili; a bieše nás trinádcte, ale pět našich tova-
ryšov, dva Řeky a tři Hispani, ti nechťeli s námi jíti,
35 a potom sme jich nikda nevidali, aniť vieme, kam jsú se
podielili etc.

STÝ A DEVÁTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O PŘÍHODÁCH,
KTERÉ SÚ MĚLI TI TOVARYŠIE,
KTEŘÍ JSÚ TOHO TEMNÉHO
5 ÚDOLU DOŠLI,
O ZAHUBENÝCH LIDECH
V TOM ÚDOLÍ A ZNAMENIE,
KTERÉŽ NA NICH OSTALO

10 Tak sme vešli do toho temného údolu. To bieše ráno,
jako slunce vyšlo. Jídechom dobře puol míle dobrú a jasnú
cestú. A inhed potom poče se cesta křiviti sem i tam okolo
skalé a jeskyň, a by tma jako u puolnoci. A když tam dále
opět puol míle vničechem, tu by tak veliká tma, že jedva
jeden druhého snábděti mohl v té temnosti. I šli jsme dobře
15 míli. Tehda přijíde mnoho zvieřat s velikým debsem a vy-
kem, jako by nás chtěli pohltiti; a jinak těch zvieřat ne-
mohli sme poznati dotčením, než jako by medvědie byli
a svině. A když ta zvieřata nám nemohla jinak uškoditi,
běháchu nám mezi nohy a porážechu nás často na zemi;
20 ale když sme povstali, opět nám též učinili. A tak z toho

miesta vyjídechom s velikú teskností a prací; a když mnie-
chom, by mělo lépe býti, nebo bieše málo světlejie, naliť
to hóre. Neb když málo dále pojídechom, hromadu velikú
zlata a drahého kamenie i jiných rozličných pokladov a le-
žících nově zbitých lidí, jako by nyní zbiti byli, viděli sme; 25
a uzřechom i slyšechom lidi volajíce, jako by nás hledali
k zahubení, protože sme k těm pokladom přišli. A když na
nás úprkem přiběžechu, velmi se jich lečechem; avšak
buoží způsobú vrátichu se zase. A inhed by opět veliká
tma. A tu najídechom to hrozné vidění, o němž jsem 30
dřeve pověděl, a to vniče před námi v někaký duol, a my
biechom velikými ranami bití, že musichom své ledvie po
sobě vléci. A naposledy přijíde na nás veliký úraz, že
mdlobú padechom níci na zemi a ležechom dlúho jako
mrtví; a tak ležiece viděli sme mnoho divov, kterězto nám 35
naši zpovědlníci zapověděli jsú rozprávěti; protož já jich
nepoviem. A když k sobě sami přijídechom a odtud vyjí-
dechom, a by světlo, tehda opatřichom, naliť každý z nás
znamenán na svém těle: jeden mějiese jako červený pruh
přes hrdlo, jako by byl bičem mrštěn; druhý měl miesto 40
na čele, jako by bylo spáleno; třetí měl miesto na prsech
jako uhel, a čtvrtému byla ruka otekla; a tak každý z nás
měl znamenie širšie nežli ruka. Já sem byl v hrdlo tak ná-
ramně uražen, že sem mněl, by mi hlava spadla, jako sem
miesto na hrdle měl. To mi trvalo devatynácte let. Až jed- 45
nú, když ležech v nemoci a v náboženství a v skrúšení
mých všech hřiechov, tehda sníde mi ten kaz, kakžkoli to
miesto čveno jest, a mním, dokudž sem živ, že znáti bude.
Protož mním, že nenie vuole božie, aby do toho údolu kto
vchodil. 50

Potom šli jsme dále se mdlými životy a ledva sme vyšli
s velikým utrpením; a by nám kto vešken svět dal, izádný
by z nás tam po druhé nešel. A jáť razi každému múdrému
muži, ač by se do toho kraje událo přijíti, aby se nevážil
tam vnti. 55

STÝ A DESÁTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O LIDECH VYSOKÝCH,
JEŠTO LIDI JEDIE, O LIDECH,
JEŠTO SVÝCH OTCÓV NEZNAJÍ,
O SANIECH, JEŠTO LIDI JEDIE,
O DŘEVU, JEŠTO Z NĚHO UHEL
ŘEŘAVÝ DO ROKA TRVÁ

S oné strany toho hrozného údolu leží jeden ostrov, v němž lidé hrozní přebývají. Neb jsou tu lidé osmnácti neb dvadeceti noh vzdéli a jiného oděvu nemají, než kůže zvířecí. Neb oni tak rychlí jsou, že zvířata honie a lapají. A jedie to maso tak syrové; a pijí všech zvířat i hovad mléko. A když lidé bojujíc na lodech anebo sic ztonú, tehďa oni běžie do moře a ponosú ta těla, onen po pěti, onen po šesti do svých bydlíšť a tu je jedie s svými ženami a s svými dětmi; a pravieť, že ta těla z práva na ně slušejí. A zajisté jáť sem viděl, a zdálo mi se to dřeve k viere nepodobné.

A pravieť, že za tiem dále ještě jsou delší lidé, vzdéli dobře čtyřidceti noh anebo delší. Také jest tam dále jedna země, v nížto obyčej tento mají, že ženy a mužie zvlášť bydlé, ale muž každý móż které chce pořívati. A když dietě která porodí, tehda dá to dietě tomu, ktož jí jejie panenství odjel. A tak otcové svých synóv ani synové svých otcóv neznají v té zemi. A když kterému z těch kto die: „Ty chováš cizie dietě,“ inhed odpovie: „Ano mé děti jiní chovají.“

V Indí u mnohých krajinách jest mnoho saní, ješto slovú kokodrilové, kteréžto v noci u vodách a ve dne na zemi bydlé v skalí v jeskyniach a jedie lidi, ale celú zimu ležie v skrýšiech jako jiné žížaly. Také v té zemi jest dřievie, ješto slove řeřaví; a to jest toho přirozenie, že uhel z toho dřeva vložen u popel celý rok trvá v své moci.

STÝ A JEDENÁCTÝ ROZDIEL
O DŘIEVÍ, JENŽ NETLÉ
ANI SPÁLENO MÓŽ BÝTI;
O OŘEŠIECH VONNÝCH,
O DIVNÉM ZVIEŘETI
S DLÚHÝM HRDLEM,
O ZVIEŘATECH, JENŽ NEJEDIE
A ROZLIČNÉ BARVY MAJÍ;
O HADIECH, O JEŽKÁCH, O LVIECH,
O SVINIECH VELIKÝCH,
O ZVIEŘATECH TRÉROHÝCH
A ŠESTONOHÝCH
A O ROZLIČNÝCH ZVIEŘATECH

Také v Indí jest ostrov, v němž roste dřievie, kteréžto ani shníti ani spáleno býti móže, a slove ebanus; a by jej pak jako vápenný kámen dlúho páčil, neshořít, ale štiepát se. A tu rostú také velicí ořechové vonní jako které kořenie nebo obilé najvonnějšíe. A z toho dělají k pití orudie, v nichžto každé víno dobře vonie. A jáť jsem ty kupce znal, kteřížto ty skořepiny kupovali jsou a nesli je do Tropisode i do Benátek, kdežto je zlatem nebo stříbrem okládají, neb z nich jako z řepic pijí; a jestiť puol té skořepiny jako člověčie hlava.

V té také zemi jsou zvířata, kterážto vodie do Persie, jenž slovú gorfant. A ta zvířata nejsú mnoho menšie nežli koni, ale hrdlo každého jest dobře dvúdcát loket vzdéli, a zadek má jako jelen. A to zvíře, kdyžť pod horú jde, často svú hlavu nad horu zvede; a jáť sem býval na vysokých domiech, a to zvíře stálo na zemi, a druhdy vskytlo svú hlavu vysoko do okna. Také jsou v té zemi mnohá zvířata divná, kterážto jedno povětřím sú živa, neb nevidal ižádný, by co jedla; a proměnie se v rozličné barvy do roka kromě bielé a červené. Také jsou v té zemi hadie šesti látróv vzdéli a jednoho látru všří, na hřbetu s dlúhým sedlem,

85 a mají veliké hlavy i nohy. Tu jsou také ježkové velicí jako
zde svině a bílí lvové jako ořové a divoké svině jako volové.
A jsou také divoká zvířata jako velicí koni; a mají hrdlo
črné a tři ostré rohy na hlavě, a ta přemáhají slony. Také
40 jsou v té zemi zvířata podobná k medvědům, majíce hrdla
sviňská, a jsou šestinohá, a na každé noze dva paznohty
dobře ostrá, a mají ocasy jako lvové. Jsou tam netopyřové
tak velicí na těle, jako zde beránci, a myši jako zde psi
velicí, a husi třikrát větší nežli zde, ale jsou jako dropfy
zdejší; a mnoho jiných divných zvířat, jich já nemohu
45 vypraviti.

STÝ A DVANÁCTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O LIDECH ŠLECHETNÝCH,
JENŽ JSÚ ŽIVI PODLÉ ROZUMU
PŘIROZENÉHO; O LISTU,
5 KTERÝŽ JSÚ BYLI ODESLALI
VELIKÉMU ALEXANDROVI,
TOMU VELIKÉMU KRÁLI ETC.

Také v kněze Johanově zemi jest jeden ostrov, v němž
jsou lidé jako svatí, nebť oni nevědí, co je to selhati nebo
10 přísahati; a ižádný hříšný skutek není jim k mysli,
a všechny ctnosti milují; a věří u boha přirození, ale
nevěřejí, byť Pán Kristus s Bohem božskou moc měl. Kdyžto
Ojér z Denmarku těch zemí byl dobyt, a slyšev o jich
šlechetnosti, nechal jest jich s pokojem a byl na ně velmi
15 laskav. Také čte se o Velikém Alexandrovi, že, když je
obeslal, aby se jemu poddali, poslali jemu list a řkúce:
„Co má tomu dosti býti, jemuž vešken svět má jest? Ty
u nás nenalezneš příčiny ižádné, pro niž by mohl s námi
váletí. Neb my nemáme zemského zboží, aniž jeho mieti
20 žádáme. Všecko, což máme, kromě žen, to jest nám všem
obecno. My jiného nejieme, nežli což nám země dobrovolně
urodí. Jiného pitie neznáme, jedno vodu, a toho skrovně

požíváme vedlé žádosti a potřeby přirozené. Náš poklad
jest přezeň, ctnost a láska. Náš oděv tak lehký, že jedno
hanbu přikryje. Naše ženy jinak nejsou odieny, nežli jako 25
jsou narozeny; by ty je opatřil, nepožádal by jich, ani ony
tebe; onyť jiného nemilují, nežli své dietky. Věz to, Alexan-
dře, u nás oděnie ani brani není; stříbra a zlata nenávi-
díme; mělit sme a máme zde pokoj bez překazy až do
dnešního dne a jsme svobodni, jakož nás přirození učí- 30
nilo. Myť máme krále mezi sebou, kterýž nejlepší a naj-
múdrější jest. Protož jest podobné, aby větší počtu měl
nežli my, neb jest této země okrasa; nebť není nás třeba
súdití, nebť my nechceme ižádnému které žalosti učiniti,
ale toho přejem každému, což sobě chcem. A bydlímeť 35
ústavně spolu jako bratří a všem našim nepřátelům tak
přejem jako otcům a materám našim z pravé milosti,
kterúžto ku pokolení máme lidskému.“ A když Alexander
to uslyše a sezna jich šlechtnost, tehda nechal jich s poko-
jem, aby živi byli jako dřevé, a že chce učiniti, což jim líbo 40
jest. A tak sú sebe odbyli.

STÝ A TŘINÁCTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O DOBRÝCH LIDECH NAHÝCH,
A KTERAK JSÚ
ALEXANDRA VELIKÉHO ODBYLI,
O TRPACLIGIECH, 5
O LIDECH ROHATÝCH VODNÍCH,
O STROMIECH SLUNCE A MĚSIECE,
O DLÚHOVĚČNÝCH LIDECH,
O OJÉŘOVI Z DENMARKU,
O JEHO SÍLE 10

Také jest země pod mocí kněze Johana, císaře indického,
ješto slove Xidrache neb Genosept, v němžto také dobří
lidé jsou, ale chodí ovšem nazi a nic se jiným nepřikrývají,

nežli rukama a svými vlasy. O jich šlechetnosti když byl
15 zvěděl Alexander Veliký, vzkázal jim, že, což by žádali,
že jim chce rád dáti. Tehda oni odpověděli jemu, že jich
zbožie na zemské nezáleží věci; ale „móž-li nám dáti,
abychom věčni byli, z toho bychom jemu chtěli děkovati.“
Tehda vece Alexander: „A já sem sám smrtedlný, protož
20 toho nemohu učiniti.“ Tehda oni jemu vecechu: „Poně-
vadž jsi smrtedlný, proč pak stojíš, aby vešken svět v svú
službu podrobil, a chceš bohem býti? Neb to na samého
Boha sluší, býti pánem všeho světa.“ Tu odpověď uslyšal
jest Alexander rád, jakožto múdry král pravdu. A jáť
25 mním, že ti lidé jsú lepší nežli my druzí křesťané. A byli by
lehce dobří křesťané, když by kto je naučil vieře Pána
našeho Jezukrista. Neb narozenie Pána Jezukrista bylo jest
jim prorokováno v té zemi dobře před třmi tisíci lety;
a protož oni věrie, že Buoh přijel na se lidské přirozenie,
30 ale o jeho utrpení a smrti nevědie co praviti.

Vedlé té země jest ostrov, ješto slove Pelkam, v němžto
jsú lidé jako třpaslci malí, jedno čtyř noh vzděli; ti nejedie,
ale živi jsú vóni uslechtilých jablek, kteráž tu rostú, a když
z své země jdú, tehda musie ta jablka s sebu nésti. A tiť
35 nevědie o obilí ani o stavení co praviti. A takéť nejsú dobře
podlé obyčeje lidského způsobení, neb bydlé něco jako
zvieřata. Potom jestiť země, v nížto jsú lidé všecko rohatí,
jako divoká zvieřata způsobení kromě samé tváři a rukú
a zevnitř na vlasiech; a bydlét u vuody jako ryby a jdú na
40 moři jako po zemi a jediet syrové maso i ryby. A skrze totu
zemí plyne řeka dobře puoltřetie míle všíři, jenž slove
Benemar. A přes tu řeku přejudíc a jdúc na dvě hoře pat-
nácte dní púti vzdáli, tu stojie stromové, ješto slovú sluneční
a měséční stromové, jakož ti v té zemi pravie, neb sem já
45 nebyl u těch stromów; nebo nynie nemóž tam žádný dojiti,
nebo kněz Johan kázal těch stromów pilně stříeci svatým
kněžím. A tu jsú lidé živi čtyři sta neb pět set let, nebo
moc těch stromów dáva dluhý život, protože ti stromové
nesú balsám; a po všem světě nikde neroste, nežli tu a u Ba-
50 byloně ejipském, jakož dřeve psáno jest. Také pravie v té

zemí, že Ojěř z Denmarku u obú stromú byl a nakrmil se
tiem balsámem, a tak od toho sílu takú přijel, že tak dlúho
živ byl. A oníť mnie, žeť ještě živ jest a že ještě má se vrátiti
k nim. A my byli bychom rádi k těm stromóm přišli, ale
oni pověděli jsú nám, že sto tisícov mužov nemohlo by tam
55 přijíti skrze ty hory pro rozličné žízaly a zvieřata jedovatá,
ješto jsú na cestě, kterážto zžerú lidi, kteréž mohú polapiti.

STÝ A ČTRNÁCTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O PLODNÉ ZEMI
ÚSTAVNĚ KTVÚCIE,
O HORÁCH ZLATÝCH A STŘÉBRNÝCH,
O HVĚZDÁCH,
5
K TERÝCHŽ TAM NEVÍDAJÍ

Potom dále v kněze Johanově zemi hledieć na vzhod
slunce leží jedna země, ješto slove Traprobtane. A ta jest
velmi plodná a úžitečná země a jest najmohutnějšíe krá-
lovstvie, jenž pod césarem indiským jest, a přijímáť to
10 královstvie od něho. A jest to jedno z těch království,
kterýchžto Ojěř dobyl. Neb ktož dřieve z Indie do té země
chtěl, ten jest musil třimezcietma dní jeti; ale již dobře
u menšém času muož tam přijeti. A moře tudiež nenieť
15 hluboké, neb ústavně muož dno viděti. A v té zemi ústavně
zahrady mají květ aneb ovoce a dvojie léto. A jsúť ctní
a dobří lidé i křesťané. A pak s oné strany té země ležíta
dva ostrovy; jeden slove Grille a druhý Agritte. A cožkoli
v nich hor jest, to jest vše zlato a stříebro. A tuť se odlúčí
20 nebo dělí od hor a plyne do dolejších hor. Ale to zlato
a stříebro dobře jest ostřeženo od žízal a velikých myší,
neb tu myši jsú veliké jako zde psi velicí; a protož musie
toho chytře na nich dobývati.

V té zemi nikdy nevídajíť těch hvězd, kteréžto v těchto
zemiech nad námi jsú; a hvězdy, po nichž se tam na moři
25

najviec zpravujú, ty slovú Conapos. A v té zemi nemohúť
viděti nového měsieca, leč bude dní osm vstáři, jako my
jej zde před třetím dnem vidíme. A ktož kněze Johana
zemi vuokol objede, ten nalezne tak mnoho zemí a králov-
30 ství a krajin, že jest nepodobno k rozpravení i ku psání.

STÝ A PATNÁCTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O TEMNÉ KRAJINĚ,
NAD NÍŽ RÁJ NA HOŘE STOJÍ,
O STUDNICI RAJSKÉ,
O POTOČECH JEJÍCH,
O ALEXANDROVI,
POKUD JEST DOŠEL

Pak blíž k slunečnému vzhodu zemi kněze Johana pře-
jedúc, tak dále přijdú, že dále nelze přejíti, nebo naleznú
10 veliké a dvorné hory a země a púšti, že v nich nikdy dne
nenie, ale ústavná tma. A pravie lidé, že ta temná země
chýlí se a trvá až do ráje, jenž jest s oné strany těch tem-
ností; a jakož mi jest praveno na dvoře kněze Johana, že
nelze skrze tu temnú zemi k ráji přijíti, ale musí jinú kra-
15 jinú vedlé té jíti a pak uzří tu horu, na nížto ráj stojí. Ale
toť jest ta největšie hora ve všem světě, a majíť za to v té
zemi, že dosahá do okrslka měsiečného. A k ráji nejde,
jedno jediná cesta, a ta jest všecka ohnivá, jížto ižádný
smrtedlný člověk leč božským divem mohl by jíti, kadyž
20 Adam a Eva byli jsú vyhnáni. A jest ta hora tak vysoká, že
když byla po všem světě za Noe potopa, nemohla vuoda
ráje dosieci. Pravie také, že ráj na té hoře se všech strán
jest ohrazen jako zdí. Ale ižádný nevie, kteraká jest to zed;
neb jest všecka obrostlá mchem, že zdi nemož viděti. A chý-
25 lí se ta zed, kterúž opatřiti mohl by, napřieč od polodne
na puolnoci a od vzhodu slunce na západ jako na kříž
udělána. A když slunce vycházie, tehda jest s uoné strany

ráje; a když zapadá, tehda jest s této strany; a tak napřieč
jest zed, že když jest o poledni, tehda právě na prostředce
té zdi slunce stojí. 80

Také pravie, že na najvyššiem miestě v ráji jest studnice,
z niežto ty čtyři řeky plovú, jimižto jsú země rozděleny.
Jedna slove Phison, druhá Ganges nebo Gion, třetie Tigris,
čtvrtá Eufrates. Prvá plove skrze Indí, druhá skrze Ethiopí,
35 třetie skrze Afriku a čtvrtá skrze Armení a Medskú zemi
a Perskú. A mněť se zdá, že všecka země přijímá od těch
vuod vlažnost svú, jako by kvas těstu plodnost dal.

Okolo té hory jest tak převeliký loskot a hřmot a zvuk
všehosvětňý, že tu blíž ižádný nemuož ostati; a to jest pro
vysoký, převeliký přieliš spád těch vod; neb i lidí, kteříž 40
odtud blíž bydlé, ohluší. A také temnosti, kteréž jsú okolo
té hory, a divoká zviefata a jedovatá a ohnivá cesta mnohé
pány rozpáčily a mnoho set jezdicov odpudily, že sú ani
té hory mohli dojíti; neb jedni jsú ohlechli, druzí oslnuli,
třetí i smysly i život ztratili. Protož o ráji nemož ižádný nic 45
jistého pověděti. Druzí pravie, že Alexander Veliký tak
daleko k ráji byl všel, že mohl dobře zdi jeho opatřiti, ale
dále nemohl vníti. Tu postavil znamenie své na vzhod
slunce, jako Herkuleš v moři na západ slunce; a to nazývají
tam boha Alexandrova, jako v Ispaní ty slúpy boha 50
Erkulešova. A jsúť velicí slúpové mramoroví na veliké
hoře na znamenie, že ižádný nemož za ně zajíti, tak aby
se zase vrátil.

STÝ A ŠESTNÁCTÝ ROZDIEL
 PRAVÍ CESTU ZASE Z INDIE
 DO CHATAJE PO MOŘI,
 O KRÁLOVSTVÍ CASSAN,
 O KRÁLOVSTVÍ BIBECH,
 V NĚMŽ KRVE NEPROLÉVAJÍ,
 O JICH BISKUPU,
 O MRTVÝCH TĚLÉCH,
 KTERÉŽTO PTÁKÓM DÁVAJÍ JIESTI

0 Když již dále člověk dojíti nemůž a chce se zase vrátiti, tehda mōž na veliké moře vsiesti a okolo úvalé země kněze Johana přijíti do velikého kána země. Ale ta cesta jest velmi dlúhá a mnoho časův k ní sluší, a máloť jí kto jede; avšak jí dobře projede, ktož chce. A na té cestě přijedet do bohatého královstvie, ješto slove Cassan. A ta země jest dobře šedesáti dní púti vzdéli a více nežli padesáte všíři. A to jest země dobrá, jako která v světě, od všelikakého kupečstvie a jestiť dobře osazena dobrými městy a dobře ztěžena od dědin, vinic, i všie potreby tělesné plna. A král té země třetinu drží od kněze Johana a ostatek od velikého kána. A jest jedno z těch království, jichžto byl Ojēr z Denmarku dobyl.

Potom jest jiná země, ješto slove Bibech, a ta všecka sluší pod velikého kána. A jestiť veliké a mocné královstvie a města v něm jsou dobře a pevně ohrazena, ale málo domův v nich. A ten jest tu obyčej, že více v staniích přebývají nežli v domiech, a ti jsou přikryti černú plstí. Ale úhlavnie město vzděláno jest černým a bílým kamením. A v tom městě neniet, byť kto směl krev proliti anebo které zvíře neb hovado anebo koho jiného okrvaviti; a to činie ke cti své bohyni, jenž slove modla milosti, jíž se tu klanějí. A majíť tu biskupa svého, jehož jsou drahně poslušni, jako zde papeže, a ten světí chrám jich. A majíť tu obyčej, když kto umře, vynesúť tělo jeho na vysokú horu a zsekají je

u malé kusy a mecí je u povětríe ptákóm; a oni přiletie vedle obyčeje svého, a zberúce ty kusy, i jedie; a k kterémuž tělu najviece ptákův přiletí, ten má býti najsvětější. A v ta doby, když to tělo rozbierají, zpievají kněžie stojiec a řkúc: „Přidte, svatí boží, a doneste tohoto člověka do ráje.“ A mnie, by ti ptáci anjelé boží byli. A pak najstarší syn jeho anebo přétel najbližší vezme hlavu jeho a droby i zvaří a učiní sobě i přátelóm krmí a ze lbi hlavnie učiní sobě orudie ku pití, z něhož pie do své smrti.

STÝ A SEDMNÁCTÝ ROZDIEL
 PRAVÍ OKRAJINĚ,
 JÍŽTO ZPRAVCE PŘEROZKOŠNĚ
 BYDLÍ MAJE ŽENMNOHO,
 JEŠTO JEMU ÚSTAVNĚ POSLUHUJÍ
 ETC.

A když sem blíž od královstvie Bibech pójdeš, přideš do jednoho královstvie, kteréžto všecko poddáno jest velikému kánovi. A jsou lidé tudiež velmi divní, majíce jinaký obyčej nežli jiní lidé. Neb každý najstarší v rodu svém, ten jest najvyšší, a tomu vešken rod poddán jest a jeho poslušen. A ten aniž jest král, ani knieže, ani hrabie, ani pán, ale sic jest bohatý dosti, neb má na každý rok dobře tisíc zlatých platu a obilé a rýže přemnoho. A ústavně má padesáte žen krásných jako anjelův, oděných v zlatohlavy a drahým kamením okrášlených, kteréž jemu k loži i k stolu přísluhují a činie všecko, což on rozkáže, i zpievají i tancují i všecku jemu rozkoš činie, jako která žena muži svému; neb krájejí před něho i krmě jeho, myjí se s ním v lázni, jakož ráčí, a vymýšlejí jemu rozkošné krmě. A on se ižádné věci nedotýká sám. Protož musiet jeho obléci i svléci a všecko jemu učiniti, čehož člověk potrebuje. A to činie a hovějí emu, neb vešken rod v jeho rukú jest. A čím jeho nehtové

na rukú širše a delše jsú, tiem jest ušlechtiljší v svém rodu.
25 A tohoť sem já často vídal, ano jemu panie k stolu slúžie.
Ale v jiném kraji té země jsú dobří a čestní lidé. A když sem
tam byl, ten muž lhostajný slúl Melnoch. Od té země sem
jedúce móž jeti do Kataje a potom tú cestú zase sem, jako
svrchu psáno jest.

STÝ A OSMNÁCTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O ROZLIČNÉ VIEŘE
KŘESŤANSKÉ I POHANSKÉ,
A ZVLÁŠTĚ O MACHOMETOVĚ VIEŘE
5 A O KNIHÁCH JEHO

V těch neznámých zemích jest viera rozličná, nebo
i křesťané v těch zemích nemají jednotajné viery. Pohané
věrie u böh, kterýžto vždycky a vždycky byl jest a vždy
jest a bude. Pak Ejipští a v žoldánových i u mnohých jiných
10 zemích věrie Machometovi a řkúc, že byl buoží posel,
a že buoh i anjelé často jsú s ním mluvili a jemu zvěstovali,
aby on jim tu vieru zjevil. Avšakť oni pravie, že Kristus od
Boha jest a pravý prorok a že spravedlnost poznal, a ktož
by jeho vieru držal a Machometovu vieru, mohl by dobře
15 spasen býti po své smrti. Ale o svaté Trojici nevěrieť jako
my. Ale věrie, by Kristus byl Buoh, ale nevěrie, by svět,
vykúpil svú svatú krví; ale věrieť, že jest byl buoží syn svatý
jako svatý Jan Křstiteľ a jiní prorokové, a že Machomet
pravý posel jest. Také to dějí, že Židé Judáše zahubili
20 miesto Krista pro závist, a že by byli Machometovi též
rádi učinili. A protož ti pohané nenávidie Židov vice nežli
křesťanov a drže, že jsú daleko nevěrnější nežli my. Věrieť
také dobře, což u biblí psáno jest, a že prorokové byli jsú
světí lidé, ale méně nežli Machomet. Protož mají jedny
25 knihy od Machometa složené u veliké cti, v nichž jich viera
stojí; a tyť slovú alkoran nebo meselach nebo hatine, neb
jakož se jich řeč mění, též i jméno. A v těch knihách stojí,

že dobří puojdú do ráje po své smrti, a zlí do pekla; a ráj
jest miesto, v němž všecka rozkoš jest a všecko ovoce, a plo-
vú v něm potoci mléční a strední a dobrého vína; a ktož 30
přijde do ráje, ten má každý tisíce najkrašších dievek,
jakýchž muož požádati, s nimižto ústavně činí, což chce,
avšak vždy pannami ostanú; a že Maria počala od zvěsto-
vámie anjelského Krista, a že to dietě bylo od Buoha, a jakž
se narodilo, ihned mluvilo a ostalo vždy bez hřeču; a že 35
anjel přišed k Mariji i řekl: „Zdráva, Maria, milosti plná,
počneš a porodíš“; a ona se lekla velmi — neb v ty časy
bieše jeden čaroděnk v té zemi, jménem Torkius, kterýžto
často ukazováše se pannám v anjelské tváři a odjímáše jim
panenstvie — a protož zapřisáhla anjela, aby jí pravdu 40
pověděl. Také v těch knihách stojí psáno, že když Maria
porodila syna, zamútila se velmi, ale dietě ihned k ní pro-
mluvilo: „Matko, nebuď teskliva, Buoh jest v tobě skryl
tohoto světa spasenie.“ Také též knihy pravie, že v súdný 45
den dobří budú spaseni, a zlí pójdú do pekla. A praví také
o svatého Jana euvangelisty svatosti a díviech a učení, a že
s tělem i s duší v nebi jest; a ctieť i podnes ti pohané čtenie
jeho, kteříž písmu rozumějí, a zpomínají je v svém nábo-
ženství a líbají je. A též činie čtení svatého Lukáše. Také
na každý rok postie se za měsíc a jedieť leč v noci; a toho 50
měsiece neleží s svými ženami. Také ty knihy pravie, že
Kristus syn boží byl, a že Židé nezahubili jsú jeho, neb
jest umřieti nemohl, ale on proměnil svú jasnost v Judášovu
způsobu, a toho jsú Židé umučili. A také nevěrie, by Kristus
55 třetí den z mrtvých vstal, ale že jest vstúpil na nebe živ
a neumierav, a že má v súdný den tak tělesně přijíti a svět
súdit. A protož oni dějí, že nepravě věříme, by Kristus
umřel na kříži, neb Buoh nebyl by súdcím pravým, by
dopustil, aby syn jeho, jenž nikdy nic zlého neučinil, tolikú
múku trpěl; a dějí, že nenie podobné, by syn boží mohl 60
umřieti a že by nemohl jinak světa vykúpati etc.

STÝ A DEVÁTÝNÁCTÝ ROZDIEL
PRAVÍ O ZÁKONU MACHOMETOVĚ,
O VIEŘE POHANSKÉ,
O PÁNU KRISTU, O NAŠICH KNĚŽÍ
CO PRAVIE, O PŘIJÍMANÍ LIDÍ
V JICH ZÁKON ETC.

Machomet přikázal každému muži, aby měl tři ženy vlastnie. Ale oni nynie mají po devieti, když jim jedno muož potřebu dáti, a pak mají sic ženim, což chtie. Ale pro-
10 nevěří-li se jemu která žena, tu muož zahnat i jinú miesto té pojieti, ale musí jí diel svého statku dáti. A nevěřít v sva-
tú Trojici, ale věrie, že božství jest jako otec a Kristus jako jeho syn a Kristova duše že jest jako svatý Duch. Také věrie,
15 že Kristus jest slovo buošie, a Abraham boží přétel, a Mojžieš boží řečník, a Ježíš že jest Buoh a jeho moc, a že Machomet jet pravý boží posel, a mezi těmi že Ježíš jest najvyšší. A tak věrie v některé kusy jako i my. Ale o svátosti
kostelní nevěrie a pravie, že bychom dobře živi byli, bychom tak činili, jako nás Kristus naučil a jiní světí, a že
20 máme dobrou vieru a že máme věčně ostati. Také dějí, že Židé jsú najhorší lidé, neb jsú Boha zapřeli a nevěrie uplně, co jsú jim pravili jich proroci o Kristovi, ani držie ustavenie od Boha skrze Mojžieše přijaté. A také dějí, že sme my zlí lidé, neb nedržíme ustavenie Kristova a jeho apoštolův.
25 Protož oni mnie, že jsú nejlepší, neb držé všecko Machometovo přikázanie a pravie, že dobře držie o Kristovi a o Marí a o některých svatých naučení. A tak mnie, že oni všickni v súdný den budú spaseni, a že jich země mají se všeckny dobrým křesťanóm dostati. A věrie, že každý
30 prázdny skutek hříech jest a škodný cti tělesné i duši. A pravie, že křesťanstí fláminové, točíšto kněžie, jsú lakomí a lítí na zbošie a nečisté ženy a rychlejšie k nevěře než ke cti, ale jich kněžie jsú šlechetni a kázaní a milují spravedlnost. Také v těch zemiech jest mnoho pánův, i sám žoldán
35 umie vlasky, řecky, němečsky i jiné řeči umie. A také

dopustie každého k své vieře, křesťana i žida; a jich flámin, točíšto pop, přijímaje i die tato slova: „La ellech elle ella Machomet reysel allachech“, točíš: „Neniet jedno jeden Bóh, a Machomet byl jeho posel.“

STÝ A DVADCATÝ ROZDIEL
PRAVÍ O MACHOMETOVU PŘEBYTKU,
O PÚSTENNÍKOVI,
JEHO MILOSTNÍKU,
O ZÁKONU I SMRTI MACHOMETOVĚ 5

Machomet byl najprvé člověk chudý z Arabie rodem a posluhoval kupcóm, kteříšto jezdiechu do Ejipta, do Kaldie a do Indie, neb honieše jich velblúdy s kupečstvím z jedné země do druhé. A tak polepsi sebe na statku, že by sám bohatým kupcem. A v ta doby Ejiptští biechu dobří
10 křesťané. I vznice Machomet vskóře i by vládařem u jednoho pána. A tak se zachoval, že když pán umře, on poje paní svú. A sebrav lid i počie dobývati zemí. A že štěstie ve všem měl a často pobitie získoval, i dal lidem na vědomie, že Buoh s ním jest, a že s ním mluví, i jeho anjelé, a že jemu
15 přinesli knihy, ješto slovú alkoran, jenž jest o božské svatosti, o Kristu a Mariji. A lidé to slyšece, že Krista a Mariji chválí a svaté proroky, tiem byli k němu vice přichýleni. A tady doby mnoho zemí boji a náboženstvím, kteréžto i budúci jeho až do žoldána držali jsú, a již je má žoldán.
20

Machomet byl jest z pokolenie Ismahelova, jenž byl Abrahamův syn z děvky Agar; a ještě z toho pokolenie jest mnoho mocných pánův u pohanech, a slovú Ismahelitští, a druzí Moábští po synu Lotovu, jenž slúl jest Moáb. A tak viera té země vznikla jest a smiešena jest z židovské a z křesťanské.
25 Machomet byl jest v najvěcie moci, kdyžto psáchu od narozenie božého šest set a dvadeceti let; a protož za času Karla císaře Velikého byla ta viera ještě nova, neb ještě křesťané nevěřili jsú Machometovi. Ale ti pohané z je-

30 ho pokolenie tak zlí a ukrutní biechu, že, vtáhše silně do křesťanstva, velikú škodu učinichu až do němečských zemí chtiec, aby jeho vieru přijali.

Machomet byl laskav na křesťany svaté. Protož mějše jednoho pústenníka, jenž bydlel na púšti jdúce na Sinaj 35 na cestě, jížto z Arabie do Kaldie a do Indie jdú; k tomu často chodieše. A když jednu měl k němu do peleše vníti, a dverce biechu nízké a úzké, jakž se schýli, chtě vkročiti, inhed ty dverce povýšichu se a pošířichu, že prost tam vníde; a to prvý div učinil jest Machomet. Pravie také, 40 že Machomet rád se jest opíjel až do němoty a od zemdlenie padal; a k výmluvě toho říekal, by anjel Gabriel mluvil s ním v ta doby a s tak velikým bleskem přišel, že by jeho přirozenie sněsti toho nemohlo, a proto že musil padnúti. A těmi slovy těšěše ženu svú, kterážto bieše zamúcená pro 45 to padánie. I sta se, když jednu jede Machomet k tomu pústenníkovi Sergiovi, a nepřétele jeho byli tajně s jeho služebníky uložili, aby jej zahubili, a když bieše sám Machomet s tím pústenníkem v peleši, a že se byl opil, i usnul tvrdě: ti služebníci, vynmúce nůž Machometovi, i zabijí 50 toho pústenníka. A když se tú ranú zvrže pústenník i umře, a Machomet procíti a poče tázati, kto to učinil, tehda oni vecechu: „Tys jeho sám zabil.“ A on tomu uvěři, neb nůž jeho byl krvav. Tehda vece Machomet: „Běda, běda mně, co jsem učinil! Bože, odpusť mi! od vínať mi sestalo. Zlořečené bud víno, 55 i ktož víno pie!“ Protož pohané jeho vieru držíce vína, nepijí. Pakli se kto napie, toho mají za zlého člověka. Ale pijí nápoj z kořenie udělaný, jenž sladký jest a zdravý životu.

A když pak po mnoho letech umře Machomet, tělo jeho vložichu v skříni v předrahú, zlatem a stříbrem udělanú 60 a drahým kamením ozdobenú, a postavichu jej v jednom chrámu v městě Galdasta řečeném; a v tom městě ležal jest dobře devadesáte let. A potom přenesen jest do města, ješto slove Meka. A to jest to město, kteréžto biechu křesťané obořili, neb Ojicř v něm vězěše, jakož o tom dřeve psáno 65 jest, a již jest opět zase pevně vzděláno. A tu ještě leží v té drahé skříni, jakož pravie pohané ti, jenž jsú pod žoldánem etc.

STÝ A JEDENADVACÁTÝ ROZDIEL PRAVÍ O BOZIECH POHANSKÝCH, O KŘEŠTANECH NEDOKONALÝCH

Pohané, jenž slušejí pod kněze Johana a velikého kána, mají rozličné obyčeje, kakžkoli druhdy v těchto zemích 5 mnoho dobrých křesťanów jest. Neb někteří modlé se hvězdám, někteří slunci, někteří měsieci. Někteří se tomu klanějí, což je ten den potká. Druzí mají modly. Někteří věrie v boha přirozenie, a ti jsú mnozí, jako: Jupiter, točíš Kralomoc — ten slove buoh nebeský; pak Pluto, buoh 10 zemský; Neptunus, buoh morský, Vulkanus, buoh povětricie a ohně; Ceres — obilný; Bakchus — vinný; pak Venus Milovec, böh milování. A tak těch bohów jest mnoho le bez počta. Ale nad těmi najvyšší jest buoh přirozenie, od něhožto všickni jiní svú moc mají a jehožto nesmierná 15 mohutnost ve všem přirození se okazuje, a on dáva všem lidem ctnost, moc a byt, rozum a smysl, a dáva všemu kořenie, všem stromóm i všemu kamení i všem žívlóm, nebesóm, zemi moc a sílu.

Také křesťané v těch zemích jsú změněni na vieře; neb 20 nerovně věrie o svaté Trojici a o svátostech kostelních, a druzí nevěrie o očisci, o svatých, aniž mají popsaných mší jako my, aniž držie papežských ustavení, kakžkoli věrie v Krista v jeho ustavenie božské, a že jeho viera najlepšie jest, a prosie všickni, aby ráčil k nim přijíti. 25

A za též prosím já tebe, ó Kriste, Bože věčný, aby nám ráčil spomáhati, abychom od tebe nebyli nikdy odlúčení, poněvadž jsme tvú nevypravnú mocí stvořeni, tvú nezpytanú múdrostí zpravování a tvú nevymluvnú dobrotú 30 vzchování a pěstování a tvú ukrutnú smrtí vykúpeni od smrti věčného zatracenie, abychom, zde jsúce živi v tvé milosti, byli potom živi tvú slavností v nebeském království. Amen, amen, milý Pane!

POZNÁMKY A VYSVĚTLIVKY

POZNÁMKY A VYSVĚTLIVKY

(Římská cifra značí rozdíl [kapitolu], arabská řádku.)

I. CITÁTY A ODKAZY

III. 35 i. M. 8, 10 n. — 41 i. M. 3, 6 — 42 n. Sr. stč. Solfernus (Erbenův Výbor z lit. české 1868, str. 493—498, zvl. pak Adolfo Mussafia, Sulla legenda del legno della Croce (Sitzungsber. der kaiserlich. Akad. der Wissenschaft. Wiens, vol. LXIII, 1870, p. 165—216) — XII. 16 i. (3.) Král. 17, 6 — XIII. 20 Soudců 16, 3 — XIV. 32 Daniel 4, 30 — XVIII. 8 i. M. 11, 26 — XXVII. 6 n. 2. M. 15, 23 nn. — XXVIII. 6 n. 2. M. 14, 21 nn. — XXX. 7 2. M. 3, 2 — 11 2. M. 3, 5 — XXXI. 25 Žalm 119, 129 — XXXII. 10 n. 4. M. 20, 8 n. — 21 2. M. 20, 1 nn. — 35 n. Dodnes modlitba na den sv. Kateřiny (25. listopadu). Sr. Schaller, Římský misál², str. 1229 — XXXV. 11 i. Sam. (1. Král.) 17, 49 — 15 4. M. 13, 4 nn.; 14, 38 — XXXVII. 8 n. Sr. Eusebii Pamphili, O životu Konstantinovu I. III., c. L a LI. — XXXVIII. 12 spr. Efrata (sr. i. M. 35, 16, 19, Ž. 132, 6) — 13 Podle žalmu 132, 6: našli jsme ji na polích Jaharských (Jahar = les). Sr. Adolfa Novotného Biblický slovník I, 269 s. v. Jahar. V stč. Kapitulním žaltáři (Ž. 131, 6): Aj, slyšeli smy to v Efratě, našli smy ji v polích lesu (v. Rippl, Der alttschechische Kapitelsalter, Prag. 1928, p. 120) — XL. 8 Luk. 2, 14 — XLII. 44 Žalm 74, 12 — XLVII. 20 Sr. Ezech. 47, 12 — XLVIII. 5 Sr. i. M. 28, 19 — 9 Sr. 2. M. 14, 21 — 18 i. M. 28, 12 nn. — 19 i. M. 28, 16 — 22 i. M. 32, 28 — L. 20 Jan 20, 19 — 22 Skutk. 2, 2 nn. — 27 Jan 9, 7 — 34 Mat. 27, 4 — LI. 31 Mat. 26, 39 — 33 n. Zřejmě se tu míní Barlaam a Josafat; legendu o nich přeložil do češtiny Tomáš ze Štůtného (vydal ji Frant. Šimek 1946) — LII. 16 Mat. 21, 1 nn. — 19 Mat. 26, 6 — 21 nn. Luk. 7, 37 nn. — 27 Mat. 26, 31 n.; Marek 14, 27; sr. Zachariáš 13, 7 — 34 Jozue 6, 1 nn. — 35 nn. Jozue 2, 1 nn. a 6, 22 nn. — 37 n. Sr. Mat. 1, 4 a 5 — 39 n. Mat 4, 1 nn. — 42 n. 2. (4.) Král. 2, 19—22 — 47 Mat. 3, 13 nn.; Marek 1, 9 — LIII. 15 i. M. 19, 24 — 23 i. M. 19, 30—36 — 26 i. M. 19, 37 n. — 31 i. M. 19, 26 — 36 i. M. 16, 3 n. — 38 i. M. 17, 16 nn. — LIV. 23 i. M. 18, 1 nn. — LVII. 10 Jan 2, 1 nn. — 14 Sr. Jer. 51, 37 — 17 i. Sam. (1. Král.) 31, 1 nn. — 2. Sam. (2. Král.) 1, 4 — 31 Luk. 4, 29 nn. — 39 i. M. 14, 18 — 41 Mat. 17, 1—3 — LVIII. 14 i. M. 4, 8 — i. M. 4, 23 — 29 Luk. 24, 30 — 34 Mat. 14, 17 nn.;

Marek 6, 38 n.; Luk. 9, 13 n. — LIX. 14 Sr. 1. M. 15, 2 — 25 Skutk. 9, 4 nn. — 29 1. Kor. 2, 9; 2. Kor. 12, 2 nn. — LXII 18 Sr. Passionál o sv. Eustachovi — LXVII. 15 Patrně omyl; Táre byl otec Abrahámův (1. M. 11, 26); v. pozn. k XVIII. 8 — 16 Job 1 nn.; sr. Job 42, 16 (140 let, nikoliv 170) — 39 Sr. 1. M. 11, 28 — 40 1. M. 12, 4—6 — LXXII. 12 1. M. 2, 25 — 19 1. M. 9, 1 — 40 Žalm 74, 12 — LXXXVIII. 55 Veni, Creator Spiritus; dodnes hymnus k nešporám na Hod boží svatodušní (cf. Breviarium Romanum, pars verna, Ratisbonae 1939, ed. XVIII., p. 640) — CVI. 11 Sr. závěr legendy o sv. Tomáši v Passionále ke dni 25. prosince — CXVI. 39 sr. antifonu, která se zpívá dodnes kleriky při pohřbech: Subvenite, sancti Dei... a In paradisum deducant te angeli (cf. Rituale Romanum, ed. 5., Ratisbonae 1937, p. 145 et 153) — CXVIII. 36 Sr. Luk. 1, 28 n. — CXX. 21 1. M. 16, 15 — 24 1. M. 19, 37.

II. POZNÁMKY VĚCNÉ

Předmluva. 9 Otto von Diemeringen byl kanovníkem v Metách v letech 1369–1398, do té doby tedy spadá jeho překlad — u Mečí v Luturingí = v Metách v Lotrinsku — 10 přeložil sem tyto knihy v vlaské a latinské řeči; spr. má býti: z francouzské a z latinské — 15 mistr Vavřinec = Vavřinec z Březové (nar. asi r. 1370), vynikající historik husitství; vypsal latinsky události z let 1414–1422, máme dochován i český překlad této latinské kroniky ze stol. XV. Opěvoval také latinsky vítězství husitů u Domažlic ve verších. Byl ve službách krále Václava IV., od něhož obdržel ještě jako klerik (na kněze se nedal nikdy vysvětit) faru v Lounech. Později byl písařem Nového Města pražského. Kromě překladu cestopisu Mandevillova napsal pro krále Václava i Snář. Začal skládati i Kroniku světa (o římských císařích), ale dospěl tu jen do VII. století, pokud můžeme souditi ze zachovaného rukopisu. (Poslední, zdařilý překlad Husitské kroniky Vavřince z Březové pořídil *František Heřmanský* r. 1954; tamtéž na str. 341–349 výklad o jeho životě i literární činnosti na základě zejména *Gollovy* práce „Mistr Vavřinec z Březové a jeho spisy“ v úvodě k vydání Husitské kroniky, *Prameny dějin českých* V, 1893, XX. nn.) — 19 Nižší země = Nizozemsko — 25 kanis z Kathaje = chán čínský — 31 O knězi Janovi (Johanovi) viz pozn. k rozd. CIII. — 49 Bruk, Brux; nejspíše Bruggy, hlavní město belgické provincie Záp. Flandry (sz. od Bruselu), ve středověku středisko světového obchodu v severní Evropě. V XV. století, v době největšího rozkvětu města, staly se Bruggy centrem malířské školy bruggské, založené Janem van Eyckem.

Rozdíl I. 8 Vydal se tedy (podle svého tvrzení) Mandeville na cestu r. 1322. Z Egypta pak se vrátil — byl-li tam vůbec — koncem r. 1341, protože v rozdílu XV. tvrdí, že byl v Egyptě za panování sultána Mele-

bydlic obecně wgednom miestie gessco slo
 we Susis neb Suse a mac vstarnie przo
 sebu durnuadte biskupow zmidato ludy
 welibym a mocnym panem gessc a on y ci
 gesho biskupowe a mnoho gesho zem gessc
 dobrn krestiane a wretiet w swiatu trojici
 kab boli melterych calantow wietry nedzie
 kretz my dzime a magat godnobo patri
 archu yako my zde paxere geshoz su postu
 Jim a loz limes Jan chce blygi geci ya
 loz meloz wafel s welibym kaanem Te
 hoy nenefu przednim koruhwi ani paxor
 cow ale nefu trzynadte lizyow przed
 nim kretzato welia a dluzy gsu a dury
 a gessc durym kamemim ozdobi a ob
 lozeni a nefu ludy lizy nawoze a cal ka
 dy gessc w ztoporen ze woflo muoze gey
 opatzeni a slussiet klade w kretz defec
 Tisicow s kretzow a Sco Tisicow preffi
 brannych lidi a pal lidu obecnego bez czysla
 Ja loz s s kromie wopny kam gade Tedy
 przednim nefu geden lizy dzejwienty a
 on co czim znaborne polozy a vstarnie
 nefu przednim zlatu mfu pliu popela
 Ja peca

1. Ukázka rukopisu Mandevillova Cestopisu str. 120

Stageira v Thrákii — 23 hora převysoká = Olymp — Aloime = ostrov Lemnos — 30 v múce (mouce), tj. v prachu.

Rozdíl VI. 16 Hamelius cituje k tomuto místu Zlatou legendu (*Historia Lombardica*, ed. Steele, p. (41/2): *In historiis legimus, quod sub Hirene et Constantino imperatoribus effossus fuit cadaver cum scriptura ista: „Credo in Christum, sub Hirene et Constantino iterum me videbit sol“* — 22 Hermes, patrně H. Trismegistos, žil prý asi 2000 let před naším letopočtem. Vynašel prý písmo, řeč, náboženství a jiné vědy; čarounou neodstranitelnou pečeti dovedl prý uzamykati poklady (odtud dodnes rčení: hermeticky uzavřít).

Rozdíl VII. 10 Jan XXII. byl papežem od r. 1316 do r. 1344; neblaze proslul svým lakomstvím a bezohledností, jak mu to také vytýká (fingovaný) dopis Řeků (sr. jeho podobnost s listem Alexandra Dareiovi). V. Hamelius II., p. 30/1.

Rozdíl VIII. 13 Sciker, spr. Nike = Nicaea, Nikaia, v Bithynii v Malé Asii — Tenecham (Tenetam), spr. Chievetout (= Chiutok), Civitot, lat. Cibotus, přístav — 19 moře Barské: r. 1087 přinesli kupci do města Bari (odtud patrně: moře Barské) v Neapolsku tělo sv. Mikuláše, kde je pohřben v chrámě jeho jménu zasvěceném — 20 Zilo, spr. Sylo = Scios, ostrov, na němž roste drahá pryskyřice mastix — 22 Pathmos, ostrov v moři Egejském (při záp. pobřeží Malé Asie), na němž psal prý apoštol sv. Jan knihy Zjevení (obsáhlý Výklad na Zjevení sv. Jana napsal česky *Jakoubek ze Stříbra*, vydal Fr. Šimek r. 1932 a 1933) — 25 Efesos, město v maloasijské Ionii, blízko ústí řeky Kaistria — 26 Pukaras, spr. Patera, město v Malé Asii (u Boldensela: Patara) — Myrre, spr. Myra (sv. Mikuláš byl v něm zvolen biskupem) — 29 Lange, spr. Lango — 30 Ipokras = Hippokrates, nejproslulejší lékař starého Řecka; žil asi od r. 460—377 před naším letopočtem.

Rozdíl IX. 8 Lange, spr. Lango — 24 rytíř z špitála sv. Jana = člen rytířského řádu johanitů na Rhodu — 25 Rhodos, ostrov mezi Krétou a jihozápadním pobřežím maloasijským — Sr. k tomuto vypravování Schillerovu báseň *Der Kampf mit dem Drachen* a poznámky k jejímu překladu, který pořídil Antonín Marek (Sebrané básně Ant. Marka, 2. vyd. 1953, str. 182—185). Z Mandevillova cestopisu vidíme, že původ pověsti je starší než z XVI. století.

Rozdíl X. 12 Sv. Pavel nepsal z Rhodu listy, je to omyl — 15 Gufel, v něm. Göffel — 31 Cypr, Kypr, řecky Kypros, ostrov v Středozemním moři — 35/6 Nikosia a Famagusta, hlavní města na Kypru — 37 n. „odtud byla rodem sv. Barbora“, spr.: byl odtud rodem apoštol Barnabáš — 41 Cenomana, spr. Zenomya — 43 Damones, v něm.: Dendomenes.

Rozdíl XI. 7 Tyr(us), dnes Súr, město foinické, nejslavnější starověký přístav — 15 Berut = Bejrút — 16 Sardana, spr. Sardenak — 19 Jafe = Jaffa, řecky Joppe, přímořské město v Sýrii.

Rozdíl XII. 8 Ankon = Accon, Akka — 21 Saffra = Sepphoris (Boldensele: Sapharam), rodiště apoštolů Jana a Jakuba.

Rozdíl XIII. 11 Bilion, spr. Belon, Belus, řeka — 19 Gáza, město v jižní Palestině, kdysi důležitý obchodní uzel mezi Egyptem, Arábií, Sýrií a Asýrií — 21 Dalida (tak v staročestně často), spr. Dalila — 23 Cesarie = Caesarea (Philippi), město při pramenech Jordánu; na troskách bývalého města stojí dnes vesnice Banias — 24 Aškolon = Aškalon, filistínské město na pobřeží Středozemního moře mezi Azotem a Gázou.

Rozdíl XIV. 14 Cezarí = Caesarea — 15 Daricsburg = Darus, Daire, lat. Darium — 21 Canapat = Canopat, Canapak, jméno Egypta — Balbas = Beleth, Belbeis — 23 Babylon(ie) = Egypt; jindy se tak nazývala i Káhira (žoldán babylonský = sultán egyptský) — Kar = Káhira, Kairo — 25 Sinaj, pohoří na jižní polovině poloostrova Sinajského mezi zálivem Suezským a Akaba — 48 Halape, Aleppo, staré město v severní Sýrii (vedle Damašku bývalo v Sýrii největším městem); Vilhelm Tripolský: regnum Alapie in terra Emach.

Rozdíl XV. 13 Sarochon, spr. Zarocon — 15 Salhadin = Saladin — 16 Richard I. Lví srdce, král anglický (1157—1199), vypravil se na tzv. třetí křížáckou výpravu (1189—1192); uzavřel příměří se Saladinem r. 1192 — 23 Ludvík IX. Svatý, král francouzský (1214—1270), vedl tzv. šestou křížáckou výpravu (1248—1254) — Jména sultánů egyptských jsou tu namnoze zkomolena. (Mandeville je čerpal z Haytonovy knihy *Liber de Tartaris*.) Uvádím je v chronologickém pořadí podle Hameliusa (II. p. 39): 1. Zarocon, 2. Saladin, 3. Boradyn, 4. Melik-el-Kamil, 5. Melechsalan, Melik-es-Salih, 6. Tympieman (Tiaqueman, u Haytona Turquimanus, Turcoman, emír mamelucký), 7. Cachas, 8. Bendochdare, 9. Meleschsach, tj. Melik-es-Sa'eed, 10. Elphy is Melik-el-Mansoor Kaláoon, 11. Mellethasseraf, Melik-el-Ashraf Khaal, 12. Melechnasser, Melik-el-Nasir Mohammad, 13. Guytoga, Melik-el-'Adil Ketbooghá, Melecheheadell, v čes. Vitega, 14. Lachyn, Melik-el-Mansoor Lageen, Melehmanser (v čes. Ladut); Melechmadabron vládl jen 6 měsíců, byl sesazen 11. ledna 1342 — 31 Andurat, spr. Edvard I., král anglický (1272—1307), zúčastnil se ještě jako princ sedmé křížové výpravy 1270—1271 — 33 Damašek, největší město Sýrie, leží na vých. úpatí Antilibánu — 37 Tripoli, Tripolis, město na pobřeží Sýrie.

Rozdíl XVII. 8 Kaldejská země = Chaldejská (při zálivu Perském) — 14 Nemrot, Nembroth, Nimrod, bohatýr pověstí starobabylonských — 16 Ninus, mytický král a zakladatel říše Asyrské; založil město Ninive — 21 Cyrus (Kyros) II., král perský (asi od r. 560 až 530 před naším letopočtem), založil velejší Perskou — 33 kán z Kathaje = chán z Kataje (severní Číny) — 36 Methade, spr. Methon, město v Arábii — 37 Jatríde, spr. Jattreb — 44 Baldach = Bagdád — 46 Nabuchodonosor (Nebukadnezar) II., král babylonský (605 až 562 před naším letopočtem) — Suchus, Suzis, spr. Sutis, dřívější jméno Bagdádu.

Rozdíl XVIII. 7 n. Vilém Tripol. (ed. Prutz, p. 582): Mesopotamiam,

... in qua habitabat Abraham, ... de qua civitate fuit doctor Effrem et etiam Theophilus, quem virgo Maria de manu inimici liberavit (tedy opačně než v českém překladě: Theofilus, jenž jest zprostil matku boží od jejích nepřátel) — 8 Ephraem Syrus (306–373), církevní Otec, autor mnohých theologických spisů; žil v Edesse — 18 Babylon (ie) = Káhira — 20 Marach, spr. Marroch, Marrok (Morocco), město — 28 Amloch, spr. Aloth — 40 Kar = Káhira.

Rozdíl XIX. 6 Rama, spr. Ramasses — 17 pět vlastí (= provincií); v něm. jsou jejich názvy: Salue, Damasel, Ehesdras, Alexandria, Damiatia; v anglickém: Sahyth, Demeseer, Ile, Alisandre (= Alexandrie), Damyete (= Damietta, přístav v Egyptě v deltě Nilu).

Rozdíl XXI. 5 Kleopolis, spr. Heliopolis (Sluneční město) — 9 Foinix, fénix, báječný pták, o kterém se věřilo, že přilétá každých 500 let z Arábie do Heliopole, aby se tam ve vlastním hníždě upálil a potom ze svého popela vzlétl omlazen k dalšímu životu (symbol nesmrtnosti).

Rozdíl XXII. 14 Kar = Káhira, hlavní město Egypta před počátkem delty Nilu — 15 „kterážto s nimi neleží“; v angl.: kteří jsou jiného zákona (= víry).

Rozdíl XXIII. 7. „Mezi tím městem... Kar a mezi Babyloní ejspiskú“; v českém překladě je omyl, protože Kar i Babylonie znamenají Káhiru. V něm.: Vor der Stadt Cairo wächst der Balsam.

Rozdíl XXIV. 8 Sinaj; Sinajský poloostrov v Rudém moři, oddělený od Egypta Suezským průplavem. Při sev. okraji nejvyšší hory Sinaje je opevněný klášter sv. Kateřiny — 13 Lamparty = Lombardsko, země v severní Itálii — Marsilí = Marseille — 14 Nápule = Neapol — Brandis = Brindisi, přístavní město v jižní Itálii při průlivu Otrantském — 15 Tuškanié = Toskánsko, krajina ve střední Itálii — Pullen = Apulie, krajina v jižní Itálii — 16 Kursie = Korsika — Sardina = Sardinie.

Rozdíl XXV. 2 Silická země = Sicilská — 20 n. O zkušebných hadech v. Legenda aurea c. XC (založeno na Skutích apoštol. 27, 3 až 6).

Rozdíl XXVI. 5 Greffe, v něm. Tropic; snad ostrov Korfu, proti albánsko-řecké pevnině, nejsevernější a největší z Iónských ostrovů — 7 Myroicoder; v angl. Myrok (vykládá se buď jako Hiericho nebo Mavrovo v Albánii) — do Babyloně; omyl m. do Valony (tak v angl.). Valona (Avlona), město v Albánii (dnes Vlora), jižně od Drače — 8 Duras = Drač (Durazzo), staré přístavní město (záp. od dnešního hlavního města Tirany) ve střední Albánii (viz mapku v díle Kurt Seligera Albanien, 1958) — 26 Babyloň—Káhira.

Rozdíl XXVIII. 5 Rudné moře = Rudé — 12 údolí Helim = Elim, prý dnešní Vadi Garandel nebo Tajbeh nedaleko Sinaje.

Rozdíl XXX. 5 Sv. Kateřina byla podle legendy umučena v Alexandrii, odkud její tělo přenesli prý andělé na horu Sinaj.

Rozdíl XXXIII. 16 Antropofornité, nějaký omyl; v angl. překladě

Ascopardes, tj. beduíni (sr. v něm. „Gymnosophisten“, kteří se při náboženských obřadech vrhali pod vozy; viz *Simrock*, Die deutschen Volksbücher XIII, v předmluvě str. XII.).

Rozdíl XXXIV. 2 Ojír (spr. Ogier, vyslov ožjé), Dán, jeden z paladinů Karla Velikého, opěvovaný hrdinskými písněmi v Nizozemí, Dánsku, Německu, Španělsku a v Itálii. Vystupuje (psán Ožier) i v Karolinské epopeji Julia Zeyera. Jeho jméno Ogier je zkomoleno z pův. Autcharius. Provázel po smrti Karlomana (771) jeho vdovu a dva synáčky na útěku k Desideriovi, králi lombardskému, dědečkovi dětí. R. 773 táhl s Desideriem proti Římu, ale když byl odražen papežem Hadriánem, zavřel se před Karlem Velikým ve Veroně, kde byl obležen a vzdal se nepříteli. Sr. *Voretzsch*, Ueber die Sage v. Ogier dem Dänen (Halle, 1891). — Četné zmínky o Ojírvi nepocházejí od autora cestopisu „Mandevillova“, ale byly tam vloženy už v jednom starém francouzském rukopisu tohoto díla; vznikly asi v Lutychu, kde byl Ogier ctěn jako místní rek (sr. Sborník filol. I, 1910, str. 12). Neprávem se tedy vytýkalo dřívě Ottovi v. Diemeringen, že tyto zmínky tam vložil teprve on. Vyčítá mu to ještě *Karl Simrock*, Die deutschen Volksbücher, XIII. Bd (Frankfurt a. M. 1867), str. XIII. s.; podle něho vše o Ojírvi převzal Otto v. D. z rytířských románů o Karlu Velikém. — Jiné spisy o Ojírvi uvádí *Sandbach* l. c. p. 7, pozn. 2 — 16 Sába byl asi nynější etiopský kraj Šoa.

Rozdíl XXXV. 5 Ebron = Hebron, starodávné město palestinské Kariat Arbe — 25 Tanegarba, spr. Karicarba, tj. Kirjath Arba, Kariat Arbe, staré jméno pro Hebron — 26 Arboch, spr. Arboth, Arbe (sr. Jozue 14, 15).

Rozdíl XXXVII. 7 gamel, arabsky canbil, kanbil (sr. Ducange, Glos. graec. s. v. kambél) — 9 dryp, spr. dirp (tak u Odorika).

Rozdíl XXXVIII. 35 Damosius, spr. Damasus — 36 Řecká jména Tří králů v angl.: Galgalath, Malgalath, Saraphie.

Rozdíl XXXIX. 4 Sv. Jeronym (347–419), církevní Otec, který vedle překladu Písma sv. do latiny (Vulgáta) napsal i hojné výklady k bibli; Erasmus Rotterdamský ho staví pro uhlazenost slohu nad samého Cicerona — 32 Nicol, v angl. Michal.

Rozdíl XLI. 15 Aškalon, filistínské město mezi Ázotem a Gázou na pobřeží Středozemního moře — 25 „Asyřané“ klade vydavatel místo zkomolenin v stč. rkp. (ariáni, Syrani atp.) podle angl. rukopisů, kde se čte: Asyřané, Peršané — 28 Tateři = Tataři.

Rozdíl XLII. 39 Gotfrid z Palan, spr. Gottfried z Bouillonu, byl jedním z předních vůdců první křížové výpravy, r. 1097 se zúčastnil dobytí Antiochie, r. 1099 dobytí Jeruzaléma; zemřel r. 1100. (Látka tato byla zpracována i česky: *Bohumír, první křesťanský Jeruzalémský král aneb Vysvobození Jeruzaléma od Saracenů*. Pravdivá historie z jedenáctého století. V Litomyšli 1847, tiskem a nákl. Fr. Bergra.) — 43 Řecký text spr.: Ho theos basileus hémón pro aiónos eirgasato sótérian en mesó tés

gés (Migne 198, c. 1634) — 46 Druhý nápis řecký spr.: Petra, hén horás, esti basis tón pisteón tú kosmú.

Rozdíl XLV. Text v tomto rozdílu je úplně čerpán ze spisu Wilhelma von Boldensele, *Itinerarium* (ed. Grotefend, *Zeitschr. d. histor. Ver. f. Niedersachsen.*, 1852, p. 244 et 253), i to, že autor dostal od sultána list, kterým si zjednal i sem přístup (ř. 15). Jak máme pak věřiti, že byl Mandeville aspoň v Egyptě?

Rozdíl XLVI. 12 Sv. Karel = Karel Veliký, císař (800–814), tvůrce říše franské a nejobávanější ochránce křesťanství proti Saracénům; připojil k území svému mj. také sídla Avarů až po Dunaj. Jeho činy byly pověstmi a legendami zveličeny — 16 Rulant z Alibier = Roland, soudruh Olivierův, národní hrdina Francie, přední paladín Karla Velikého, podle legendy jeho vnuk, zvěčněný v starofrancouzské písni o Rolandu, kterou přebásnil česky Julius Zeyer — 17 Cáchy, město v Porýní u nizozemských hranic — 19 Putires, spr. Poitiers, město v záp. Francii — 20 Terteres, spr. Chartres, město jz. od Paříže — 22 Spr. Vespasian, císař římský, vládl od r. 69–79 — Titus, jeho syn, dobyl Jeruzaléma r. 70 po pětíměsíčním obléhání; Jeruzalém byl pak zbořen — 24 Julián Apostata, císař římský (361–363), pracoval pro obnovu náboženství pohanského proti křesťanskému — 27 Publius Aelius Hadrianus, císař římský, r. 135 obnovil Jeruzalém a nazval jej Aelia Capitolina (v čes. překladu Mandevilla: Elame).

Rozdíl XLVIII. 5 Bethel bylo staré královské město kananejské, v němž byla truhla (archa) boží. Teprve David ji přenesl do Jeruzaléma.

Rozdíl LI. 2 Acheldemach, v angl. Acheldamach — 20 Daniel prok, omyl m. Samuel.

Rozdíl LIII. 16 Saboim, spr. Seboim, město v rovině Jordánské.

Rozdíl LIV. 16 Maron, spr. Merom — 18 Judovu, v angl.: Ydumye — Besaron; angl.: Betron — 19 Mel, spr. Meldan.

Rozdíl LV. 7 Ojěf z Denmarku; v angl. Baldwin, tj. Balduin I., král jeruzalémský od r. 1100–1118, rytíř dolnolotrinský, jenž se s bratrem Bohumírem z Bouillonu vyznamenal v první křížácké výpravě — 10 Sabach, angl. Sobach — 12 Aromathia, angl. Ramatha = Ráma, což je jméno několika míst v Palestině — 13 Saphin, angl. Sothym — Efram = Efraim — Sechim, spr. Sichem, město ve střední Palestině, jež Vespasian přejmenoval na Flavia Neapolis — 22 Julián Apostata v. pozn. k rozd. XLVI. — 25 Theodosius, císař římský (379–395) — 27 Nápule, omylem m. Konstantinopole — 30 Janov, největší přístav v Itálii, hlavní město Ligurie — 33 Amiris u Britaní (= v Británii), omyl; spr. asi Amiens v Picardii (Somme) ve Francii.

Rozdíl LVI. 7 O Ojífovi v. pozn. k rozd. XXXIV. 2

Rozdíl LVII. 14 Latinsky: De Babilonia coluber exiet, qui totum mundum devorabit (citát není biblický) — 25 Gabel, v angl.: studánka Gabriellova — 44 údolí Jozafat; od 4. stol. se ztotožňuje s údolím Kidron

(Cedron), jež dělí Jeruzalém od hory Olivetské. Židé i muslimové věří, že se tu bude konat poslední soud.

Rozdíl LVIII. 22 Bazaan = Bashan — Jerasin, angl. Gerasa, město v Palestině na sev. přítoku Jaboku — 25 Draconides, angl. Traconye (= Trachonitis), planina v Sýrii — 26 Tiberius, císař římský (14–37) — 37 Safor, Saphor = Sefhor.

Rozdíl LIX. 8 Damašek; v. pozn. k rozd. XV. — 13 Arménie Veliká (Větší), dnešní Arménie; Arménie Menší, Kilikie v jv. Malé Asii — 14 Damaskus, Abrahamův vladař; spr. asi Eliezer, hospodář Abrahamův (sr. 1. M. 15, 2) — 16 jezero Sehor; v angl. hora Seyr (= Seir), pohorí od Mrtvého moře až k zálivu Rudého moře — 34 Sardanoch, angl. Sardenak, něm. Sardam.

Rozdíl LX. 2 a 12 Bokor, angl. Bochar, něm. Boliar — 11 Sardanoch = Sardenak — 19 Baphanie, angl. Raphane (dnes Rafnêh) — 25 Tripolis v. pozn. k rozd. XV. — 26 Beruth = Bejrút, nejdůležitější přístavní a obchodní město v maloasijské Sýrii — 29 Sidon(e), dnes Saída, slavné starověké město a metropole Foiničanů — 31 Suradre, angl. Surry, něm. Sur — 32 Tyros, asyrsky Surru, nyní Súr, přední přístavní město foinické — 34 Greth; v. pozn. k rozd. XXVI. 5 sub Greffe — 36 Lamparty; v. pozn. k rozd. XXIV. 13.

Rozdíl LXI. 12 Lampartské hory = lombardské — 13 Burgundsko ve Francii — 16 Greth, angl. Gryffe (= Korfu?); v. pozn. k rozd. XXVI. 5 — 17 Myroth, angl. Muroch (= Mirrok), přístav (Mavrovo v Albánii) — Babyloní, spr. Valona (dnes Vlora), přístav v Albánii; v. pozn. k rozd. XXVI. — 18 Duras = Durazzo; v. pozn. k rozd. XXVI. — 21 Famegast, spr. Famagusta; v. pozn. k rozd. X. — 22 Jafet = Jaffa, Joppe; v. pozn. k rozd. XI. 19. — 26 Rama, angl. Rames (Ramleh), jméno několika měst v Palestině — 27 Diaspole (dříve Lipp), angl. Dispolis (dříve Lidda) — 30 Enyazo, něm. i angl. Emaus, město v Palestině — 31 Ramata, angl. Ramleh, jméno několika měst v Palestině — 32 hora Mandine, angl. Modun, Modyn — 34 Brandise = Brindisi; v. pozn. k rozd. XXIV. — 35 Nápul = Neapol; v. pozn. tamtéž — Kalábrie, poloostrov v jižní Itálii — 36 Gret = Recko — 39 Rusmel, angl. Ruffynell (= Nikomédia), město v Malé Asii — 41 Pubrial, angl. Pulveral (= Bafira, město) — 42 Senopule, angl. Synople (= Sinope), dnešní Sinup, přístavní město na sev. pobřeží Malé Asie — Kapadocie, Kappadokia, kraj v severových. části Malé Asie — 44 Concon, angl. Chiutok (= Civitot), přístav v Malé Asii — 45 Nich = Nicaea, Nikaia, ve starém věku město v Bithynii v sz. Malé Asii — 49 řeka (!) Rotolaj, angl. Riclay (= Heraclea), město v Bithynii — 52 řeka (!) Schanitonic, angl. Scanton (= Iconium), dnes Konia, město ve vnitřní Malé Asii — Antiochie Menší, asi A. Pisidská ve Frýgii v Malé Asii.

Rozdíl LXII. 10 Romania, zde Malá Asie (Asia Minor) — 11 Florancia, angl. Florach, něm. Floranche — 13 Maysters, něm. Maysere — Moran-so, angl. Marmistre (= Mopsuesta), starověké město v Kilikii — 14

Mark, angl. Marioch (= Maraš), hlavní město stejnojmenného vilájetu v Sýrii — 15 Archise, v něm. Archeise — 16 řeka Ferne, jinak Fursar (něm.: jinak Farsar, angl. Farfar) — 18 Ave, angl. Abáná, řeka, nyní Nahr-Baradí, vytéká z vých. strany Antilibanonu, teče přes Damašek a zaniká v bažinách — 20 rovina Dardades, angl. Archades — 21 Vemire, něm. Venine, Fenine, angl. Phenise (= Philomelium), město ve Frýgii — 23 město Feren, něm. a angl. Ferne (= Ilgun) — 25 Antiochie Veliká, město v Sýrii v údolí Oronta — 28 Ferna v. výše Ferne — 35 Laense, angl. Lacuth = Laodikia, Laodicea, jméno několika měst v přední Asii — 36 Gibel, angl. Gebel (= Djiblél), město — Cerntose, angl. Tortouse (= Tortosa), město ve Španělsku na Ebru — Temple, angl. Tryple (= Tripolis), v. pozn. k rozd. XV. 37 — 38 Geboleth, angl. Gibilet (= Byblos), starověké město foinické — Berut = Bejrút, v. pozn. k rozd. LX. 26 — 39 Atre, angl. Acre (= Dacoun, Akka), přístavní město v Sýrii, kdysi Ptolemais — 43 země Flogane, angl. Flagramy v Sýrii — Kaifašovo město, angl. Caiaphas (= Haifa), přímořské město v Palestině — 45 Cesarie Filipova v. pozn. k rozd. XIII. 23 — 46 Jaffe v. pozn. k rozd. XI. 19 — Rama = Rames, v. pozn. k rozd. LXI. 26 — Emayre = Emaus, městečko v Palestině.

Rozdíl LXIII. 15 skrze Libí; v něm. také Libyen, ale je to zřejmý omyl, asi m. Livonii (v angl. jsou tu vyjmenovány: Russia, Livonia, Cracow, Lithuania) — 19 Lejflantská země = Livonie (v Rusku) — Kozlenská země v Pomořanech — 22 Tateři = Tatarsko — 28 Pokřik při nájezdu pohanském v angl.: Kerra, kerra, kerra — 46 Kaldie = Chaldea, země při zálivu Perském — 47 Babylonie = Babylon.

Rozdíl LXIV. 13 Narbonne, hlavní město francouzského departementu Aude, 12 km od moře Středozemního — Marsilie = Marseille — Valencie, španělská provincie na pobřeží Středozemního moře — 15 Herkules (Hérakles), bájný rek starého Řecka, vykonal proslulých 12 těžkých prací (např. uškrtl lva pouhýma rukama atd.) — Herkulovy sloupy se nazývaly skalnaté mysy u mořské úžiny Gibraltaru, o nichž věřili staří, že je sem postavil Hérakles na svých cestách — 18 Atlas, největší horský systém severní Afriky — 24 Kartagina (Kartágo), staré město a stát v dnešním Tunisu — Libye byly ve středověku nazývány africké kraje na západ od Egypta a na jih od Kyrenaiky a Veliké Syrty. Jménem Libye se však také označovala někdy celá Afrika — 27 země Maury = Mauretanie — 54 Madiánský = Médský — 58 Maroch, angl. Mayrok = město Maroko v severozáp. Africe — 62 Kopiorské moře = Kaspické — 63 Canais (spr. Tanais), angl. Thamy = řeka Don, která se ve středověku pokládala za hranici mezi Evropou a Asií.

Rozdíl LXV. 18 Tauriské moře; snad jezero Urmíjské (Tebrízské) — 20 Trapizoden = Trapezunt (Trebizond), nejdůležitější město maloasijské při Černém moři — 23 Anastasius, spr. Athanasius (omyl je už v něm. překladě); Athanasius Veliký, církevní učitel (asi 300 až 373) — 31 Malá Arménie; v. pozn. k rozd. LIX. — 35 Lachtis, angl. Layays

(= Laiazzo), město — Persidoch, angl. Pharsipee (= Perschembé), město — 36 Torckie, angl. Cruk (= Korghe), město — 65 templářský zákon = templářský řád, založený r. 1119.

Rozdíl LXVI. 14 Tripsoda = Trapezunt; v. pozn. k rozd. LXV. — 15 Acien, angl. Artyroun = Erzerum, hlavní město stejnojmenného vilájetu v turecké Arménii — 16 Torkenšti = Turci — 19 Sabisokole, angl. Sabissocolle, Odorik: Sabissa colloassei — 20 Carachel = Ararat, hora v Arménii — 21 Thano, spr. Taneez, židovské jméno pro Ararat — 44 Landama, angl. Dayne (= Ayné) — 45 Hanien, angl. Any (= Ani) — 47 Thaurise = Tauris, Tabriz, Tebríz, město v Persii; dříve slulo Fotois, něm. Saxis, angl. Faxis — 56 Sodoma, angl. Sadonye (= Soldania), letní sídlo krále perského — 61 Casach, angl. Cassak (= Cassan), město v Indii — 63 Geth (Bovenschen: Bethe, Oderich: Gest), město v sev. Isfahánu, nově zvané Gez — 69 Carnaa, angl. Cornaa, nově Kinara (staré Persepolis); podle Sandbacha Iconium v Malé Asii.

Rozdíl LXVII. 12 Svec, angl. Sweze, jméno země Jobovy — Utrpení Jobovo líčí kniha Jobova, jedna z knih Starého zákona — 18 Eson, angl. Esau, král idumejský.

Rozdíl LXVIII. 15 Kaldejská země v. pozn. k rozd. LXIII. — O Amazonkách sr. St. K. Neumann, Dějiny ženy I (Praha 1931), str. 135 n. — 33 Calophines, angl. Colepeus, Colopeus — Sechim = Skythie — 42 Gech, angl. Geth; v. pozn. k rozd. LXVI, 63 — 55 Mauritonia, „múřenínská země“ = Mauretanie, dnešní Maroko a Alžírsko.

Rozdíl LXIX. 36 Armos, angl. Cruces = Hormuz, Ormuz, skalnatý ostrov na již. pobřeží Persie — 48 ostrov Cana, angl. Chana = Thána v Arabském moři na záp. pobřeží vých. Indie.

Rozdíl LXX. 9 Město Sarcine, angl. Sarchee, něm. Sarquie, v Indii — 13 země Lunk, něm. Lombe, angl. Lomb, Polombe = Quilon, Kulam, Kollam, přístav na Malabárském pobřeží (jihozáp. pobřeží Přední Indie) — 15 cobar, angl. Combar — 19 Flandrine, něm. Flondrine, Flandrine, angl. Fladrine — 22 Floranse; nyní se jmenuje Singlas, angl. Zinglantz = Cranganor — 39 bonus, angl. Bano — 53 černobýl, koření sv. Jana, lat. Artemisia vulgaris; pověřiví lidé se večer před sv. Janem touto bylinou opasují proti obludám, kouzlům, nemocem a neštěstím — 58 země Lunk; v. pozn. výše — 59 hora Palube, něm. Paluben, angl. Polombe.

Rozdíl LXXI. 6 Mabatón, angl. Mabarón, pobřeží Koromandelské (vých. pobřeží v Přední Indii) — 8 Colanen (dále v čes. textu též: Calamine), angl. Calamyne, něm. Calamie = Kalamina v Indii (= město Mailapúr). Sv. Tomáš podle círk. podání byl umčen v městě Kalamíně v Indii; jeho ostatky byly přeneseny r. 232 do Edessy.

Rozdíl LXXII. 8 Lamoim, něm. Lamori, angl. Lamary, království na ostrově Sumatře, často připomínané arabskými cestovateli — 26 hvězdy Kuřátka, lidový název souhvězdí Plejád — 29 sedm hvězd, ješto Vuoz

slovů; Veliký a Malý vůz, jiné jméno pro souhvězdí Velkého a Malého medvěda.

Rozdíl LXXIII. 12 Simbar, angl. Sumobor (= Cinnabar), něm. Symobor, podle Sandbacha Sumatra — 19 Jana, ostrov, kde se lidé tetují na tváři, jest Jáva (od Sumatry je oddělena úžinou Sundskou) — 38 Hektor, syn trojského krále Priama a Hekaby, přední hrdina z trojské války — 39 Herkules, Herakles v. pozn. k rozd. LXIV. — 41 O Ojřovi v. pozn. k rozd. XXXIV. —

Rozdíl LXXIV. 10 Calonoch, něm. Calanah, angl. Calonak, jiným jménem Pachem (angl. Pathen).

Rozdíl LXXVII. 10 Millo, angl. Milke (ostrov) — Tracorde, Dracorda, angl. Tracoda (ostrov).

Rozdíl LXXVIII. 6 Doden, angl. Dondun (= Dondyn, ostrov), Odorik: Dondiin.

Rozdíl LXXIX. 5 Doden; v. pozn. k předch. rozdílu.

Rozdíl LXXX. 14 Mořská kočka (makao), druh opice, Simia cynomolgus; v. Širým světem XVII, 1940, str. 331.

Rozdíl LXXXI. 7 Země Matameron, Mathameron, angl. Nacumera, Odorik: Vacumeran.

Rozdíl LXXXII. 9 Pilin, angl. Silha = Cejlon (který se dále v cestopise vyskytuje i pod názvem Taprobana).

Rozdíl LXXXIII. 13 Manchi, angl. Mancy = jižní Čína, kdysi nezávislé království — 25 Laton, angl. Latoryn, město v jižní Číně — 41 vydr; spr. kormoránů (Mandeville si chybně vložil Odorikovy „potápky“ — mergi).

Rozdíl LXXXIV. 8 Caysage, angl. Cassay, „největší město světa“ = Chang-čou, hlavní město jižní Číny; u Marka Pola: Kinsay, Quinsey — 18 pigen, něm. Bigon, angl. Bigon — 33 Manchi, v. pozn. k rozd. LXXXIII. — 33 Tileffo, něm. Tylempho, angl. Chilenfo = Nanking — 38 Dalach, angl. Balay = Jang-tse-kiang, Jang-c'-tiang, největší veletok čínský a jedna z největších řek světa; tvoří hranici mezi jižní Čínou a severní Čínou (Kathají).

Rozdíl LXXXV. 24 město Grois, něm. Janikai, angl. Janichay = Jang-čou v jižní Číně — 33 město Metoda, něm. Meko, angl. Menke = Menzu, Ning-pcho, přístavní město ve vých. Číně — 37 město Lancherin, angl. Lanteryne = Lin-ťing — 38 řeka Ameram, angl. Caramaron = Chuang-che.

Rozdíl LXXXVI. 6 Kataj = severní Čína — 9 Flandry, kdysi samostatné hrabství, dnes rozděleno mezi Belgii, Nizozemí a Francii — 15 Sumage, angl. Sugarmago (= Čchi-ning-čou) — 17 Caydon, sídelní město chána (= Gaydo neboli Ta-tou, mongolské město sv. od Pekingu).

Rozdíl LXXXVII. 37 O knězi Janovi (Johanovi) v. pozn. v rozd. CIII. — Manchi, angl. Mancy; v. pozn. k rozd. LXXXIII.

Rozdíl LXXXIX. 20 Jména sedmi pokolení v angl.: Tartar, Tanghot,

Eurach, Valair, Semoch, Mengly, Coboogh — 24 Cangius, angl. Changuys (= Jenghiz), tak i dále.

Rozdíl XC. 37 Hora Belion, angl. Belgian, Belyan, sz. od Pekingu, jz. od Irkutsku (v pohoří Kentai).

Rozdíl XCI. 26 Cangin = Cangius; v. pozn. k rozd. LXXXIX.

Rozdíl XCII. 19 n. Sr. podobnou pověst, kterou zaznamenal Konstantin Porfyrogennetos (905–959) o velkomoravském panovníku Svatooplukovi, jenž na smrtelném lůžku kázal svým třem synům zlomiti svázané tři pruty atd. — 30 Ottoka, angl. Ecchecha (= Ogotai).

Rozdíl XCIII. 10 Mangon, angl. Mango — 14 Halam, angl. Halaon (= Hulagu) — 29 Cabillo, angl. Cobyla = Kublai, Kubilaj, veliký chán mongolský, vnuk Džingischánův. Od r. 1264 sídlil v Pekingu a odtud si podrobil i jižní Čínu. O něm se dočítáme v cestopise Marka Pola — 30 jonig, angl. Izonge (= ulice, tvořící město Peking).

Rozdíl XCVI. 43 Tiant, něm. Ghiant, Chiant, angl. Thiaut (= Tangut) — 44 Tonsore, něm. Chonsere, Tonsere, angl. Tessue — 45 Curnit, angl. Cuncy — Ordí, angl. Ordij — Cohaday, angl. Chahaday — 46 Urnengí, angl. Buryn — Norab, angl. Negu — Caday, angl. Cadu — Crmen, angl. Cicten — Kalach, angl. Balacy — Lobilan, angl. Babylon — 47 Goregen, angl. Garegan — (České jméno Sibam v angl. nemá opory) — 48 Seroch, angl. Serioch — 49 Neroch, angl. Borak — Ozeb, angl. Karanke.

Rozdíl XCVII. 10 Tarsia, angl. Tharse (Tharshish) — 14 Curtymesten, angl. Turquesten (= Turkestán) — 16 Tursanie, Torsanie, angl. Chorasme (= Chvarezm); Hayton: Corasme — 25 Comane, angl. Comanye = Cumania, Kumánie — 34 řeka Ethil = Volha (tatarsky: Itil) — 40 hora Tochas, angl. Chocaz = Kavkaz, na hranicích Evropy a Asie — 41 Kaspiské moře = Kaspické jezero — 46 Loderkint, angl. Derbent, Derbend, průsmyk a přístavní město na záp. břehu Kaspického moře.

Rozdíl XCVIII. 8 Katajská země = severní Čína — 9 Turquenské království = Turkestán, krajina záp. od jezera Kaspického, na jihu ohraničená horstvy Hindúkuše, Pamíru a Kuen-lunu — 12 řeka Phison = Ganges — 15 město Docture, angl. Boyturra = Buchara, proslulé město středoasijské v Turkestánu — město Feron, angl. Sormagant = Samarkand, hlavní město samarkandské oblasti v Turkestánu — 18 Arménie Veliká = dnešní Arménie — 20 město Nesapor, angl. Nessabor = Nišápur v sz. Persii — Saphon, angl. Saphon = Ispahán, město v Persii — 21 Sarmassa, angl. Sarmassane = Samarkand (viz výše) — 23 Alexandrie, jinak Brána Železná, průsmyk derbendský; v. pozn. Loderkint k rozd. XCVII. — 25 město Thaurise, angl. Taurizo = Tebriz v Arménii — 28 Arménie Menší = Kilikie (jv. Malá Asie) — 29 Gorgien, něm. Georgien, angl. George — 30 hora Absoron, angl. Abzor = Elbrus, nejvyšší hora v pohoří Kavkaz — 31 Alamo = Alania, sídlo starého skytského národa mezi Kavkazem a Donem — 33 Gorgen,

angl. Georgie — Abkas, angl. Abcaz, Abcház = Abkhasia, Abazia, kraj západokavkazský při vých. břehu Černého moře — 36 Hamson, něm. Hanison, angl. Hauyson — 45 císař perský Sarnas, angl. Saures = Šapur II.

Rozdíl XCIX. 10 Kapadocie, země v střední a sev. vých. Malé Asii — Samen, angl. Saure (= Isauria), stará krajina v Malé Asii mezi Frýgií, Pamfilií, Lykaonií a Kilikií — Birkon, angl. Brique = Frýgie — 11 Cresitonia, angl. Quesiton — Pitonie, angl. Pytan = Bithynie v sz. Malé Asii — Gengechie, angl. Gemeth — 13 Sathasa, angl. Sachala = Satalia, přístav na j. pobřeží Malé Asie — 17 Neyne = Ninive, hlavní město starověké Asýrie — 19 Maragor, angl. Maraga, Marágha, město v Persii vých. jezera Urmíjského — 24 Mezalech, angl. Mosell (= Mosul v Mezopotámii na pravém břehu Tigridu) — 26 Rachals, angl. Roiauz (= Rohais neboli Edessa v Mezopotámii) — 27 Múřenínská země = Etiopie — 29 Nubien = Nubie, kraj v sv. Affice v oblouku Nilu — 30 Mauritanie = Mauretánie, staré jméno pro dnešní Maroko a Alžírsko.

Rozdíl C. 15 Trapizoiden = Trapezunt; viz pozn. k rozd. LXV. — 17 Cadilla, angl. Caldilhe, u Odorika Cadili, Caloy — 22 Ibernie = Hibernia, ve středověku latinský název Irska.

Rozdíl CI. 7 Kaspické moře = Kaspické — K dalšímu sr. *Boh. Horák*, Zeměpisné domněnky a strašidla středověkého člověka (Širým světem II, 1924, str. 5 n.): Ale jedna z hlavních otázek středověkého národopisu byla založena na 20. kapitole (Zjev. 20, 7 n.) Zjevení sv. Jana, která zní: „A když se vyplní tisíc let, propuštěn bude satan ze žaláře svého. I vyjde, aby svodil národy, kteříž jsou na čtyřech stranách země, Goga a Magoga, a aby je shromáždil k boji, kterýchžto počet jest jako písku mořského.“ Před posledním soudem vytrhnou prý kmenové Gog a Magog ze svých sídel, ničíce a pustošíce záplavou povrch země... Záhy vyskytlo se vypravování, že Alexander táhna k východu uzavřel kovovými vraty vstup do pohoří na severu položeného a zne-možnil tak na věky útoky kmenů Gog a Magog, jež někteří pokládali též za ztracené kmeny židovské. A tak setkáváme se mezi vyobrazeními na středověkých mapách také s náspem židovským a s Alexandrovými obranami. Jak dovozuje Peschel, byly hradby u Derbentu při Kaspickém moři, jichž zbytky se zachovaly dosud, základem, na němž spočívala celá tato tradice. (Pozn. vyd.: V českém překladu jména Gog a Magog jsou jen v rukopisech B a N; v ř. 5 tohoto rozdílu se tam čte: jsú o ty hory, kteréžto Gog a Magog slovú. A to sú ty hory, jimižto...) — 4 Pentésilia, Penthesileia, v řeckém bájesloví dcera Arca, boha války, rálovna amazonská. Ve válce trojské pomáhala Trojanům; zabil ji Achilleus.

Rozdíl CII. 9 země Boccarie, angl. Bachari = Bactria, Baktria v sv. ránu — 17 ipopotamias = hippopotamoi, hroši; žijí v jižní Africe na sever až po Etiopii. Živí se jen travinami; vydráždění jsou ovšem ne-zpeční i člověku.

Rozdíl CIII. 6 Indie veliká nebo vysoká; zde asi Habeš, která bývala obyčejně zvána „la meçaine Indie“ = Prostřední Indie, kam byl lokalizován král (kněz) Jan (Johan). Tento kněz Jan (Johannes Presbyter) podle středověké pověsti byl křesťanský kněz XII. století ve východní Asii, odtud i Indorum rex zvaný, později lokalizovaný do Habeše. Pověst vznikla ze starokřesťanské tradice o Janu evangelistovi, jenž prý nikdy nezemřel, nýbrž založil v neznámých končinách říši blaženců. Původní pověst se smísila později s pověstí o Třech kráľích. Ve XII. století se objevil v Německu domnělý list krále Jana evropským panovníkům, v němž se líčí divy jeho říše. Na sněmu v Kostnici byli prý také jeho poslové. Křižáci čekali, že jim přitáhne na pomoc, Portugalci vysílali výpravy k jeho nalezení. U Marka Pola v českém překladě se jmenuje „pop Jan“ (vládce křesťanského kmene Keraitů v kraji kolem Urgy). Jeho říši vyvrátil r. 1203 Temudžin. Sr. o tom *Zarncke*, Der Priester Johannes, Leipzig, 1873—1879; *Oppert*, Der Priester Johannes in Sage und Geschichte, Berlin, 2. vyd. 1870; *F. M. Bartoš*, Za královstvím kněze Jana, ČNM 1947, str. 175 n.; tam i novější literatura. *Týž*: Tajemství království kněze Jana, krále Indie a Ethiopie, Nový Orient, 1951, 16 n.; *Boh. Horák*, Dějiny zeměpisu I., 1954, str. 96 n. Viz i Sborník filol. I, 1910, str. 7 pozn. — O knězi Janovi se dočítáme i v Sestře Paskalině od *Julia Zeyera* — 11 Gion, angl. Gyson = Nil — Phison = Ganges — 14 Pentexore, angl. Pentexoire, název ostrova i jeho hlavního města.

Rozdíl CIV. 13 město Hermes = Ormuz; nazváno prý po filosofovi Hermovi (viz pozn. k rozd. VI.) — 16 město Gebach, angl. Golbach (snad Cambaye, severně od Bombaje) — 39 město Suse, angl. Susa; podle Outremerse jde o město v Indii.

Rozdíl CV. 42 Pentexore, viz pozn. k rozd. CIII.

Rozdíl CVI. 10 O sv. Tomáši viz v pozn. k rozd. LXXI.; o tom, že byl až v Indii, jsou zmínky až v pozdějších spisech apokryfních.

Rozdíl CVII. 31 Penthexore; viz pozn. k rozd. CIII. — ostrov Melchoante, něm. Milchorache, angl. Milstorak, u Odorika: Mellestoire = Melaz.

Rozdíl CVIII. 8 řeka Phison = Ganges — 31 dva bratry sv. Františka z Lampart = dva františkáni z Lombardie — 34 Hispani = Španělé.

Rozdíl CXI. 20 Tropisode = Trapezunt; viz pozn. k rozd. LXV.

Rozdíl CXIII. 12 Xidrache, něm. Oxiderache, angl. Oxidrate — Genosept, angl. Gynosophe, Gymnosophe, ostrov a jeho obyvatelé — 31 Pelkam, něm. Pekanier, angl. Pytan, ostrov — 42 Benemar, angl. Buemare, řeka — 49/50 Babylon egyptský = Káhira.

Rozdíl CXIV. 8 Trapobtane, něm. Trapolane, angl. Taprobane = Cejlon — 18 Grille, něm. a angl. Orille (= Chryse) — Agritte, něm. Argite, angl. Argyte = Argyre — 26 Conapos, angl. Canapos, Canopus.

Rozdíl CXV. 33 Phison = Ganges — „druhá Ganges nebo Gion“,

chybně, má státi jen: Gion (angl. Gyson) = Nil – 35 „třetie (Tigris) teče skrze Afriku“, patrně omyl, asi m. Asýrii (tak v angl.) – 50 Ispanie = Hispanie.

Rozdíl CXVI. 3 Chataj = Kataj (severní Čína) – 4 Cassan = ostrov Kanson; Odorik: město Cossan (Cossam) – 5 Bibeč, něm. Rybach, angl. Ryboth = Tibet – 33 n. Ještě r. 1803 čteme o podobném nakládání s mrtvolami v líčení cesty kapitána Ivana Kruzenšterna (v knize Nikolaj Čukovskij, Čtyři kapitáni, přeložil Evžen Petr, SNDK 1959, str. 252): „Obyvatelé Nukahivy“ (jeden z Marquezkých ostrovů, skoro uprostřed mezi Austrálií a jižní Amerikou, objevený americkým kapitánem Ingrahamem r. 1791; pozn. vyd.) „nepohřbívali své mrtvé do země, ale pokládali je do větví stromů. Maso mrtvol požírali draví mořští ptáci a zůstávaly jenom kosti.“

Rozdíl CXVII. 7 Bibeč; viz pozn. k předch. rozd.

Rozdíl CXVIII. 10 Machomet, Mohamed, Muhammed, zakladatel islámu, žil od r. 570–632 – 26 (korán), alkorán nebo meselach nebo hatine; něm. Alcron oder Messellach oder Derharme; angl. Alcaron, Meshaf, Harme. Je to kánonická kniha islámu.

Rozdíl CXIX. 37 Formule přijímací, předříkávaná islámským popem, zní spr.: Lá iláha illá 'llahu, Muhammad rasúlu 'llah!

Rozdíl CXX. 8 Kaldie = Chaldea; viz pozn. k rozd. XVII. – 28 Karel Veliký; viz pozn. k rozd. XLVI. – 61 Galdasta, patrně Medína, město v Arábii, v Hidžázu; je v něm pohřben Mohamed – 63 Mekka, město v Arábii, v Hidžázu, rodiště Mohamedovo; mylně se tu tvrdí, že tam byl pohřben (omyl tento převzal Mandeville z Odorika).

Rozdíl CXXI. 9 n. Pohanští bohové zde jmenovaní jsou římsští.

SLOVNÍČEK

<i>agrest</i> – angreštové víno; vinný ocet	<i>hovadný</i> – zvířecí <i>hověti</i> – pečlivě chovati, šetřiti; pohodlí dělati
<i>bis</i> – ibis <i>bran, braň</i> – zbraň	<i>chamrdíce</i> – chamradí
<i>cěrkvice</i> – kostelík	<i>iphotamias</i> – hroch <i>ižádny</i> – žádný
<i>črt</i> – čert <i>črv</i> – červ <i>čítroba</i> – lačný žaludek <i>čtrmezcietma</i> – čtyřiadvacet <i>čtrmezcietmý</i> – čtyřiadvacatý	<i>jedno, jedne</i> – jenom <i>jezdílec</i> – kdo zjezdil mnoho světa, cestovatel <i>jhra</i> – hra
<i>datyl</i> – datle <i>debs</i> – dupot <i>desknatý</i> – plochý <i>dle</i> – délka; <i>na dli</i> – na dlouho <i>dlúhověčný</i> – dlouhého věku <i>dospělý</i> – dokonalý <i>dropfa</i> – drop <i>dřéve</i> (čeho) – před (čím) <i>dřievie, dřévie</i> – stromoví <i>dvamezcietma</i> – dvaadvacet <i>dvamezcietmý</i> – dvaadvacatý <i>dvořiti</i> – sloužiti u dvora <i>dvúdcát</i> (gen.) – dvaceti	<i>kamis, kán</i> – chán <i>kaštel</i> – tvrz <i>klamati</i> – posmívati se, žertovati <i>klamovný</i> – žertovný <i>klauza</i> – průsmyk <i>klejnot</i> – klenot <i>klí</i> – lepkavá pryskyřice <i>kokot</i> – kohout <i>konice</i> – stáj <i>kra</i> – kámen, veliký kus <i>krušcový</i> – solný; <i>krušec</i> – sůl <i>ktivúci</i> – kvetoucí <i>kupadlo</i> – místo ke koupání <i>kuřenec</i> – kuře <i>kus</i> – článek (víry)
<i>ejipský, Ejipt</i> – egyptský, Egypt	<i>lampartský</i> – lombardský <i>landfaréf</i> – kdo zjezdil mnoho světa ta <i>laskav byti</i> (na koho) – milovati (koho)
<i>firáč</i> – frank(?)	<i>látr(o)</i> – sáh <i>le</i> – ale, a <i>leci</i> – lehnouti si
<i>gorfant</i> – žirafa	
<i>hlavně</i> – poleno, pochodeň <i>hlemýždina</i> – skořepina hlemýžďová <i>hodiny</i> – modlitby kněžské	

hlostajný – lehké mysli, rozmařilý
líc – směrem
lomožiti se – zápasiti
loskot – hukot
lučiti – hoditi
lupina – šupina

Meče v Luturingí – Mety v Lotrin-
sku
milička – milenka
milík – milý, miláček

náboženstvie – nábožnost
nakusiti – nakousnouti
nali(t) – a aj, hle
náměstek – nástupce
napoly – na polovici
Nápol – Neapol
nedobyty – nedobytný
neplavny – nesplavný
nerušný – nepěkným rouchem
oděný
netáhnú (něco učiniti), až – ještě
než (něco učiním), už
netěžený – nevzdělávaný
nici – tváří k zemi
Nižší země – Nizozemsko
nožnice – pochva na meč

obdržeti se – udržeti se
obcházeť se – potloukati se
obchoditi se – zabývati se
obinúti – obvinouti
oblovánie – lomcování
oblovati – lomcovati
odbyti sebe – odbýti od sebe
odpověděti se komu – odepřítí,
odřící se komu
odpuštenie bráti (od koho) – loučiti
se (s kým)
odsudek – rozsudek
oféra – oběť
ochvátiť se – uhnati se
ochytiti – obsáhnouti
okolek – ohraničené místo

opačovati – opakovati
opatřiti – spatřiti, ohlédnouti
opustěti – zpustnouti
orudie – nádoba
oružie – zbraň; nádoba
oslnúti – oslepnouti
osmmezcietma – osmadvacet
osm(m)ezcietny – osmadvacátý
osudie – nádoba
otřěčiti se – odřící se
ovšem – docela, vůbec, zajisté
oznamek – titul
oznámiti se – seznámiti se

pachtovati – zmlítati
páteř – růženec
peřesty – pestrý, strakatý
pěťmezcietma – pětadvacet
pěťmezcietny – pětadvacátý
pičkati – močiti
pitomy – krotký
pivnice – sklep
plachy – divoký
poběhlec – odpadlík, apostata
pobitie – boj
pobojovati – přemoci
počestenstvie – pocta, úcta
podobny – pravděpodobný
pohřeb – hřbitov
pokúšeti – zkoušeti
poľský – polní
ponučenie – ponuknutí
poručenstvie – poslední vůle, kšaft
poručiti – svěřiti
pořad – řád, pořádek
postavec – roucho (zvl. hedvábné)
postavcovy – hedvábný
povážiti se – odvážiti se
proněsti – prozraditi
protisknúti – protlačiti
práslo – pruh, krajina
prěznivy – přátelský
prězice – vedlejší žena, souložnice
prěkaza – překážka
prieti – zapíratí

přiez(e)n – přízeň, laskavost, přá-
telství, příbuznost
přiježda – příjezd
přimuziti – přinutiti
přítrod – přirození
přirozenie – příroda, přirozenost,
přirozená povaha
přirozeny – přírodní, přírody se
týkající
přísny – vážný
přistavadlo, přistavídlo – přístav
přítovaryšiti se – přidružiti se
přízedník – poustevník
pulerovati – hladiti
puška – nádoba

rarah – káň
rázník – mincír
rokosie – rákosí
roveň, rovně – rovina
rozdiel – kapitola
rozpáčiť – do rozpaků přivesti,
odraditi
rozpravovati – rozčesávati
rúči – rychlý
rumny – tučný

řása – jehnědy, kočičky
řebří – řebřík
řepice – číše
řefátek – karbunkul

sedmmezcietma – sedmadvacet
sedmmezcietny – sedmadvacátý
sen – tento; z *sie strany* – z této strany
sic(e) – jinak
siene – předsíní chrámová
sjednati – sjednotiti
skřídla – deska
sľbiti se – zalíbiti se
slušetí – příslušetí
smietí – odvažovati se
snážděti – pozorovati
ssiestí – sesednouti
stien – skryté místo

stiklo – sklo
stoliti – stolovati, jísti
strahovati – ostříhati
stred – med; *stredny* – medový
středny, střídny – prostřední
stvoenie – tvor
svacený – svěcený
sveřepice – kobyla
sveřepiči – kobylí

šacovati – ceniti, odhadovati
šestmezcietma – šestadvacet
šestmezcietny – šestadvacátý
šestnádcet – šestnáct
šešel – chocholka
šešelina – šesulka
šetřiti – dbáti

takově – tak
terebintinovy – terpentýnový
těžený – vzdělávaný
točis(to) – totiž
tovaryšiti – obcovati
tovaryšny – družný
tráti – trvati
trest – třtina
trstie, třstie – třtina
třevo – střevo
třídcat (gen.) – třiceti
tříděti se – střídati se
třimezcietma – třiadvacet
třimezcietny – třiadvacátý
tvář, tvárnost – podoba
týmeneč – bahnité místo

učedník – učitel
udáviti – uskrťiti
úhlavní – hlavní
ubriem(n)y – přímý
úrok – roční plat, daň
uspravedlenie – ospravedlnění, spa-
sení
ustati – unaviti se
ustaveny – výstavný
ústavný – ustavičný

užasnúti se – leknouti se

váletí – válčiti

vážiti se – odvážiti se

včíniti – vložit

Veliký čtvrtek – Zelený čtvrtek

veštie – vchod

věžník – pes domácí

vlast – země

vrounati se – vyrovnati se

vsiesti – vsednouti

vsokófe – vbrzce

vskýsti – vstrčiti

všaký (den) – každý

výjezda – vyjetí

vyk – povyk

vysoká mysl – nad jiné vynikající
mysl

vzchod (vschod) slunce – východ

vzniknúti – vzniknouti

vzpustiti – spolednouti

vztopořiti – postaviti

zadchnúti se – zadusiti se

zádušie – nadace ke kostelu

zamútití se – zarmoutiti se

zamysliti – vymysliti

zášijkovati – za šíji bít

zátratný – záhubný

zatvořiti – zavřiti

zbožie – majetek, bohatství

zeménin – domorodec

zlatohlavový – ze zlatohlavu (látky
zlatem prošívané)

zlost – zloba

zóriivosť – horlivost

zóriivý – horlivý

zpbósob – způsob(ení), podoba

zpytač – vyzvědač

ztrávití – otrávití

zúfalý – zlý

ženima – souložnice

ženka prázdna – nevěstka

život pripravovati – tělo upravovati
(šaty atp.)

žížala – hmyz

žoldán – sultán

MANDEVILLE A JEHO CESTOPIS

Cestopis Mandevillův byl svou dobou jednou z nejrozšířenějších knih v Evropě. Vždyť koncem XIX. století jediný učenec znal asi 300 rukopisů tohoto díla.* Dnes, kdy víme, že své dílo jeho autor zkompiloval – celkem obratně – z četných pramenů, uznáme jeho sčtetlost, na tu dobu neobvyklou. A snadno pochopíme, co v knize nejvíce uchvacovalo středověkého čtenáře: nesmírné poklady, klenoty a ještěři, divocí lidé, podivní tvorové; najisto též vzrušovaly zbožné středověké čtenáře ty partie spisu, kde se popisují – mnohdy dost jednotvárně – místa, kde se podle křesťanské tradice narodil, žil a trpěl Kristus; vždyť i my Čechové máme kolik cestovatelů do Palestiny, kteří své cesty popsali: Kabátníka, Jana z Lobkovic, Prefáta, Haranta aj.

Středověký čtenář nehledal tu ani tak poučení o zeměpisných, politických a národopisných poměrech zemí – jeho bavily především fantastické stvůry, které autor přenesl na reálnou půdu a v jejichž existenci pravověrný čtenář věřil tím spíše, že byly podepřeny autoritou jednoho z největších církevních učitelů, sv. Augustinem.**

A tak z původního francouzského originálu se rozšířila tato kniha rukopisně a po vynálezu knihtisku v četných tiscích a překladech, latinském, třech německých, anglickém, italském, španělském, holandském, dánském, irském i českém.

Naši staročeskou úpravu této knihy pořídil již okolo r. 1400 mistr Vavřinec z Březové z německého překladu metského kanovníka Oty z Diemeringenu. O její oblibě také u českých čtenářů svědčí řada středověkých rukopisů a starých i novějších tisků Mandevillových cest.

Kdo byl autorem Mandevillova cestopisu?

Vycházíme-li z cestopisu samého, hlásí se za autora v něm „Jean

* Sr. *Bovenschen*, Untersuchungen über J. von Mandeville... (Zeitschrift der Gesellschaft für Erdkunde, Berlin 1888), str. 194 n. pozn.

** Píše o nich v díle O městě božím (De civitate Dei, lib. XVI, cap. 8); zvláště jmenuje mezi těmito „monstrosa hominum genera“ např. lidi s jediným okem v čele, hermafrodity, trpaslíky, lidi jednonohé, ale rychlé (sciopodas), kteří se touto nohou zastíňují proti záru slunečnímu, kynocefaly se psími hlavami – vesměs zrůdy, o nichž se šíří i Mandeville. O těchto domnělých lidských monstrech a zemích, kam byla lokalisována, v. *Boh. Horák*, Zeměpisné domněnky a strašidla středověkého člověka (Šířím světem II, 1925, str. 1 n.).

Mandeville“ nebo (latinsky) „Johannes de Montevilla“, rytíř z anglického St. Albans, jenž se r. 1322 na den sv. Michala vydal prý na cesty světa, byl delší čas ve službách egyptského sultána, od něhož dostal doporučující list, s jehož pomocí prošel všemi tehda známými světadílly, sloužil přes rok i velikému chánu mongolskému, prožil mnoho neuvěřitelných dobrodružství a příhod, vrátil se po 34 letech cestování — tedy r. 1356 — do Evropy a usadil se jako lékař v Lutychu. Tam vydal své zážitky a poznatky z cest.

Ve skutečnosti — jak ukázal Bovenschen v práci dříve uvedené — byl autorem lutyšský lékař Jean de Bourgoigne. Vydal svůj spis pod pseudonymem Mandeville, protože nikdy nebyl v zemích, o nichž píše — sestavil svou knihu z řady cestopisů jiných —, a protože bylo o něm známo, že v Lutychu dlouho působil, nemohl vydávat cestopisné dílo za svůj majetek, vydal je tedy pseudonymně. Vida však veliký úspěch svého díla, nedovedl potlačiti na smrtelném loži literární ctižádost a přiznává se vykonavatelí své závěti, lutyšskému klerikovi Jeanu d'Outremeuse, že on jest jeho původcem. Aby pak nějak vysvětlil volbu svého pseudonymu, tvrdí, že se nejmenuje vlastně Jean de Bourgoigne, nýbrž Mandeville, a že se skrývá pod jiným jménem jen ze skromnosti, chtě zůstat nepoznan.

Bovenschen připouští, že byl aspoň v Egyptě. Ale i to je velmi nepravděpodobné. František Šimek (v Listech filologických 33, 1906, str. 37 až 39) jde ještě dále než Bovenschen a pronáší mínění, že ani tam nebyl. Je těžko si představití, připustíme-li, že byl aspoň v Egyptě, proč nedovedl tento jinak obratný spisovatel o cestě tam a zpět — nemluvě o jiných zážitcích — nic závažného samostatného povědětí, omezuje se vesměs na prameny cizí, z nichž to opisoval. Čtenář naší edice si jistě všimne i poznámky k rozdílu XLV. Autor cestopisu se zmiňuje o doporučujícím listu, který dostal od egyptského sultána. Ve skutečnosti i tuto zmínku opsal Mandeville, „nadaný lhář“, jak byl právem nazván, ze svého pramene.

Vývody Bovenschenovými se pokusil otřásti profesor P. Hamelius. Ten hledá původce díla v lutyšském kleriku Jeanu d'Outremeuse (v úvodu ke kritickému anglickému vydání Mandevillových cest, v Early English Text Society, No. 153 a 154, London—Oxford 1914 až 1923, vol. II, 8—13). Tvrdí předně, že by bylo v poměrně malém biskupském sídle Lutychu na konci XIV. století možno jen těžko se utajiti vedle literárně tvořícího, veřejně známého Jeana d'Outremeuse ještě jinému literárně tvořícímu, avšak veřejně neznámému muži Jeanu de Bourgoigne, autoru slavného cestopisu, byť by se i skrýval pod pseudonymem Mandeville. Outremeuse napsal velké, jen zčásti dochované „Miroir des Histoires“, kromě jiných prací. — Za druhé prý jsou v Mandevillově cestopisu určité shody ve vymyšlených líčeních, např. o čtveru různého druhu dřeva v kříži Kristově a hlavně o Ojífových výpravách k dobytí Indie. — Za třetí ukazuje Hamelius, že Outre-

meuse v uvedeném svém díle (vol. IV, 587) prohlašuje, že se nerozpisuje o Tatarech, neboť o jejich zemi pohovořil podrobněji jinde, čímž prý myslí svůj poměrně podrobný popis Tatarské země v Mandevillově cestopisu, kde jest vylíčeno založení Tatarské veleříše Džingischánem. — Za čtvrté jako důvod pro Outremeusovo autorství Mandevillova cestopisu udává Hamelius prý jak Mandevillovi, tak i Outremeusovi společně vlastní zastřené útočné tendence proti katolickému kleru a světovládnému a ducha poutajícím úsilí papežskému, vyjádřené prý v cestopise ostřeji proto, že jej Outremeuse psal pod pseudonymem Mandeville. Konečně se Hamelius dovolává pro Outremeusovo autorství Mandevillova cestopisu skutečnosti, že Outremeuse shromažďoval pro své literární práce fakta ze stejných knižních pramenů jako autor cestopisu Mandevillova.

Proti Hameliusovým dohadům lze však uvéstí: Cožpak vskutku nebylo v Lutychu možné, aby tam existovali vedle sebe dva literárně pracující muži, vzájemně se (snad) dlouho neznající, zvláště měl-li jeden z nich důvody svou literární práci zatajiti? Závažné podobnosti v Outremeusově díle s Mandevillovým cestopisem též nebrání předpokladu, že Outremeuse mohl určité líčení pro své dílo, které vznikalo později než Mandevillovo, převzítí právě od Mandevilla. Útočné tendence proti kleru a papežství byly pak v této době zjevem obecným, neboť již tehdy se připravovalo reformační hnutí v Anglii (Viklef), u nás (Walahauser, Milč) i jinde.

Dále k tomu poznamenáváme: Zmínky o Ojífovi a o jeho výpravách do dálného Orientu vůbec nebyly v původním textu Mandevilla. (Nejsou v anglických překladech.) Nejpravděpodobnější je, že Outremeuse po smrti Jeana de Bourgoigne-Mandevillově zpracoval novou redakci jeho cestopisu a do ní vložil tyto zmínky o Ojífovi. Že vznikly v Lutychu, je nade vši pochybnost (v tom se shodují i jiní badatelé), protože tam byl ctěn Ojíf jako národní hrdina a tam mu byly připisovány také výpravy do Orientu, kde jakživ nebyl. Tím lze vysvětliti tyto zmínky jak v Mandevillovi, tak u Outremeuse. Outremeuse, jak je zjištěno, dlel u smrtelného lože Jeana de Bourgoigne a byl od něho ustanoven vykonavatelem závěti „Mandevillovy“. Zdedil nejspíše po něm i jeho knihovnu (tím lze vysvětliti i společné prameny obou autorů, z nichž čerpali) a snad dostal od něho na úmrtiním loži i svolení nebo dokonce doporučení, aby jeho cestopis zveidoval.*

František Šimek proto setrvává i dnes na stanovisku Bovenschenově, že autorem byl Jean de Bourgoigne, skrývajíc se pode jménem Mandeville.

*

* Sr. k tomu i Fr. Šimek: O důležitosti zjišťování citátů biblických i jiných v edicích (Náboženská revue církve československé XXXII, 1961, str. 135—137).

Hlavním pramenem* první poloviny cestopisu (v českém překladu rozdíl II až LX) byl *Wilhelm von Boldensele* svým spisem „Itinerarium“ z r. 1336 (nově vyšel prací Grottefendovou v Zeitschr. d. histor. Ver. f. Nieders. 1852, str. 236–286), méně *Vincenc Bellovacký***, z jehož děl *Speculum historiale* a *Speculum naturale* čerpal leckde Mandeville i v druhé polovině cestopisu. Kromě toho užíval tu i *Oderichova**** spisu „Liber de terra sancta“.

Mnohem vydatněji čerpal v druhé polovině díla ze spisu *Oderichova* „Descriptio orientaliū partium“ — shoda *Odericha* s *Mandevillem* je na mnohých místech tak evidentní, že *Oderich* (přece starší!) byl vyhlášován za plagiátora *Mandevilla*.

Podvržený list *kněze Jana†* byl pramenem *Mandevillovi* v rozdílu LXVIII (O *Amazonkách*) a v rozdílu CIII–CVII, CX–CXV (o knězi *Janovi* a jeho zemi).

Vilém Tripolský napsal r. 1273 spis „Tractatus de statu Saracenorum et de Mahomete pseudopropheta et eorum lege et fide“ (novou edici pořídil H. Prutz, *Kulturgeschichte der Kreuzzüge*, Berlin 1883, str. 575 až 598); odtud čerpal *Mandeville* své zprávy o muslimech a o životě *Mohamedově*.

Ve vypravování o *Tatarech* a jejich zemi se přidržel *Mandeville* díla *Jana de Plano Carpini††* (1246) „*Historia Mongolorum*“ (vydáno nově od *d'Avenaca de Castera Macaya*, *Recueil etc.* IV). Ze spisu *Haytona*

* Podrobnější zprávy o tom, kde a jak čerpal *Mandeville* z těchto pramenů, je ve studii *Frant. Šimka* ve *Sborníku filol.* I, str. 2 až 9. Poučení zevrubnější o většině těchto předloh najde čtenář u *Bohuslava Horáka*, *Dějiny zeměpisu* I (1954), str. 95 n.

** *Vincencius Bellovacensis* (*Vincent de Beauvais*, zemřel asi r. 1264), člen řádu *dominikánského*, vychovatel dětí *Ludvíka IX.*, napsal *Speculum mundi maius*, jehož součástí jsou obě uvedená díla.

*** *Oderich*, *Odorik* (*Odorico z Pordenone*), *františkán*, jehož otec byl Čech (proto bývá nazýván i *Bohemus*), cestoval jako *papežský vyslanec* k *pekinskému dvoru* 1316–1330 z *Cařihradu* přes *Trapezunt* a *Persii* do *Ormuzu*, obeplul *Přední Indii* až do *Malabaru*, potom se dostal do *Číny* jednak po *pevnině*, jednak po *moři*. Své cestovní zážitky diktoval okolo r. 1330, zemřel r. 1331 v *Udine*. Psal o něm *Ferd. Tadra*, *Kulturní styky Čech s cizinou*, Praha 1897, str. 5 n.; *Karel Hrdina*, *Odorico z Pordenone* (*Širým světem XXI*, 1944, str. 265–269, 299–304); *Vesmír* 37 (1958), str. 307; *Josef Kinský*, *Čeští cestovatelé I*, str. 31 n.

† O *knězi Janovi* a jeho říši viz v *Poznámkách* k rozdílu CIII.
†† *Giovanni de Plano Carpini* byl *františkán*, který se z pověření *papeže Innocence IV.* vypravil do *Mongolska* a snažil se navázati *přátelské styky* s *mongolskými kmeny* a přiměti je ke *spojenectví* v *bojích* se *Saracény*. *Carpini* se vrátil do *Lyonu* r. 1247.

*Arménského** „*Historia Orientalis*“ (nově vydal *Andr. Müller* 1671) si vybral k *doplnění* dosti četné zprávy o *Egyptě* a *tamních sultánech*, o *Tatarech*, o *chánech mongolských*, o *Persii* aj.

Kromě těchto hlavních pramenů nezůstali asi *Mandevillovi* neznámi ani *Plinius*, *Josephus Flavius*, *Hegesippos*, *Marco Polo*, *Jacobus de Voragine*, *Pseudokallisthenes* a jiní spisovatelé.**

Na tehdejší dobu byla *Mandevillova* sčtetlost opravdu značná a podivuhodná i jeho obratnost, jak uměl spojovati nebo „kriticky“ rozlišovati zprávy z několika pramenů. Přesto tato jeho obratnost nedosáhla takové dokonalosti, aby přemýšlivého čtenáře po kapitole LX, kde končí hlavní pramen první poloviny jeho práce, tj. dílo *Boldenselovo*, nezarazil náhlý přechod k další části, k suchopárnému výčtu jiných cest, jimiž se lze dostat do *Palestiny*.

Nelze však popřít, že dovedl tento — ani cestovatel, ani cestopisec — spíše učenec, kterému však plně slušejí i přídomky „*nadaný lhář*“ nebo „*plagiátor*“, jimiž bývá častován, okouzlití touto knihou nejen své současníky, prosté i vzdělané, ale že se těšil vážnosti téměř po celých pět století dalších. Teprve na konci stol. XIX. byla zjištěna pravá podstata jeho práce.

*

Český překlad vznikl z německého zpracování *Otty v. Diemeringena* (viz o něm v *Poznámkách*), který přeložil *Mandevilla* do němčiny, maje po ruce k své práci text francouzský a latinský. Protože se tituluje v svém překladu kanovníkem v *Metách* v *Lotrinsku*, vznikl jeho překlad v době tohoto jeho úřadu, tj. mezi lety 1369–1398. Při překladu si počínal *Otto v. D.* dost volně, něco vynechával a něco přidával (takový

* *Hayton Arménský* byl spřízněn s *králem Malé Arménie*. Účastnil se osobně *tažení velikého chána mongolského* proti *sultánu egyptskému* a vstoupil potom jako *mnich* do řádu *premonstrátského* (r. 1305). Brzy nato přišel do *Francie* a r. 1306 diktoval své zážitky v *Poitiers francouzsky* na přání *papeže Klementa V. R.* 1307 byly tyto jeho vzpomínky přeloženy do *latiny* (*Historia Orientalis*).

** *Hegesippos*, *církevní historik* za *císaře Hadriána*, poznal na svých cestách důkladně zejména *Egypt*. — *Marco Polo*, *Benátčan*, byl *obchodník* a nesl *velikému chánu mongolskému* listy od *papeže Řehoře X.* r. 1271; pobyl 17 let v říši *velikého chána* a vrátil se do *Benátek* r. 1295. *Popis cesty*, který zůstavil, je velmi cenný. — *Jacobus de Voragine*, *arcibiskup* v *Janově*, žil od r. 1230–1298; sebral *legendy* o *svatých* a vydal je pod názvem *Legenda aurea* (*Legenda zlatá*). — *Pseudokallisthenes*, spis, za jehož autora byl mylně pokládán *Kallisthenes*, *historik* *provázející Alexandra* na jeho výpravách. Ve skutečnosti vznikl teprve okolo r. 200 našeho letopočtu, nejspíše v *Alexandrii* v *Egyptě*. Je to nejstarší sbírka pověstí o *Alexandru Velikém* a těšila se *veliké oblibě*.

jeho přídavek je patrně i modlitba vzatá z římského misálu na den sv. Kateřiny v rozdílu XXXII, viz o ní v seznamu citátů). Je zajímavé, že ač byl sám člen vysokého kléru, kanovník, nesnažil se tlumiti zastřené výpady autorovy proti papeži a katolickým kněžím a že nestírá jeho hodně snášenlivé výroky o cizích náboženstvích (i o islámu).

Překladu Otty v. Diemeringen se vytykaly mnohé chyby; tak prý z „groszer Hund“ udělal „grosser Hund“, dále že přidal prý do svého zpracování partie o Ojřovi z Denmarku (činí tak např. Görres, Die deutschen Volksbücher, Heidelberg 1807, a po něm to opakuje Karl Simrock v úvodě k populární německé edici Mandevilla, Die deutschen Volksbücher, Frankfurt a. M. 1867). Výtky tyto vyvrátil už Hagen (Museum für altdeutsche Literatur und Kunst, I, Berlin 1809) a Sandbach (Handschriftliche Untersuchungen über O. v. Diemeringen's deutsche Bearbeitung der Reisebeschreibung Mandeville's, Strassburg, 1899).*

Podle studií Sandbacha, který probádal hojně rukopisů vzdělání Otty v. Diemeringen, můžeme téměř najisto tvrditi, že český překlad vznikl podle některého rukopisu, jenž byl předlohou nejstaršího dochovaného rukopisu německého (je v Nár. bibl. pařížské) z r. 1418 (Sandbach jej označuje literou γ).**

Tento český překlad pořídil Vavřinec z Březové, nejznamenitější historik a básník husitství (viz o něm v Poznámkách). Protože se v předmluvě Vavřinec nazývá služebníkem „římského a českého krále“ Václava, vyvozoval jsem z toho (Listy filol., I. c., str. 43), že přeložil cestopis před r. 1400, neboť toho roku byl Václav IV. zbaven trůnu římského císaře. Ale je možné, že Vavřinec tak tituluje Václava ze setrvačnosti nebo i proto, že sám neuznával jeho nástupce Ruprechta králem římským.*** Najisto však přeložil knihu nejpozději r. 1419, kdy Václav IV. zemřel.

Německá předloha je rozdělena na 5 knih, v nichž je 85 (v jiných rukopisech 96) kapitol. Český překlad není rozvržen na knihy, jen na kapitoly (rozdíly); je jich celkem 121, v jednom rukopise jen 120, protože v něm dva rozdíly byly spojeny v jeden.

Překlad nečinil asi Vavřincovi zvláštních potíží, nenajdeme tu obsáhlé periody (jako např. u Štítného), jazyk český už se v této době osvoobil z mnohých archaismů a některých starobylých forem, takže se stal srozumitelným i prostějším čtenáři.

Četná jména místní i osobní jsou v českém překladě zkomolena. Ale to nezavinil Vavřinec. Mnohá zkomolil snad už autor cestopisu, když

je opisoval ze svých předloh, dalšího zkomolení se jim patrně dostalo od opisovačů a od Otty v. Diemeringen a bezpochyby i od písařů, kteří jeho převod opisovali (poučná je v tom ohledu práce Sandbachova). Ale díky tomu, že byly vystopovány prameny Mandevillovy, lze dnes tyto zkomoleniny restituovati do původní podoby; nejvíce k tomu přispěl Hamelius v poznámkách k svému kritickému vydání anglického překladu tohoto cestopisu — z něho jsme také především čerpali po této stránce v poznámkách k našemu vydání. Německé kritické vydání překladu Otty v. Diemeringen dosud nevyšlo, ač bylo už před delší dobou slibováno.

Rukopisů českého vzdělání je dochováno dost slušný počet, rovněž tisků; je z toho viděti, že i u nás — jako v cizině — byl Mandevillův cestopis oblíbenou četbou (proti tomu hodnověrný Marco Polo je dochován v jediném českém rukopise, tištěn pak ve starší době vůbec nebyl).

Dochované rukopisy české ze starší doby jsou:*

1. Rukopis A v Nár. museu, sign. II C 10 (str. 157–225), z pol. XV. stol. (Bartoš, Soupis rukopisů Nár. musea, č. 367).

2. Rukopis B v Nár. museu, sign. III E 42 (spolu s rukopisem Marka Pola) z konce stol. XV. (Bartoš, I. c., č. 732).

3. Rukopis C v Nár. museu, sign. V E 11 z r. 1484 (Bartoš, č. 1443).

4. Rukopis D byl v knihovně řádu křižovníků s červenou hvězdou v Praze, sign. XXII A 4, pozd. LV D 1, str. 444–744 z r. 1472, dnes v Nár. knihovně.

5. Rukopis M v klášteře na Strahově, sign. D. G. III 7 (vedle toho jiná sign. X A 1). Je to sborník několika prací, Mandeville je na druhém místě, ale označení listů (1–52) se tu začíná znova. Je asi z pol. XV. stol.

6. Rukopis N byl v knihovně knížete Dietrichsteina v Mikulově na Moravě, sign. I. 33, dnes je v univ. knihovně v Brně, sign. Mk 80**. Je z doby okolo r. 1500.

7. Rukopis S v klášteře na Strahově, sign. D. F. IV. 43 (čes. VII. D. 1), na l. 2–74a (první list schází); je asi z konce XV. století.

Rukopisy novější jsou:

1. *Křižovnícký*, sign. XXII A 15 (pozd. LIV D 3), dnes v Nár.

* Zevrubnější zprávy o nich i o starých tiscích jsou v Listech filologických, I. c., str. 43 n., ve Sborníku filologickém I, str. 13–68, a v úvodě k vydání Frant. Šimka (Česká ak. 1911, str. VIII–XXXVIII).

** Viz dr. VI. Dokoupil, Soupis rukopisů Mikulovské Dietrichstein-ské knihovny, Praha 1958 (Soupis rukopisných fondů univ. knih. v Brně sv. 2), str. 136/7.

* Viz o tom zevrubněji Frant. Šimek, Sborník filologický I, str.

11 n.

** Podrobně o tom tamtéž, str. 10 n.

*** Viz František Heřmanský, Husitská kronika Vavřince z Březové, str. 330.

knihovně; je to opis tisku z r. 1576 (jsou v něm chyby, které nejsou v tisku).

2. *Musejní*, sign. V E 12 z r. 1783 (také opis tisku z r. 1576); napsal jej Václav Nemasta, „kantor... ve škole Provodovský“ (Provodov je vesnice u Nového Města nad Metují). (Bartoš, l. c., č. 1444.)

3. *Musejní* z doby nové (XIX. stol.), sign. III A 17, jehož písař psal podle rukopisu *M* a srovnával jej s rukopisy *B* a *C* a s Krameriovým tiskem. Podle sdělení dr. Zíbrta jej psal Alexander Dunder (žil od r. 1802–1874). (Bartoš, č. 531.)

Staré tisky:

1. R. 1510 u Mikuláše Bakaláře v Plzni; v universitní knihovně v Praze byl jeden exemplář, který půjčil Ungar Krameriovi k nahlédnutí (viz Předmluvu k tisku Krameriovu z r. 1796). Dnes není znám žádný výtisk.

2. R. 1513 u Bakaláře v Plzni; jeden výtisk je v universitní knihovně v Praze.

3. R. 1576 u Buriana Valdy v Praze; dochováno několik exemplářů, vesměs neúplných. Při kapitole XIX tohoto tisku je ilustrace zobrazující rozmanité zrůdné bytosti, o kterých Mandeville píše, např. psohlavce, muže jednonohého, trpaslíka, člověka bezhlavého s očima, nosem a ústy na prsou. (Tato ilustrace je převzata z Münsterovy Kosmografie.)

4. R. 1596 u Buriana Valdy v Praze (dochován jeden exemplář).

5. R. 1600 u Voldřicha Valdy (otisk vydání z r. 1576 i s ilustrací, dochovány dva výtisky).

6. R. 1796 u Krameria (dochováno ve větším počtu výtisků).

7. R. 1811 u Krameriových dědiců (nezměněný otisk předešlého vydání); jeden exemplář je v Nár. museu, sign. 68 E 84.

(O těchto starých tiscích viz *Horák-Tobolka*, Knihopis českých a slovenských tisků s. v. Mandeville, č. 5167–5172; výtisk dochovaný z r. 1513 nebyl tehdy ještě vydavatelům znám.)

Populární vydání ve Světové knihovně r. 1911 pořídil František Šimek.

*

Je poučné a zajímavé srovnati, jak v různých dobách různě odůvodňují vydavatelé potřebu nové edice tohoto cestopisu.

Z mnohomluvné předmluvy k vydání z r. 1576 citujeme: „Nepsal (Mandyvilla) věci marných, neduodvodných a povětrných, jako jsou některé kronky sepsané s vymyšlenými básněmi, kteréžto častokrát i s vypravujícími v podezření hodně jakožto nejisté a věci nepravé bývají. Ale které věci sám očima svými vlastně spatřil, nač se díval, čeho se rukama dotýkal, o tom jest, ačkoli sprostně, jako věrný a upřímný člověk, nenásledujíc ozdobné vejmluvnosti, však věrně a upřímně jakožto jisté a pravé věci sepsal.“ Urozeným osobám prý (mimo jiné) náleží, „aby mezi rozličné národy se prošli pro spatření

obyčejnou a mravův lidí v cizích krajinách obývajících. A tak nejsouce domaválení, aby potom uměli ke všem lidem slušně a náležitě se chovati. Neb to vídáme, že nad ty, kteříž ustavičně doma leží a v ničemž dobrém se necvičí, nic nebývá horšího a zhovadilejšího, protože ti, neokusivše bídy a psoty, ničemémuž naprosto nerozumějí a k ničemémuž také potřebnému přimlouvati se neumějí... A kdož jest v cizích krajinách nebýval, ten se domnívá svú vlast býti nejlepší. Ale rozumný člověk rád slyší o jiných zemích neznámé pověsti... Pakli jest heroitské, spanilé, zůřivé a vysoké myslí, tehdy nemá dosti na slyšení, než chce sám svýma očima to spatřiti.“ (Pisatel předmluvy ví, že tuto knihu přeložil Otta z „Denmarku“, kanovník v Luturgí, z vlaské(!) a latinské řeči, ale „v českou pak řeč kdo by ji nejprve přeložil, není vědomé...“.) Následuje odůvodnění, proč je tu méně kapitol než v tisku plzeňském Mikuláše Bakaláře „více než před šedesáti lety“ („protože jich velmi mnoho v tak malé knížce bylo, totiž sto a dvaceti, a některé pak velmi kratičké, takže summa neb argumentum té neb jiné kapitoly svrchu nad ní tak skůro hrubé jako puol kapitoly postaveno bylo“). Rozdělení dále je totiž jen na 31 kapitol.

Naproti tomu z předmluvy Krameriovy k vydání r. 1796 uvádíme: „Aby však všickni čtenáři věděli, proč tato knížka na světlo zase vychází, budtěž tyto nejhlavnější příčiny: Předně jest milá skrze své rozmanité kratochvile(!), takže čtenář nemůž se čtení nasytiti, jakmile čísti počne. Ovšem z největší částky řeknou, že tuto mnoho pravdě nepodobných věcí přimšeno jest; a kterýž by pak cvycičenějšího rozumu čtenář tak nesmyslel? Však nic to cílí a úmyslu mému na překážku nebud, nebo i smyšlenými věcmi, ano nejdříve myslí své poobveseliti a tudy k čítání užitečnějších spisů chuti sobě dodati můžeme. Za druhé, a což nejdůležitější jest, zasluhuje tato knížka, aby pro svou ozdobnost řeči vlastenské zase přetištěna byla...“ Závěr předmluvy zní: „Čechové! Vy všickni národové rozšířeného slovanského jazyka! Pomněte na ušlechtilý dar matky své, abyste nepřišli v pohrdání u cizích národů, jenž vaší dokonalé řeči zhola rozuměti nechtí, přičiňte se, vzdělávejte ji, hajte, a tím způsobem dokážete, že jste kmenové Slávy, kteráž ani rezem zajítí, aniž hlodáním jedovatého ještěra na věky porušena a zkažena býti nemůže.“

Kdežto vydavatel z r. 1576 ještě zplna věří hodnověrnosti Mandevillově, dvě stě let nato Kramerius, už odchovanec josefinského racionalismu, pohlíží skepticky na četné výmysly, jimiž kniha oplývá, a vytyčuje vydání tohoto spisu jiný hlavní cíl, jazykový a okázale vlastenecký. A jak by byl asi V. M. Kramerius tomuto vlasteneckému projevu dal výraz ještě ohnivější, kdyby byl věděl, co víme dnes my, že jedním z hlavních pramenů Mandevillových byl spis Čecha původem — Odorika z Pordenone!

To, že český překlad cestopisu Mandevillova od Vavřince z Březové jest vedle překladu Marco Polova Milionu nejstarším širěji dostupným

a tím na svou dobu vlastně lidovým cestopisem, dále to, že pro častý svůj přepis i tolikeré vydání knižní měl jistě značný vliv na vývoj české řeči, a konečně i to, že probouzel po staletí touhu českého člověka po poznávání cizích zemí, vede i nás k novému zpřístupnění českého znění Mandvilova cestopisu. Ožíví se jím právě po půl století od posledního jeho vydání znovu význam díla kdysi v české literatuře tak důležitého a oblíbeného.

František Šimek, Miloslav Kaňák

Když byla tato kniha už v sazbě, dostal se mi do rukou spis: Bratr Oldřich, Čech z Furlánska, Popis východních krajů světa, Praha 1962. Nemohl jsem ho už užítí, proto nebylo změněno nic v textu, který byl odevzdán nakladatelství v r. 1961. O edici cestopisu Oldřicha z Pordenone podám referát jinde.

F. Š.

L I T E R A T U R A

- A. Bovenschen*, Untersuchungen über Johann von Mandeville und die Quellen seiner Reisebeschreibung (Zeitschrift der Gesellschaft für Erdkunde, Berlin 1888).
- P. Hamelius*, Mandeville's Travels, translated from the French of Jean d'Outremeuse (Edited from Ms. Cotton Titus c. XVI. in the British Museum. Vol. I.: Text Early English Text Society, Original Series No. 153, London-Oxford 1914); vol. II.: Introduction and Notes (E.E.T.S., O.S., No. 154, 1923).
- Bohuslav Horák*, Dějiny zeměpisu I. Starověk a středověk (Praha 1954).
- John Cameron Grant*, The Marvellous Adventures of Sir John Mandeville... a Preface by John Cameron Grant (Westminster, 1895).
- Francis Edward Sandbach*, Handschriftliche Untersuchungen über Otto von Diemeringen's deutsche Bearbeitung der Reisebeschreibung Mandeville's. Inaugural-Dissertation der philosophischen Facultät der Kaiser Wilhelms Universität Strassburg, zur Erlangung der Doktorwürde vorgelegt. (Strassburg 1899.)
- František Šimek*, Pseudo-Mandeville a jeho cestopis (L. fil. XXXIII, 1906, str. 30-44). — Týž: Cestopis tzv. Mandevilla a jeho staročeský překlad (Sborník filologický I, 1910, str. 1-68). — Týž: Cestopis tzv. Mandevilla. Český překlad pořízený Vavřincem z Březové. K vydání připravil, úvodem a slovníkem opatřil... V Praze, nákladem České akademie 1911.

SEZNAM OBRAZOVÝCH PŘÍLOH

1. Ukázka rukopisu Mandevillova Cestopisu str. 120
2. Ukázka rukopisu Mandevillova Cestopisu str. 117a
3. Ukázka rukopisu Mandevillova Cestopisu str. 16a
4. Lidské zrůdy — obrázek ze starých tisků Mandevilla
5. Mapa Habeše z Atlasu vydaného r. 1635 v Amsterdamu
6. Panna nařčená ze ztráty nevinnosti
7. Víla na Krahulčím hradě
8. Jednonohý člověk
9. Středověcí astronomové
10. Sova zachráncem
11. Dáblová údolí
12. Kruhová mapa světa z Vavřincovy Světové kroniky
13. Mapa Katalánská z r. 1375

Příloha č. 1 byla pořízena z rukopisu uloženého v Národním museu pod sign. VE 11, přílohy č. 2 a 3 z rukopisů Strahovské knihovny (sign. DG III 7 a DF IV 43), příloha č. 4 z českého tisku Mandevilla z r. 1600, příloha č. 5 byla přetištěna z časopisu Širým světem, 1941, str. 51, přílohy č. 6–11 byly převzaty z anglického vydání C. Granta, The Marvellous Adventures of Sir John Maundevile Kt., Westminster 1895, ilustrace Arthura Layarda, přílohy č. 12 a 13 byly přetištěny z knihy Boh. Horáka, Dějiny zeměpisu I.

OBSAH

Josef Janáček: Předmluva	7
Cestopis tzv. Mandevilla	19
Poznámky a vysvětlivky	175
Slovníček	191
František Šimek a Miloslav Kaňák: Mandeville a jeho cestopis	195
Seznam literatury	205
Seznam obrazových příloh	206